LEERREDENEN

VAN

NICOLAAS BEETS.

OPNIEUW UITGEGEVEN NAAR DE EERSTE DRUKKEN
EN NAAR TIJDSORDE GERANGSCHIKT.

KEMINK & ZOON,
OVER DEN DOM TE UTRECHT,
1904.

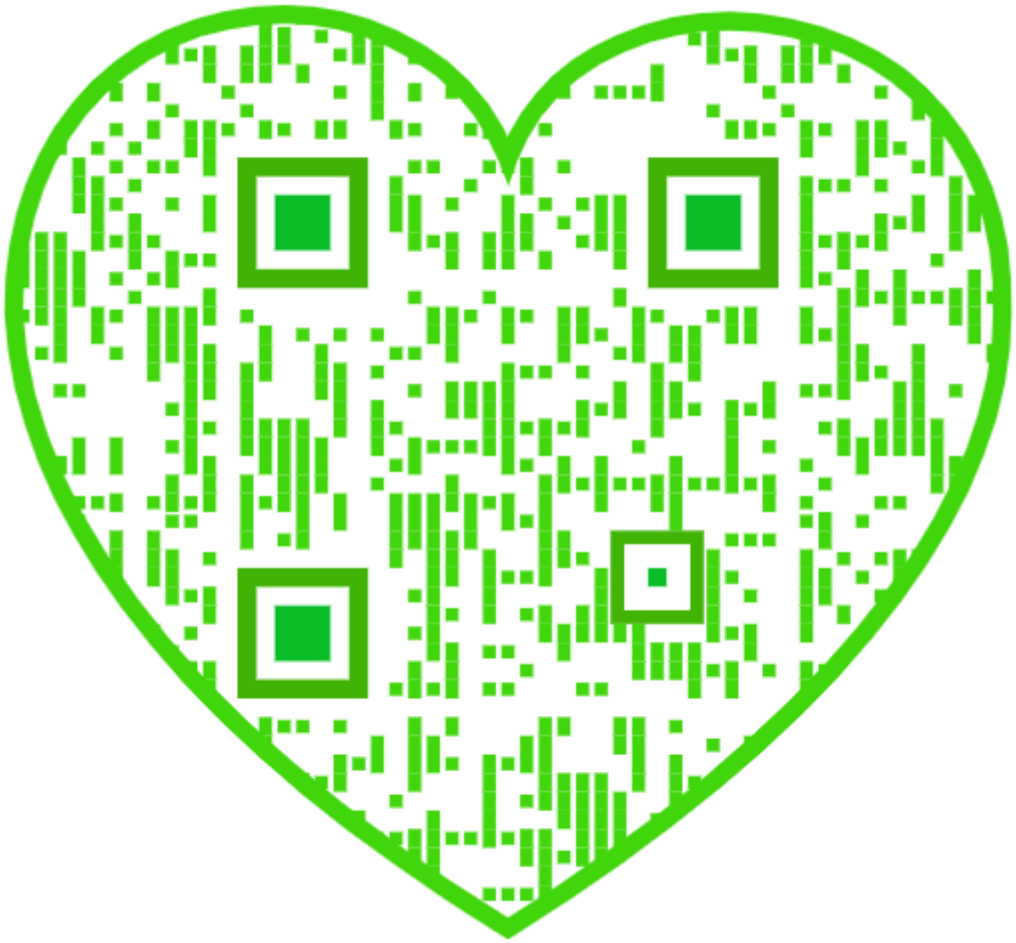

TWAALFTAL LEERREDENEN

DOOR

NICOLAAS BEETS.

OPNIEUW NAAR DEN EERSTEN DRUK VAN 1863.

KEMINK & ZOON,
OVER DEN DOM TE UTRECHT.
1904.

INHOUD.

	Bladz.
Voor henlieden geen plaats (Luk. II : 1—7).	367— 3.
Het teeken des heils (Joh. III : 14, 15) . .	381— 17.
Het beginsel der teekenen (Joh. II : 1—11).	397— 33.
Ananias en Saffira (Hand. V : 1—11). . .	414— 50.
Mistrouw het menschelijke! (Matth. XVI : 22, 23	431— 67.
De raad der boosheid (Joh. XI : 47—53). .	446— 82.
De vervolger medegetuige (1 Kor. XV : 8, 9).	459— 95.
De kinderkens (Mark. X : 13—16)	475—111.
Vrede (Joh. XIV : 27*a*)	490—126.
Saul, broeder (Hand. IX : 17*a*)	504—140.
Ware vrijheid (Joh. VIII : 32*b*)	519—155.
Val en opstanding (Luk. II : 34*b*)	532—168.

VOOR HENLIEDEN GEEN PLAATS.

Gehouden op den eersten Kerstdag.

Lukas II : 1—7.

En het geschiedde in die zelfde dagen, dat er een gebod uitging van den Keizer Augustus, dat de geheele wareld beschreven zou worden.

Deze eerste beschrijving geschiedde, als Cyrénius over Syrië Stadhouder was.

En zy gingen allen om beschreven te worden, een iegelijk naar zijne eigene stad.

En Jozef ging ook op van Galiléa, uit de stad Nazareth, naar Judéa, tot de stad Davids, die Bethelem genaamd wordt, (omdat hy uit den huize en geslachte Davids was)

Om beschreven te worden met Maria, zijne ondertrouwde vrouw, welke bevrucht was.

En het geschiedde, als zy daar waren, dat de dagen vervuld werden, dat zy baren zou.

En zy baarde haren eerstgeborenen zoon, en wond hem in doeken, en leide hem neder in de kribbe, omdat voor henlieden geene plaats was in de herberg.

Ziedaar Geliefden! u wederom den eersten Kersttekst voorgelezen, gelijk zoo vele malen. Gy kent deze woorden van buiten, en toch kunnen zy niet ophouden

u te treffen en aan te doen. Wat hier verhaald wordt is zoo ontroerend een grootheid en liefde, en het wordt verhaald met zulk eene stille, verhevene eenvoudigheid, dat ons hart, indien het ook koel kon blijven of beginnen te twijfelen by een verhaal uit de tweede hand, door de herlezing dezer oorspronkelijke oorkonde altijd weder geraken moet onder den goddelijken invloed van dien toon van waarheid, waarop de goddelijkste van alle gebeurtenissen hier wordt medegedeeld. Hoe onuitputtelijk is deze mededeeling in stof tot vertroosting, opleiding, hartverheffing; hoe veelbeteekenend en zinrijk elke trek van het onvergelijkelijk geheel! Houden wy ons voor ditmaal aan den laatsten. Mariaas eerstgeboren Zoon wordt door haar in doeken gewonden en nedergelegd in die kribbe — welker vermelding alleen ons zegt dat „het Heilige dat uit haar geboren is en Gods Zoon zal genaamd worden," het levenslicht gezien heeft in eenen stal. Maar waarom in eenen stal? — „Omdat", schrijft de pen van den Evangelist, „voor henlieden geene pfaats was in de herberge."

„Omdat voor henlieden geene plaats was in de herberge." Voor henlieden niet, en derhalve ook voor den Christus niet, dien deze Maria onder het hart draagt. Hier staan wy stil. De Evangelist maakt geene opmerking. Het is ook niet noodig. De trek spreekt voor zich zelven en geeft ons veel te gevoelen, veel te denken.

Eene eerste gedachte is: Des te erger voor die herberge!

Eene tweede: Hoe moesten JOZEF en MARIA hieronder te moede zijn!

By nadenken kom ik ook hier eene wijze, heilige, liefderijke, bedeeling Gods op het spoor;

Dan weder gevoel ik het zoo diep, hoe zinrijk, hoe eigenaardig, hoe profetisch dit „geen plaats in de herberge" luidt, aan het hoofd eener geschiedenis als hier aanvangt.

Hieraan sluit zich, dunkt my, voor de discipelen van Jezus een leerzame en troostrijke wenk;

Maar ook voor allen, die het geboortefeest des Heilands vieren, een ernstige vraag.

Verleent my uwe belangstellende aandacht, daar ik deze gedachten voor u ga ontwikkelen.

„Geen plaats in de herberg." Het is voor die herberg te bejammeren. Welk eene eer ontzegt zy zich! Welk een zegen zendt zy haar deur voorby! Onwetend, maar niet onschuldig. Die de deur voor Maria en Jozef sloot, die daar zeide: „Goede luiden! hier is geen plaats voor u, en ik denk nergens; want alles is bezet in deze drukke dagen der Beschrijving. Ziet dat gy onderkomt! Misschien is er hier of daar wel een stal of schaapskooi ledig!" die wist zekerlijk niet wat hy deed en wie hy weigerde. Maar hy had toch het eerlijk gezicht van Jozef en den zwangeren schoot van Maria gezien; en zy zullen hem toch wel gezegd hebben „van hoeverre zy kwamen;" en dat „ook zy kwamen om de beschrijving, dewijl ook zy uit den huize en geslachte Davids waren . . . ." Om het even! „Geen plaats!"

Ach, Mijne, Hoorders! wy weten het: het is met dat „geen plaats" in de herbergen somtijds zoo wonderlijk gesteld. Men kan vaak nog wel een vrij talrijk reis-

gezelschap bergen, dat met groot gevolg en veel pakkaadje voor de deur komt, nadat men reeds lang geen plaats meer over had voor den eerzamen voetganger, die zijn eigen reiszak draagt. En met een weinigjen goeden wil zoude er voor dit bescheiden tweetal uit Galiléa, voor deze hoogzwangere vrouw, ondanks de volte en de drukte, nog wel een hoekjen te vinden zijn geweest. Maar deze schijnt ontbroken te hebben; en voor wie er ook in de herberge nog plaats ware of plaats ware te maken geweest — „voor henlieden" schrijft LUKAS, „voor henlieden" was zy er niet. — „Vergeet de herbergzaamheid niet," vermaant eene apostolische pen, „want hierdoor hebben sommigen onwetend Engelen geherbergd." Wy voegen er by: En door haar te vergeten, hebben anderen de „Moeder des Heeren, die tot hen kwam, en den Heer zelven, voorbygezonden.

Wat moet er in het hart van deze „Moeder des Heeren" zijn omgegaan, als zy aldus „in de stad Davids" de herberge voor zich gesloten vond? Wat by dezen Jozef, daar hy haar, wier zwangeren schoot hy, na zoo smartelijke twijfelingen, met zoo diepen eerbied heeft leeren beschouwen, eene legerstede moet gaan zoeken in schaapskooi of stal? Voorwaar! de proef was niet gering, welke het geloof hier had door te staan. Nog klinkt in Mariaas ooren de begroeting van den Engel: „Wees gegroet, gij begenadigde! de Heer is met u. Gy zijt gezegend onder de vrouwen!" nog de toejuiching van nicht Elizabeth: „Gezegend zijt gy onder de vrouweu, en gezegend is de vrucht uws schoots!

Vanwaar komt my dit, dat de moeder mijns Heeren tot mij komt? Zalig is zy die geloofd heeft; want de dingen, die haar van den Heere gezegd zijn, zullen volbracht worden." Dat was geloofsversterking geweest; en het versterkte geloof had kracht en woorden gevonden tot den lofzang: „Mijne ziele maakt groot den Heer, en mijn geest verheugt zich in God mijnen Zaligmaker; omdat hy de nederheid zijner dienstmaagd heeft aangezien. Want zie, van nu aan zullen my zalig spreken alle de geslachten; want groote dingen heeft aan my gedaan Hy, die machtig is, en heilig is zijn naam!" En ook had zy ondervonden, dat Hy groote dingen voor haar bleef doen. Wat zy haren Jozef onmogelijk zelve had kunnen bekend maken, dat had Hy, zijnen Engel tot hem zendende in zijnen droom, hem bekend gemaakt; en die op het punt was geweest haar „heimelijk te verlaten," die was in tederheid en zorg voor haar verdubbeld, die wist niet hoe hy haar zijne onschuldige verdenking met liefde en eerbied vergoeden zoude. Het bevel des Keizers, de weg Gods had haar, in deze hare laatste maand, naar Bethlehem geroepen; naar Bethlehem, aan hetwelk, onder de dochteren Israëls, zy wel het allerminst denken konde, zonder dat het woord opkwam in haren geest: „Gy Bethlehem Efrata! zijt gy klein om te wezen onder de duizenden van Juda? Uit u zal my voortkomen, die een Heerscher zal zijn in Israël, en wiens uitgangen zijn van ouds van de dagen der eeuwigheid!" Ver was, in het zuiden van Judéa, „de stad Davids, die Bethlehem genaamd wordt;" ver van Nazareth in Galiléa; bezwaarlijk de reis over bergen en door dalen, voor eene vrouw in haren staat.

Maar de Heer, tot wien zy hare oogen om hulp had opgeheven, was haar leidsman geweest, „haar bewaarder, haar schaduw aan hare rechterhand;" „de zon had haar des daags niet gestoken, noch de maan des nachts;" en zy had met haren Jozef gelukkiglijk de oude koningstad, hunne „eigene stad" bereikt. Het is waar, zy waren in deze hunne stad gants onbekend; zy hadden er maag noch gastvriend, en geen het minste uiterlijk aanzien of aanbeveling om zich, in allen gevalle, eene goede ontfangst, en, zoo Mariaas uurtjen slaan mocht, eenig gemak te verzekeren; maar dit, dunkt my, hadden zy, by opkomende bezorgdheid, elkander op den weg, wel duizendmaal met een vast vertrouwen toegeroepen: „De Heer zal voorzien; op den berg des Heeren zal 't voorzien worden." Maar nu . . . . Geen voorziening. Geen plaats; „voor henlieden geen plaats n de herberge." Dit is toch anders dan in haren lofzang: „Hongerigen heeft hy met goederen vervuld; en rijken heeft hy ledig weggezonden." Hier hebben de rijken het rijk weder in, en de nooddruftigen, al dragen zy ook het heil der wareld onder het hart, mogen toezien. . . . .

Op zulke proeven stelt God het geloof zijner gunstgenooten. Maar als het dan Maria's en Jozefs zijn, zoo klagen of verwonderen zy zich niet. In hunnen ootmoed worden zy door niets geërgerd. Een oogenblik mogen zy geschokt worden en verlegen staan, in het volgende nemen zy ook de afwijzing der Menschen als uit de hand des Heeren aan. Het zij zoo: de deur der herberg blijve voor hen gesloten; indien zy maar terecht komen in den stal, zullen zy daarin evenzeer, ja meer

nog, de vervulling zien van het woord: „de Heer zal voorzien; op den berg des Heeren zal 't voorzien worden!"

Zoo is het. Het „geen plaats in de herberge" blijft voor rekening van de, het zij hooghartige, hetzij baatzuchtige, hardvochtigheid die het heeft uitgesproken, en het is eene geloofsbeproeving. Maar welhaast hebben deze godvruchtige Galileërs niet veel moeite er eene wijze, heilige, liefderijke bedeeling van hunnen goddelijken Leidsman in te erkennen. Hier, in dezen stal, is het zoo stil en rustig; en zijn zy er niet alleen met hunnen God? Geen onbescheiden oogen bespieden er hen, en hunne bescheidene behoefte vindt er toch al wat zy verlangt. Hoe gelukkig achten zy zich in deze hunne afzondering, als straks de smartelijke ure Maria overvalt, en de heilige stonde beleefd wordt, waarin zy het Heilige, dat uit haar geboren is, mag drukken aan haar hart, mag winden in zijne doeken, mag nederleggen in deze? . . . kribbe, door haren Jozef dankbaar en eerbiedig aangeschoven. En als straks deze eenzaamheid gestoord wordt, het lage deurtjen opengaat, maar om de herders binnen te laten, wier goede en vrome aangezichten nog blinken van den wederglans der hemelsche heerlijkheid, door hen op de velden van Bethlehem aanschouwd; als de onvergetelijke mededeeling plaats heeft van het woord tot hen geschied, van het lied door hen gehoord . . . Neen! dit was geen tooneel voor de herberg! dit mochten geen onheilige oogen zien, geen ooren hooren met zoo veel anders vervuld! Hier pasten geene toevallige, geene onwille-

keurige getuigen! Dit verborg de Heilige Israëls voor de hoogmoedigen, voor de lichtzinnigen, voor de gemengde menigte; hiertoe bracht de God der nederigen en stillen zijne uitverkorenen in deze stille plaats, in dezen lagen stal byeen, en „sloot achter hen toe."

Zoo maakt Hy het met alles goed, en rechtvaardigt ten slotte altijd zijne wijsheid voor hare kinderen. Zoo onthoudt Hy het schijnbaar goede voor het metterdaad betere. Zoo kan hardheid van menschen het middel zijn om tot de ondervinding zijner byzonderste liefdezorg te leiden. Neen, het blijft er by; gelijk onder het gastvrij dak van nicht Elizabeth, zoo ook in het stille hoekjen van dezen duisteren stal, verre boven alle herbergen te verkiezen: „Mijne ziele maakt groot den Heer, en mijn hart verheugt zich in God, mijnen Zaligmaker!"

Nog in een ander opzicht blijkt de wijze liefde Gods in deze bedeeling met Jozef en Maria. Waarlijk het zou niet goed, het zou niet eigenaardig geweest zijn, indien deze toon lang was aangehouden: „Van waar komt my dit, dat de Moeder mijns Heeren tot my komt?" Hy moest worden afgewisseld, afgebroken. „Voor ulieden geen plaats in de herberg!" ziedaar een gepaster inleiding, een heilzamer voorbereiding op al wat volgen zal. Zal het binnen weinige weken niet heeten: „Geen plaats in Bethlehem! niet veilig meer in het gantsche land Israëls?" O! hoe zinrijk, hoe eigenaardig bevinden wy dit „geen plaats in de herberge!" voor geheel die geschiedenis die er mede aanvangt; de gantsche levens-, lijdens- en ontberingsgeschiedenis van den Profeet, niet

geacht in zijn vaderland, niet geloofd door zijne broederen; van den Zoon des Menschen „niet hebbende waar hy het hoofd nederlegt;" van het vleeschgeworden Woord, „gekomen tot het zijne, maar door de zijnen niet aangenomen;" van den Heiland der wareld, der wareld niet welkom, door Judéa en Galiléa, door Israël aan de heidenen overgelaten; door de aanzienlijken aan de verachten, door de wijzen aan de onwetenden, door de rechtvaardigen aan de tollenaars, door de velen aan de weinigen toegedacht — gelijk door de herberg aan den stal! Maar die het dan ook in den stal voor lief neemt, en dat duister hoekjen met zijn aanzijn en zijnen zegen vervult, en van de blijde jubeltonen van menschen en engelen doet wedergalmen . . . Ja! van dáár uit, de krachten en wonderen doet, die der nederige, lijdende, zelfverloochenende liefde zijn, en de ongehoorde overwinningen behaalt, die alleenlijk staan in hare macht!

„Voor henlieden geen plaats, in de herberge." Moest dit te Bethlehem de eerste ondervinding zijn van Jozef en Maria; van de „begenadigde, de gezegende onder de vrouwen," die het heilige Gods onder haar hart droeg; en was hun deze ondervinding als een zinnebeeld en eene voorspelling van hetgeen hun, met Hem en om zijnentwille, wachtte; is (met het heiligst, het aandoenlijkst recht om toegelaten, ontfangen, verwelkomd te worden) niet alleen in zijn moeders schoot, maar ook daarna, afwijzing, terugstooting, voorbyzending het eigenaardig lot en deel geweest van Hem, die zich niet aanmeldde dan om zegen en eere te brengen:

verwondert u dan niet, gy zijne discipelen en navolgers! indien u dikwijls hetzelfde wedervaart. Gy weet zijn woord, dat Hy, „zijne hand uitstrekkende over zijne discipelen," gezegd heeft: „Ziet mijne moeder en mijne broeders; want zoo wie den wil mijns Vaders doet, die in de hemelen is, dezelve is mijn broeder en zuster en moeder." (Matth. 12:49.) Maar ofschoon gy Hem zoo na bestaat: deze ondervinding kon Hy zijne moeder naar den vleesche, kan Hy ook u niet sparen; spaart Hy u ook niet. Zoo lang de wareld wareld is, en overal waar zy het in nadruk is, zal deze ondervinding de uwe zijn. Indien gy van de wareld waart, de wareld zou in u het hare liefhebben; maar nu zijt gy niet van de wareld, gelijkerwijs uw Heiland van de wareld niet is; daarom wijst de wareld u af, gelijk zy Hem afwijst. Gy zijt begenadigden Gods; gy volgt uwe roeping; gy doet uw plicht; gy geeft den Keizer wat des Keizers en Gode wat Gods is; gy draagt daarenboven een zegen met u, dien gy wenscht mede te deelen, dien gy wenscht uit te storten, en dien niemand ontberen kan .... maar gy mist wareldsche aanbevelingen, en kunt u in het oog der wareld niet ontdoen van dat zekere onaannemelijke en onrustbarende, dat de wandelaars uit Galiléa, dat de zwangere dochter Davids had in het oog van den heer der herberge te Bethlehem, wiens eerste gedachte was: „Voor henlieden geen plaatse!" Getroost u dit. Beklaagt de herbergen; ik meen: de kringen, de huisgezinnen, de harten, waar geen plaats is voor Jezus Christus, den Heiland der wareld, den Behouder der ziel! Zy zijn helaas velen, en wat hen vervult is velerlei! Hier zijn het de zorgvuldigheden,

daar de grootschheden des levens, ginds de groote geleerdheid, elders de groote ijdelheid; hier de vele bezigheden, daar dat onoverkomelijk, onomschrijfbaar ding, dat men „drukte" noemt . . . . . Beklaagt hen! zy missen veel; mochten zy het niet altijd missen! Bidt, bidt uwen God, dat Hy eenmaal, dat Hy te zijner tijd en op zijne wijze plaats make waar nu nog geen plaatse is. — Maar beklaagt U zelven niet, indien gy vruchteloos voor Hem hebt aangeklopt. . . . . Wijkt met ootmoed, wijkt in liefde, wijkt met geloof! Neemt het voor lief, waar de Heiland het voor lief neemt: in het stille nederige hoekjen, met de kleinen in Israël . . . . werwaarts (indien het God behaagt) de sterren uit hunne loopplaatsen Hem onverwachte aanbidders zullen toevoeren.

Maar heb ik, als dienstknecht des Heeren, heb ik, by het behandelen van den Kersttekst voor eene feestvierende menigte, heb ik met de geslotene deur der herberge te Bethlehem voor mijnen geest, slechts wenken en bemoedigingen uit te deelen van dezen aart? Of moet ik ook in het midden dezer schare, met al den ernst, welken de liefde my geeft, de vraag nog nederleggen: Gy mijne hoorders, gy mijne medebelijders, gy mijne feestgenooten! hoe is het met u? Hebt gy Jezus Christus, den door zoo velen afgewezenen, hebt gy den Heiland der wareld, opgenomen, waarlijk opgenomen in uw hart, uw huis, uw leven? Hebt gy Hem ingelaten met zijn woord en Geest, met al zijne zegeningen, met al zijne krachten, als uw Redder, als uw Hervormer, als uw Koning en uw Heer; wien gy dankt,

wien gy volgt en zoekt te gelijken? Hebt en houdt gy Hem met de handen en de armen des geloofs en der liefde? . . . Hebt gy Hem plaats gemaakt? plaats gemaakt, door verwijdering van al wat met Hem niet zijn kan onder hetzelfde dak? en zijt gy nog altijd met steeds opmerkzamer liefde bezig om weg te nemen dit, en dat, en ook nog dat, waarvan gy begint te begrijpen, dat „ook dat" hem ergert en ongevallig is? Of is het ongelukkige hart van menig uwer nog altijd de herberg; de herberg voor den gaanden en den komenden man; waarin beurtelings alle de begeerlijkheden, alle de zorgvuldigheden, alle de ijdelheden, alle de belangen, alle de hersenschimmen der wareld vernachten, en dikwijls elkander verdringen, . . . maar waar Jezus te vergeefs aanklopt, en waarin „geen plaats" is voor hetgeen komt van Hem? Ach, welk een jammer! welk eene schade! Deze Jezus zou rust aanbrengen, waar het nu altijd zoo onrustig is; deze Jezus stilte en orde, waar het nu van tijd tot tijd zoo druk en woelig toegaat. O, gelooft het! Waar men Hem de deur ontsluit, waar Hy inkeert en blijft, „daar is niet dan een huis Gods, daar is de poorte des hemels!" — Zoo Hy dan ook op dit Kerstfeest „aan de deur staat en klopt," zoo zijn dienaar voor Hem aanklopt, doet Hem open!

De verhoudingen ten zijnen opzichte van de zielen der menschenkinderen aan wie de Zoon des menschen, de Heiland der wareld verkondigd is en zich aanbiedt, zijn velerlei, en daar zijn duizend schakeeringen tusschen een volkomen opnemen en een volstrekt weigeren. Die geëindigd zijn met het rechte opnemen, hebben meestentijds van deze schakeeringen eerst zoo vele

doorloopen, dat zy in allen komen kunnen en zich wel zullen wachten voor een heil- en liefdeloos miskennen van hare betrekkelijke waarde! Neen, neen! gewaardeerd moeten zy worden en gezegend kunnen zy zijn in hare mate, alle die bewegingen naar, die werkingen tot, die aanrakingen van den Heiland, die behoefte bewijzen, die toonen dat er eene stille bewustheid is: „*zonder* Hem kunt gy niet, schoon gy *met* Hem nog niet wilt!" Zelfs zullen wy het verschijnsel niet verachten, hetwelk zich wel voordoet in de gekerstende maatschappy, dat personen, die het gantsche jaar naar geen Christelijke Kerk of Christusverkondiging vragen, toch op het Kerstfeest onze openlijke samenkomsten komen bywonen, als durfden zy zich niet geheel vervreemden, als had die kribbe van den Heiland der wareld toch iets, dat hun nog altijd toeroept: „Verlies my niet geheel uit het oog! Ik ben u noodig! . . ." Alleenlijk, dat niemand zich zelven bedriege, en in deze geringer of aanmerkelijker teekenen van gemoedsleven, het Christelijke leven zie! Dit is slechts daar, waar men met Christus leeft, waar men voor Hem leeft, en gevoelt door Hem te leven. Dit kan zich slechts openbaren, waar „Christus door het geloof in het harte woont en men in de liefde geworteld en gegrond is, zoodat men ten volle kan begrijpen met alle de heiligen, welke de breedte en lengte en diepte en hoogte zij, en bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, zoodat men vervuld wordt met alle de volheid Gods."

Hy nu, „die machtig is meer dan overvloedelijk te doen, boven al wat wy bidden of denken, naar de kracht die in ons werkt," brenge het daartoe by ons

allen, door deze zijne kracht! „Hem zij de heerlijkheid in de Gemeente, door Christus Jezus, in alle geslachten, tot alle eeuwigheid! Amen." (1).

---

(1) Zie Ef. 3:17 en volg.

HET TEEKEN DES HEILS.

Johannes III: 14, 15.

En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden.

Opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

In het veertigste, het laatste jaar van Israëls omzwerven door de woestijn, op het punt om het Beloofde Land in te trekken, den dag na een zegepraal in des Heeren mogendheid op den eersten tot hen uitgerukten koning der Kanaänieten behaald, betrappen wy de kinderen dier vaderen, wier weêrbarstige zeden veertig jaar door Hem verdragen zijn, nog eenmaal op de schuldige daad van den Heer hunnen God te verzoeken; doch zien ook weder „zijn werk." (1).

---

(1) Ps. XCV. (in de woestijn) Waar My uwe vaders verzochten, My beproefden, ook mijn werk zagen.

Num. XXI: 1—9. Als de Kanaäniet, de koning van Harad, wonende tegen het zuiden, hoorde dat Israël door den weg der verspieders kwam, zoo streed hy tegen Israël, en hy voerde eenige gevangen uit denzelven

Het is waar, hun geduld was nog eenmaal op de proef gesteld. Langs twee onderscheidene wegen had Mozes te vergeefs den toegang tot Kanaän gezocht. Van den derden had hy, ondanks de behaalde overwinning, afgezien. Een vierde was gekozen; lang, moeielijk, met een terugtocht aanvangende, leidende door streken tot hiertoe niet bezocht, door woestenyen by uitstek dor, zandig, akelig en door ongedierte onveilig. Het kan ons niet verbazen, „dat de ziel des volks verdrietig werd" op dezen weg van teleurstelling

---

gevankelijk weg. Toen beloofde Israël den Heere eene gelofte, en zeide: Indien Gy dit volk geheel in mijne hand geeft, zoo zal ik hunne steden verbannen. De Heere dan verhoorde de stem van Israël, en gaf de Kanaänieten over; en hy verbande hen en hunne steden; en hy noemde den naam dier plaats Horma.

Toen reisden zy van den berg Hor, op den weg der Schelfzee, dat zy om het land der Edomieten heentogen; doch de ziele des volks werd verdrietig op dezen weg.

En het volk sprak tegen God en tegen Mozes: Waarom hebt gylieden ons doen optrekken uit Egypte, opdat wy sterven zouden in deze woestijn? want hier is geen brood, ook geen water, en onze ziele walgt over dit zeer lichte brood.

Toen zond de Heer vurige slangen onder het volk, die beten het volk; en er stierf veel volks van Israël.

Daarom kwam het volk tot Mozes, en zy zeiden: Wy hebben gezondigd, omdat wy tegen den Heere en tegen u gesproken hebben: bid den Heere, dat Hy deze slangen van ons wegneme.

Toen bad Mozes voor het volk.

En de Heere zeide tot Mozes: Maak u eene vurige slang, en stel ze op eene steng; en het zal geschieden dat al wie gebeten is, als hy haar aanziet, zoo zal hy leven.

En Mozes maakte eene koperen slang, en stelde ze op eene steng; en het geschiedde, als eene slang iemand beet, zoo zag hy de koperen slang aan, en hy bleef levend.

en vol nieuwe moeilijkheden. Had het echter recht zich op nieuw over zijne leidslieden te beklagen, die toch niet anders deden dan den besten weg voor hen zoeken om het zoo vurig gewenschte doel te bereiken? en kan het verschoond worden dat men daarby een taal voerde, waardoor de Goddelijke leidsman zelf beschuldigd en zijne wondergaven veracht werden? „Waarom," dus sprak men, niet minder tegen God dan tegen Mozes — „Waarom hebt gy ons doen optrekken uit Egypte, opdat wy sterven zouden in deze woestijn? Want hier is geen brood, ook geen water . . . ." Het hemelsche manna was er nog . . . Men vergat het niet, maar voegde er by: „en onze ziele walgt van dit al te lichte brood!"

Dit was te veel, en moest gevoelig gestraft worden. By den Heere Heere zijn allerlei roeden der tucht. Ditmaal zendt hy giftige slangen, basilisken met vurigen beet, in groote menigte in hunne tenten en legerplaatsen; en wederom blijkt, op groote schaal, dat „de bezolding der zonde de dood is;" doch ook, dat (in deze aardsche bedeeling althands) de „toorn Gods over de ongerechtigheid der menschen van den hemel niet geopenbaard wordt" dan om tot verootmoediging, tot bekeering te roepen. En dit was ook hier niet te vergeefs. „Wy hebben gezondigd," luidde weldra de kreet, die van alle kanten tot Mozes kwam: „Wij hebben gezondigd, omdat wy tegen den Heer en tegen u gesproken hebben; bid den Heer, dat hy deze slangen van ons wegneme!" — En de Middelaar des Ouden Testaments, de groote Voorbidder, liet zijne tusschenkomst niet vruchteloos inroepen. Nog eenmaal smeekt

hy Jehovah voor dat volk, met welks lot en leed hy zich in de innigste liefde en trouw vereenzelvigd heeft; en Hy die eens tot Israël gezegd had: „Ik ben de Heer, uw geneesmeester," wees in zijne groote ontferming een middel tot genezing aan. Het middel was nieuw, het middel scheen ongerijmd, maar het was het middel; of liever het was niet zoo zeer het middel, als wel het van God gestelde teeken zijner ook nu weder reddende en herstellende genade. Een slang van koper, het onschadelijk beeld der giftige ondieren, moest aan eene hooge steng bevestigd, en deze by wijze van banier in het midden des legers opgestoken en geplant worden. De zondige, de om zijne zonde aan een vurigen slangenbeet lijdende en stervende Israëliet, die in zijn smart en doodsnood, met geloof in God, op dit „teeken der behoudenis" (1) staarde, zou niet sterven, maar leven — leven om, ondanks zijne zonden, Kanaän te zien. „En Mozes maakte een koperen slang, en stelde ze op een steng; en het geschiedde, als een slang iemand beet, zoo zag hy de koperen slang aan en bleef levend."

Dit had in de slangenwoestijn plaats gehad. Dit werd in Israël nooit vergeten; ook niet nadat koning Hiskía wèl gedaan had het koperen slangenbeeld, dat bewaard en ten laatste een voorwerp van afgodische vereering

---

(1) Boek der Wijsheid XVI:5, 6. Maar ook wanneer eene schrikkelijke grimmmigheid der dieren over hen kwam en zy door de beten der schadelijke slangen verdorven wierden, zoo duurde uw toorn niet tot aan het einde, maar zy wierden voor een kleinen tijd ontroerd tot vermaning, hebbende een teeken der behoudenis, om hen te doen gedenken aan het gebod van uwe wet.

geworden was, als in zich zelf machteloos koper, te vernietigen (1). Aan deze gebeurtenis herinnerde veertienhonderd jaren later „de Leeraar van God gekomen" dien anderen „leeraar in Israël," die vele „dingen niet wist," en duidde haar aan als voorbeeld van eene oneindig grootere. Het was in het eerste jaar van des Heilands optreden als profeet; het was ten tijde van zijn eerste bezoek te Jeruzalem, in dat merkwaardig nachtgesprek met dien „mensch uit de farizeën, wiens naam was Nikodemus, een overste der Joden." Beginnende met het begin, waarmede echter deze farizeër blijkbaar liever niet ware aangevangen, heeft Jezus hem, tot een nieuw Leven de noodzakelijkheid eener nieuwe Geboorte voorgehouden. Om metterdaad voor God te leven, om te gevoelen wat dit zegt, behoeft de zondige mensch, „vleesch uit vleesch geboren," eene herschepping, die hem niet anders kan te beurt vallen dan „uit den Geest van God." Deze overtuiging, vrucht van zelfkennis en ervaring, behoort tot die klare, onder elks bereik en als voor den voet liggende waarheden, tegen welke de „in geen menschelijk hart opgeklommen" bedeelingen Gods tot verzoening en verlossing, als „hemelsche dingen" tegen „aardsche" overstaan. Doch wie zal zijn hart voor de verkondiging dezer „hemelsche dingen" ontsluiten, die het moedwillig gesloten houdt voor de erkentenis dezer „aardsche?" Ziedaar wat „de

(1) 2 Kon. XVIII: 4. Hy [Hiskia] nam de hoogten weg, en brak de opgerichte beelden, en roeide de bosschen uit; en hy verbrijzelde de koperen slang, die Mozes gemaakt had, omdat de kinderen Israëls tot die dagen toe haar gerookt hadden, en noemde ze Nehûstan [d. i. „*koperwerk*."]

Leeraar van God gekomen" zijnen wederspannigen, telkens hem ontsnappenden en toch tot Hem getrokkenen en naar hem luisterenden toehoorder heeft onder het oog gebracht. „Indien ik u en uws gelijken de aardsche dingen zeg, en gy niet gelooft, hoe zult gy gelooven, indien ik ulieden de hemelsche zoude zeggen?" Toch is Hy die daar spreekt de eenige die ze hem zeggen kan; toch wil zijne liefde ze hem, in dit kostbaar oogenblik, niet geheel onthouden.

„Niemand is opgevaren in den hemel dan die uit den hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon des Menschen, die in den hemel is." Met dit woord duidt de Heiland den hemelschen oorsprong en de meer dan Godsverwantschap van den, ook onder dien naam van „Zoon des Menschen" verwachten Messias (die immers alle dingen verkondigen zal) (1) aan; maar ook, het geheim der mogelijkheid van dit zijn verkondigen van het anderszins onweetbare. Ook sterkt hy in Nikodemus het zonder twijfel by hem opgekomen, maar nog altijd bestreden vermoeden, dat Hy die met hem spreekt *meer* dan „een leeraar van God gekomen," dat Hy zelf de verwachte „Zoon des Menschen", dat Hy waarlijk de Messias is. En terstond daarop laat hy met korte, voor het oogenblik nog duistere, maar onvergetelijke woorden volgen, wat in de komst en het werk van dezen Messias doel en middel is: „En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des Menschen verhoogd worden: opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe."

(1) Joh. IV: 25.

Hier, Mijne Hoorders! hier hebben wy, uit den mond des Hemelschen, de verkondiging van het meest hemelsche onder alle „hemelsche dingen;" gelijk geschreven is: „geen oog heeft gezien, geen oor heeft gehoord, en in het hart des menschen is niet opgeklommen, hetgeen God bereid heeft dien die Hem liefhebben (1);' hier, de groote Verborgenheid der godzaligheid, het Evangelie der verzoening, het Woord des Kruises. Hier vernemen wy dit woord des Kruises voor het eerst van de lippen des Verlossers zelven, als het eerste „hemelsche," dat hy den mensch, genaamd Nikodemus, te verkondigen heeft na dat eerste „aardsche:" „Voorwaar, voorwaar zeg ik u, ten zij dat iemand wederom geboren worde, hy kan het Koninkrijk Gods niet zien!" Hier vernemen wy het, uit den mond van Hem „die spreekt hetgeen Hy weet, en getuigt hetgeen Hy gezien heeft," en die, op den klimmenden weg der Godsopenbaringen, in elke gedeeltelijke verlossing uit den dood een beeld, een teeken, een goddelijk onderpand gezien heeft dier groote, dier volkomene verlossing, van welke Hyzelf de middelaar, zijn Kruis het middel wezen zou.

De „mensch uit de Farizeën, genaamd Nikodemus, de overste, de leeraar in Israël," verstond het woord niet, dat de Zoon des Menschen tot hem sprak, zoo min als hy dat andere woord verstaan had: „Gy moet wederom geboren worden;" zoo min als hy nog besluiten kon te gelooven, dat deze „leeraar van God gekomen" zelf de „Zoon des Menschen" en „uit den hemel" was! Nog verstond hy het niet, toen hy later

(1) 1 Kor. II: 9.

in den raad der Oversten het recht van den profeet uit Nazareth om niet onverhoord geoordeeld te worden reeds bepleitte (1). Ook nog niet op dien ontzettenden dag, toen hy, hy-zelf met Jozef van Arimathéa, den Zoon des menschen, voor wien hy zich nu niet langer schaamde, afnam van dat kruis, hetwelk gewisselijk ook Zijn hart met ongeloovige droefheid vervulde. Ongetwijfeld heeft hy het „na dezen verstaan," gelijk wy het verstaan by het licht, hetwelk de Heilige Geest door het woord der Apostelen over des Heilands eigene woorden heeft doen opgaan. Doch zoo min als wy kon ook hy het gelooven, ten zij dan dat zijn hart zich geopend had voor de waarheid van dat eerste: „Gy moet wederom geboren worden."

„Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des Menschen verhoogd worden; opdat een iegelijk die in hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." Laat ons nagaan hoe door dit woord worden aangewezen:

het groote Doel van des Heilands komst in ons midden;

de buitengewone Weg, langs welken alleen dit doel voor ons kon worden bereikt;

het groot Vereischte, zonder hetwelk dit doel in niemand onzer verwezenlijkt worden kan.

Zy kennen den nood des menschen niet, die het groote doel van des Heilands komst in ons midden

(1) Joh. VII:51.

miskennen, of ter bereiking daarvan geen „Zoon des Menschen" noodig keuren, die „uit den hemel nedergekomen" zou zijn. Het oog dat gesloten is voor de noodzakelijkheid van wedergeboorte, d. i. voor eigene verdorvenheid, is evenzeer gesloten voor de behoefte aan een Goddelijken verlosser van het verderf.

„Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des Menschen verhoogd worden; opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." Wat blijkt uit dit woord van den Zoon des Menschen? Wat, indien niet, dat, uit een zedelijk oogpunt, de mensch, een iegelijk mensch, in een soortgelijken toestand verkeert als de Israëliet in de woestijn, waar Mozes de slang op Jehovah's genadebevel verhoogde? Wat, indien niet, dat de Zoon des Menschen daarom is nedergekomen van den hemel, om hem uit dezen toestand zoo wonderbaar en zoo volkomen te verlossen, als dit den Israëliet in de woestijn door tusschenkomst van dit opgerichte heilteeken mocht te beurt vallen? Helaas! de mensch, de mensch geschapen voor het geluk van dat hemelsch Kanaän, waarvan zijn hart hem spreekt en (hoe verbeurd het zij) de hoop niet kan opgeven; hy lijdt en kwijnt in deze woestijn des levens (die alleen daardoor een woestijn is) aan zijne zonde en de gevolgen zijner zonde; hy vergaat onder de gerichten Gods, van welke dit het zwaarste is, dat hy gevoelt ze te verdienen. Zijn leven is sterven, is zonde en dood als een vurig slangenvenijn in zijne aderen gevoelen; en hy kan niet anders dan dood en verderf te gemoet zien, by de gedachte aan de schuld der zonde, en by

de ondervinding van zijn onvermogen om zich boven de macht der zonde te verheffen. En ofschoon duizenden van stervelingen het zich ontveinzen, ja op hoogen toon het ontkennen, zoo is toch het werkelijk bestaan van dezen toestand de eenige verklaring van de hooggaande ellende en de innige vertwijfeling der menschheid zonder het Evangelie en buiten Christus.

Christus is gekomen om uit deze ellende te verlossen, om den kranken, den vergiftigden, den veegen, den, naar het recht Gods, stervenden mensch gezondheid voor krankte, leven voor dood, eeuwig leven voor verderf aan te brengen. „Niet verderven" moet hy, maar „het eeuwige leven hebben." Het eeuwige leven, d. i. het ware leven, het leven voor God in het Koninkrijk Gods, het heilige leven, en daarom het gelukzalige, het oneindige. Dus wil het, ondanks des menschen groote schuld, de grootere liefde Gods. En de Zoon Gods komt hem niet slechts van dit leven spreken, komt hem niet slechts dit leven toonen, dit leven vóórleven, maar komt het hem mogelijk maken, mededeelen, instorten, zijn krankte en zijn dood door dit leven verdringen. Ja hiertoe, hiertoe is hy uit den hemel nedergedaald! Deze taak vereischte, deze taak is eenen goddelijken Verlosser waardig. Wat was, by haar vergeleken, het werk van eenigen volksverlichter, profeet, „leeraar van God gekomen?" Zy die als des menschen ergste ellende zijne Onkunde beschouwen, die het genoeg achten te vernemen dat God liefde en de ziel onsterfelijk is, om, ondanks hun kwaad geweten, op eene gelukzalige onsterfelijkheid gerust te zijn, mogen verklaren niet te kunnen begrijpen, waarom die Jezus

van Nazareth, welke hun deze waarheden in een helder licht is komen stellen, meer zou behoeven te wezen dan een mensch, een uitnemend mensch, een mensch zijnen tijd vooruit, een held en een voorlichter op het gebied van Gods- en Zielkunde; die het doodelijk venijn der Zonde in zijne aderen gevoelt, aanbidt in die hem redden zal zijn God!

Dit is dan het groote Doel van de nederdaling des Hemelschen in het midden der Aardschen: zy moeten „niet verderven;" niet door zonde en zondestraf verloren gaan, maar „het eeuwige leven hebben." Doch langs welken Weg wordt voor hen dit doel bereikt? Langs onderscheidene wegen voor onderscheidene menschen? of langs een zelfden weg voor allen? Wat doet de Zoon des Menschen om het te bereiken, wat kan hy doen? Ook het andwoord op deze vragen wordt door Hem in het woord tot „den mensch Nikodemus" aangeduid. „Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des Menschen verhoogd worden; opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." Het werk is één en hetzelfde voor allen, en het is niet zoo zeer een doen als een lijden en zich laten aandoen.

„Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, ALZOO moet de Zoon des Menschen" . . . Dit „alzoo" heeft een byzonderen nadruk. Ach! met welk een hart, met welke gedachten moet de Zoon des Menschen het hebben uitgesproken, in de bewustheid der oneindige tegenstelling tusschen zijne heerlijkheid en hetgeen Hy hier zoo plechtig betuigt, dat gebeuren „moet," zal er

voor den stervenden en verdervenden mensch „eeuwig leven" zijn! „Alzoo moet de Zoon des Menschen verhoogd worden;" alzoo, als een wonderbaarlijk, in geens menschen hart opgeklommen, maar van God gegeven teeken, onderpand, middel ter behoudenis. Wat kan voor ons duidelijker zijn, mijne Hoorders, dan dat de Heiland reeds hier van zijne kruisiging spreekt? van die dubbelzinnige „verhooging," tegelijk zijne verheerlijking in het oog van God en zijne vernietiging in het oog van menschen, die geen dingen Gods verstaan. Ja de slang, op eene hooge steng, in het midden der gewonden en stervenden, ten toon gesteld en te aanschouwen gegeven; de koperen slang, naar het beeld des giftigen, maar zonder gif, en een onderpand van genezing; schijnbaar een voorwerp van afschuw, inderdaad een teeken van heil: ziedaar, onder het Oude Testament, een beeld en voorteeken van den Middelaar des Nieuwen; van den Gekruisigden, den „in de gelijkheid des zondigen vleesches" gekruisigden Christus, die gekruisigd worden moest, opdat hy, „hare zonden dragende op het hout," der wareld het „eeuwig leven" gave, en op den geloovigen aanblik van wiens doods- en lijdensbeeld, het venijn in den boezem bezworen wordt en de doodwond van het hart geneest. Niet dan een goddelijke Heiland, niet dan een Heiland, „die uit den hemel nedergekomen is," kon de Heiland des menschdoms zijn; want niet dan een goddelijke Heiland kon in den kranken, ter dood gedoemden boezem des menschen het eeuwige leven voor het verderf in de plaats stellen; maar dit kon Hy niet dan als „Zoon des Menschen," in „alles" den zondigen mensch, uitgeno-

men zijne zonde, gelijk; dit kon Hy niet dan door die vernedering, welke Hy zijne verhooging genoemd heeft, zijne vernedering aan het kruis. De Zoon des menschen en „die gekruist" is de Redder des menschen, zijn redder van den dood; niet ondanks zijn kruis, maar door zijn kruis: „gelijk Mozes de slang verhoogd had in de woestijn, alzoo MOEST Hy verhoogd worden, opdat een iegelijk die in Hem geloofde niet verdierve, maar het eeuwig leven hadde. . . ." Gelijk het geschied was in de woestijn: „als eene slang iemand beet, zoo zag hy de koperen slang aan en hy bleef levend."

Een iegelijk die GELOOFDE. Want dit; reeds hier leeren wy het; dit is in den mensch het onmisbaar Vereischte, zonder hetwelk het groote doel van des Heilands komst op aarde in niemand verwezenlijkt wordt.

Mijne Hoorders! het heil des Heeren (onze behoudenis) heeft al zijne wortelen *buiten* ons, maar het wordt *in* ons volbracht, en wy, naar de sterke uitdrukking van den Apostel Paulus, „wy werken het uit (1)." Het heeft al zijne wortelen buiten ons: in de liefde Gods, in de vrijwillige vernedering van den Zoon van God, in de machtige werking van Gods Geest op onzen geest; maar het wordt in ons volbracht, wy „werken het uit" door het geloof, dat is door die gesteldheid des harten, waardoor gy van den Verlosser Uwe verlossing, van den Hersteller Uwe herstelling verwacht, en in de liefde Gods zijne liefde erkent, voor U.

---

(1) Filipp. II: 12.

De gekruisigde Christus is u niet daarom onmisbaar tot zaligheid, omdat Hy nu eenmaal door God, min of meer als willekeurig middel, daartoe gesteld is, en het eeuwige leven wordt u niet uitgewisseld tegen de koude overtuiging, dat gy dit door Hem, slechts door Hem verkrijgen kunt, omdat Hy er de macht en den wil toe heeft, en Hy dit zelf heeft gezegd; maar gy ziet in den gekruisigden Christus de Heiligheid Gods van al hare verschrikking beroofd, de Liefde Gods tot het ondenkbare gekomen, om uwe schuld te verzoenen, om uwe vrees weg teenemen, uwe hoop, uwe liefde te wekken, uw hart te winnen; en gy geeft u over aan uwe hoop; gy krijgt lief; gy geeft uw hart gewonnen, met een oneindig vertrouwen, met een onuitsprekelijke dankbaarheid — *dit* is gelooven. Maar het is te gelijkertijd een ander mensch, het is metterdaad „wedergeboren" worden; het is het hart openzetten voor een nieuw leven; het is in de ziel eenen nieuwen levensmoed en daardoor eene nieuwe levenskracht opnemen, gewaarworden, oefenen. *Dit* is gelooven; de voorwaarde, maar ook de aanvang van het eeuwig leven. Het kruis van Christus is geen toovermiddel, maar een geneesmiddel; het werkt niet dan door het geloof, hetwelk is de opneming der genezende kracht. Onderpand van Gods oneindige liefde, door de smartelijkste verzoening der oneindige schuld, breekt het al de kracht der zonde, waar het het wantrouwen van den schuldigen in het vertrouwen des boetvaardigen omzet.

Doch op wien kan het kruis van Christus deze werking doen? Wie kan gelooven, wie denkt aan gelooven, dan die de smart en den dood der zonde gevoelt,

en het Godsgericht vreest, dat over den zondaar is en komen zal? Wie wendde de oogen naar de koperen slang, wie zag haar aan, dan die zich van een vurige slang gebeten voelde, den dood voor oogen zag en wenschte te leven? En wederom wie liet het na, die in dezen toestand verkeerde? Helaas, de hemelsche Genade, hoe geloofwaardig geacht, vindt geen geloof, waar geen overtuiging is van de menschelijke Verdorvenheid; en te vergeefs staat de gekruisigde Christus als haar Middelaar en onderpand in het midden van de woestijn des levens, waar men zich het gif ontveinst, dat in de aderen woelt, en het vonnis des doods, dat men echter met zich omdraagt, beproeft te vergeten. Indien de Heiland geen geloof vindt, waar Hy „de aardsche dingen zegt," waar Hy het menschelijk hart in zijne zonde en verdorvenheid aan zich zelven ontdekt, hoe zal men gelooven waar Hy „de hemelsche" voorhoudt, toereikt, doet? waar Hy de verzoening der zonden te weeg brengt door het bloed zijns kruises, en der wareld het leven geeft door zijn dood?

Hoe is het, mijne Hoorders! hoe is het te dezen opzichte met u gesteld? Heeft de overtuiging van het onheil u de oogen reeds geopend voor het heil? het gevoel van te sterven u reeds doen opzien naar het leven? Of houdt iemand uwer die waarheid, die de sleutel van alle waarheid is, tot nog toe in ongerechtigheid onder, en verkiest hy de verberging der wond boven hare zuivering, hare genezing? Danst hy nog in de slangenwoestijn om het Goudene Kalf, en vergeet zijne pijn by „eten en drinken en nederzitten om te spelen?" O, men zij wijzer, eer het te laat is; eer de

oogen in eene andere wareld opengaan, en het Heilsteeken zoeken, maar niet meer vinden.

Is er onder u een Nikodemus, tot hiertoe noch „aardsche" noch „hemelsche dingen" verstaande, en waar ze hem worden aangezegd met een geest van tegenspraak en twijfeling bezield, maar toch tot „den Leeraar van God gekomen" getrokken; toch Hem bezoekende, al is het „by nacht," toch Hem ondervragende, en naar Hem luisterende, en van zijn woord meer wegdragende dan wel uiterlijk schijnt: met dezen staat het wel; hy is op den goeden weg. Wy zullen hem niet haasten of dringen, mits hy in stilte voortga en niet omkeere; mits hy by zijn hart leve, en daarin de woorden, die hem van de aardsche en hemelsche dingen verkondigd zijn, te zamen beware en overlegge. Wy wachten hem op Golgotha; wy wachten hem by het kruis van den aan het kruis Verhoogden; wy wachten hem als een wedergeborenen door het geloof in Hem, als een door Zijnen dood levenden. Wy vinden hem in Kanaän.

Reizigers naar Kanaän, maar nog in de woestijn! Genezenen van den slangenbeet! Zijt gy reeds geheel genezen? Of maakt het gif, dat geen kracht meer heeft om te dooden, u nog dikwijls ziek en kwijnende? Hoe goed is het dan, dat de koperen slang nog altijd opgericht staat, en het gezicht der oogen vrij is. De gekruiste Heiland, altijd op nieuw noodig, doet altijd weder kracht. Vergeet het niet; slechts hy, die Hem niet uit het oog verliest, zal van kracht tot kracht voortgaan, en geheel gezond worden.

HET BEGINSEL DER TEEKENEN.

Johannes II : 1—11.

En op den derden dag was er eene bruiloft te Kana in Galiléa; en de moeder van Jezus was aldaar.

En Jezus was ook genood, en zijne discipelen, tot de bruiloft.

En als er wijn ontbrak, zeide de moeder van Jezus tot Hem: Zy hebben geen wijn.

Jezus zeide tot haar: Vrouw! wat heb ik met u te doen? mijne ure is nog niet gekomen.

Zijne moeder zeide tot de dienaars: Zoo wat Hy ulieden zal zeggen, dat doet.

En aldaar waren zes steenen watervaten gesteld, naar de reiniging der Joden, elk houdende twee of drie metreeten.

Jezus zeide tot hen: Vult de watervaten met water. En zy vulden ze tot boven toe.

En hy zeide tot hen: Schept nu, en draagt het tot den hofmeester; en zy droegen het.

Als nu de hofmeester het water, dat wijn geworden was, geproefd had (en hy wist niet, van waar de wijn was, maar de dienaren, die het water geschept hadden, wisten het), zoo riep de hofmeester den bruidegom,

En zeide tot hem: Alle man zet eerst den goeden wijn op, en wanneer men wel gedronken heeft, alsdan den minderen; maar gy hebt den goeden wijn tot nu toe bewaard.

Dit beginsel der teekenen heeft Jezus gedaan te Kana in Galiléa, en heeft zijne heerlijkheid geopenbaard, en zijne discipelen geloofden in Hem.

Er zijn reeds van oude tijden menschen geweest, die gemeend hebben aan de Evangeliën geloof te moeten weigeren, omdat zy de verhalen van, in hunne oogen, ongeloofelijke wonderen behelsden.

Er zijn er later opgestaan, die niet zijn teruggedeinsd voor de ondankbare poging, om door eene, zoo het heette, *natuurlijke* verklaring der wonderen de Evangeliën van deze steenen des aanstoots te ontlasten.

Er zijn er thands, die voor hun christelijk geloof het geloof in de wonderen, die in de Evangeliën verhaald worden, zeggen te kunnen missen; die beweeren Jezus Christus hoog genoeg te stellen en hun, die van hem getuigd hebben, niet in het minste te kort te doen, schoon zy niets aannemen van al dat buitengewone, hetwelk deze verkondigd en geboekt hebben als door Hem verricht of aan Hem geschied.

Wat my betreft, Mijne Hoorders, omdat ik de Evangeliën geloof, geloof ik ook de wonderverhalen.

Het kost my geen byzondere inspanning ze voor waarachtig te houden, omdat ik ze zoo min als al het overige Zijner onwaardig acht, van wien deze Schriften getuigen.

De natuurlijke verklaring kan ik missen, ja zy is my een gruwel, want zoo aanbiddelijk my een Heiland is,

die wonderen doet, zoo onverdragelijk zou my de voorstelling zijn van een Toovenaar, die voor hetgeen slechts wonder schijnt zich eene eere laat welgevallen, die hem niet toekomt, en een gezag uitoefent, dat niet dan op de onwetendheid van anderen gegrond is.

Maar mijn geloof in deze wonderen wil ik niet missen, niet wegdenken, niet ten gevalle van anderer ergernis ter zijde stellen; omdat deze wonderen nu eenmaal zoo vele bydragen zijn tot de kennis van Hem, wien te kennen het leven mijner ziele is; omdat deze wonderen, juist deze wonderen, zijn aantrekkelijk menschenbeeld voor my gesteld hebben in dat goddelijk licht, buiten hetwelk ik onmogelijk wenschen kan Hem te aanschouwen of te doen aanschouwen; omdat zy my zijn als zoo vele goddelijke stralen, die, van Hem uitgegaan, Hem voor my als doorzichtig maken, zijn hooger wezen voor my blootleggen.

Stelt u voor een oogenblik voor, Mijne Hoorders, welk een Evangelie van Johannes gy zult overhouden, indien gy daaruit die wonderen verwijdert, welke, naar de overtuiging van sommigen, daarin zoo overbodig als onwaarschijnlijk zijn. Onzen tekst zult gy daarin niet lezen. Niets verneemt gy van een Bruiloft te Kana, maar ook niets van een Badwater te Bethesda, en niets van een Blindgeborene „die één ding weet, namelijk dat hy blind was en nu ziet." Niets van een Lazarus, opgewekt uit den dood door een, die „de Opstanding is en het leven;" en zoo weinig van een uit het graf verrezenen Jezus als van het „Woord dat van den beginne was, dat by God was, dat God was, en vleesch geworden is." Dat Evangelie vangt aan met

„den mensch van God gezonden, wiens naam was Johannes," het eindigt op deze wijze: „Aldaar leiden zy Hem, om de voorbereiding der Joden, overmits het graf naby was." En de uitlating van al dit buitengewone sleept natuurlijk die van al de heerlijke spreuken en overschoone redenen mede, die daarmede in verband staan. Ach, welk een vermindering! Foei, welk een roof!

Zekerlijk, ook aldus verminkt, houdt het Evangelie van Johannes nog meer schoons en goeds over dan ooit in de Volledige Werken van „wijzen en onderzoekers der eeuw" te vinden is geweest. Maar de gedachte komt op: Wat zou Johannes, indien hy eens, naar „het woord onder de broederen uitgegaan," niet gestorven ware (1), op het gezicht van zijn aldus verminkt Evangelie zeggen? Wat hy oordeelen van een gemeente zijns Heeren, waarin voorstellen tot zulk eene schifting met wetenschappelijken, met gemoedelijken ernst kunnen worden geopperd? Hy zelf roept tegen het einde van zijn geschrift ons toe: „Jezus dan heeft nog wel vele andere teekenen in de tegenwoordigheid zijner discipelen gedaan, die niet zijn geschreven in dit boek; maar deze zijn geschreven, opdat gy gelooft dat Jezus is de Christus, de Zone Gods; en opdat gy geloovende het leven hebt in zijnen naam (2)." Hij heeft zich bedroefd over het ongeloof van tijdgenooten, die „hoewel Jezus zoo vele teekenen voor hen gedaan had," nogthands „niet in hem geloofden (3)." Wat zou hy

(1) Joh. XXI : 23.
(2) Joh. XX : 30, 31.
(3) Joh. X : 37.

oordeelen van een Ongeloof, dat juist uit ergernis aan deze teekenen geboren wordt? wat van een Geloof, hetwelk met ongeloof aan deze teekenen verlangt gepaard te mogen gaan? Zekerlijk, het waren geen wonderen of teekenen geweest, welke Johannes tot Jezus getrokken, die hem tot een volgeling en discipel van Jezus gemaakt hadden. De prediking, de aanwijzingen van den Dooper, en met name dat woord: „Zie het Lam Gods!" hadden hem in het spoor van den nog onbekenden Meester gebracht. Als deze, „zich omkeerende," tot hem gezegd had: „Wat zoekt gy?" was zijn andwoord niet geweest: „Rabbi! wy wilden wel een teeken zien," maar: „Waar woont gy?" Op het: „Kom en zie!" des Heeren was hy gekomen, had hy gezien, maar geen wonderen gezien. Toch was hy den gantschen dag by Hem gebleven. Toch stond den volgenden dag de overtuiging by hem, zoowel als by Andréas, vast: „Wy hebben den Messias gevonden." Nog dienzelfden dag zag hy eene proeve zijner meer dan menschelijke wetenschap; nog dienzelfden dag hoorde hy van zijne lippen de toezegging: „Gy zult grootere dingen zien dan deze (1)." Maar toen hy nu, op den derden dag, te Kana in Galiléa, ongevraagd en onverwacht, getuige was van eene eerste wonderdaad, heeft hy waarlijk daaraan geen ergernis genomen; is hem „dit beginsel (deze aanvang) der teekenen" verre van onverschillig geweest; maar hy heeft er een

(1) Zie Joh. I: 35—52. De onderstelling, dat Johannes een der twee hier genoemde discipelen was, is algemeen en op goede gronden aangenomen.

openbaring der heerlijkheid" van den gevonden Messias in gezien; en het is hem geworden „het beginsel" (de aanvang) van overtuigingen, die, door telkens nieuwe openbaringen dezer heerlijkheid gewekt en versterkt, hem gemaakt hebben tot den man, die van deze wareld niet scheiden kon, vóór hy haar had begiftigd met het Evangelie van „het Woord dat in den beginne was, dat by God was, dat God was, en vleesch is geworden en onder ons gewoond heeft, vol van genade en waarheid; welks heerlijkheid hy aanschouwd had, eene heerlijkheid als van den Eeniggeborenen des Vaders (1)!"

Wat dunkt u, Mijne Hoorders! zou het toch niet maar wijzer en veiliger zijn den Heiland der wareld door de oogen van dezen Johannes te blijven beschouwen, dan onze oogen tegen Hem te wapenen met het verkleinend glas der nieuwste vinding? Zou het der ziele niet oneindig meer goed doen Hem in de „heerlijkheid van den Eeniggeborenen des Vaders" te aanbidden, dan zich, met ter zijde stelling van deze zijne heerlijkheid, met hem te stellen op gelijken voet? Dat de Aanbiddelijke zich in „gelijkheid des zondigen vleesches" (2) tot my nederbuigt, o hoe gelukkig maakt het my! Dit, dit is het wonder zijner liefde. Nooit zal ik gelooven, dat eene gemeenzaamheid, die op ongeloof in zijne wonderen gegrond is, het hart half zoo rustig kloppen doet.

Laat ons dan blijven, Mijne Hoorders, by een geloof dat voor geen wonderdoenden Heiland terugdeinst; dat

(1) Joh. I: 1—14.

(2) Rom. VIII: 3.

in elk der teekenen die Hy doet eene openbaring, eene uitstraling, eene ontvouwing der Hem eigene, Hem natuurlijke heerlijkheid aanschouwt, en zich door die aanschouwing gesterkt en tot hooger opgeheven gevoelt: het is het geloof van Johannes. Weinig beteekent het, of eene negentiende eeuw met dit geloof geen vrede heeft. Eene eeuw is niets by den Eeuwige, die haar richten zal.

Laat ons ditmaal nagaan hoe de „heerlijkheid van den Eeniggeborenen des Vaders," bepaaldelijk ook door het eerste, „het beginsel," der teekenen geopenbaard is; en moge niet alleen versterking van ons geloof, maar ook verlevendiging van onze liefde en dankbaarheid de vrucht zijn dezer eerbiedige overweging.

De heerlijkheid van den Eeniggeborenen des Vaders openbaart zich in dit „beginsel der teekenen" tegelijkertijd als eene heerlijkheid van Macht, als eene heerlijkheid van Liefde, als eene heerlijkheid van Wijsheid. Indien wy op den aart van het wonder letten, valt het eerste, indien wy acht geven op de aanleiding tot het wonder het tweede, indien wy de wijze waarop het wonder volbracht is nagaan het derde, meer byzonder, in het oog.

De „openbaring van de heerlijkheid" des Heilands op de bruiloft te Kana is eene openbaring der heerlijkheid zijner Macht. Let op den aart van dit wonder. Hy „maakt water wijn (1)." Betoont Hy zich hierdoor

(1) Joh. IV: 26.

niet Heer over het geschapene, Herschepper van het geschapene door een uitgang zijns wils? Neen, het verwondert ons niet in eenen, die ons door Johannes is aangekondigd als degene „door wien alle dingen gemaakt zijn, en zonder wien geen ding gemaakt is dat gemaakt is" (1). Het verwondert ons niet in eenen, die dezen zelfden Johannes gesteld heeft tot overbrenger van dit machtwoord: „Zie, ik maak alle dingen nieuw (2)." Kent ook de wareld dezen Jezus niet als den onwederstaanbaren Herschepper harer zedelijke orde? Herschiep hy niet de zeden harer volkeren, de wetten harer regeeringen, de stelsels harer wijzen? Herschept Hy niet de overleggingen, de neigingen, de uitzichten, de smarten en de vreugden der menschenkinderen? Maakt hy ook hier niet water wijn? Zielen, van welke zich zijne liefde heeft meester gemaakt! dankt gy Hem niet een nieuw leven, met besef en genot in u uitgestort, en door nieuwe krachten tot nieuwe vruchten bekwaam? Gemeenten, door zijne Apostelen in „de heerlijkheid, die zy aanschouwd hebben," ingeleid! aanbidt gy niet in het Vleeschgeworden Woord den persoon, in wien de menschheid verheerlijkt is tot hooger dan zy was vóór den val; „den Zaligmaker, die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig worde aan zijn heerlijk lichaam, naar de werking waardoor hy ook alle dingen zich zelven vermag te onderwerpen (3)?

---

(1) Joh. I : 3.

(2) Openb. XXI : 5.

(3) Filipp. III : 20, 21.

Welnu, van deze werking, dit vermogen, deze vrijmacht, heeft Hy in de dagen zijns vleesches het niet beneden zich geacht, by zijne discipelen het vermoeden, het inzicht, de overtuiging te wekken door die wonderweldaden, waarin hy „zijne heerlijkheid geopenbaard heeft;" en ook reeds door dit „beginsel der teekenen," waarin zy die heerlijkheid hebben erkend. En de herschepping van water in wijn, waarin deze heerlijkheid zich ook voor ons uitdrukt, en waarin zich zoo vele andere herscheppingen afspiegelen, dient om ook ons te bevestigen in het geloof, hetwelk ook die andere herscheppingen aan zijne goddelijke macht toeschrijft en van zijne goddelijke liefde verbeiden blijft.

De openbaring van de heerlijkheid des Heilands door de herschepping van water in wijn, is eene openbaring van de heerlijkheid zijner Liefde. Geeft acht op de aanleiding tot „dit beginsel zijner teekenen." Merkt op dat hy dit wonder zijner herscheppende macht ten beste heeft voor een Bruidegom en eene Bruid, op het vrolijk Feest hunner vereeniging en ter voorkoming van hunne eerste, geringe, zorg!

Aan een Bruidegom en eene Bruid. Niet alleen heeft Hy, die deze macht heeft, hunne harten grootelijks verblijd en hoogelijk hunne echtvereeniging vereerd door zijne tegenwoordigheid; nog veel meer wil Hy dit doen door de betooning van deze macht in gift en wonderteeken. Ja, de Aanvang zijner wonderteekenen is hier, hier op het vrolijk feest, dat hunne huwelijksliefde viert, waaraan Hy zich niet te heilig acht in liefde deel te nemen, en waar zijne liefde niet wil dat aan de

vreugde iets ontbreke. Er ontbreekt niets dan nog een weinig wijn. Geringe verlegenheid, weinig beteekenende zorg aan den ingang van een weg die wel andere verlegenheden zal opleveren, wel grooter kommer met zich brengen! Maar de Heer gedoogt niet, dat zy in zijne tegenwoordigheid kwelle. Zijne liefde gaat uit als kracht, en water is wijn geworden.

Wie leert hier niet hoe „Godegevallig de huwelijke staat zij" (1); hoe geoorloofd, hoe gezegend eene bruiloftsvreugde, die men onder het oog van Jezus genieten kan? Maar ook, wie erkent hier niet de heerlijkheid eener liefde, die alle menschelijke verwachting te boven gaat, die metterdaad Goddelijk is?

Zy gaat de menschelijke verwachtingen te boven. Het menschelijk verstand, niet voorgelicht door een hart voor de erkenning van deze liefde vatbaar, begrijpt haar in zulke oogenblikken niet, heeft voor deze hare daad geen plaats in de voorstelling, die het zich van het Godewaardige maakt. Van daar zoo veel en zoo velerlei bestrijding van juist dat teeken, dat het „beginsel der teekenen" geweest is en wezen moest. Dat Hy „die gekomen was om alle treurigen te troosten," het somber gebied des aardschen jammers ingetreden, kranken hersteld, kreupelen opgericht, dooden van het doodsbed, van de lijkbaar, uit de grafspelonk heeft teruggeroepen; het zij! . . . Maar dat Hy, in het Eden eener godvruchtige huwelijksvreugde, in zijne tegenwoordigheid ook niet de geringste beneveling dezer liefde duldt, maar ze liefderijk voorkomt; „dat Hy water

(1) Zie het Huwelijksformulier.

wijn maakt," en dat niet voor een zieltogenden kranke, maar voor een bruiloftsdisch, daarvan kan zich het hart, dat ellende zien moet om tot liefde te ontwaken en goddelijke grootheid naar menschelijken hoogmoed afmeet, geen denkbeeld vormen. „Dit wonder, dit noodeloos, dit overdadig, dit schadelijk wonder, hetwelk een zorg wil voorkomen, die geen zorg behoort te zijn en in eene behoefte voorziet die eigenlijk geen behoefte is, is al te wonderlijk, al te ongeloofelijk, al te nietig, dit althands heeft Johannes verdicht" . . . Neen, Bestrijder! hy kon het niet verdichten; en om dezelfde reden waarom gy het niet kunt begrijpen. Het is niet met de Verbeelding, het is niet met het Verstand, dat men het goddelijke bereikt; doch, waar het zich openbaart, kan het hart er voor opengaan; en dit is by dezen Johannes het geval geweest.

En het is ook het geval geweest by al die echtparen, die in des Heilands naam vereend en op den dag hunner vereeniging tot Hem opziende, by de gedachte aan eene onzekere, maar gewisselijk niet enkel rozen barende toekomst, in hunne harten de goddelijke krachten tot bemoediging en sterking gevoeld hebben, uitgaande van eene daad, welke hun in al den glans zijner wondermacht tot een onderpand was, hoe Hy den „getrouwden zijne hulp en bystand altijd wil bewijzen, ook wanneer men zulks allerminst is verwachtende." (1) Deed (zeiden zy) zijne liefde dit om eene kleine zorg te voorkomen; had zy dit ten beste, opdat de vreugde, niet werde gestoord: wat zal zy niet doen willen om

(1) Huwelijksformulier.

by groote zorgen te sterken en te steunen, om droefenis te veranderen in blijdschap, om uitkomst te geven in den dag der benaauwdheid? Ach! banger dan in den dag der benaauwdheid kan het den ernstig denkenden mensch by oogenblikken zijn op de hoogtijden zijner levensvreugd! Als zijn al te groot geluk hem verschrikt; als de weldadigheden en de trouw zijns Gods hem al te onevenredig voorkomen aan zijne geringheid; als hy, uit onvoldaanheid met zichzelven, juist wegens de grootheid van zijn aardsch geluk, een naderend onheil vreest of schade ducht voor zijne ziele . . . Naar de bruiloftskamer te Kana, mijn Christen! Een geluk mag groot zijn; het mag grooter worden! Er zijn tijden dat de Heiland aan zijne beste vrienden vergunt, en dat hy eerder de krachten der tegenwoordige wareld veranderen en water in wijn herscheppen wil, dan de minste stoornis dulden in deze hunne aardsche gelukzaligheid. Is deze liefde niet goddelijk? Is het teeken dat zy aan dezen bruiloftsdisch stelt niet harer waardig? Erkent gy hare heerlijkheid daar niet in, tot geruststelling van een hart, dat, waar het door God niet geplaagd wordt, soms zijne eigene kwelling zoekt? Neen! hy kent den goddelijken Heiland niet geheel, die Hem slechts kent als een Vertrooster onder alle leed, een Verlosser uit elke vreeze, en nog niet als den onuitputtelijken liefderijken Vriend, die in elke vreugde des levens deelen, die elke vreugde des levens volkomen maken, verhoogen wil, in den dag der blijdschap den zijnen evenzeer met de gantsche volheid zijner liefde naby, als in den dag der benaauwdheid voor hen onmisbaar.

Ook de Wijsheid des Heilands openbaart hare heerlijkheid in het „beginsel der teekenen, te Kana in Galiléa gedaan." Slaat, om dit op te merken, by het doen van het wonder, zijne wijze van doen gade.

Hy weet, by de hoogste liefde, zijne vrijheid ook door de meest geëerbiedigde te doen eerbiedigen; by de meeste nederigheid van den Zoon des Menschen, de waardigheid van den Zone Gods te handhaven.

Gelijk het Hem slechts te doen is de vreugde door eene gave zijner liefde te verhoogen, zoo vermijdt Hy tot den geringsten schijn, alsof het hem te doen ware om de heerlijkheid zijner wondermacht te toonen.

Het was niemand minder dan zijne Moeder, dan die hoog begenadigde en ook zoo voortreffelijke onder de vrouwen, die den Heiland aan den bruiloftsdisch te Kana in Galiléa op het gebreken van den wijn opmerkzaam maakte, en dat met blijkbaar oogmerk om Hem, naar moederlijk recht, een moederlijken wenk te geven dat het zaak en tijd was hier door zijne wijsheid raad te schaffen, of door zijne liefde hulp te verleenen. Maar het is niet op zulk een wenk, dat de Heiland geacht wil worden de wonderweldaad te doen, die Hy echter doen wil. Hoe Hy zijne moeder eert en mint weet zy; maar juist omdat Hy haar eert en mint met de hoogste en heiligste liefde is Hy haar dat bewijs zijner hooge vrijheid en zelfstandigheid schuldig, hetwelk Hy haar geeft in het zacht berispend, en toch reeds veel belovend andwoord: „Vrouwe! wat hebbe ik met u te doen? Mijne ure is nog niet gekomen." Dat andwoord heeft niet mogen baten om de kiem te verstikken van een wanbegrip, hetwelk, in later tijden

zich ontwikkelende, deze „Vrouw" tot „koninginne des hemels" gekroond, haar de beschikking over de genadebewijzen haars goddelijken Zoons toegeschreven, en hare tusschenkomst en voorbede by alle gebrek onmisbaar heeft leeren achten. Maar, alsof Hy dit wanbegrip voorzien had en al de schade, die daardoor aan de zielen der menschen niet minder dan aan zijne eer zoude worden toegebracht (en had Hy ze niet metterdaad voorzien?), wilde Hy liever den schijn op zich laden zijne Moeder niet te sparen, dan dat Hy zijne aanstaande, zijne van nu aan zich vergaderende Gemeente tegen de vervoering van dit wanbegrip zonder wapenen liet. Bewaar ook dit woord van den Heilige, die uit u geboren is, en overleg het in uw harte, begenadigde onder de vrouwen! en leer voor de rust van uw ziel, leer aan het hoofd van alle de discipelinnen, alle de discipelen des Heeren, die het leeren moeten als gy, zijne liefde niets voor te schrijven, zijne liefde niet te onderrichten, zijne liefde niet te nopen; maar „hare ure" af te wachten; en ook daarin eene „openbaring zijner heerlijkheid" te zien, dat zijn Wijsheid ter rechter ure doet boven denken en — wenken!

Maar ziet nu ook gy, Mijne Hoorders, hoe deze wijsheid uwen Heiland tot den geringsten schijn doet vermijden, dat hetgeen uit liefde gedaan is, gedaan zoude wezen tot vertooning van wondermacht.

Geen schijn of schaduw van het teeken, „het beginsel der teekenen," dat Hy doen gaat aan te kondigen; niets dat eenigszins naar eene poging gelijkt om de aandacht te vestigen op de „heerlijkheid", die er zich in openbaart; veeleer verbergt Hy het onder de eenvoudigste

woorden, onder de meest gewone handelingen van anderen. Wat lezen wy? „Zijne moeder zeide tot de dienaren: Zoo wat hy ulieden zeggen zal, dat doet. En aldaar waren zes steenen watervaten gesteld, naar de reiniging der Joden, elk houdende twee of drie metreeten. Jezus zeide tot hen: Vult de watervaten met water. En zy vulden ze tot boven toe. En Hy zeide: Schept nu, en draagt het tot den hofmeester. En zy droegen het. Als nu de hofmeester het water, dat wijn geworden was, geproefd had (en hy wist niet van waar de wijn was, maar de dienaren die het water geschept hadden wisten het), zoo riep de hofmeester den bruidegom, en zeide tot hem: Alle man zet eerst den goeden wijn op, en als men wel gedronken heeft alsdan den minderen; maar gy hebt den goeden wijn tot nu toe bewaard." Van de lippen van den Wonderdoener geen woord over zijn wonder; geen wenk betreffende zijn wondermacht! De liefdegave, die de vrucht dezer wondermacht is, wordt genoten; dit is genoeg. Het „beginsel der teekenen" moge door zichzelven zijne heerlijkheid openbaren: duidelijk moet het van den aanvang blijken, dat het *dit* niet is wat Jezus door zijne teekenen zoekt. En even daardoor openbaart dit „beginsel der teekenen" zijne heerlijkheid des te meer voor al wie oogen heeft voor eene goddelijke grootheid met goddelijke wijsheid één, en die zoo weinig moeite doet om hare wonderdaden te doen bewonderen, als zy zelve verwonderd wezen kan, dat zy ze heeft uitgericht.

Maar zulke oogen — oogen om in de gelijktijdige, de vereenigde openbaring van zulke wijsheid, zulke

liefde, zulke macht, eene goddelijke heerlijkheid te erkennen, en daardoor het geloof in den aantrekkelijken, beminlijken, onwederstaanbaren „Zoon des Menschen" tot geloof in den „Eeniggeborene des Vaders" te verheffen — zijn niet aller, zijn nimmer aller geweest. Als de Heiland dit „beginsel der teekenen" te Kana in Galiléa gedaan had, leerde Johannes daarin eene openbaring zijner heerlijkheid als van den Eeniggeborenen des Vaders aanschouwen, strekte het; dit wordt gemeld; zijnen discipelen tot eene vermeerdering des geloofs (1). Dat het ook de dienaren, ofschoon deze het eerst geweten hadden „van waar de wijn was," gelooven deed, vernemen wy niet. Ach, men moet reeds eenigermate zijn discipel zijn, men moet ten minste in het verlangen een waarachtig Christen wezen, om de stralen van des Heilands heerlijkheid te kunnen opvangen en vereenigen in dat heilbegeerig hart, dat geopend wordt voor zijne rechte kennis, naarmate het zich met meerdere liefde aan Hem hecht. Waar innige ootmoed, waar een smartelijk gevoel van schuld en zwakheid aan eene goddelijke liefde, die troost en helpt, behoefte hebben en, naar eene openbaring dezer liefde omziende, op Jezus gewezen zijn als „het Lam Gods"; waar zy Hem, om hetgeen deze naam belooft, met een hopend hart zijn nagetreden, en door zijn liefdewoord aangemoedigd „gekomen" zijn om te „blijven," gekomen zijn om te „zien;" daar wordt van lieverlede alles gezien, en het einde is: aanbidding! Geen nood, geen nood voor het eerst nog

(1) „En zijne discipelen geloofden in Hem." vs. 11.

onkundig hart, dat heilbegeerig en hulpbehoevend begint met te vragen: „Rabbi, waar woont gy?" Het zal zien, wat wijzen en verstandigen, die dit hart ontberen, verborgen blijft: de heerlijkheid van den Eeniggeborenen des Vaders in den Zoon des Menschen.

O Hebt dan, hebt dan allen, Mijne Hoorders, zulk een hart! Ziet in zulk een hart uwe eerste en uwe grootste behoefte! Bidt dat God het u geve! dit is reeds aanvangen het te hebben. En indien het klopt, indien het begint te kloppen in uwen boezem, ontveinst het niet, bestrijdt het niet! Hier is „het beginsel," hier de aanvang van werkingen, die, zoo gy ze uit hoogmoed verloochent, zoo gy ze onder zonde en ijdelheid versmoort, uw oordeel te zwaarder zullen maken; maar die, zoo gy ze in u werken laat en gehoorzaamt, een ongekende, een oneindige wareld van heerlijkheid voor u ontsluiten zullen.

ANANIAS EN SAFFIRA.

Hand. V : 1—11.

En een zeker man, met name Ananías, met Saffira zijne vrouw, verkocht eene have,

En onttrok van den prijs, ook met medeweten zijner vrouw; en bracht een zeker deel, en leide dat aan de voeten der apostelen.

En Petrus zeide: Ananías! waarom heeft de Satan uw hart vervuld, dat gy den Heiligen Geest liegen zoudt en onttrekken van den prijs des lands?

Zoo het gebleven ware, bleef het niet *het* uwe? en verkocht zijnde, was het niet in uwe macht? Wat is het, dat gy deze daad in uw hart hebt voorgenomen? Gy hebt den menschen niet gelogen, maar Gode.

En Ananías, deze woorden hoorende, viel neder en gaf den geest. En er kwam groote vrees over allen, die dit hoorden.

En de jongelingen, opstaande, schikten hem toe, en droegen *hem* uit, en begroeven *hem*.

En het was omtrent drie uren daarna, dat ook zijne vrouw daarin kwam, niet wetende, wat er geschied was.

En Petrus antwoordde haar: Zeg my, hebt gylieden het land voor zoo veel verkocht? En zy zeide: Ja, voor zoo veel.

En Petrus zeide tot haar: Wat is het, dat gy onder u hebt overeengestemd te verzoeken den Geest des Heeren? Zie, de voeten dergenen, die uwen man begraven hebben, zijn voor de deur, en zullen u uitdragen.

En zy viel terstond neder voor zijne voeten, en gaf den geest. En de jongelingen, ingekomen zijnde, vonden haar dood, en droegen *ze* uit, en begroeven *haar* by haren man.
En er kwam groote vreeze over de gemeente, en over allen, die dit hoorden.

Dit is eene ontzettende geschiedenis. Zy doet het hart pijnlijk aan. Wie van ons wischte ze niet gaarne uit van de schoone bladzijden, die ons het liefelijk beeld der ontluikende Gemeente voorhouden? Wel was de waarheidsliefde onverbiddelijk, die ons, by het heldere licht, deze zwarte schaduw niet onthouden heeft. Zeker hebben wy ook van haar te leeren, al doet dit leeren pijn. Komt, dat wy den moed hebben ons aan de heilzame lessen te onderwerpen! Staan wy stil by de onzalige daad, die wy hier bedreven, waarmede wy het witte kleed der jeugdige kerk van Christus bezoedeld zien. Beschouwen wy haar in al hare afschuwelijkheid, by het licht des Geestes, die in de Apostelen, die in de Gemeente is. Openen wy ons hart voor de heilige siddering, waarmede het Godsgericht, dat op haar gevolgd is, van stonden aan, de harten van vromen en onvromen vervuld heeft.

By eene oppervlakkige beschouwing en gemeten aan den maatstaf der wareld; dien maatstaf namelijk, dien zy voor zichzelve gebruikt; schijnt de zonde van Ananías en Saffira, niet zoo groot, niet zoo onverschoonlijk te zijn. Met eenige toegefelijkheid voor de zwakheid der menschelijke natuur, met eenige ondervinding van het aantrekkend vermogen der edele metalen, met eenigen

eerbied voor de waarde er van, zou men ver komen om te kunnen zeggen: „Wat is hier meer dan een, zeker betreurenswaardige, vlek op eene toch nog altijd edelmoedige handeling?" Want wat heeft hier plaats gehad? Medeleden eener Gemeente, waarin liefdewerk dagelijksch werk is geworden, en door voorbeelden van de schoonste zelfverloochening omringd en vervoerd, hebben ook Ananías en Saffira niet kunnen of willen achterblijven om het hunne te doen, en mede „een have," een stuk lands, een hunner akkers, verkocht, om de opbrengst te storten in de algemeene kas, „neder te leggen aan de voeten der Apostelen." Dit was vrijwillig, en (waarom zouden wy het niet aannemen?) in heiligen ijver geschied. Maar als het christelijk echtpaar het lieve geld te zien kreeg en op zijne handen woog; — de verkoop was waarschijnlijk niet tegengevallen; een „heele som," een „mooie som!" — daar begonnen zy er over te denken en te handelen „of het offer toch niet wat al te groot was? of het niet wel wat minder kon?" . . . „Ja, zeker was het te groot; zeker kon het wat minder! Zóó veel minder. Nog wat minder . . . Indien we 't hier eens by lieten? 't Is nog altijd veel om weg te geven. Er zijn er die meer gedaan hebben, o ja! maar hoe velen zullen er volgen, die minder doen?" . . . En een deel, een groot deel; misschien wel de helft — maar dit doet er niet toe; bleef in den buidel der edelmoedige gevers terug . . . Was dit zoo erg? Het gebeurt zoo dikwijls.

Jammer genoeg, dat het zoo dikwijls gebeurt; maar neen, zóó erg, zoo heel erg was dit niet. Het bewijst alleen, dat deze liefderijke menschen in de liefde nog

niet volmaakt waren; dat zy „het blinkend slijk" nog niet gants waren afgestorven; dat zy zich in zichzelven hadden vergist, en de vereischte kracht nog niet bezaten om tot het geluk door te dringen van „den blijmoedigen gever, dien God lief heeft." Maar dit was het erge, het o zoo erge in het oog van God, en och! dat het dit ook in onze oogen zij! dat zy nogthands voor die „blijmoedige gevers" wilden gehouden worden; dat zy er den schijn van aanmanen, van ophielden; dat zy in de oogen der Apostelen, in de oogen der Gemeente, gelijk wilden staan, met een Barnabas, dien „zoon der vertroosting," en zoo vele anderen, die, bezitters van landen of huizen, den prijs der verkochte goederen aan de voeten der Apostelen, tot uitdeeling naar ieders nooddruft, hadden nedergelegd, zóó als zy dien ontfangen hadden (1). Neen! ook zy wilden er niet aan getwijfeld hebben, of zy hadden niet slechts een deel, maar het geheel der opbrengst hunner have voor de Gemeente, voor de broederen over!

Dit was heel erg. Want het was bedrog. Het was bedrog op het gebied van christelijke deugd; op het heilig gebied der christelijke liefde. Het was broederen, het was nooddruftigen, het was Gods heiligen bedriegen; een schandelijk spel spelen met goed vertrouwen en dankbaarheid. En dit alles ten behoeve van een hoogmoed, die zich op eene onverdiende goedkeuring, eene verbeurde bewondering te goed deed. Helaas! wat werd er van de schoone daad, waartoe een opwelling van liefde scheen in staat te stellen? Eerst

(1) Zie het slot van 't vorige Hoofdstuk.

halveerde haar de Gierigheid, daarna bezoedelde haar de Hoogmoed, en, in de handen van dezen, werd zy tot een Misdaad.

En ook over de Misdaad was tusschen de echtgenooten gehandeld. Zij werd niet in overijling, zy werd niet onvoorbedacht begaan. Het vrouwtjen had het niet alleen mede goed gevonden „dat men van die mooie som gelds toch ook voor zichzelven wat houden zou!" O, hoe veel voorwendselen om dit met een goed geweten te doen waren er te vinden, en zullen er bygebracht zijn! Maar zy had óók goed gevonden en met haren echtgenoot „overeengestemd," dat „de Apostelen dit niet behoefden te weten;" dat „Niemand daarmede noodig had;" dat men „zich eenvoudig moest houden als deed men als de anderen, als de besten!" Verderfelijke eenstemmigheid, gevloekte huwelijkstrouw, waardoor men zich voor elkander de zonde niet schaamt, elkander voorthelpt in de zonde! . . .

Zien wy nu hoe de Heilige Geest, die in de Apostelen is, deze zonde in 't licht, en in welk licht Hy ze stelt.

Ongelukkige Ananias! Het groote oogenblik is gekomen, met een hart, van meer dan ééne aandoening kloppende, door u te gemoet gezien. De Gemeente is vergaderd; de Apostelen zijn gezeten. De gebeden zijn gedaan. De broodbreking zal plaats hebben, heeft misschien reeds plaats gehad. Gy staat op; gy hebt iets te zeggen. Aller oogen zijn op u gevestigd; ook die der Apostelen; maar deze — gy weet niet met welk een zonderlingen blik! Gy treedt nader. Gy hebt een have verkocht; hier is de prijs! Gy legt dien

neder aan hunne voeten. „De Gemeente neme dit offer aan! Gode moge het welgevallig zijn!" . . .

Neen! dit laatste durft gy niet uitspreken, kunt gy niet hopen; en dit is uw eerste straf. Eene tweede volgt. De vreeslijke straf der ontdekking, der openbaarmaking, der beschaming. De onuitsprekelijke foltering om het kwaad, waarmede men zich gemeenzaam gemaakt heeft, waarvoor men geslaagd is zich te verblinden, dat men verschoond, verbloemd, met de zachtste namen bestempeld, onder toenemend zelfbedrog met allerlei schijnschoon versierd en overdekt heeft, in al zijn naaktheid, in al zijn afschuwelijkheid vóór zich te zien; het te hooren noemen by dien naam, met welken ook het Geweten het benoemde, eer die andere stemmen zich hooren lieten, die susten en vleiden, overreedden en bedwelmden; het te zien in het licht, waarin ook het Geweten het gezien heeft, eer de graauwe mist der booze begeerlijkheden opkwam, die dat licht benevelde!

„Ananías! waarom heeft de Satan uw harte vervuld, dat gy den Heiligen Geest liegen zoudt, en onttrekken van den prijs des lands? Zoo het gebleven ware, was het niet het uwe, en verkocht zijnde, was het niet in uwe macht? Wat is het, dat gy deze daad in uw harte hebt voorgenomen? Gy hebt den menschen niet gelogen, maar Gode!"

„Waarom heeft de Satan uw harte vervuld?" Ja, de gedachte was „uit den Booze" geweest, de gedachte die zoo natuurlijk, zoo onschuldig, langzamerhand zoo verstandig voorkwam; nu de have verkocht en de opbrengst misschien medegevallen was, het geheele bedrag

niet te geven, maar een deel er van, „een *goed* deel; zonder nu juist aan ieders oor te hangen dat het maar een deel was; het was toch immers een vrije, en het bleef een mooie gift!" Aan die gedachte voet te geven, haar post te laten vatten; zich in die gedachte te laten versterken, door ze aan eene medegaande vrouw op de argelooste, d. i. de verleidelijkste wijs voor te stellen; de stem der geldgierigheid, de stem van den hoogmoed aan te hooren, en een verdrag met beide aan te gaan: het was den Satan plaats geven, die door beide heerscht. Voor de Gemeente op te treden als een voorbeeld van liefde en zelfverloochening, terwijl men van hetgeen men haar eerst had toegedacht (ach immers reeds zoo goed als gegeven!), een goed deel terughield tot voldoening eener hebzucht, die niemand vermoeden mocht: het was treden in de wegen, het was worden een prooi des Satans, des Aartshuichelaars, des „Leugenaars en Menschenmoorders van den beginne."

„Liegen!" ja, geen anderen naam verdiende dit zwijgen, dit veinzen. „Onttrekken," ter kwade trouw onttrekken, en geen eenvoudig terughouden mocht dit bedrijf heeten. Deze Ananías had de Gemeente Gods, hy had de nooddruftigen in haar midden bestolen, van hetgeen hun, naar het recht der waarheid, toekwam, naar de uitspraak zijner conscientie het hunne reeds was. Den „Heiligen Geest" had hy gelogen, dien Heiligen Geest, die in de Apostelen, die in de Gemeente, die in henzelven was; en dien hy niet bedriegen kon. Om zijne inwendige waarschuwingen had hy zich niet bekreund, en zijne macht tot openbaring van het verborgene had hy getrotseerd. Nu verneemt hy

Zijn vonnis uit den mond van dezen Petrus, wiens oog op hem rust met al den ernst van een Heiligen, met al de deernis van een Broeder! Alwetende God, tegen wien hy gezondigd heeft! hoe verbrijzelend zijn de weemoedige woorden, waarmede deze broeder, deze vader, deze man door uwen Geest verlicht en bezield, over de opzettelijke zonde, den diepen val, de schromelijke misdaad van een medebelijder van Christus jammert! „Zoo het gebleven ware, bleef het niet het uwe? en verkocht zijnde, was het niet in uwe macht? Wat is het, dat gy deze daad in uw hart hebt voorgenomen? Gy hebt den menschen niet gelogen, maar Gode!"

Dit was te veel voor Ananías. „Deze woorden hoorende viel hy neder en gaf den geest." Moge de laatste verzuchting van dit overstelpte hart een „o God! wees my zondaar genadig!" geweest zijn, en het Godsgericht zich by de afsnijding des aardschen levens hebben kunnen bepalen! . . . Dat hier een Godsgericht plaats had gevoelde met diep ontzag de geheele Gemeente. Helaas! weldra zou zy op de schrikkelijkste wijze in deze hare stille overtuiging worden bevestigd. Niemand sprak; ook de Apostel niet. Er zijn woorden en dingen Gods, die geene apostolische uitlegging behoeven, en waarvan de Heilige Geest zelf zich belast met de toepassing. Maar de jongsten uit de aanwezige mannen stonden op en, zwijgend toetredende, legden zy het lichaam des ongelukkigen terecht en droegen het ter begrafenis (1). De Gemeente bleef nog lang byeen.

(1) Op den sterfdag, nog voor zonsondergang, werden in Israël de lijken begraven.

Men gevoelt onder welke aandoeningen en in welk eene stemming. Haar eer was geschonden; haar vrede gestoord; haar hart bloedde over eenen broeder; de Satan had macht over haar gekregen; de oordeelen Gods waren in haar midden; Jezus naam zou om harentwille worden gelasterd door de Joden. Welk een stof tot droefenis, tot verootmoediging, tot gebeden! Welk een oorzaak tot zelfbeproeving en onderlinge vermaning! Welk eene prediking, uitgaande van die ééne zitplaats, die ledig staat in haar midden; van dit ongelukkige geld, nog altijd onaangeroerd, voor de voeten der Apostelen! . . Maar wat is dit? De deur opent zich, en de vrouw van den door die deur uitgedragenen, Saffira, treedt in. Het is haar aan te zien, dat zy van het voorgevallene niets vernam; dat zy binnenkomt als de vrouw van den man, die „een have verkocht en den prijs heeft nedergelegd aan de voeten der Apostelen." Ach! . . . Maar de Apostel mag haar niet sparen. Wat hy mag, het is haar gelegenheid geven het mom der huichelary af te leggen en te zeggen, wat waarheid is. Ach, hoeveel heilige ernst, hoeveel waarschuwende liefde zal er in de stem en het oog van dezen Petrus geweest zijn, als hy, haar sterk aanziende en op het voor hem liggende geld wijzende, haar nadrukkelijk vroeg: „Zeg my, hebt gylieden het land voor zoo veel verkocht?" Met welk een gelaat, met welk een hart zal de ontroerde Gemeente het beslissende andwoord verbeid hebben! Maar dat andwoord is: „Ja, voor zoo veel." Rampzalige Saffira! By God is geen aanneming des persoons, en leeftijd noch kunne verschoonen. Drie uren langer dan uw echtgenoot hebt gy den tijd gehad

om berouw te krijgen over het opzettelijk bedrog, hetwelk gy hebt goed gevonden te plegen. De u aangeboden gelegenheid om schuld te belijden voor de menschen hebt gy versmaad. Hoor dan uwe beschuldiging, hoor dan uw vonnis uit den mond van den Godsman, die medelijden met u heeft, maar u dat vonnis niet onthouden kan! Hoor het, en, in denzelfden oogenblik, verootmoedig u voor uwen God, en smeek Hem met al wat nu nog in u is om ontferming, indien niet in deze dan in de toekomende eeuwe! Want ook uwe oogenblikken zijn geteld. . . .

„En Petrus zeide tot haar: Wat is het, dat gy onder u hebt overeengestemd te verzoeken den Geest des Heeren? Zie, de voeten dergenen, die uwen man begraven hebben, zijn voor de deur, en zullen u uitdragen."

„En zy viel terstond neder voor zijne voeten, en gaf den geest. En de jongelingen, ingekomen zijnde, vonden haar dood, en droegen haar uit, en begroeven haar by haren man."

DE HEER VERDOET DE LEUGENSPREKERS (1). Ziedaar wat op dat graf kon worden geschreven.

„En daar kwam groote vreeze over de geheele Gemeente en over allen, die dit hoorden." Behoeft de pen van den Evangelist dit dus uitdrukkelijk neder te schrijven om het ons te doen begrijpen? Of kunnen wy het ons voorstellen, wy, die op een afstand van achttien eeuwen nog een huivering door de ziel voelen

(1) Ps. V: 7.

gaan by de enkele gedachte aan de ontzachelijke gebeurtenis? My dunkt ik hoor de stem des Heeren in die huivering? Zy roept ons toe: „In de eerste plaats: wacht uzelven voor den zuurdeesem der farizeën, welke is geveinsdheid!" (1) En wederom: „De geldgierigheid is een wortel van alle kwaad, tot welke sommigen lust hebbende zijn afgedwaald van het geloove, en hebben zichzelven met vele smarten doorstoken" (2). En wederom: „Bedroeft den Heiligen Geest Gods niet, door welken gy verzegeld zijt tot den dag der verlossing!" (3). „Wederstaat den duivel, en hy zal van u vlieden" (4). En wederom: „Dwaalt niet! God laat zich niet bespotten" (5). „Indien het oordeel begint van het huis Gods, welk zal het einde zijn dergenen, die het Evangelie Gods ongehoorzaam zijn?" (6).

„Vooreerst! Wacht uzelven voor den zuurdeesem der farizeën welke is geveinsdheid." Het is van het hoogste gewicht op te merken, dat de Heiland deze vermaning voor zijne discipelen (7) dringend noodig, voor zijne Apostelen (zijne Petrussen, zijne Johannessen, zijne Nathanaëls zonder bedrog!) niet overbodig geacht heeft. Het zegt zeer veel, dat de eerste vlek op het reine gewaad der nog zoo jonge „Gemeente," zy

(1) Luk. XII: 1.
(2) 1 Tim. VI: 10.
(3) Ef. IV: 30.
(4) Jak. IV: 7*b*.
(5) Gal. VI: 7.
(6) 1 Petr. IV: 17.
(7) Zie Luk. XII: 1. „begon Hy te zeggen tot zijne discipelen."

wordt in dit zelfde verhaal voor het eerst met dezen naam genoemd; de vlek der huichelary is geweest. En welk eene waarschuwing ligt in dat ontzettend Godsgericht, waarmede deze, deze zonde, by hare eerste openbaring, voor aller oog getroffen wordt! Vereenigt dit alles, mijne Hoorders! en leert er uit, dat er in Gods oogen geen afzichtelijker, voor het Koninkrijk Gods geen verwoestender kwaad wezen kan dan het kwaad der Geveinsdheid, en dat ook godsdienstige gemoederen, ook zielen, door den Heiligen Geest geleerd, niet schootvrij zijn voor zijne bekoringen. Helaas! het is maar al te waar! diezelfde huichelary, die een begeerlijk mom verstrekt voor de goddeloozen, blijft een strik voor de godvruchtigen. Christenen! weet gy het niet allen, hoe menigvuldig op christelijk gebied, en tegenover vriend en vijand, de verzoekingen zijn om meer te schijnen dan men is, sterker te spreken dan men gevoelt, meer te verzwijgen dan men mag? O, by de rust, by de zaligheid uwer zielen, by het dierbaarst belang der heiligste zaak, by de liefde en de rechtvaardigheid diens alwetenden Gods, die slechts „lust heeft aan waarheid in het binnenste" bezweer ik u, wederstaat deze verzoekingen! „Wandelt voor zijn aangezicht," gebrekkig in de liefde, onvolmaakt in 't geloove, maar „weest oprecht!" Weest wie gy zijt; spreekt wat gy gevoelt; en „wat gy doet, doet het van harte, Gode en niet den menschen." Ontwijkt geen verdiende berisping by onverdienden lof, geen heilzame schande by verderfelijke eer; en verdraagt liever de onrechtvaardigheid van menschen, die u lager stellen dan behoorlijk is, dan dat gy iets zoudt voordoen of iets u zoudt

laten aanleunen, waarvan God weet en gy zelven weet dat het valsch, dat het opgelegd, dat het metterdaad slechts „een deel" is van dat Geheel, waarvoor het door wil gaan! . . . Die tot zijne discipelen gezegd heeft: „Wacht uzelven voor den zuurdeesem der farizeën, welke is Geveinsdheid," die heeft laten volgen: „Er is niets bedekt, dat niet zal ontdekt, niets verborgen, dat niet zal geweten worden!" (1).

„De geldgierigheid is een wortel van alle kwaad, tot welke sommigen lust hebbende zijn afgedwaald van het geloof en hebben zichzelven met vele smarten doorstoken." De geldgierigheid maakte Ananías en Saffira tot huichelaars; de geldgierigheid had Judas gemaakt tot Verrader van zijnen Heer. . . . De Mammon, ziedaar, ten allen tijde, een der sterkste tegenpartijders van God en den Heiland, een der voorspoedigste belagers van de liefde, de oprechtheid, de toewijding van hen die God vreezen en hunnen Heiland belijden. In de voorbeeldige Gemeente te Jeruzalem, in den heiligen kring der Twaalve speelde hy zijn rol en sloeg hy zijne slagen. En waar sloeg hy ze niet? De Geldgierigheid! hoe veel liefde heeft zy doen verkoelen; hoe veel heiligen ijver in zijn vaart gestuit; hoe veel onwaarheid op de baan gebracht; hoe veel oneerlijkheid doen verschoonen; hoe veel sterke betuigingen tot logen gemaakt; hoe veel afval bewerkt; hoe veel verhinderingen opgeworpen voor degenen „die wel liepen;" tot hoe veel treurige ontdekkingen, diepe vernederingen, schrikkelijke oordeelen

(1) Luk. XII: 2.

heeft zy vaak aanleiding gegeven in de Gemeente des Heeren! Van hoe velen was zy levenslang de nooit by haren naam genoemde boezemzonde; van hoe velen de eenige, maar altijd ontveinsde oorzaak eener altoosdurende vreugdeloosheid, by godsdienstigen zin en in menig opzicht krachtig geloof! „Gy dan, o mensche Gods!" vlied deze verzoeking. „Strijd den goeden strijd des geloofs," ook tegen deze zonde. Sta naar geen anderen rijkdom dan den „rijkdom in God," den „rijkdom in goede werken!"

„Bedroeft den Heiligen Geest Gods niet, door welken gy verzegeld zijt tot den dag der verlossing. Wederstaat den duivel en hy zal van u vlieden." Waarom waren Ananías en Saffira, die toch ook „de hemelsche gave gesmaakt hadden en des Heiligen Geestes deelachtig geworden waren, die gesmaakt hadden het goede woord Gods en de krachten der toekomende eeuwe," (1) waarom waren zy onvermogend tegen den Satan, die door hebzucht en hoogmoed verlokte en bedwelmde? Waarom anders den omdat zy den Heiligen Geest bedroefd hadden, die *met* hun geweten, maar te vergeefs, tegen onttrekking en leugen en huichelary in hun binnenste had getuigd. Hadden zy dien Geest gehoord en gehoor gegeven, hadden zy zijne kracht en hulp biddend over zich ingeroepen, toen de eerste opwelling der geldgierigheid zich schroomvallig by hen aanmeldde; schroomvallig, want de zonde heeft geen moed in een christen; zy waren niet van de eene zondige gedachte tot de

(1) Zie Hebr. VI: 4, 5.

andere gekomen, en de Satan had geen vrij spel met hen gehad. Maar die Geest, door hen bedroefd, was van hen geweken, en, aan zichzelven overgelaten, werden zy tot alles in staat en des Boozen gemakkelijke prooi. Spiegelt u aan hen, gy gedoopte Hoofden, die in uwen doop het zegel der belofte des Heiligen Geestes ontfangen hebt! Overtuigde christenen, spiegelt u aan hen in de ure der verzoeking! De stem, die in u tegen het kwade getuigt, is de stem uws Gewetens niet slechts, maar van uw door den Heiligen Geest *verlicht* geweten; het is niet alleen de stem van God, maar van den door u *gekenden* God, in uw binnenste; van dien God, dien gy kent in het aangezicht van Jezus Christus, dien gy kent als den God, die uwe behoudenis, die uwe gelukzaligheid wil, en ook als den God, die u kracht wil geven in elken strijd, en de overwinning in elke verzoeking, welke Hy u niet aanwijst dan om er u tegen te wapenen. Zondigt gy in spijt van deze stem, het maakt uwe misdaad te grooter, uw val te dieper; en de treurige waarheid, dat „de Satan uw hart vervuld heeft," zal voor u geen verschooning, maar slechts de maatstaf uwer zonde zijn.

„Dwaalt niet! God laat zich niet bespotten." „Indien het oordeel begint van het huis Gods, welk zal het einde zijn dergenen, die het Evangelie ongehoorzaam zijn?" Dit, mijne Hoorders! is een woord voor velen en onderscheidenen; voor de Gemeente en voor de Wareld; voor huichelaren en voor openbare goddeloozen; voor onbekeerlijken zoowel, als voor hen, die zich op valsche gronden achten bekeerden te zijn; voor alle

lichtzinnigen en voor alle ten onrechte gerusten; voor hen die meenen dat de heiligmaking een hersenschim is of van zelf komt, en voor hen die over geen heiligmaking denken. Hoort het, gy Gemeente! hoort het, gy die de godzaligheid belijdt! hoort het gy, „die tot eenen Vader aanroept Dengenen, die zonder aanneming des persoons oordeelt naar eens iegelijks werk!" Hoort het, als eene stem die tot u komt uit dat akelig graf, werwaarts Ananías en Saffira uitgedragen zijn: „God laat zich niet bespotten! zoo wat de mensch zaait, dat maait hy." „Gods oordeelen beginnen van zijn huis." Aan zondaren die„ den Heiligen Geest verzochten", stelt Hy een schrikkelijk voorbeeld. „Wandelt in vreeze den tijd uwer inwoning!" — Hoor het, gy Wareld, merk het op, gy wareldling! bedenk het, gy lichtzinnige en ongeloovige! Houd op van spotten met de misdrijven van Christenen; maar vraag by het Gods-oordeel, waarvan dit graf u spreekt: „Wat zal MIJN einde zijn, indien ik het Evangelie Gods verwerp? Indien de rechtvaardige naauwelijks zalig wordt, waar zal ik goddelooze en zondaar verschijnen?"

Hier wilde ik, maar kan nog niet eindigen. Uit het noodlottig graf, waarby wy vertoefden, dringt nog één woord naar boven. Het is dit: „Vermaant elkander te allen dage!" Dit woord, mijne Hoorders! geldt allen, die elkanders wegen kennen en het recht der vermaning hebben; maar uit het graf van Ananías en Saffira richt het zich met dubbelen nadruk tot hen, die door den heiligen band des huwelijks aan elkander verbonden zijn. Echtgenooten, christelijke echtgenooten!

„vermaant elkander," en verleidt elkander niet. Stijft elkander niet in het kwaad, maar vermaant elkander! Weest elkander niet getrouw in de zonde, maar in de godzaligheid. Helpt elkander niet voort op den weg des verderfs, maar weest bevorderlijk aan elkanders heiligmaking. Vermaant elkander, en voorkomt openlijke vernederingen! Vermaant elkander, en weert onherroepelijke oordeelen af! „Vermaant elkander te allen dage, zoo lang het heden genaamd wordt!" In het morgen der eeuwigheid zult gy de vruchten zien!

MISTROUW HET MENSCHELIJKE!

Mattheus XVI: 22, 23.

En Petrus, Hem tot zich genomen hebbende, begon Hem te bestraffen, zeggende: Heere, *wees* u genadig! dit zal u geenszins geschieden.

Maar Hy, zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter my, Satanas! gy zijt my een aanstoot; want gy verzint niet de dingen, die Gods zijn, maar die der menschen zijn.

Elke eeuw — of laat ik liever zeggen; want eene eeuw is lang en heeft vele tijden; elke tijd heeft zijne eigene deugden en ondeugden, heldere inzichten en verblindingen, vatbaarheden en onvatbaarheid. Elke tijd kenmerkt zich door de partijdigheid, waarmede zekere beschouwingen boven andere, en dikwijls ten koste van andere, begunstigd, gekoesterd worden en toegelaten een byna onbeperkten invloed te hebben op elk gebied. Elke tijd is eenzijdig, en verraadt, door zijne lievelingswoorden, zijne lievelingsdenkbeelden en begrippen. Het is my wel eens voorgekomen dat, in dezen onzen tijd, de mensch zelf wederom op eene eigenaardige wijze een troetelkind geworden is der beschaafde, der denkende maatschappy. De mensch; de menschheid, het mensch zijn; het menschelijk denken,

gevoelen, handelen; het menschelijk „streven" met name; de onberekenbare vatbaarheid, de grootsche roeping, de aanstaande volmaking der menschheid — welke groote gedachten, welke groote woorden vooral, krijgen wy omtrent dit alles dagelijks van alle kanten te lezen en te hooren! Op het gebied van het schoone en goede; dit weet tegenwoordig zelfs hy, die naauwelijks weet wat het zeggen wil; op het gebied van het schoone en goede is het „waarachtig menschelijke", het hoogste en beste; het is in den mensch het goddelijke; ja — ook dit wordt beweerd — het is dit zoo zeer, dat ook in den Christus Gods niets goddelijkers te aanbidden is dan dit menschelijke.

Zou men, mijne Hoorders! by dit stout doordraven, zou men in de praktische gevolgen, die men uit deze verhevene voorstellingen trekt, niet wel eens vergeten dat ook Dwalen menschelijk is, de schaduwzijde voorbyzien, het ideaal met de werkelijkheid verwarren, den schijn voor het wezen nemen, en gevaar loopen zijn troetelkind, door het al te veel te troetelen, te bederven? Er zijn zwartgalligen die u zullen zeggen, dat het metterdaad reeds zoo ver is gekomen en dat de arme mensch dezer eeuw met alle recht het bedorven kind zijner eeuw mag worden genoemd. Dit weten wy, dat er reeds in het paradijs dingen gebeurd, dat er nog altijd verschijnselen voor oogen zijn, die het geraden maken den mensch dan vooral te mistrouwen, wanneer hy met zoo veel vertrouwen van zich zelven spreekt, en dat er tegen de bedwelming van een zelfbehagen, hetwelk waar en valsch dooreenmengt, geen beter tegengif bestaat dan de lessen der Heilige Schrift.

Ook de tekst, dien ik my heden ter behandeling in uw midden gekozen heb, kan in dit opzicht heilzaam zijn. In een sprekend voorbeeld doet hy ons aanschouwen hoe lijnrecht; wat er ook zijn moge van het denkbeeldig menschelijke; hoe lijnrecht het werkelijk menschelijke tegenover het goddelijke staan kan, en aan welke grove vergissingen, ja schroomelijke vergrijpen, het menschelijk hart en verstand blootstaan, ook daar waar hunne in- en uitspraken, op het eerst vernemen, elks onbepaalde instemming zouden wegdragen. Wy hooren in dezen tekst een mensch, en een mensch zoo als wy hem gaarne hooren, wy hooren daarin een goeden, een beminlijken mensch, wien ook hier te gelijken niemand onzer zich zoude schamen. Wat hy hier zegt zouden wy ook gezegd, wat hy hier denkt zouden wy ook gedacht, wat hy hier gevoelt ook wy gevoeld hebben; en, evenmin als hy, zouden wy hebben getwijfeld aan de juistheid van ons inzicht, de onbedriegelijkheid van ons gevoel, de gepastheid van ons woord. Maar ziet nu welk een onthaal dit woord vindt by dien anderen, dien meer dan mensch, in wien waarlijk, in wien-alleen het menschelijke zich geheel met het goddelijke vereenigd heeft; en leert in den gevallen mensch het menschelijke mistrouwen!

Wy zullen, in de eerste plaats, het woord van den mensch Petrus van naderby beschouwen, ten einde ons te versterken in de overtuiging dat het menschelijke bedriegelijk is, dat het niet altijd is wat het schijnt.

Wy zullen, ten anderen, uit het andwoord van den Heer Jezus aantoonen dat het menschelijke, ook waar het, zonder beter onderricht, onze gantsche goed-

keuring zoude wegdragen, gevaarlijk en verderflijk wezen kan.

Daarna hopen wy de slotsom op te maken; en lessen van ware wijsheid uit onze overdenking op te gaderen.

Het oogenblik, waarin onze tekst ons verplaatst, is een gewichtig oogenblik in het leven beide van den Apostel en van zijnen Heer. Van den Apostel; want op de goede en krachtige belijdenis, die zoo even van zijne lippen is gevloeid, is dat woord tot hem gekomen: „Zalig zijt gy, Simon Bar-Jona! want vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemelen is. En ik zegge u ook, dat gy zijt Petrus, en op deze Petra zal ik mijne gemeente bouwen, en de poorten der helle zullen haar niet overweldigen. En ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen, en zoo wat gy zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en zoo wat gy zult ontbinden op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn." Maar ook voor den Heer was het een gewichtig oogenblik; want voor het eerst was Hy „begonnen zijne discipelen te vertoonen, dat Hy moest henengaan naar Jeruzalem, en veel lijden van de Ouderlingen en Overpriesters en Schriftgeleerden, en gedood worden, en ten derden dage worden opgewekt . . . ." Het is in eene gemoedstemming, door toezeggingen en voorspellingen van zoo verschillenden aart, beurtelings geprikkeld en geschokt, dat de discipel zich den moed en gedrongen gevoelt, den Meester by de hand, of misschien by het kleed, te grijpen en op bestraffenden toon te beduiden, dat dergelijke verwachtingen ondenkbaar zijn. „Petrus,

Hem tot zich genomen hebbende, begon Hem te bestraffen, zeggende: Heere, zijt u genadig! dat zal u geenszins geschieden."

Petrus, als hy dit zeide, meende gewis dat hy iets zeer verstandigs zeide, iets dat ten minsten even goeden grond had als de belijdenis van het vorige oogenblik: „Gy zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods." Of zou het met den „Christus, den Zoon des levenden Gods," zou het met den Bouwheer der Gemeente, met haren Beschermer tegen de poorten der helle ooit zoo verre komen, dat Hy zou moeten onderdoen voor den raad der goddeloozen, dat Hij van handen, die niet waardig waren den riem zijner schoenen te ontbinden, een smadelijken dood zou moeten aannemen? „Lijden, veel lijden en gedood worden. . . ." En dit zou God, dit zou zijn Vader die in de hemelen is gedoogen? Petrus' verstand niet alleen, zijn hart kwam er tegen op. De hooge gedachte, die hy zich vormde van Gods liefde, de diepe eerbied, dien hy koesterde voor Gods rechtvaardigheid, overwonnen den eerbied dien hy aan de woorden des Meesters verschuldigd was. . . . Neen, het kon niet zijn! het was onmogelijk! Ditmaal had de Heer zich vergist, of dat hart in zijn boezem, wat? de Godsstem in zijn hart, die voor Gods liefde en rechtvaardigheid getuigde, moest liegen: „Zijt u genadig, Heere! dat zal u geenszins geschieden! . . . ."

Maar de Godsstem in zijn hart had niet gelogen, want zy had niet gesproken. Niet „de Vader die in de hemelen is," maar „vleesch en bloed" hadden Simon Bar-Jona dit tweede woord ingegeven, dat hem verkeerdelijk zoo goed en waarachtig scheen als het eerste.

Menschelijk, maar niet als een door Gods Geest verlichte, in Gods bedoelingen inzicht hebbende mensch, had hy het lijden van den Christus Gods beschouwd. Menschelijk, met eene menschelijke oppervlakkigheid, die naar den eersten schijn oordeelt en altijd de meeste stemmen voor zich heeft, omdat de meeste oogen niet verder zien dan dien eersten schijn; menschelijk, naar de inspraak eener menschelijke goedhartigheid, welke aan Gods liefde vertwijfelt, waar zy hare wegen niet doorziet; menschelijk, met die menschelijke lafhartigheid, welke, uit afkeer van lijden, het denkbeeld van lijden instinktmatig bestrijdt waar zy het vindt, en te feller, naar mate de kansen grooter zijn om in dat lijden betrokken te worden. Het is „den Christus, den Zoon des levenden Gods" geenszins gegaan naar het verstandig inzicht, naar het menschelijk gevoel van zijnen discipel! Op de wijze van Simon Bar-Jona is zijn God Hem niet „genadig" geweest. Hy heeft Hem niet behoed voor het lijden, het „vele lijden," niet behoed voor den dood van de handen der onrechtvaardigen. Hy heeft Hem daaraan overgegeven. Toch is Hy rechtvaardig, toch is Hy liefde, toch is Hy God gebleven. Toch heeft, na dit alles en om dit alles, deze zelfde Simon Petrus „den God en Vader van zijnen Heer Jezus Christus" leeren loven en prijzen (1); toch heeft hy zich leeren verheugen, als het hem gebeuren mocht in zijne smaadheid te deelen en Hem te volgen, werwaarts hy nu nog „niet wilde (2). . . ." En indien

(1) Zie 1 Petr. I: 2, enz.

(2) Zie Joh. XXI: 18.

een later zich noemend Gezond Verstand het Heilig Moeten van dit „vele lijden" en dezen smadelijken dood in twijfel trekt, of anders duidt dan de Heiland zelf het geduid heeft en zijne Apostelen het hebben leeren duiden; indien in het algemeen telkens wederom en op allerlei wijze eene menschelijke Wijsheid, in naam van het menschelijke Gevoel, opkomt tegen woorden en wegen, welke wy, mijne Mede-christenen, als woorden en wegen Gods eerbiedigen, schoon wy ze niet doorzien kunnen, wy weten wat wy van dit Gezond Verstand, van dit Menschelijk Gevoel te denken hebben, en in hoe verre wy verstandig doen ons christelijk Geloof daardoor te laten schokken, of onze christelijke Onderwerping te laten leiden uit het spoor.

Dat de uitspraken van het menschelijk hart en inzicht, ook waar zy, zonder beter onderricht, aller instemming mogen wegdragen of voor het minst onschuldig schijnen, gevaarlijk en verderfelijk kunnen zijn, leert ons het zeker door niemand der omstanders verwacht andwoord des Heeren in onzen tekst.

Indien ooit een woord van Simon naar het hart zijner mededisciplen gesproken was, het was gewis dat verstandig, dat hartelijk, dat stoutmoedig: „Zijt u genadig, Heere! dat zal u geenszins geschieden." Ja, dit was het, wat ook een Johannes, ook een Nathanaël gevoelde! Slechts hadden zy de vrijmoedigheid gemist, die zy eenen Simon mochten benijden, om hetgeen zy dachten en gevoelden onbevreesd tegenover den Heer te uiten. Ging deze vrijmoedigheid misschien wat ver, in dat aangrijpen, dat staande houden van den zoo hoog te eeren Meester; was de bestraffende toon, waarop hy

sprak, minder gepast: zy vergaven het hem om zijner oprechtheid wil, om den wil van dat sterk gevoel van rechtvaardigheid en liefde, dat zich ten tolk maakte van hun *aller* gevoel. Zalig zijt gy, Simon Bar-Jona! want gy alleen durft uitspreken, wat de anderen denken!

„Maar Jezus zich omkeerende zeide tot Petrus: Ga weg achter my, Sanatas! gy zijt my een aanstoot; want gy verzint niet de dingen, die Gods zijn, maar die der menschen zijn."

Door menschelijke gedachten tegenover goddelijke te stellen; door de dingen Gods, als waren het menschelijke dingen, naar menschelijk inzicht te beschouwen en te beöordeelen, heeft Simon Bar-Jona den Heer vertoornd, zich aangesteld als een verzoeker, en voor het tegenwoordige zich beschaming, voor de toekomst noodeloos leed berokkend.

Hy heeft den Heer vertoornd: „Ga achter my weg, Satanas!" Hoe wy dit woord ook duiden, wy vinden uit den mond des Heeren geen tweede zoo hard, zoo scherp, noch tegen dezen Simon, noch tegen een van zijne mededisciepelen. De zwakheid der verloochening heeft in Jezus oogen meer genade gevonden dan de overmoed van deze tegenspraak. Geene beminlijke vrijmoedigheid, geene welmeenende hartelijkheid kon het gebrek aan bescheidenheid, aan eerbied, aan geloof vergoeden, hetwelk deze tegenspraak mogelijk maakte. Dat zy het bedenken, die in dezen tijd, zonder te willen ophouden zijne discipelen te heeten, in de zelfgenoegzaamheid van het menschelijk verstand en waarheidsbesef, zich over het gezag zijner woorden heenzetten en, op een zeker gevoel van liefde voor zijn persoon

gerust, van zijne uitspraken en redenen meenen te mogen aannemen en verwerpen, wat hun goed dunkt. Dat zy het bedenken, die, even als Simon Bar-Jona, den leerenden Christus wel, maar den lijdenden niet willen, en die zelfs niet willen hooren, wat Hy van zijn lijden leert! . . . Indien zijn heilige toorn het „ga achter my weg!" niet gespaard heeft aan eenen man, wien hy de sleutelen zijns koninkrijks had toegedacht, wat hebben zy van hem te wachten, die uit diens voorbeeld niet geleerd hebben de gedachten hunner harten aan de verklaringen zijner lippen te onderwerpen? . . . .

„Ga achter my weg, Satanas!" De buitengewone hardheid en scherpte van dit woord tegen een geliefden discipel vindt hare verklaring in het volgende: „Gy zijt my een aanstoot." Nooit had Simon Bar-Jona in zijn menschelijk onverstand een woord gesproken, hetwelk den Heiland, uit den mond eens discipels, pijnlijker aandoen, dieper grieven kon dan dit woord der onbedachtzame welmeenendheid. Want in dit woord hoorde hy eene stemme der verleiding, ja de stem des Verleiders zelven!

Van alle dingen Gods was er wel geen den Christus, den Zoon des levenden Gods, grooter of heiliger dan het Heilig Moeten zijns lijdens en zijns doods; want daaraan hing de Verlossing der Wareld. Was Hy niet „gekomen om zijne ziele te stellen tot een rantsoen voor velen?" Maar ook was er niets, dat zijne menschelijke ziel met een dieper ontroering vervulde dan het vooruitzicht dier vreeslijke ure, waarin het heeten zou, eerst: „Indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker

van my voorbygaan!" en straks: „Mijn God, mijn God, waarom hebt gy my verlaten! . . ." Voor het eerst heeft Hy van deze ure gevraagd; Hy heeft er van gesproken tot hen, tot wie het als zy komt, als zy over Hem komt, heeten zal: „Blijft hier en waakt met my!..." Tot hunne voorbereiding, wapening, toerusting heeft Hy er van gesproken; en — in plaats van Hem te verstaan, in plaats van eene ontroering die Hem toont dat men komt in zijn gevoel, in plaats van een zwijgen, waarby zijn woord overlegd wordt in het geloovige hart — niets, niets anders dan de ongeloovige verklaring en valsche geruststelling van een: „Zijt u genadig, Heer! dit zal u geenszins geschieden." Is dit de stemme eens Vriends, voor wien de Verlosser der Wareld van nu aan dien dood te gemoet gaat? Neen, het is de stem des Satans, die de verlossing der wareld niet wil en die, gelijk hy later door den mond eens Vijands roepen zal: „Indien gy de Zone Gods zijt, kom af van het kruis!" haar ook thands door de vermaning eens Vriends zou willen verijdelen! „Ga achter my weg, Satanas! Gy zijt my een aanstoot." De Christus Gods, die niet vallen kon, kon ook niet struikelen: de „Overste dezer wareld had niets aan Hem; het verleidende woord, door wiens mond dan ook gesproken, kon Hem niet verleiden; maar des te meer pijnigen. Want de verzoeking is te grievender naar mate ze minder gevaarlijk is.

Wat, indien het hart van Jezus Christus vatbaar geweest ware tot het menschelijk gevoel van Simon Bar-Jona te worden overgebracht? . . . . Indien het ook, indien het voor een oogenblik, kruis en lijden als

zijner onwaardig, als in den Zone Gods ondenkbaar had kunnen beschouwen? . . . Indien . . . Maar wy zwijgen, wy die met aanbidding des harten weten hoe onmogelijk het was. Te dieper echter gevoelen wy met Hem, die zich in heilige liefde en heilige gehoorzaamheid tot het lijden voorbereidt en met den heiligsten ernst zijne dierbaarste vrienden in het ontzachelijk geheim zijns lijdens inwijdt, den pijnlijken wanklank voor oor en hart: „Zijt u genadig, Heer! dit zal u geenszins geschieden. . . ." Doch hoe velen, mijne Hoorders, hoe velen hebben, door op denzelfden toon te spreken, hunne beste vrienden erger aangedaan dan pijn? Helaas! het ontijdig beklag, de ongegronde troost, de valsche geruststelling eener ongeheiligde, bloot menschelijke liefde, hoe wel en hartelijk ook gemeend, zijn wel menigmaal niet slechts gevaarlijk, maar verderfelijk bevonden. Voor zwakke, lichtgeschokte navolgers van den Heer, waren zy dikwijls niet slechts ten aanstoot, maar ten val; deden hen schipbreuk lijden aan het geloof, trokken hen af van hun plicht, maakten hun, door een ontijdig medelijden, den weg der lijdzaamheid bezwaarlijk. In den strijd en de gevaren des levens, by het leed dat hem drukt, het leed dat hem wacht, by de ontzachelijkheid eener gekende of ongekende toekomst, behoeft de mensch de kracht en den moed, welke hy alleen aan een onbepaald Godsbetrouwen ontleenen kan; en „hy mint hem averechts, zijn liefde staat hem dier," die, in plaats van hem daarin te versterken, over hem „weent en zijne harte week maakt," de waarheid voor hem tracht te verbergen, met een valsche hoop hem vleit, en, Gods liefde voor

zijne oogen verdonkert, door den schijn aan te nemen, alsof hy zich meer dan deze over hem erbarmt.

„Ga weg achter my, Satanas! Gy zijt my een aanstoot; want gy verzint niet de dingen die Gods, maar die der menschen zijn." Misschien, mijne Hoorders! had de Heiland den toorn zijner heilige liefde ingehouden, indien het spreken van Simon Bar-Jona, het spreken van goddelijke dingen naar menschelijk gevoelen, slechts voor hem zelven pijnlijk, indien het menschelijk daarover denken voor Simon Bar-Jona niet zoo schadelijk geweest was. Maar de beschaming mocht hem niet bespaard worden, welke dienen kon om hem de wijsheid van dat hart te doen wantrouwen, hetwelk zich met zoo veel zelfvertrouwen had laten hooren. Dat zy niet gebaat heeft is voor Petrus de oorzaak van een onuitsprekelijk leed geweest. Zijne liefde voor Jezus, zijn beminlijk ongeloof aan de mogelijkheid eener vernedering tot den dood van Hem, dien hy beleden had te zijn „de Christus, de Zoon des levenden Gods," bleven hem verblinden, maar zy hebben den raad, zy hebben „de dingen" Gods niet kunnen veranderen of wijzigen. De Christus, Gods Zoon, is tot het lijden, is ter dood gegaan; en wat het woord van Simon tegenover Zijn woord beweerd, wat Simons hart volgehouden had, dat „geenszins geschieden zou," geenszins geschieden mocht, is geschied. Het is geschied; het heeft plaats gehad, in alle waarheid, werkelijkheid, nadruk, verschrikkelijkheid; en het heeft hem gevonden, na alle voorbereiding, onvoorbereid, en zonder kracht, ondanks alle inbeelding van kracht. Waar blijft, als Gods vreeslijke

dingen zich vervullen, de troost van een hart, dat zijn troost gezocht heeft in een menschelijke ontkenning? Hoe groot moet het lijden zijn van die ziel, welke voor hare oogen gebeuren ziet, hetgeen zy, op grond van voorstellingen, die zy zich van de wijsheid, de rechtvaardigheid, de liefde Gods had ingeprent, ten eenenmale onmogelijk had geacht? Helaas! by het kruis van Golgotha moest wel de Zone Gods niet alleen, maar God zelf aan Simon Bar-Jona ontzinken! Maar noch de een noch de ander zou hem ontzonken zijn, indien hy, in plaats van met de gedachten zijns harten, zich met het Woord der Opstanding (nu voor hem te vergeefs door Jezus gesproken) van het voorspelde lijden vertroost had! Valsche troost is een rietstaf, die juist dan de hand doorboort, als de behoefte het grootst is er op te steunen. Ongegronde hoop heeft menigeen op den rand der wanhoop gebracht. Slechts de dingen Gods kunnen de dingen Gods goed maken; niet dan de woorden Gods kunnen ons van de woorden Gods vertroosten.

En indien het dan, aan het einde dezer beschouwing gekomen, de vraag is van de slotsom op te maken en uit het overwogene lessen van ware wijsheid in te zamelen, zoo roep ik in de eerste plaats, Geliefden! u en my zelven toe. Begint nooit, wat Petrus „begon" op dien gedenkwaardigen dag, toen hy, na gesproken te hebben „wat de Vader in de hemelen hem geopenbaard had," op eenmaal weder aan de stem van „vleesch en bloed" gehoor gaf, zijnen Heiland berispte, en het waarachtig woord zijner voorzegging onder de valsche

profecy van het eigen hart versmoorde. Op het gebied der goddelijke dingen, vreeze ook de uitnemendste mensch aan het menschelijke toe te geven. De wijsste onzer mistrouwe zijn verstand, de beste onzer zijn hart tegenover de verborgenheden, de uitspraken, de voorzeggingen en bedreigingen van Gods wege geopenbaard. Geen tegenspraak! Niet aan het menschelijke moet het goddelijke getoetst, maar door het goddelijke moet het menschelijke gelouterd worden. Dit leert ons Petrus.

Ten anderen. Wat onzen Heiland en Voorganger van een zijner geliefdste en liefhebbendste vrienden overkomen is, als Hy met getelde schreden zijn kruis te gemoet trad, dat kan op den dikwijls donkeren, altijd gevaarvollen weg naar de eeuwigheid, op het smalle moeielijke pad zijner navolging, elk onzer overkomen. Onze beste vrienden — o dat wy, op onze beurt, ons wachten het hun te zijn! — onze beste vrienden kunnen ons „een aanstoot" worden, kunnen ons geloof, onzer gehoorzaamheid, onzer eenswillendheid met den goddelijken wil strikken spreiden; en dat uit loutere hartelijkheid, met de welmeenendste bedoeling, alleen maar door ons hunne te menschelijke liefde op te menschelijke wijze te toonen. Het is, ook om huns zelfs wil, plícht hen niet te laten begaan, maar hen nadrukkelijk te wederstaan en af te wijzen; en als van eene verzoeking des Satans zelven terug te gruwen van elke verzoeking tot ontrouw of ongeloof. Niet Wie tot ons spreekt, maar Wat tot ons gezegd wordt, is de vraag, waar de mensch in zijne menschelijke wijsheid of in zijne menschelijke ontferming ons tot zich neemt, en op stouter of vleiender, op wijsgeeriger of gemoede-

lijker toon zou willen verleiden geen vrede te hebben met den raad, de woorden, de wegen Gods. Al wat verzoeking tot zonde inheeft moet verworpen worden, al komt het ook uit den geliefdsten mond, het beminnelijkst gemoed. Dit leert ons Christus.

De dubbele les worde door een iegelijk onzer aangenomen en behartigd! Het is eene les van het hoogste gewicht op eenen weg, waarop het altijd en altijd weder de vraag is „zich zelven te verloochenen, zijn kruis op te nemen, en Jezus te volgen."

DE RAAD DER BOOSHEID.

Johannes XI: 47—53.

De overpriesters dan en de farizeën vergaderden den raad, en zeiden: Wat zullen wy doen? want deze mensch doet vele teekenen.

Indien wy hem alzoo laten *geworden*, zy zullen allen in hem gelooven, en de Romeinen zullen komen en wegnemen beide onze plaats en volk.

En één uit hen, *namelijk* Kajafas, die deszelven jaars hoogepriester was, zeide tot hen: Gy verstaat niets;

En gy overlegt niet, dat het ons nut is, dat één mensch sterve voor het volk, en het geheele volk niet verloren ga.

En dit zeide hy niet uit zich zelven; maar zijnde hoogepriester deszelven jaars, profeteerde hy, dat Jezus sterven zou voor het volk;

En niet alleen voor dat volk, maar opdat Hy ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen.

Van dien dag dan af raadslaagden zy te zamen, dat zy Hem dooden zouden.

Zoo menigmaal de tijd wederom daar is, waarin wy van week tot week en van godsdienstige samenkomst tot samenkomst, by niets anders bepaald worden dan by de lijdensgeschiedenis onzes Heilands; geschie-

denis van een enkelen dag, maar van den ontzachelijksten der wareld; mag het wel onze vurige bede zijn, dat het onzen voorgangeren gelukken moge hare byzonderheden zoo levendig voor onzen geest te stellen, hare beteekenis zoo krachtig op ons hart te doen wegen, als meest geschikt zal bevonden worden om ons als menschen te verootmoedigen, als christenen te sterken in geloof en in liefde.

Voorwaar tot beiden is gelegenheid. En tot het eerste vooral niet minder dan tot het laatste. Want die Christus, dien wy lijden en sterven zien, valt niet minder als een slachtoffer *van* de zonde dan als een Zoenoffer *voor* de zonde!

In de boosaardigheid, die Hem geen enkel leed kan sparen, in den bloeddorstigen haat, die niet rusten kan dan by zijn kruis, ontdekt zich evenzeer de diepte der menschelijke verdorvenheid, als de oneindigheid eener goddelijke liefde in zijne zelfopoffering en in zijn geduld!

Wat men in dit opzicht te wachten heeft, welke treurige lessen van menschenkennis er zullen zijn op te doen als het zoo ver komt, daarvan geeft ons de opgeslagen tekst een voorsmaak. Hier wordt het verfoeielijk plan beraamd, van welks afschuwlijke uitvoering wy voorts geroepen worden van oogenblik tot oogenblik de sidderende getuigen te wezen. Hier gaan de bloedgedachten door de harten; hier hevelen zy op de lippen; hier wagen zy zich aan het licht; hier juichen zy zich toe als gedachten van wijsheid, van rechtvaardigheid, van liefde! . . . Hier komt men tot het besluit: „Jezus van Nazareth zal sterven;" hier overreedt men zich dat het „goed" is, dat hy sterft . . . Ook *is* het goed!

Laat ons in dezen Raad der Boosheid vertoeven; laat ons den goddeloozen raadslag nagaan in zijne naaste aanleiding en in zijn diepsten grond; laat ons letten op het jammerlijk voorwendsel waaraan hy behoefte heeft, en op het verfoeielijk zelfbehagen waarmede hy tot rijpheid wordt gebracht. Dit zal leerzaam, dit kan heilzaam zijn, en, met een oog op den liefderaad Gods die zich vervult, zullen wy niet geheel zonder troost blijven. Het verslag van den Evangelist volgende, worden wy van zelf bepaald by de hardnekkigheid van het ongeloof, by de onverzoenlijkheid der gekrenkte eigenliefde, by het vermogen en het onvermogen des gewetens, by de kortzichtigheid en de afhankelijkheid van den verwaten sterveling, by de dienstbaarheid zijner raadslagen aan den triomfeerenden raad van God.

Wat ons in deze vergadering der Boozen het eerst treft, het is de hardnekkigheid waartoe het ongeloof in staat is. „De Overpriesters dan en de Farizeën vergaderden den Raad, en zeiden: Wat zullen wy doen? want deze mensch doet vele teekenen." Men gelooft zijne oogen niet, indien men deze vraag, van deze beweegreden vergezeld, gelezen heeft en, inziende hetgeen voorafgaat, bemerkt dat zy is opgeworpen onmiddellijk na de opwekking van Lazarus! En toch dit is het geval: de leeraar uit Nazareth, die hun reeds „zoo vele treffelijke werken getoond heeft van zijnen Vader," heeft in deze laatste dagen een doode teruggeroepen uit het graf!

De opzienbarende gebeurtenis heeft plaats gehad te Bethanië, op korten afstand van Jeruzalem. Aanzienlijken uit Jeruzalem zijn er de niet te verachten getuigen

van geweest, en „aanschouwd hebbende hetgeen Jezus gedaan had" zijn zy gedrongen geworden in Hem te gelooven. Dit is de aanleiding tot de buitengewone byeenroeping van het Sanhedrin; dit heeft by Overpriester en Farizeër de overtuiging tot rijpheid gebracht, dat er iets moet worden „gedaan;" dit maakt in hunnen raad de vraag: „*Wat* zullen wy doen?" zoo algemeen, en doet de gedachten, die by deze vraag door de harten gaan, zoo duidelijk doorschemeren, dat de voorzitter het oogenblik geboren ziet om door te tasten en overluid te zeggen wat de anderen denken: „Men moet het afdoendste doen; men moet dezen mensch geen oogenblik langer laten geworden: men moet hem uit den weg ruimen."

Zoo wordt in een raad van zeventig mannen en vaders het doodvonnis geveld over den „Vorst des levens", in het oogenblik dat Hy zich Vorst des levens getoond, en omdat Hy het zich getoond heeft. Uit aanmerking van de „vele teekenen" die men erkent, en met een oog op het schitterend teeken, dat nu laatstelijk al de anderen bekroond heeft, doet men de onzinnige vraag: „Wat zullen wy doen?" overreedt men zich dat men tegen hem, die dit alles gedaan heeft, iets kan, iets mag, iets behoort te doen, straffeloos het ergste doen zal! . . . Heeft de wareld ooit treurìger proef van de hardnekkigheid, de onverbeterlijkheid, de moedwillige verblinding van het ongeloof gezien? Voorwaar, dit ongeloof van tijdgenooten verklaart al het ongeloof van latere geslachten!

Het toont ons, hoe ontzettend de vrijheid, hoe schrikkelijk groot het vermogen van den mensch is om zich

te weigeren aan overtuigingen, waartoe verstand en geweten hem dringen; hoe overweldigend de neiging in hem wezen kan om de waarheid, die zich aan hem opdringt, „in ongerechtigheid ten onder te houden;" hoe ver het komt, wanneer het ongeloof des eenen zich aan dat des anderen sterkt; wanneer het, niet te vreden het zondig hartsbelang van op zich zelf staande personen te dienen, een gemeenschappelijk belang onder zijne bescherming neemt, en nu zelf een partybelang wordt, aan hetwelk zich getrouw te betoonen en voor hetwelk te ijveren van stonden aan tot de deugden gaat behooren, die het meer en meer zich verblindende hart zich oplegt. O, dat wy hen diep beklagen, die het hooge voorrecht van den menschelijken geest om de waarheid in vrijheid te erkennen, misbruiken om haar te miskennen, te blijven miskennen, en meer en meer hun hart voor haar te sluiten; maar nog duizendmaal meer dezulken, die aan anderen aangesloten, aan een gemeenschappelijk belang verknocht, zich min of meer in de noodzakelijkheid achten haar te vervolgen en, beurtelings verleidende en verleid, onder een gedurig vragen: „Wat zullen wy doen?" ten laatste noch voor het onzinnigste, noch voor het misdadigste terugdeinzen!..

Het zondig belang, hetwelk Overpriester en Farizeër met zoo groote hardnekkigheid op het standpunt des ongeloofs volharden en hun den bloedraad tegen Jezus spannen deed, was geen ander dan dat hunner persoonlijke en gezamenlijke Eigenliefde. Deze was en werd steeds gevoeliger gekwetst. Deze, gekrenkt zijnde, is onverzoenlijk. „Indien wy hem alzoo laten geworden,

zy zullen allen in hem gelooven!" Zie daar het geheim dier hardnekkigheid waarover wy ons verbazen, de sleutel van die raadslagen van welke wy gruwen! De aangematigde eer, de lang verbeurde maar toch nog opgehouden achtbaarheid van hunne maatschappelijke, kerkelijke, wetenschappelijke orde stond op het spel. Het hoog opzien tegen hunne wijsheid, het bygeloof in hunne heiligheid, hun onbepaald, hun uitsluitend gezag over eene onkundige menigte, dit alles had, sedert het optreden van Jezus van Nazareth, ontzettend geleden, en ieder „teeken", dat hy deed, bracht daar aan nieuwe schokken toe. Daarom haatten zy Hem meer en meer en zagen in deze wonderen zijner liefde niets dan de bestrijding van hun belang. Want haat verblindt nog meer dan liefde, en de verblinding van den haat is te grooter, naar mate de haat zelf onredelijker is. De Overpriesters en Farizeën waren tot een punt gekomen, waarin zy in Jezus slechts een vijand, en in al hetgeen Hy deed niets anders dan vijandelijkheden konden zien. Hun haat was zoo onverzoenlijk als hy blind was. Van den beginne aan, hunne eigenliefde niet hebbende kunnen ten offer brengen aan de meerderheid van dezen Jezus, maar die met hand en tand tegen hem willende beschermen en verweeren, moesten zy, nooit met rust gelaten, maar steeds van naderby bedreigd, eindigen met dezen Jezus op te offeren aan hunne eigenliefde.

Is dit vreemd? is dit onbegrijpelijk? Immers, neen! Waar ooit hardnekkig ongeloof zich in vijandschap, bestrijding, vervolging openbaarde, daar was de inwendige geschiedenis altijd dezelfde, altijd deze. Men ver-

hardt zich niet tegen Jezus Christus, men bestrijdt Hem niet in zijn Evangelie, men vervolgt Hem niet in zijne Gemeente, dan in het belang van het door zijn woord en daad beleedigde Ik, het met vernedering of oplossing bedreigde Wy. Het „Ik man van beteekenis", „Ik man van verstand", „Ik man van kracht en ijzeren wil", pleiten zoo luid voor hun zelven! Het „Wy geleerden", „Wy voorgangers", „Wy verlichten", Wy tot hiertoe zoo eenstemmigen", maakt zoo overmoedig en sterk, ja stelt tot alles in staat dien, die niet in staat is zich te verootmoedigen. Ach! het heeft wel menigeen, die „eens verlicht was geweest en het goede Woord Gods en de krachten der toekomende eeuw gesmaakt had, in staat gesteld den Heiland „andermaal te kruisigen," het bloed des Nieuwen Testaments te vertreden.

„Indien wy hem alzoo laten geworden, zy zullen allen in hem gelooven!" Dat is het schrikbeeld voor hunne reeds al te zeer gekrenkte eigenliefde, hetwelk de hoogmoedige broederschap der Farizeën en Overpriesters elkander voorhoudt, om by elkander de overtuiging op te wekken van hetgeen moet „gedaan" worden. Zy schamen 't zich echter, en haasten zich het te verbergen achter een tweede. „De Romeinen zullen komen, en wegnemen beide onze plaatse" (de Heilige Plaatse, de Tempel wordt bedoeld) „en ons volk." Hier spreekt het geweten; in dit byvoegsel herkennen wy zijn vermogen en onvermogen.

Het is hun met dit schrikbeeld geen ernst. De Romeinsche Overheid, aan welke zy met de natie onderworpen zijn, heeft nog geen blijken gegeven van

zich te verontrusten over hetgeen Jezus van Nazareth leert en doet, of van naijverig te zijn op den opgang dien Hy by de menigte maakt. Ook weten zy zeer wel, dat alle hunne pogingen om uit zijnen mond iets te bejagen, dat oproerig klonk, te vergeefs waren, alle opwellingen zijner vrienden om hem koning te maken afgewezen zijn.

Neen! waarlijk zy staan niet in gevaar, dat zy „van oproer zullen verklaagd worden by den Keizer," ter oorzake van „dezen mensch, die vele teekenen doet," noch ook om het geloof waarmede het volk Hem aanhangt! . . . Maar zy hebben behoefte aan een voorwendsel. Zy hebben tot het vinden van den moed om, zelfs in dezen besloten kring, het bloeddorstig woord te uiten dat hun op de lippen brandt, zy hebben tot de bloedige daad, die zy in het openbaar wenschen te volbrengen, een ontzachwekkender schrikbeeld noodig, dan zy in hun bedreigd eigenbelang hebben op den voorgrond gesteld. Zóó zeker is het, dat hun geweten hun zegt dat zy kwaad doen, dat zy niet nalaten kunnen zich zelven en elkander op te dringen, dat dit kwaad noodzakelijk is in het algemeen belang.

O mijne Hoorders! het duurt lang, het duurt Gode zij dank! ook by den verdorvensten ontzachelijk lang, eer het geweten zijne werking nalaat en zijne stem geheel verliest; eer het ophoudt voor den onschuldigen, den rechtvaardigen, den heiligen te pleiten, en daden van onrecht, wraak, geweld toelaat, zonder er althands nog eenigermate tegen te getuigen. Dit is troostrijk, en zelfs vertroost het ons by den gruwel der huichelary, dien wy, uit dezen hoofde, met zoo vele gruwelen

zien gepaard gaan. Vertrouwt er op! Zoo lang er nog een schoonschijnend voorwendsel wordt opgezocht voor eene booze daad; zoo lang by degenen die haar bedrijven, de behoefte nog bestaat om haar te vergoêlijken, te verdedigen, in een voordeelig licht te plaatsen of het verfoeielijke Middel te dekken met het heilige, het liefderijke Doel; zoo lang er op deze of andere wijze nog blijk van schaamte is, dat is van vrees voor een rechtvaardig oordeel, is er nog een geweten, nog een lichtpunt dat voor de redbaarheid van den diepst gevallenen getuigt, nog een raakpunt met het gebied van het goede en heilige, nog een uitgangspunt voor krachten tot verbetering. . . . Wacht er nogthands niet te veel van! Want een geweten, dat zijn vermogen om tegen het kwaad te getuigen nog niet geheel heeft verloren, indien het voor het overige voor het goddelijke onvatbaar is, kan echter reeds lang onvermogend geworden zijn om het kwaad te verhinderen, om op den hellenden weg der zonde tegen te houden; en indien de behoefte om te veinzen nog eenigszins voor zijne werking getuigt, dat veinzen zelf, vooral indien het zijn doel bereikt, is een middel tot verdere verlamming. Dit blijkt in dezen raad van Overpriesters en Farizeën, dit heeft het vervolg der geschiedenis geleerd. De man, die in dezen kring (en niet alleen wat het geloof in Jezus betreft) de ongeloovigste is, de Sadduceër Kajafas, is ook de gewetenlooste. Met eene bedroevende heldhaftigheid in het kwaad, waarin hy zich zelven toejuicht, en die hem medelijdend doet nederzien op de schroomvalligheid zijner medegenooten, brengt hy dezen met éénen zet, waar zy zelve nog aarzelen te komen. Hoe? Schamen

zy zich niet dat zy, het dreigend gevaar voor het heilige volk en de heilige stad ziende, een oogenblik huiveren, het plichtmatig woord uit te spreken dat het bloed van slechts éénen vergieten, maar (te gelijk met hun belang, hun ten „nut") het Vaderland redden zal? Hy spreekt het uit . . . Nu zijn zy allen waar zy wezen willen; allen wederom eene groote schrede verder op den noodlottigen weg dier verblinding, waar men averechtsche plichten met dweepzieken ijver betracht. „Van dien dag af raadplegen zy te zamen, dat zy Jezus dooden zullen."

Welaan, rechtschapen Vaderlanders!
Die dag van roem en eer breekt aan. . . .

O Kortzichtigheid van den verdwaalden sterveling, waardoor hy zich meester van de toekomst waant, door het nemen van maatregelen, waarvan de gevolgen meer dan iets anders in staat zijn hem en zijne zaak te bederven! O Afhankelijkheid van den man des bloeds en des gewelds, die, met al zijn list en macht en aanhang, nooit iets meer of iets anders vermag dan de hoogste Macht hem wil toelaten! O Dienstbaarheid van de raadslagen, de uitspraken, de gruwelstukken der goddeloozen aan den onwankelbaren raad, den liefderaad Gods! Hoe helder schittert gy ons in de oogen by het licht, in hetwelk de pen van den Apostel het woord van den Hoogepriester plaatst! „Kajafas, die deszelven jaars Hoogepriester was, zeide tot de Overpriesters en Farizeën: „Gy verstaat niets! En gy overlegt niet, dat het ons nut is, dat één mensch sterve

voor het volk, en niet het geheele volk verloren ga," En dit zeide hy niet uit zich zelven; maar zijnde Hoogepriester deszelven jaars, profeteerde hy dat Jezus sterven zoude voor het volk; en niet alleen voor dat volk, maar opdat hy ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zoude vergaderen."

Zoo was het; zoo moest het zijn. Terwijl deze Overpriesters en Farizeën, door haat en vrees gedreven en tezamengedreven, elkander veelbeteekenend aanzien en vragen: „Wat zullen wy doen?" was het reeds van alle eeuwigheid bepaald, wat God doen zou door hunne hand. Terwijl zy, als gehuichelde volksvrienden, in naam van het tijdelijk welzijn eener natie, wier dierbaarste belangen zy verrieden, te zamen raadplegen om, het koste wat het koste, een einde te maken aan het geloof der menigte in „dezen mensch die vele teekenen doet," bewerken zy den ondergang hunner natie, maar zorgen tegelijker tijd voor de „byeenvergadering" eener Gemeente uit Israël en alle de volkeren, die, altijd aangroeiende, dien „mensch" als haar Heer en Heiland uitroepen, omringen en aanbidden zal. En de mond, die met den bittersten haat zijn doodvonnis uitspreekt, verkondigt onwetend den raad der hoogste liefde, en verhaast diens zegenrijke en glansrijke vervulling.

Deze dingen te bedenken moet ons een lichtstraal uit den hemel en eene bestendige vertroosting zijn, by het leerzaam maar huiveringwekkend staren op die ontzettende ontwikkeling van de macht der menschelijke boosheid, welke in de lijdensgeschiedenis met de liefde Gods en het geduld des Heilands om den prijs

schijnt te dingen. Maar óók moet het ons bemoedigen by elke latere openbaring van de macht der boosheid, by ieder nieuw blijk van het oude ongeloof en van de oude vijandschap tegen den „mensch die vele teekenen deed," de oude afgunst tegen den onwederstaanbaren, in wien „zoo velen gelooven," welke telkens weder opleeft en werkt in eene hoogmoedige wareld, die alles voor zich begeert, en haar prikkelt om Hem te vervolgen in zijne Gemeente en in zijn Woord. Het moet ons geruststellen by al het geweld, hetwelk zich tegen Hem verheft, by alle booze raadslagen die tegen zijn heilig Evangelie bedacht worden, by alle doodvonnissen die daarover worden uitgesproken, by alle maatregelen die beraamd worden om het geloof uit de harten, die in Hem gelooven, weg te nemen en het onmogelijk te maken voor een volgend geslacht. Wat aan Kajafas en zijne Overpriesters en Farizeën niet heeft mogen gelukken, zal aan niemand gelukken! De wareld is voor Jezus Christus, en de poorten der hel berooven Hem van zijne gemeente niet. Wat Kajafas en zijne Overpriesters en Farizeën onwetend en huns ondanks gedaan hebben: den liefderaad Gods tot heil der kinderen Gods dienen, zullen onwetend en huns ondanks alle ongeloovigen, alle bestrijders moeten doen. Al wat uit God, al wat van Christus is, lijdt niet dan om te overwinnen; sterft niet dan om op te staan; wordt niet verkleind dan om aan te groeien; bloedt niet dan om vruchtbaar te maken of te cimenteeren. Ja, al zouden wy den tijd beleven, dat de hoogste en invloedrijkste sfeeren in Kerk en School en Maatschappy, dat Regeeringen en Volksvrienden, dat de priesters der

wetenschap, de toongevers der letterkunde, alle de leidslieden der openbare meening schenen samen te zweeren tegen het Woord, het Werk en de Zaak van Hem, dien wy als den Goddelijken Heiland en Redder onzer zielen aanbidden: zoo behooren wy nogthands, met een oog op dat kruis, dat zijn throon geworden is, niet te vertwijfelen, maar goeds moeds te zijn. De tijd der Kajafassen is kort en alle Sanhedrins hebben een einde; maar van eeuw tot eeuw gaat de aan het kruis verhoogde Heiland voort „de verstrooide kinderen Gods tot één te vergaderen." De „honderd vier en veertig duizend uit Israël" zijn geteld; de „groote schare uit alle natiën en geslachten en volken en talen, die niemand tellen kan," *is* geteld. Als zy staan zal „voor den throon en voor het Lam," zal niemand uit haar midden gemist worden, en zy zal zoo luide aanheffen van de liefde Gods en de eer haars Heilands, als of er geen bestrijding was geweest en geen bange tijden over haar hoofd waren gegaan.

Mijn Hoorder! zijt gy een kind Gods? Verloren Zoon, maar tot den Vader gegaan? Verloren Ziel, maar voor God gevonden en tot Hem weder gebracht door een Heiland, die voor hare zonde stierf? Zijt gy een kind Gods, door een kinderlijk geloof, een kinderlijke liefde, een kinderlijke gehoorzaamheid? dan zult ook gy eenmaal in het groote Hallel dezer schare uwe eigene stem mengen. En reeds nu keert gy, met kinderlijke gerustheid, de snorkende taal van die uwen Heiland bestrijden tot een profecy zijner overwinningen om.

DE VERVOLGER MEDEGETUIGE.

---

1 Kor. XV: 8, 9.

En ten laatste van allen is Hy ook van my, als van eenen ontijdig geborenen, gezien.

Want ik ben de minste van de apostelen, die niet waardig ben een apostel genaamd te worden, daarom dat ik de gemeente Gods vervolgd heb.

„De Heer is waarlijk opgestaan!" Dit roepen de gemeenten van Christus elkander nog steeds luide en feestelijk op hare zondagen en paaschfeesten toe; maar is daarby de toon nog altijd zoo vast, het voorhoofd zoo helder, het hart zoo één als in vorige tijden? Ach, hoe zou dit mogelijk zijn, by de nieuwe tegenspraak, welke deze waarheid van zoo vele en zoo ontzagverwekkende zijden ondervindt; by de ernstige twijfeling, welke zoo menigeen zich beijvert, immers by het „denkend" gedeelte der christelijke maatschappy, tegen haar op te wekken? Want waartoe ontveinsd, wat niet dan uit onwetendheid ontkend, niet zonder zonde met onverschillige oogen kan worden aangezien? De verrijzenis van Jezus Christus uit de dooden, het feit waarin volk aan volk, eeuw aan eeuw de stof gevonden

hebben eener overgelijkelijke vreugd, waarin de belijder van Christus het onwankelbaar steunpunt zijner christelijke belijdenis erkende, en dat slechts door den jood en onchristen werd geloochend — wordt in deze onze dagen niet zelden of als eene onmogelijkheid bestreden, of als eene voor het christelijk leven onverschillige zaak ter zijde gesteld, en dat zelfs door de zoodanigen, die den herderstaf over de schapen en lammeren des Verrezenen niet versmaden, en van wie wy niet zouden durven beweeren dat zy Jezus niet liefhebben, voor zoo veel zy Hem kennen. En terwijl deze nieuwe bestrijding of terzijdestelling niet weinig welkom is aan het oude ongeloof en de nooit verouderende lichtzinnigheid; terwijl zy geen geringen steun vindt in de hoogmoedige gedachten van oppervlakkige kinderen dezer eeuw, by wie het er zoo gaarne in wil, dat aan de groote menigte harer gelukkige uitvindingen ook die eener nieuwe godsdienstleer niet mag ontbreken, mag ook wel menig ernstig, maar onvast gemoed, meer dan iemand weet, meer dan het zich zelven bekent, daardoor geschokt of althands verontrust worden.

Het is in de eerste plaats in het belang van zulke gemoederen, maar ook in de hoop eener gewis niet overbodige bevestiging en versterking van het geloof der Gemeente, dat ik den voorgelezenen tekst heb gekozen. Naar aanleiding der uitdrukkelijke verklaring daarin vervat, wensch ik den Apostel Paulus voor te stellen, eerst als een stellig, een onwraakbaar Medegetuige van de waarachtige opstanding van Jezus Christus uit de dooden, en daarna als een Toonbeeld van het hoog gewicht, dat wy er aan hebben te hechten

van de waarheid dezer gebeurtenis overtuigd te zijn. Als de discipelen, op den dag dier verrijzenis zelven, elkander toeriepen: „De Heer is waarlijk opgestaan!" voegden zy er ter bevestiging by: „En Hy is van Simon gezien." Laat ons beproeven wat, te midden der twijfelingen en der ontkenningen der tegenwoordige eeuw, de verzekering vermag, dat Hy „ten laatste van allen, ook door Paulus gezien is."

I. Neen! niet slechts van „Simon", dien hy hier met zijnen anderen naam „Cefas" noemt; niet slechts van „de twaalve"; niet slechts van de „vijfhonderd broederen op eenmaal"; niet slechts „van Jakobus"; niet slechts van „alle de apostelen" die voor hem in Christus geweest zijn, is de uit het graf verrezene Heiland gezien, maar ook van den zoo veel later met zijn Evangelie opgetreden Paulus. Hier zegt hy het van zich zelven, na het van de anderen gezegd te hebben; hier vermeldt hy het met den diepsten ootmoed in de stelligste, de eenvoudigste bewoordingen: „Want ik heb ulieden ten eersten overgegeven hetgeen ík ook ontfangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, naar de Schriften, en dat Hy is begraven, en dat Hy is opgewekt ten derden dage, naar de Schriften, en dat Hy is van Cefas gezien; daarna van de Twaalve. Daarna is Hy gezien van meer dan vijfhonderd broederen op eenmaal, van welken het meerendeel nog overig is en sommigen zijn ontslapen. Daarna is Hy gezien van Jakobus; daarna van alle de apostelen. En ten laatste van allen is Hy ook van my, als van een ontijdig geborenen gezien. Want ik ben de minste van de apos-

telen, die niet waardig ben een apostel genaamd te worden, daarom dat ik de gemeente Gods vervolgd heb." En deze vermelding der voor hem zoo onvergetelijke gebeurtenis is niet de eenige in Paulus eigene geschriften. Nog eenmaal ontmoeten wy haar in dezen Eersten Brief aan de Korinthische gemeente, en in een verband, waaruit (even als hier) duidelijk blijkt dat de apostel van een eigenlijk zien gewaagt, van een zien op denzelfden voet als waarin de Verrezene door die allen gezien is, die in dit „gezien hebben" een vereischte tot het apostelschap stelden. Immers hooren wy hem in den aanvang van het genoemde hoofdstuk uitroepen: „Ben ik niet een Apostel? Heb ik niet Jezus Christus onzen Heer gezien?" Wat dunkt u, mijne Hoorders! zou dit, „*Ik heb gezien*" van den grooten Apostel der Heidenen niet ten minsten even goed zijn als een: „*Het is onmogelijk*" van natuurkundige wijsgeeren en godgeleerden onzer eeuw?

Ook in het hart van Saulus had een, naar het scheen, onverzettelijk „*Het is onmogelijk*" gerust. Hy kende het voor dood noch banden terugdeinzend getuigenis van hen, die „van den beginne aanschouwers en dienaars des Woords geweest waren;" het getuigenis van Cefas, het getuigenis der Twaalve, van Thomas onder hun getal, het getuigenis der Vijfhonderd. Hy had te midden van het tandgekners van den Joodschen Raad, hy had onder een hagelbui van steenen, die een einde aan zijn leven maakte, Stéfanus van het leven en de heerlijkheid des Verrezenen getuigenis hooren geven. Maar hy zeide: „Het is onmogelijk." Hy zeide dit, niet op grond van natuurkennis en scheikunde, of omdat hy

zelf tot hiertoe nog nimmer eenen uit het graf verrezenen had ontmoet. De discipel van Gamaliël geloofde in de almacht Gods, en geenszins in de souvereiniteit eener door hem geschapene natuur. Het werd gewisselijk door hem niet „ongeloofelijk geoordeeld" dat Hy, die de wareld uit niet geschapen had, ook de dooden kon opwekken. Zijn bezwaar was een ander. Zedelijk onmogelijk achtte hy de wonderdadige wederbrenging van Jezus van Nazareth uit het graf, omdat hy, met de wijzen en oversten zijns volks, dezen Jezus van Nazareth hield voor een Godslasteraar, te recht gekruisigd, te recht, door den smadelijksten dood, overgegeven aan den vloek van Jehovah. Doch die tijd is voorby. Hy zegt niet meer: „Het is onmogelijk." Hy schrijft: „Ik heb gezien!" En zy die, tegenover dit getuigenis, by ons ingang zoeken voor hun beweeren: „Het is onmogelijk," moeten ons kunnen doen gelooven: of dat deze Paulus gelogen heeft, of dat dit zijn getuigenis op geen anderen grondslag rust dan op een spel zijner overspannen verbeelding.

Het getuigenis van dezen Paulus een leugen! Mijne Hoorders, wie durft het beweeren? Wie, die zijn leven, zijn arbeid, zijn karakter kent, wil het aanhooren? Deze, deze man zal aan de gemeente te Korinthe, die hy gesticht heeft, verklaren: „door my is de uit het graf verrezene Christus gezien," door my, gelijk „door Cefas," gelijk door de Twaalve, door de „Vijfhonderd op eenmaal," door „Jakobus," door „alle de apostelen;" hy zal dit verklaren in den aanvang van een betoog, waarin het er op aankomt de schoonste hoop der Christenen op de zekerheid der opstanding

van Jezus Christus te gronden, en het zal niet waar zijn? Deze laatste en in eigen oogen „minste" en „onwaardigste" van de aposlelen, die eerst zulk een bloedig vervolger der gemeente geweest is, heeft „overvloediger gearbeid dan zy allen" (1), en heeft voor de groote verandering ten haren opzichte, nimmer eene andere reden opgegeven dan deze, dat „hy den Rechtvaardigen gezien en de stem uit zijnen mond gehoord heeft" (2): en het zal niet waar zijn? Deze „Hebreër uit de Hebreën," naar de wet een farizeër, naar den ijver een vervolger der Gemeente, naar de rechtvaardigheid, die in de wet is, onberispelijk; deze by volk en Raad zoo hoog boven de meesten van zijne jaren en geslachte aangeschrevene heeft al dat gewin „om Christus wille schade geacht" (3), en als medegetuige zijner opstanding zijn lot verbonden aan het lot van hen, die om dit getuigenis den „gantschen dag gedood en geacht worden als schapen ter slachting" (4); maar zijn medegetuigenis zal een leugen wezen? Ongerijmdheid.

Maar is ook zoo ongerijmd de onderstelling van eene sterke werking der verbeeldingskracht, en een krachtig zinsbedrog by den gespannen geest? Voorzeker, neen! Maar om de verbeeldingskracht zoo krachtig te doen werken, dat men inderdaad meent te zien hetgeen men niet ziet, om den geest sterk genoeg te spannen, dat hy vatbaar is voor een zinsbedrog zoo krachtig als deze

---

(1) Zie vs. 9, 10.
(2) Hand. XXII: 14.
(3) Filipp. III: 4—7. Gal. I: 13, enz.
(4) Rom. VIII: 36.

Paulus zou moeten hebben ondergaan, is, dunkt ons, het aanwezen van ten minste een van deze drie dingen noodzakelijk: of eene gegronde verwachting, of een heftig verlangen, of eene verbijsterende vrees. — Laat ons zien! Eene gegronde verwachting. Cefas, Jakobus, de Twaalve, hadden ze kunnen hebben op den derden dag na Jezus begrafenis; de vijfhonderd broederen, op den Galileeschen berg bescheiden, hadden ze; toch (lezen wy zelfs van deze laatsten) „twijfelden sommigen." — Een heftig verlangen. Onderstel het by een Thomas, ondanks zijne ongeloovigheid! Van een Saulus, „dreiging en moord blazende tegen de discipelen" des Gekruisigden, weet gy het tegendeel. — Maar zacht! Eene verbijsterende vrees! Zou ook deze zoo gants onmogelijk, zou zy niet veeleer zeer denkbaar en aannemelijk zijn in eenen vervolger, van wien wy toch weten, dat „hy de verzenen tegen de prikkels sloeg;" van wien wy mogen onderstellen, dat de God, dien hy zocht te dienen, zich aan hem niet onbetuigd zal hebben gelaten door het woord zijner waarheid, door het bloed zijner heiligen, en door de stem des gewetens? Voorzeker niet; en wy gaan ze ons denken. Zie hem daar, op den weg naar Damaskus, in de brandende woestijn, te midden van wier eenzaamheid reeds zoo vele gedachten door dit zoo werkzaam hoofd, door dit zoo sterk gevoelend hart gegaan zijn. Het doel der reize is byna bereikt. Damaskus ligt vóór hem, het „hoofd van Syrië;" de buitenlandsche stad, ook reeds besmet door den gruwel der aanbidding van een gekruisigden Messias, maar waar zy, die dezen gruwel plegen, zich ten onrechte vleien buiten het bereik te zijn van Jehovah's

getergde wraak! „Ha! zy weten het niet, hoe de ijver des Heeren eenen Saulus verteert! Zy droomen het niet, dat hy voor de poorte staat, de wolf uit Benjamin, die geen kunne of jaren spaart, en die niet rusten zal voor hy den laatsten mond, die den Nazarener belijdt, of in zijn bloed gesmoord, of gedwongen zal hebben te lasteren."

En toch — o ontijdige gedachte die zich, gelijk zoo menigmaal, ook in dit oogenblik, op het punt der bereiking zijner bloedige oogmerken, weder aan hem opdringt! — indien hy zich eens vergiste! Indien hy nog ten laatste bevonden worden moest tegen God te strijden; indien de martelaarsmoed van een Stéfanus eens een beteren grond had gehad dan zijn ijveraarswoede; indien deze gekruisigde Nazarener, gelijk zoo vele stervende lippen beweerd hadden, leefde, opgestaan uit de dooden, in den hemel verhoogd, aan de rechterhand Gods verheerlijkt! Indien Hy zich ook aan hem vertoonde, aan hem in deze woestijn; aan hem op dit oogenblik, aan hem als de door hem gesmade, belasterde, vervolgde Messias; de vlammende oogen op hem gericht, „den ijzeren scepter" ter verbrijzeling, het bliksemvuur der Godswrake in de rechterhand; „in zijn toorn tot hem sprekende, in zijn grimmigheid hem verschrikkende." Wee over Saulus! Waar verbergt hy zich! . . . „Wat is dit?" Een „licht boven den glans der zon!" En in dat licht, „een den Zoon des menschen gelijk;" het gelaat smartelijk, de blik medelijdend. . . . „Saul, Saul! wat vervolgt gy my? Het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan."

„Wie zijt gy, Heere?"

„Ik ben Jezus van Nazareth, dien gy vervolgt. Maar richt u op en sta op uwe voeten; want hiertoe ben ik u verschenen, om u te stellen tot een dienaar en getuige der dingen beiden die gy gezien hebt en in welke ik u nog zal verschijnen. . . ." Ik vraag u, mijne Hoorders! is dit het Christusbeeld, hetwelk het kwade geweten, in een oogenblik van verbijsterende vrees, te midden van overleggingen van haat en bloeddorst, voor de overspannen verbeelding plaatst, of is het de werkelijke Christus van het Evangelie? die Christus, die „door Simon gezien" is, en wien het behaagt ook aan dezen Saulus al zijne barmhartigheid te openbaren?

O, dankt hem, dankt Hem, gy zijne gemeente aan alle plaatsen! dankt Hem, alle gy zielen die Jezus van Nazareth als uwen Heer en Heiland belijdt! dat Hy zich aan dezen Saulus in al zijne barmhartigheid geopenbaard heeft; dat uw geloof in zijne opstanding uit de dooden zich niet slechts beroepen mag op het getuigenis van een Cefas, van een Johannes, van een Mattheus, die zijne vrienden waren en geweend hadden by zijn graf, maar ook op dat van een Saulus, die zijn vijand geweest was en waarlijk gemeend had tegen zijn naam en nagedachtenis de wederpartijdigste dingen te mogen en te moeten bestaan.

II. Maar is dan nu de volkomene overtuiging van de waarheid en werkelijkheid der opstanding van Jezus Christus uit de dooden metterdaad voor de christelijke Belijdenis, en, indien al voor deze, ook voor het christelijk Leven van zoo veel belang, dat zy niet zonder schade kan ter zijde worden gesteld, niet met opwegend

voordeel, ten behoeve van hen die tegen haar onoverkomelijke bezwaren hebben, in het midden gelaten? Deze vraag beandwoord ik, mijne Hoorders! door U den onwraakbaren Getuige van het feit nu ook voor te stellen als een levend Bewijs voor het hoogheilig gewicht daarvan. Hy is dit metterdaad zoo zeer, dat wy niet te veel meenen te zeggen, indien wy beweeren, dat het niet dan de overtuiging van dit feit geweest is, hetwelk Saulus tot Paulus, hetwelk hem tot een discipel, een apostel, en een martelaar gemaakt heeft; ja, dat deze overtuiging hem alles is geweest; alles voor hoofd en hart; alles voor belijdenis en leven; alles voor zijn geloof, zijne hope, zijne liefde. Het komt er dan nog slechts op aan, of men er groot gewicht aan hecht onder de Christenen een Paulus te hebben, en een Christendom te bezitten als dat van Paulus.

De overtuiging, dat de aan het kruis gestorvene en begravene Jezus ten derden dage was opgewekt en leefde, was voor zijn Geloof in Jezus Christus alles. Niet alleen dagteekende dit geloof van deze overtuiging; niet slechts was zy van dat geloof een gewichtig deel, maar de ziel en duurzame kracht. Gelijk voor den twijfelaar Thomas, zoo was ook voor den vervolger Saulus het erkennen van den Verrezenen een „andwoorden en zeggen: „Mijn Heer en mijn God!" Een gestorvene Jezus kon hem geen Jezus Christus zijn. De Verrezene „bewees zich krachtelijk aan hem de Zone Gods te wezen, naar den geest der heiligmaking (1)." Het schitterend licht dezer vereerlijkende verheerlijking

(1) Rom. I: 4.

wierp voor Paulus zijne stralen op het vloekhout, en „de ten derden dage opgewekte" werd hem de „gestorvene voor onze zonden" (1). Al wat deze Jezus Christus gezegd had moest waarheid zijn, al wat de dankbare harten zijner belijders Hem toeschreven bleek het te wezen; en o hoe ootmoedig, hoe heilbegeerig stelde hy zijn hart open om door zijn Woord en Geest geleerd, geleid, getroost en doordrongen te worden! Want nog kon Hy zelf tot hem spreken, de Verrezene en Levende, nog kon „de aan de rechterhand Gods Verhoogde krachten tot zijne ziele doen uitgaan, die de weleer tegengesprokene en verworpene woorden weder voor zijnen geest terugvoerden en bezielden, om ze voor hem te maken tot woorden des levens, tot krachten Gods ter zaligheid. En alzoo is het geschied. Het geloof in den Verrezene werd de gemeenschap met den Levende; opende het harte en hield het open voor die openbaring van Christus, van het leven van Christus in hem, welke den felsten tegenstander tot den uitnemendsten zijner belijders, zijner apostelen, zijner navolgers heeft gemaakt.

De overtuiging van het feit der opstanding van Jezus Christus uit de dooden is alles voor zijne Hoop. Hoor het hem in het negentiende vers van het opgeslagen hoofdstuk uitroepen: „Indien wy alleenlijk in dit leven op Christus zijn hopende, zoo zijn wy de ellendigste van alle menschen!" Wie heeft; dus luidt zijn betoog; wie heeft zwaarder strijd, wie staat aan meerder „perikelen" bloot, wie kan zekerder rekenen op kruis en

(1) 1 Kor. XV:3, 4.

verdrukking dan de navolger van Jezus Christus, de man die waarlijk zijne ziele aan Hem heeft overgegeven. En in dit leven komt het niet tot de overwinning, niet tot de kroon, niet tot de rust. Neen! eens Paulus hope is niet op dit doodend leven, maar op het leven uit den dood. En wat is van deze zijne hope de „vaste grond?" Eigen ervaring kan het niet zijn; maar ook de bespiegeling is het niet. De verrezene Christus is het; niet de eenige Verrezene, die eene uitzondering blijft, maar de „eersteling der verrijzenis," die den weg wijst; Christus, wiens dood de doemwaardigheid der geheele menschheid, wiens opstanding de herstelling van den geheelen mensch predikt; Christus „de tweede Adam," wiens beeld de zijnen dragen zullen, nadat zy het beeld des eersten zullen hebben afgelegd; Christus, de verrezene Christus, die by graven en sterfbedden het triomfeerend lied op de lippen legt: „Dood, waar is uw prikkel? Graf, waar is uw overwinning? Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus!" Leest het, mijne Hoorders, leest het in dit uitmuntend hoofdstuk (1); doch in dit hoofdstuk niet alleen, maar in alle zijne brieven; want naauwlijks is er eene bladzijde door Paulus geschreven, die u niet overtuigen kan dat alle zijne uitzichten, alle zijne verwachtingen voor de eeuwigheid zich eeniglijk gronden op de opstanding van Jezus Christus uit de dooden, zich eeniglijk hechten aan den Verrezenen en Verheerlijkten, die zijne hope is, die hem wacht, en die hem aan zich gelijkvormig maken zal.

---

(1) Vs. 19 en vervolgens.

De overtuiging van de opstanding van Jezus Christus uit de dooden, het geloof in den Verrezene en verheerlijkt Levende was alles voor het leven zijner Liefde. De Liefde tot Christus was zijn leven. Christus bezat zijn leven. Christus bezat zijn hart. Voor Hem arbeidde hy, voor Hem leed hy; Hem welbehagelijk te zijn was al zijn verlangen, Zijn navolger te wezen zijne hoogste eerzucht; zijn onvermoeid streven „door nieuwigheid des levens" Hem meer en meer gelijkvormig te worden. Om Zijnent wil had hy de broederen lief, om Zijnent wil, met eene nieuwe liefde, Israël „zijn vleesch en been"; om Zijnent wil gevoelde hy zich „allen den heidenen een schuldenaar." „De liefde van Christus drong hem, als die dit oordeelde, dat indien één voor allen gestorven is, zy dan allen gestorven zijn. En Hy was voor allen gestorven, opdat degenen die leefden niet meer zich zelven zouden leven, maar dien die voor hen gestorven en opgewekt was (1)!" *En* opgewekt! Ja, want zoo Hy slechts voor hem gestorven was, deze dingen zouden by Paulus niet aldus hebben kunnen wezen. De in liefde gestorvene, maar niet in de Godskracht van den Christus uit zijn graf verrezene Jezus, indien de discipel van Gamaliël al had kunnen aannemen dat Hy *voor hem* gestorven was, zou hem een sterveling geweest zijn, aan wien geen sterveling zijn geheele hart mag geven, een gestorvene, voor wien niemand leven kan. Eenen overledenen weldoener kan men in liefde gedenken, zijn naam in eerbiedige gedachtenis, in dankbare zegening houden; maar leven

(1) 2 Kor. V: 14, 15.

kan men slechts voor den levenden, van wien men weet dat ook hy leeft voor ons, tot wien men in de voortdurende wisselwerking eener levens- en liefdebetrekking staat. Paulus heeft voor den levenden Christus, wiens merkbaar leven voor hem gedurig hem herinnert Wie hy is, en dat Hy voor hem gestorven is. Dit noemt hy „Hem kennen en de kracht zijner opstanding." Dit zijne eigene „opstanding uit de dooden." Dit het, „nieuwe leven, waarby het oude is voorby gegaan; ziet het is al nieuw geworden (1)!"

Uit dit alles ziet gy, mijne Aandachtigen! dat Paulus geen Christus, en de gemeente geen Paulus zou gekend hebben, zonder het ongetwijfeld geloof aan de verrijzenis van Jezus Christus uit de dooden; en dat zy die ons zouden willen overvoeren tot een evangelie, waarby dit feit of geloochend of ter zijde gesteld wordt, opdat ik niet meer zegge, ons metterdaad overvoeren tot een in alles geheel ander Christendom dan het zijne.

O, dat het hun nimmer gelukke! Gemeente van Christus! Belijders, jong en oud, geletterd of ongeletterd! Kinderen dezer eeuw! Jonge menschen, zoo licht bekoord door iets nieuws, zoo licht verlokt tot iets vermetels! En gy vooral, Timotheussen, opgeleid tot het heiligst ampt! Houdt in gedachtenis dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt, naar het Evangelie van Paulus (2)!

Het Evangelie van Paulus is voor duizenden geweest het leven uit den dood. Die den grondslag van een

---

(1) Filip. III: 10, 11. 2 Kor. V: 17 en vele andere plaatsen.

(2) 2 Tim. II: 8.

ander Evangelie leggen, mogen toezien of het hunne niet zij de dood voor het leven.

Gewis! de apostel Paulus, onwraakbaar medegetuige van de verrijzenis des Heilands uit het graf, is tevens een levend bewijs van het hoog gewicht dezer overtuiging voor de christelijke belijdenis en het christelijk leven, voor het leven des geloofs in Christus, der hope op Christus, der liefde tot Christus. Doch mijne medebelijders van de dierbare waarheid zijner opstanding, laat ons ook dit bedenken! Hetzelfde verband van zaken behoort ook by ons te bestaan. Tenzij ook wy levende bewijzen van het hoog gewicht dezer opstanding zijn en meer en meer worden, zal ons hare standvastige belijdenis, hare welsprekende verdediging, hare kloekmoedige handhaving noch baten noch versieren. Wat baat, wat *is* eene overtuiging, die geen kracht, die hare eigenaardige kracht niet doet? Voor die haar met zich omdraagt, is zy slechts een oorzaak om zich te schamen; in het oog van God, niet dan een grond voor zwaarder oordeel. Waar de Overtuiging van de verrijzenis niet is het Geloof in den Verrezene, het steunen op Hem die leeft, het hopen op Hem, het Hem aanhangen, met Hem omgaan, voor Hem leven, daar zou zy wel eens minder wezenlijke waarde kunnen bezitten dan het eerbiedige vereeren van de nagedachtenis des Gestorvenen, door het zoo veel mogelijk zich doordringen van zijne schoone woorden en opwekkend staren op zijn uitnemend voorbeeld. Waar dit laatste het geheele Christendom is, daar is het *weinig;* daar vereischte het noch de menschwording, noch de kruisi-

ging van den „Zoon van God" noch zijne opstanding uit de dooden in goddelijke kracht en menschelijke heerlijkheid. Maar het is *niets*, waar het slechts in een bloot voor den geest hebben, een ijverig voorstaan, een hardnekkig vasthouden van de waarheid dezer goddelijke feiten bestaat. *Alles* wat het wezen kan, is het slechts daar, waar deze goddelijke feiten, door de vervulling van alle de behoeften der ziel, alle de krachten des levens opwekken, aanvuren, werkzaam maken tot de verheerlijking van God door de liefde, tot de herstelling van zijn beeld in den door de zonde geheel gevallenen, maar in Christus tot *elke* opstanding geroepenen mensch.

DE KINDERKENS.

Markus X: 13—16.

En zij brachten kinderkens tot Hem, opdat Hy ze aanraken zou; en de discipelen bestraften degenen, die ze tot Hem brachten.

Maar Jezus, dat ziende, nam het zeer kwalijk, en zeide tot hen: Laat de kinderkens tot my komen, en verhindert ze niet, want derzulken is het koninkrijk Gods.

Voorwaar zeg ik u: zoo wie het koninkrijk Gods niet ontfangt gelijk een kindeken, die zal in hetzelve geenszins ingaan.

En Hy omving ze met zijne armen, en de handen op hen gelegd hebbende zegende hy dezelve.

Wat boeit ons eerst en meest in het aantrekkelijke tafereel hier door de pen van Markus geschetst? Behoef ik het te vragen? Immers de persoon des Heilands de kinderkens aanhalende, de kinderkens met zijne armen omvangende, de kinderkens zegenende, die men tot Hem brengt, en niemand van Hem weeren mag. Zoo willen wy dan, in de eerste plaats, by dezen trek, by deze daad zijner liefde stilstaan. Daarna valt ons oog op de door Hem in bescherming genomene, gelukkig geprezene, gezegende kinderkens zelve . . . en het is

goed dat zy ons over hun, dat zy ons over het christelijk kindervoorrecht doen nadenken. Maar zy die deze kinderkens brachten, en zy die ze weeren wilden, zijn ook niet onbelangrijk, en bepalen ons, door hun gedrag en wedervaren, by een gewichtig punt van onze christenplicht.

Jezus liefde voor de kinderkens;

Het voorrecht der kinderkens;

Onze christenplicht omtrent hen. — Ziedaar dan waaraan wy, met het oog op de belangwekkende groep die wy voor ons hebben, achtereenvolgens onze aandacht willen wijden.

Des Heilands liefde voor de kinderkens. Hoe duidelijk, hoe nadrukkelijk, hoe hartinnemend beminlijk spreekt zy hier door woord en daad! Ook zijne discipelen waren geen kinderhaters. Zoudt gy het denken van een Petrus, een Johannes, een Nathanaël? Maar de Heiland had ze liever dan zy. Zy konden het van hun hart verkrijgen vaders, moeders, die met hunne kleinen tot den Meester wilden doordringen, opdat hy ze, eer Hy hun land verliet, „aanraken," zegenen mocht, terug te houden, ja te „bestraffen." „Wat dachten deze ouders wel?" „Had de Meester met volwassenen niet genoeg te doen, om zich ook nog met kleine kinderen in te laten?" „Moest hy zich misschien in het behandelen der gewichtigste onderwerpen door hunne onbeduidendheid laten storen? . . ." Wel zeker! Hij laat zich storen, en verstoort zich niet dan tegen de verstoorden. Schept moed, te ras uit het veld geslagene vaders! Verschrikte moeders! wischt dien al te schielijken traan

weder af! Jezus Christus heeft tijd, Hy heeft een hart voor de kleinen. Al te wijze discipelen! leert dat hart beter kennen, de kleinen anders liefhebben. „Laat de kinderkens tot my komen! Verhindert ze niet! Derzulken is het koninkrijk Gods." Komt hier, lieve kleinen! komt in deze armen; komt aan dit hart; zit op dezen schoot, en, schoon gy het niet verstaat, ontfangt den zegen, den zegen van den goddelijken Kindervriend!

Deze liefde verwondert ons in den Heiland niet. Haar te aanschouwen geeft ons veel te denken en te danken; het vervult ons met hoop en vertroosting.

Zy verwondert ons niet in Hem. Hoe zou het mogelijk zijn? De goeden zijn altijd en jegens allen goed. En Hy is de goede by uitnemendheid. Wat waarlijk groot is buigt zich gaarne tot het kleine neder, en de sterken voelen zich aangetrokken door het zwakke, dat zwijgende hunne bescherming schijnt in te roepen. Ach, met welk een liefde en goedhartigheid heeft men helden, in den krijg vergrijsd en verweerd, met kleine kinderen zien spelen, waar baardelooze knapen de schouders voor ophaalden! Jezus, het ideaal van alle zedelijke grootheid, kan de kleinheid niet hebben zijne waardigheid in gevaar te achten door het liefkozen van een kind. Het oog van Jezus, wiens liefde macht is, zoekt overal het zwakke, dat zijn steun behoeft, dat Hy sterken mag door een aanraking zijner hand, opbeuren door een woord zijner lippen. Is ook Hy niet kind geweest? Weet Hy niet wat kind-zijn is? hoe hard een kind een afwijzing, een terugzetting valt, die het niet verdient; en hoe gevoelig het is voor het geringst, voor kinderoogen onmiskenbaar, blijk van ware liefde?

De liefde, welke wy den Heiland aan kinderkens betoonen zien, geeft ons veel te denken en te danken. Hoe veel zijn wy aan deze liefde verplicht! Ook wy waren kinderen. Welke groote voorrechten geniet de christelijke kinderwareld boven die heidensche, waarin onze voorouders opgroeiden, en zelfs boven die israëlitische, waarin men echter zong: „De kinderen zijn een erfdeel van den Heer; de vrucht des schoots is eene belooning!" Weinig baatte het, dat een romeinsche Wijze het had uitgesproken: „Den kinderlijken leeftijd is men een diepen eerbied schuldig" (1); slechts het liefdewoord van Jezus Christus: „Laat de kinderkens tot my komen, en verhindert ze niet, want derzulken is het koninkrijk der hemelen," heeft op aarde het kinderlot kunnen veranderen.

Door dit woord, door deze liefde bemoedigd, hebben christelijke ouders ons ter doopvonte gedragen, ofschoon er medechristenen waren die hen daarover berispten; door dit woord, door deze liefde hebben zy zich te gelijk gesteund en gedrongen gevoeld om ons christelijk op te voeden, „op te voeden in de leering en vermaning des Heeren." Om deze liefde het eerst hebben wy den Heer lief gehad.

„Jezus is een kindervriend, Onzer wil hy zich erbarmen; Hy nam kinders in zijn armen: Jezus is een kindervriend!" Helaas, hoe menig onzer heeft in later leeftijd by een christelijk kerklied misschien nooit meer zoo veel gevoeld als in zijn vroege jeugd by deze kinderlijke rijmen!

---

(1) Magna pueris debetur reverentia.

De liefde, welke wy den Heiland op aarde den kinderkens betoonen zien, vervult ons met hoop en vertroosting. De meesten onzer bezitten, velen onzer verloren kinderen.

Wy hebben kinderen, en wy hebben ze lief. Onze liefde liet ze doopen in zijn naam; onze liefde draagt ze biddende aan Hem op; onze liefde wenscht ze met wijsheid tot Hem te brengen. Maar onze liefde vermag voor hen niet alles wat zy zoude wenschen; zy is dikwerf zoo onheilig, altijd zoo gebrekkig. Welk een voorrecht dan, hen de voorwerpen zijner alvermogende, zijner volmaakte liefde te weten; welk een aanmoediging, welk een steun, welk een grond voor de blijdste verwachting en hoop! Welk een zegen, tot onze kleinen te durven zeggen: „Gy zijt niet te klein voor den Heere Jezus; ook naar u strekt Hy zijne armen uit; ook voor u heeft Hy een zegen!" Welk een troost dit te mogen denken daar, waar de aardsche zegeningen weinig zijn en veel door hen gemist wordt dat andere kinderen hebben, maar deze hemelsche zegening, waar Hy ze schenken wil, door niets of niemand kan worden geweerd, en alles goed maakt.

Velen onzer verloren kinderkens. Weinige ouders bleven van dit leed verschoond. Ach, welk een leed! welk een pijn! Zy werden ons van het hart gescheurd. Neen! wy konden ze eerst niet brengen; wy wilden ze beletten te gaan! Tot dat het ons zoo duidelijk, zoo liefderijk ernstig in de ziele klonk: „Laat de kinderkens tot my komen, en verhindert ze niet!" Toen was het wèl. . . . En het blijft wèl.

Staan wy nu, in de tweede plaats, by het groote voorrecht der tot Jezus gebrachte kinder-

kens stil. Zien wy waarin het bestaat; waar het zijn grond in heeft; en dat het goed is het ons te herinneren.

Het bestaat niet in de vergunning tot Jezus te komen; deze hebben zy niet op de volwassenen vooruit, maar met de volwassenen gemeen. Maar het bestaat in de byzondere belangstelling, waarvan zy by Hem het voorwerp zijn; in het nadrukkelijk welgevallen waarmede Hy hen ontfangt; in het benijdbaar getuigenis dat Hy van hen kan afleggen.

Welk eene belangstelling! Die hen „verhinderen" wil, wekt zijn heilig ongenoegen op, en al is het een geliefd discipel, Jezus spaart hem niet, maar toont, toont hem voor aller oog, dat Hy dit „zeer kwalijk neemt." Welk een ontfangst! Hy „omvangt de kleinen met zijne armen," d. i. Hy omhelst, Hy drukt ze aan zijn hart; en, wat wy niet lezen dat Hy ooit eenen volwassenen gedaan heeft, dat doet Hy hun: met oplegging der handen worden zy door Hem gezegend. Er is hem aan gelegen dat men wete, dat men zie, dat ze Hem lief, en *hoe* lief en welkom zy Hem zijn. En alle deze liefdeblijken worden overtroffen, en zy worden verklaard door dit getuigenis dat Hy van hen aflegt: „Derzulken is het koninkrijk Gods. Voorwaar zeg ik u, zoo wie het koninkrijk Gods niet ontfangt gelijk een kindeken, die zal in 't zelve geenszins ingaan."

Maar dit getuigenis, mijne Geliefden! waarin vindt het, op zijne beurt, voor ons verstand eene verklaring, die het zekerlijk voor ons gevoel niet eens behoeft? Waarin anders dan in de eigenaardigheid van dat kinderlijk gemoedsleven, hetwelk niet alleen tot een beeld en spiegel verstrekt van iets veel hoogers en geestelijks,

maar ook metterdaad aan dat hoogere en geestelijke nader staat dan het meer ontwikkeld zielsbestaan der volwassenen.

Toen de Heiland op den berg gezeten, zijnen mond opende om voor het eerst eene rede te houden voor de scharen, wat was toen zijn eerste woord? — Het was dit woord, mijne Geliefden: „Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het koninkrijk der hemelen (1)." Tot den ingang in het koninkrijk der hemelen is armoede van geest het eerste vereischte; en het beslissend vereischte, omdat het zonder dit vereischte nooit, met dit vereischte geleidelijk tot het bezit der overige vereischten komt. Want wat is „armoede van geest?" Is het niet die eenvoud des harten, waardoor men er niet aan denkt zich zijne geringheid, zijne onwetendheid, zijne afhankelijkheid van wijzer en beter te ontveinzen, maar zich gaarne aan eene liefde vertrouwt die onderrichten, raden en helpen kan? Gewis dit is het; maar indien wy de „armoede van geest" aldus beschrijven, hebben wy dan ook niet het eigenaardige van het kinderlijk gemoedsbestaan beschreven, en juist dat „kinderlijke," hetwelk de kinderkens in onze oogen zoo aantrekkelijk maakt en waardoor ook onze en alle liefde zoo veel op hen vermag. Beminlijk de Mensch, die ondanks alle ontwikkeling van zijn verstand en geestvermogens nog altijd iets van dat kinderlijke overhoudt! Gelukkig de Man, die, van de vervoeringen van den hoogmoed teruggebracht en uit den begoochelenden droom van eigen kracht en wijsheid ontwaakt,

(1) Matth. V:1, 2, 3.

nog eens weder geheel, en in zijn hoogst belang, tot dat kinderlijke terugkeert! Driewerf gelukkig het Kind, dat door dit kinderlijke, dat hem natuurlijk is, zoo veel vatbarer is om der hoogste Liefde en Wijsheid een onbepaald vertrouwen te schenken dan de Volwassene, wien dit kinderlijke strijd, ach dikwijls den zwaarsten strijd, moet kosten!

„Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het koninkrijk der hemelen." O, mijne Geliefden! indien wy dit verstaan, dan verstaan wy ook in wat zin en op wat grond, het heeten mag „der kinderkens is het koninkrijk Gods;" dan nemen wy dankbaar aan en zeggen Amen op de plechtige herinnering: „Voorwaar zeg ik u! zoo wie het koninkrijk Gods niet ontfangt gelijk een kindeken, die zal daarin geenszins ingaan!" Jezus, die de menschen liefheeft, heeft vooral de kinderkens en de kinderlijke menschen lief. Jezus, die zondaren behouden kan van het verderf, kan het eerst die zondaren behouden, die nog kinderlijk zijn, of, waar zy een blik met Zijne liefde gewisseld hebben, het wederom worden willen en worden. Ja slechts dezen kan Hy behouden. O behoorden wy allen tot hun getal! Ziet, mijne mede-menschen, ziet, mijne mede-zondaren! Ziet deze kinderkens, aan de hand hunner moeders, op den arm hunner vaders, tot Jezus gebracht en gedragen. Zy laten zich dragen; zy laten zich brengen; ziet hoe gerust, ziet hoe tevreden zy zijn! Die goede Jezus, tot wien zy gebracht worden, zal hun niets dan goed doen. Een oogenblik worden zy wel bang en hangt het lipjen, om den gefronsden wenkbraauw der harde mannen die hunne ouders „bestraffen;" maar

slechts een oogenblik! Zy hebben het vriendelijk gelaat van Jezus reeds gezien, zy zien zijn uitgestrekte armen; zy hooren dien zilvertoon: „Laat hen komen!" Wie hunner bedenkt zich nog? wie aarzelt? wie vraagt of hy mag, of hy durft? Daar zijn zy. . . . Zy laten zich omarmen; zy laten zich aan het hart drukken, één voor één, twee te gelijk, om het eerste. . . . Zy laten zich „de handen opleggen en zegenen." Hoe ernstig zien zy nu! Zy gevoelen het wel, dat dit ernst is en geen spel. Ziet hoe lief zij dezen Jezus krijgen; hoe gevoelig, hoe dankbaar, hoe diep doordringend zy Hem aanstaren! O zy verstaan zijn hart! Dat gelaat zullen zy nimmer vergeten. Dit is een „goed Man!" Zoo dikwijls zy Hem weder zien, zullen zy Hem te gemoet ijlen. En als de groote menschen Hem „Hozanna" toeroepen, zullen zy mede roepen. . . . En het *blijven* roepen, als die groote menschen (zy begrijpen niet waarom?) met dat roepen weder ophouden (1). . . . En al wat *die* Man van hen wil, dat zullen zy doen! . . . Gelukkige Eenvoudigheid! Ach! drukte zy in iederen trek het beeld van ons Geloofsleven uit!

Wy hebben over de kinderliefde van onzen Heiland nagedacht; wy hebben gepoogd het voorrecht der kinderkens te doorgronden; het evangeliesch verhaal, dat wy voor ons hebben, geeft ons ook aanleiding onze christenplicht omtrent de kleenen te overwegen. Drie voorschriften, die ik allen aan hetgeen wy hier zien en hooren ontleen, drukken haar uit.

---

(1) Zie Matth. XXI:9, 15.

Doet hetgeen gy hier ziet, dat den Heiland welgevallig is: Brengt de kinderkens tot Hem, opdat Hy ze aanrake!

Doet naar het woord des Heilands: Laat de kinderkens tot Hem komen, en verhindert ze niet.

Doet naar het voorbeeld des Heilands: Omvangt ze met uwe armen!

1. Doet hetgeen gy hier ziet, dat den Heiland welgevallig is: Brengt de kinderkens tot Hem, opdat Hy ze aanrake, zijne liefde toone, zijnen zegen, den hoogsten zegen geve; Uwe kinderkens, christelijke ouders! uwe kinderkens, christelijke Gemeente! Christelijke Menschlievendheid! het kroost dat gy u aantrekt. Denkt niet dat gy iets voor hen gedaan hebt, iets voor hen doet, zoo lang gy dit verzuimt. Het geschiedt; o gy weet hoe het geschiedt; het geschiedt door hen te laten doopen in zijn naam; het geschiedt door hen Hem te leeren kennen door onderwijzing, opvoeding, voorbeeld.

Door hen te laten doopen in zijn naam. Welnu, zegt gy, dat is gebeurd en zal gebeuren. „Alhoewel onze jonge kinderen deze dingen niet verstaan, zoo sluiten wy ze daarom van den doop niet uit, aangezien zy, ook zonder hun weten, de verdoemenis in Adam deelachtig zijn, en alzoo ook wederom in Christus tot genade aangenomen worden (1)."

Maar hoe is het gebeurd, en hoe zal het gebeuren? Als een natuurlijk gevolg en blijk, dat gy der Gereformeerde Belijdenis zijt toegedaan? Of als een daad der

(1) Doopformulier.

blijhartige geloovige erkentenis dat Jezus Christus, dat Gods genade in Hem, uw onwetend kroost reeds opwacht en voorgaat in het leven? met de dringende bede der ouderlijke ontferming tot God, dat het vroegtijdig genadeblijk een vroegtijdig geloof moge wekken, en met vernieuwde toewijding; nu ook om den wil van uw kroost; met vernieuwde toewijding van eigen hart en leven aan dien Heer, in wiens naam gy ook zelven gedoopt zijt? Zoo en zoo alleen toont gy Hem, dat het u ernst is met den doop uwer kinderen, dat gy den zegen des kinderdoops waardeert, dat gy uw kroost niet slechts wilt laten doopen, maar zoo veel in u is brengen tot Hem.

Dit geschiedt by voortduring door het gedurig gebed. O bidt voor de kinderkens, bidt veel voor hen, Gemeente van Christus! Ouders! volhardt in den gebede voor uw kroost! Bidt niet sleehts voor hen by plechtige gelegenheden, of in dagen en tijden van zorg of nood, maar zegt dagelijks van hen tot uwen Heiland: „Och, dat zy mochten leven voor uw aangezicht!" Bidt dat Hy ze moge „aanraken," aangrijpen, in het harte tasten, tot zich trekken. Bidt dat Hy ze „omvange met zijne armen," drukke aan zijn hart, het kloppen van dat goddelijk liefdehart gevoelen doe. Bidt dat Hy ze „de handen oplegge," ze bekwame voor het godsrijk, ze toewijde aan zijn dienst en eer; dat Hy ze zegene met de invloeden van zijnen Geest. Bidt, bidt vuriglijk, ootmoediglijk, onophoudelijk, dat Hy u wijsheid, getrouwheid, opgewektheid, heiligheid geven moge om ze tot Hem te brengen door onderwijzing, opvoeding, voorbeeld.

Christenen! onderwijst de kinderkens, en dat als christenen. Leert hen Jezus kennen; Jezus in zijn leven, Jezus in zijn lijden, Jezus in zijn dood en opstanding, Jezus in zijne liefde, ook voor hen, uitdrukkelijk voor hen. Voedt hen als christenen op. Leert hen Jezus gehoorzamen en hunne ouders om Jezuswil, en naar zijn voorbeeld. Weest ook gy hen ten voorbeeld. Dat zy uwe liefde tot Jezus, uwe behoefte aan Jezus, uwe navolging van Jezus voorbeeld zien. Neen, gy kunt hen niet tot Jezus brengen zonder hen van Jezus te spreken, maar nog minder zonder met hen te gaan!

2. Behoeven wy, mijne Hoorders! na deze herinneringen nog opzettelijk stil te staan by het woord des Heilands: „Laat de kinderkens tot my komen, en verhindert ze niet." Zal de uitbreiding van dat woord op iets anders kunnen nederkomen dan op deze vermaning: Doet nooit het tegendeel van iets van dat alles, wat tot het brengen der kinderkens tot Jezus behoort? Ja toch, mijne Hoorders! want daar is een brengen tot Jezus, hetwelk geenszins met „een laten komen tot Jezus" gelijk staat; en er is niet slechts een verhinderen uit traagheid of onverschilligheid, maar ook een verhinderen uit onverstand en onbedachtzaamheid.

Daar is een brengen tot Jezus, hetwelk geenszins met „een laten komen tot Jezus" gelijk staat. Een brengen, een voortstuwen, een sleepen, waarby het kind lijdelijk is en meer wordt. Een voorpraten, een inprenten, een opdringen, waardoor het gevoel verdoofd, het geweten niet werkzaam gemaakt wordt, en de arme kleinen zelve niet weten of zy iets willen dan of hunne ouders

het willen voor hen. Ach ja, daar is een „verhinderen" door al te zeer te willen „brengen." Daar is een „verhinderen" zoowel door een onverstand, hetwelk van den kinderlijken leeftijd te veel verwacht en zijne eigenaardigheid voorbyziet, als door een heimelijk ongeloof aan de volle kracht van het woord „derzulken is het koninkrijk Gods." Een verhinderen, door een onderwijs en eene opvoeding, waarby op latere, nu nog niet mogelijke, ontwikkelingen van gevoel, belangstelling, zelfkennis, vooruitgeloopen wordt, en de kinderen juist dat kinderlijke verliezen, waarin ten opzichte van het koninkrijk der hemelen, hun voorrecht bestaat. „Laat de kinderkens tot my komen en verhindert ze niet!" Ach, mijne Vrienden! wy verhinderen ze ook, indien wy ze tot Hem willen brengen niet als kinderen, maar als kleine mannekens; die misschien als opgeschoten knapen den toon van jeugdige Kerkvaders zullen voeren, maar als volwassene mannen, blootgesteld aan de verzoekingen van een ongeloovigen tijd, wel eens in arren moede zouden kunnen verwerpen, hetgeen zy reeds meenden gegrepen te hebben, toen zy er nog niets van konden gevoelen; te gelooven, toen zy het nog niet vermochten te verstaan.

Zal ik spreken van de menigerlei verhinderingen welke de onbedachtzaamheid van volwassenen den kinderkens, die tot Jezus gebracht worden, die zy zelve brengen, en op de beste wijze brengen, in den weg kan werpen? De tijd zou my ontbreken. Eene enkele wil ik opnoemen, eene zeer noodlottige, zeer algemeene, en waar de dagen die wy beleven aanleiding toe geven. Zou niet menig gesprek, tusschen volwassenen voor de

ooren der kinderkens gevoerd, veel afbreken van hetgeen wy in hen wenschen op te bouwen? Onze veelvuldige geschillen over de godsdienst, onze luide klachten over de kerk, ons al te veel handelen over allerlei richting, allerlei dwaling, allerlei leering, niet altijd van harde woorden, van minachtende oordeelen over achtenswaardige personen vrij: zou het hunne eenvoudigheid niet wel eens kunnen kwetsen, hunne belangstelling verminderen, hun goed vertrouwen schokken, zaden van ongeloof in hunne weeke harten strooien, en in het geërgerd kinderlijk gemoed vooroordeelen doen post vatten, niet lichtelijk te overwinnen? Of zou, op dien tengeren leeftijd, al dat schadelijke kunnen gedronken worden, zonder te schaden! Ach, mijne vrome Vrienden! wat ik u bidden mag: „Laat de kinderkens tot Hem komen; en verhindert ze niet!"

3. Nog ééne plicht omtrent de kinderkens, plicht in de eerste plaats voor christenouders, maar ook voor alle christenen die met hen in aanraking komen, moet ik met een oog op mijnen tekst aanduiden. Zy is van het hoogste gewicht. Doet naar het voorbeeld van Christus: „omvangt ze met uwe armen." O, gy die waarlijk christenen zijt! laat hen uw hart gevoelen. Toont hun uw ernst, uw wijsheid, uw godsvrucht, uw geloof, uwe liefde tot den Heer, ja, maar vooral ook, toont hun uwe liefde voor hen. Laat hen die in alles gevoelen. Laat hen die gevoelen op de wijze waarop een kind ze gevoelen *kan*, en niet slechts op de wijze waarop gy meenen zoudt dat een kind ze gevoelen *moest*. Geeft ze hun te aanschouwen, en niet alleenlijk

te gelooven. Ouders, weest immer voor uwe kinderen geheel toegankelijk, wint en kweekt hun vol vertrouwen! Christenen, toont allen den kinderkens een open, vriendelijk gelaat, een toegestoken hand! Geen discipel van Jezus mag, door strengheid van blik of stroefheid van toon, min of meer een kinderverschrikker wezen. Jezus is het niet geweest, en „neemt het zeer kwalijk." Wilt gy kinderkens tot zegen zijn, helpt in hen de overtuiging vestigen dat de vroomste menschen, de genaakbaarste, de vriendelijkste, de hartelijkste, in alles de beminnelijkste zijn.

Dit is meer dan hen tot Jezus brengen, dit is meer dan hen, daar zy gebracht worden en komen, „niet verhinderen;" dit is zijn beeld voor hen te dragen, dit is hun, in uwe liefde, Zyne liefde te doen smaken. Dit zet aan alle leering, alle vermaning, alle opwekking en voorbeeld vruchtbaarheid en krachten by. Dit is hen zegenen; dit, hun geven het beste wat gy hebt. Och, dat wy allen dat beste hebben en mededeelen mochten aan jong en oud; opdat door ons niemand verhinderd, maar velen, door onze liefde, in de armen der Eeuwige Liefde gevoerd werden, en deze hare almachtige hand zegenend mocht leggen op ons kinderlijk gebogen hoofd!

VREDE.

(Gehouden op zondag na hemelvaartsdag).

Johannes XIV : 27*a*.

Vrede laat ik u, mijnen vrede geef ik u.

„Vrede laat ik u, mijnen vrede geef ik u." Dit woord sprak de Heiland tot zijne discipelen, aan dien laatsten paaschdisch, waaraan hy zoo „zeer begeerd had" met hen aan te zitten, „eer hy leed." Het was een nieuwe aanvang in eene afscheidsrede, welke met deze woorden begonnen was: „Uw hart worde niet ontroerd; gylieden gelooft in God, gelooft ook in my. In het huis mijns Vaders zijn vele woningen, anderszins zou ik het u gezegd hebben. Ik ga heen om u plaats te bereiden. En zoo wanneer ik heen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zoo kom ik weder en zal u tot My nemen, opdat Gy ook zijn moogt daar ik ben." Heerlijke belofte, voorzeker, voor de blijde toekomst! Maar troostvolle verklaring, rijke gave voor het pijnlijk tegenwoordig oogenblik: „Vrede laat ik u; Mijnen vrede geve ik u." — Hy liet er op volgen: „Niet gelijkerwijs de wareld hem geeft, geef ik hem u. Uw hart worde niet ontroerd en zij niet vertsaagd."

Het woord „Vrede" had groote beteekenis en speelde een grooten rol in het israëlitisch verkeer. Men riep elkander „Vrede" toe, gelijk wy elkander „Goeden dag" toe roepen. Men zeide tot elkander „Ga in vrede," gelijk wy zeggen „Vaarwel." Men wenschte „vrede", gelijk wy „geluk" wenschen. Want vrede drukte niet alleen eene goede verstandhouding tusschen mensch en mensch, maar metterdaad alle „heil en zegen" voor israëlitische ooren uit.

„De wareld" is overal en was ten allen tijde dezelfde; en wy begrijpen lichtelijk dat het overvloedig gebruik van het veelomvattend woord in de israëlitische „wareld" doorgaans een bloote vorm was, waar weinig by gedacht werd. Maar zou het dit ooit by Jezus geweest zijn? Neen. Hy speelde niet met woorden; Hy was nooit gedachteloos. Niet gelijk de wareld hem gaf, gaf Hy zijnen vredegroet.

Niet altijd geeft de wareld den haren als een bloote vorm en zonder nadenken. Soms geeft zy hem met nadruk. Nu en dan is er hart, is er liefde in. Maar nimmer macht. Wat kan zy, dan een vrede *toeroepen*, dien de Heiland vermag te *geven?* Spreekt de wareld van haren vrede te geven, het is een woord; spreekt de Heiland er van, het is een daad. „Niet gelijk de wareld hem geeft, geeft Hy hem."

Hier zijn zy, die Hem hebben hooren zeggen: „In wat huis gy zult ingaan, zegt eerst: vrede zij dezen huize. En indien aldaar een zoon des vredes is, zoo zal uw vrede op hem rusten (1)." O, wat gevoelen

(1) Zie Matth. X:13, 14. Luk. X:5, 6.

zy, nu het in deze plechtige oogenblikken van Zijne lippen tot hen heet: „Vrede laat ik u; mijnen vrede geef ik u?" Gewis, een voorsmaak van hetgeen zy gevoelen zullen, als, na de grootste aller ontroeringen, het „Vrede zij ulieden," van de lippen des Verrezenen tot hen komen zal.

„Vrede laat ik u; mijnen vrede geef ik u." Stelt u de discipelen voor, nadat alles volbracht, alles voleindigd is, en de ergernis van het kruis zich in de heerlijkheid van opstanding en hemelvaart heeft opgelost. Stelt ze u voor, met blijdschap wederkeerende van den Olijfberg; stelt ze u voor in die Opperzaal te Jeruzalem, waarvan wy nu niet meer vernemen, dat „uit vreeze der Joden" „de deuren gesloten" zijn. Ja, nu *is* het vrede; kalme ruste; stil geluk; de vrede des geloofs, de vrede der hope; de vrede der liefde vereenigd. Alle stormen hebben zich nedergelegd, alle donkere wolken zich opgeklaard. Jezus is heengegaan; Hy is van hen weggenomen; Hy is voor hunne oogen verdwenen; zijnen Geest heeft Hy hun *beloofd*, zijne wederkomst *laten verzekeren;* maar vrede heeft Hy hun *gelaten;* en zy gevoelen, zy ondervinden het. Toch was ook dit nog maar een voorsmaak van dat rijk, inwendig geluk, hetwelk dan hun deel zoude zijn, wanneer zy, by het licht des Heiligen Geestes, zijnen hun gegevenen vrede, als eene nieuwe, als de hoogste Godsgave geheel zouden hebben leeren waardeeren; als zij dezen zijnen vrede in zijn grond, in zijn kracht, in zijne werking naar alle tijden, recht zouden leeren kennen, en zóó zeer als Zijnen vrede, d. i. als den vrede dien Hy, en Hy slechts, heeft en geeft, dat zy van Hem zouden getuigen, dat Hy, Hyzelf „hun Vrede" was.

Ook wy hebben wederom langs den weg der kerkelijke tijden en feesten onzen Heiland gevolgd uit de Paaschzaal naar Gethsemané, van Gethsemané naar Golgotha, van Golgotha naar den Olijfberg. Daar heeft een wolk Hem weggenomen van onze oogen, een wolk door welke wy met onze geheiligde verbeelding slechts een weinig kunnen doordringen. Rijk aan de heerlijkste beloften, aan de schoonste hoop dalen wy van den Olijfberg af. Wy zouden by deze beloften kunnen stilstaan; wy zouden ons in deze hope kunnen verdiepen; wy zouden elkander het hart „brandende" kunnen maken door er over uit te weiden, wat het te zeggen zal zijn: „de hemel met Hem!" Ditmaal willen wy echter iets anders doen. Wy willen elkander herinneren, wat het te zeggen is: „de aarde met zijnen Vrede." Bedenken wy in de eerste plaats: waarin die vrede bestaat; in de tweede: hoe het tot dien vrede komt; in de derde: waartoe het bezit van dezen vrede verplicht.

Bedenken wy in de eerste plaats, waarin die vrede bestaat. Overzien wy den gantschen invloed van dien grooten schat, den door Jezus nagelatenen, door Jezus gegevenen vrede, Zijnen vrede. Het is in de allereerste plaats, en als grond van al het verdere: vrede met God; het is vervolgens vrede met onszelven; het is te gelijker tijd vrede met ons levenslot; het is immers ook vrede met den naaste? Het is derhalve „vrede te aller tijd en op allerlei wijze;" het is het inwendig goede; het volkomen, van de geheele wareld onafhankelijk, zielsgeluk. Deze vrede was de Zijne: Hy bezat,

Hy genoot hem, daar Hy heilig was. Dezen vrede kon Hy aan de zijnen „laten," „geven," door zich „voor hen te heiligen," waardoor ook zy, naar zijn woord, geheiligd, „in waarheid zouden geheiligd zijn (1)". Dezen vrede heeft Hy tot den hunnen gemaakt door een „heengaan tot den Vader," hetwelk de verzoening der zonde was, de verzoening met God, welke voor den mensch elke verzoening in zich sluit.

Het zondig wezen van den mensch leeft altijd, hetzij in openbare, hetzij in verborgen oorlog met God; immers met een heilig God; en daar is geen ander. Het komt op tegen de eischen, het vreest de oordeelen zijner heiligheid. Die God moest niet zijn, moest zich althands met hem niet inlaten, en Hy zou vrij, Hy zou gelukkig wezen! Die God, van wien Hy zich niet kan losmaken, weegt, drukt hem, staat hem overal in den weg. Van hier ongeloof, van hier bygeloof in alle hunne vormen. Van hier vrees voor de godsdienst, bestrijding van de godsdienst; verwerping der Heilige Schrift; verminking van hare uitspraken; of, by geveinsde, opgedrongene onderwerping in het groot, dagelijksche tegenspraak in het klein, stuk voor stuk.

Maar de mensch, die de liefde Gods in Christus gezien heeft tot vergeving der zonde, tot verzoening, tot uitdelging der schuld; de mensch, die het weet, die er op vertrouwt: „God was in Christus de wareld met zich zelven verzoenende," *gevoelt* zich ook met God verzoend. Deze Liefde heeft al zijn haat, al zijn vrees overwonnen. Deze Heiligheid kan hy liefhebben.

---

(1) Joh. XVII: 19.

Vrede is er in zijne ziel; vrede met God. Zy erkent: „God is liefde." In de kracht harer wederliefde, roept zy uit: Zijne geboden zijn niet zwaar." En deze vrede is door Jezus, den Middelaar, den Verzoener; het is de door Hem gelatene, door Hem gegevene, ach! tot den duursten prijs door Hem voor de zijnen verworvene vrede.

Eerst by vrede met God, kan de mensch vrede hebben met zich zelven. Geen zielsrust dan door te rusten in Hem. O welk een bange strijd, welk een vermoeiende twist inwendig, als het geweten naar God dringt, en het zondig wezen van Hem afvoert. Welk een gevoel van vernedering, die „vleeschelijkheid," dat „verkocht zijn onder de zonde;" dat „doen van het kwaad dat men niet wil," dat nalaten van „het goede dat men wil" (1). Welke oogenblikken van verfoeiïng, van vertwijfeling, welk een doorgaande wrevel daar binnen, omdat men beseft dat men niet is, die men wezen moest, die men wenschte te zijn. Welk een behoefte aan verstrooiïng, bedwelming, verdooving, nieuwe zonde, welke nieuwe onrust teelt! — Maar die door den Verzoener, die met zijnen God verzoend is; die, in het bewustzijn dezer verzoening, eene kracht van hoop en liefde gewaar wordt, welke in hem de kracht der zonde breekt en het vleesch onderwerpt aan den geest, die is ook, door dienzelfden Verzoener, verzoend met zich zelven. Er is vrede daarbinnen; immers is er éénheid gekomen in het inwendig leven. Één ding wil Hy, één ding doet Hy, één ding is noodig. En

(1) Zie Rom. VII.

tot dat ééne verleent diezelfde Heiland de kracht, die er de mogelijkheid, die er den wil toe gegeven heeft. Jezus, die de zijnen met God verzoende door zich voor hen ten zoenoffer te heiligen, heiligt hunne harten, heiligt hun leven door het dankbaar geloof in deze zijne liefdedaad; dit is wedergeboorte, dit herschepping naar het beeld Gods, dat verloren was, maar, wederopkomende, den paradijsvrede medebrengt,

Niet het paradijs. Immers nog niet. De met God verzoende, met zich zelven bevredigde mensch blijft, tot zijne oefening, vooreerst nog te midden van de doornen en distelen, welke eene aarde opwerpt, waarop zonde en dood heerschen. Misschien zullen zy hem dubbel steken. Die tot hem gezegd heeft: „Vrede laat ik u, mijnen vrede geef ik u," heeft ook gezegd: „In de wareld zult gy verdrukkingen hebben." Maar met het twisten met God, heeft ook het twisten met het lot opgehouden. Wat lot? Daar is geen lot. Daar is niet dan de raad Gods, die zich vervult. En hy weet het: „dengenen die God liefhebben, zullen alle dingen medewerken ten goede." O welk een *onrust*, het geluk dezes aardschen levens altijd te zoeken in hetgeen buiten ons, in hetgeen tijdelijk, in hetgeen voorby gaande is; in het verbodene, in het onthoudene, in het onbereikbare, in het verlorene, in het aan anderen, in het aan niemand gegevene! Welk een *rust*, het geluk niet te kunnen verliezen, omdat men verzekerd is en verzekerd wezen kan: „Dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons

zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heer" (1)!

Op dit standpunt is het zoo moeielijk niet, vrede te hebben, vrede te houden, met de menschen. De kracht der liefde is uitgestort, de geest der liefde woont in het kalm gemoed; menschenhaat is niet meer mogelijk. Hoe vele bronnen van persoonlijken haat, afgunst, toorn, twist zijn er gestopt, wanneer wy het weten en er van uitgaan: „de menschen vermogen niets meer tot ons geluk of ongeluk!" Het onrustige hart is gemelijk, het bevredigde vreedzaam. Ja, de vrede, dien Jezus den zijnen geeft, is ook vrede met de menschen. Vrede, door hen lief te hebben om zijnent wil, naar zijn voorbeeld, en in gemeenschap met zijnen geest; vrede door zachtmoedigheid, lijdzaamheid, vergevensgezindheid; vrede door alles voor hen te kunnen hopen; vrede door niets meer van hen te kunnen vreezen. O, Begeerlijke vrede! was Hy aller deel! Ja, dan zou wel waarlijk deze aarde iets paradijsachtigs verkrijgen; de hemel zou schijnen op haar gedaald te zijn!

Maar neen! de vrede dien Christus geeft, „Zijn vrede," is niet aller deel; Hy is het zelfs niet eens van allen, die zich zijne discipelen noemen en het, in zeker opzicht, *zijn*. Belijders van Jezus Christus! menigmaal hebt gy aangezeten aan eenen disch, waar Hy tot de zijnen zeide: „Vrede laat ik u, mijnen vrede geef ik u." Gedurig staat gy onder dat kruis, waar „de straf, die ons den vrede aanbrengt, op Hem was." Met de

(1) Rom. VIII.

paaschfeestvierende gemeente zag men u by zijn open graf, en gy vingt er het: „Vrede zij ulieden!" van zijne lippen op. Nu daalt gy van den Olijfberg, van welks top gy tot den geopenden hemel hebt opgezien. O, gewisselijk! *in* dien hemel hoopt gy eenmaal met den Heiland te zijn, met Hem, met allen die u derwaarts zijn voorgegaan! Maar, zegt my, hebt, hebt gy zijnen vrede? zijnen vrede, dien gy nu reeds noodig hebt, dien gy ook nu reeds hebben kunt: vrede met God, vrede met u zelven, vrede met uw lot, vrede met de menschen? Misschien niet allen, misschien velen uwer niet. Waarom niet? Heeft Jezus dien schat niet voor u allen verworven? Heeft Jezus hem niet onder uw aller bereik gesteld? Voorzeker. En toch is het by u niet gekomen tot het bezit, tot het genot? Wat hebt gy dan verzuimd? wat onbreekt u nog? Dit zal u mogelijk duidelijk worden, indien ik eene poging doe om de vraag te beandwoorden: Hoe wordt de vrede, dien Jezus geeft, van de zijde zijns discipels ook verkregen?

Het eerste vereischte zal wel zijn: openhartig te erkennen dat men zonder waren vrede is, en der behoefte aan wat ware vrede zou mogen heeten te woord te staan. Zeg niet, o mensch! „ik ben gelukkig," zoo lang er geen rust is in uwe ziel; zoo lang er ééne gedachte is die u vervolgt, één schrikbeeld, waarvoor gy de oogen moet sluiten; ééne zonde die gy niet kunt overwinnen; één verlies, dat gy niet kunt lijden, één mensch, dien gy niet kunt verdragen. En wanneer gy hoort van vrede, vrede met God, vrede met u zelven, vrede met het leven, vrede met de menschen, en uw

hart daarby opengaat en uitroept: „dezen mis ik; dezen behoef ik; geef my dezen, opdat ik niet omkome!" O spreek niet tegen; praat er niet over heen; stel niet uit! Maar zeg: „het is waarheid! het wordt tijd!"

Een tweede vereischte is de ootmoedige, boetvaardige belijdenis voor God: „Het is niet dan door de zonde dat ik den waren vrede mis!" Velen zijn levenslang ontevreden, dat zy geen vrede hebben; maar zy wijten het aan alles — behalven aan de zonde. „Zy zouden meer vrede met God hebben — indien er niet zoo veel duisters was in zijnen weg, zoo veel onbegrijpelijks in zijn woord. Zy zouden kalmer zijn van gemoed — indien zy niet zoo vele zorgen hadden. Zy zouden zich de wereldsche dingen niet zoo zeer aantrekken — indien zy gezonder waren. Zy zouden meer in vrede leven met de menschen — indien de menschen maar meer beliefden te wezen zoo als zy behoorden te wezen!" Of, indien zy ook zoo verstandig zijn van „wel te willen gelooven, dat de schuld ten minsten deels of grootendeels by hen zelven liggen zal!" het wordt koelbloedig, het wordt glimlachend, het wordt spijtig erkend; het wordt toegegeven, omdat het zoo behoort en met goed fatsoen niet wel ontkend kan worden; maar het komt daarby niet tot die verootmoediging, welke droefenis, welke schaamte, welke boetvaardigheid werkt, en deze „schuld" wordt geen schuld voor God. Dit nogthands zou een groote stap tot den vrede zijn geweest.

Een derde vereischte is: de innigste behoefte van het hart met niets anders en minders te laten paaien dan met den vrede *dien* Jezus geeft, en *zoo als Hy* dien geeft.

Mensch met „een hart voor God geschapen en dat niet rusten kan dan in Hem," wees gewaarschuwd! Ook de wareld wil voor uwen vrede zorgen, maar zy doet het door u meer en meer te verwijderen van God. Zy doet het door u te verstrooien, door u te bedwelmen, door u te verblinden, te verdooven, te verharden. Zy doet het, door den schrik des Heeren voor u weg te nemen, „vrede, vrede," roepende „en geen gevaar!" Zy doet het, door u aan de liefde Gods te doen twijfelen: „Houdt," zegt zy, „houdt gy nog vast aan uwe gerechtigheid? zeg God vaarwel en sterf." Zy doet het, door u de liefde Gods als onverschilligheid voor te stellen ten opzichte van de zonde. Zy doet het, door u niet met Hem, maar met de Zonde te verzoenen. Zy doet het, door uwen hoogmoed te vleien, uw eerzucht bezig te houden, uw hebzucht werk te geven. Wijs haar af, zend haar henen met haren bedriegelijken vrede! Niets houdt u zoo zeer van den vrede van Jezus terug.

Dezen moet gy hebben. En dat *zoo als Hy*, Hy zelf, en niet, zoo als „de wareld dien geeft."

Want ook de wareld geeft, ten minste zy geeft vóór te geven, den vrede van Jezns Christus. Daar is een Christendom naar de wareld; doodelijke pijnstilling voor het den waren vrede behoevende hart, maar die zeker zijn onrustigst kloppen voor het oogenblik doet bedaren. Dit Christendom mijdt alle harde waarheden, en is zeer mild met de liefelijke. Het vleit met vergeving zonder verzoening; met verzoening zonder bekeering; met bekeering zonder hare vrucht. Het geeft, zoo als de Wareld geeft, de zaken niet, maar de klanken. Zoo

lang gy met dat Christendom vrede kunt hebben, zoo lang het u éénigen vrede schenkt of schijnt te schenken, komt het zekerlijk niet tot den vrede van Christus.

Wanneer dan?

Het is iets, indien de behoefte des harten aan waren vrede erkend wordt, en, waar zy zich aanmeldt, ook wordt aangehoord.

Het is veel, indien de zonde, de eigene zonde, als de weerster van dezen vrede beschuldigd, en als schuld voor God beleden wordt.

Het is meer, wanneer daarby elke schijnvrede welken de wareld (ook in het schijn-Christendom) aanbiedt, na gesmaakt te zijn, afgewezen en verworpen wordt.

Maar dit alles zou tot vertwijfeling kunnen leiden, en niet tot den vrede van Christus. Tot dezen komt het slechts, wanneer die behoefte de ooren opsteekt by zijn woord, wanneer dat schuldgevoel uitdrijft tot zijn kruis, wanneer het door den valschen vrede der wareld teleurgesteld hart een kloek besluit neemt om, het koste wat het koste, den vrede van Christus te zoeken. Tot dezen komt het slechts, als dat hart kan gelooven, dat er by Jezus Christus macht en liefde is, om het zijnen (Hy alleen weet hoe snood verbeurden, hoe lang geweerden) vrede te schenken! Ja, dit geloof is het groot vereischte; dit geloof, zonder wantrouwen. „Maar hoe *komt* het tot dit geloof?" Zondig mensch! die dit vraagt, daal in uw hart en vraag nog eerst: „Waarom *blijft* het by dit wantrouwen?"

Gy, by wie het tot dit geloof, en door het geloof tot den vrede van Christus gekomen is, den volmaakten vrede, vrede met God en de menschheid, rust der

ziele, berusting in uw lot! verlangt gy herinnerd te worden, waartoe u het bezit van zoo groote gave verplicht? Weinige woordeu drukken het uit. Dankbaar erkennen, zorgvuldig bewaren, liefderijk mededeelen.

Dankbaar erkennen. Als de wareld zich verwondert over uwe blijdschap in God; als het liefelijk licht van uwe zielsrust glinstert op uw voorhoofd, lacht uit uw oog; als uw kalm vertrouwen proef houdt ook onder het beproevendste, en gy zoo veel kunt verdragen, zoo veel kunt vergeven: geeft aan Jezus de eer! Zegt: „Het is Zijne gave. Het is de vrucht van zijn kruis, het is de kracht der verzoening." De wareld zal het mogelijk andere namen geven; eervoller voor de menschheid, streelender voor uwe eigenliefde. Laat het u niet aanleunen. Duldt het niet.

Zorgvuldig bewaren. Jezus gaf u zijnen vrede: bewaar hem wel; zoo zal Hy hem u bewaren. Waakt over uwen schat, waagt hem niet. Vergeet niet, dat wareld en duivel op de loer liggen om Hem u te ontrooven; dat elk toegeven aan eene zondige begeerte, elke stap op een weg, die niet goed is, u aan uwen vrede schade doet lijden. Wederstaat elke verzoeking om dien vrede ook maar voor een oogenblik voor den vrede der wareld te verloochenen. Benevelt hem door geen schuldige pogingen om hem nu en dan met dezen te willen overeen brengen.

Liefderijk mededeelen. *Kunt* gy dit? O, gy moet het beproeven. Gy moet u in liefde ontfermen over zielen die, onder uw bereik, uwen vrede nog missen. Wanhoopt aan niemand! Door vriendelijk te naderen, door u met vertrouwen aan te sluiten waar gy eenige

behoefte ziet, zal het u mogelijk gelukken zoo veel van uwen vrede te doen begrijpen, gevoelen, smaken, dat men dien „ook van Jezus begeeren, en Hy hem geven zal." En waar zelfs de behoefte schijnt te ontbreken, misschien zal u gegeven worden ook deze op te wekken, indien gy u vurig biddend en liefderijk koesterend uitstrekt over de koude ziel, gelijk een Eliza over het doode kind der Sunamitische. Het zou de eerste maal niet zijn dat het leven zelf zich mededeelde, waar in de liefde, de warmte des levens gevoeld werd. Gy, doet haar gevoelen, en beveelt het overige aan den Heer! Buiten allen twijfel, Hy is de eenige van wien het machtwoord uit kan gaan: „Mijnen vrede geef ik u," maar grooten zegen heeft Hy verbonden aan het van zijnentwege liefderijk biddend woord: „Laat u DOOR HEM vrede geven," hetwelk geen ander is dan dit: „Laat u MET GOD verzoenen!"

SAUL, BROEDER.

Handelingen IX : 17*a*.

Saul, Broeder.

Slechts twee woorden tot tekst; en toch zegt niemand: „het is te weinig." Want wie is zoo stompzinnig, dat hy niet terstond iets van het treffende hunner tezamenvoeging gevoelt? Wie zoo onkundig, dat hem niet, by het enkel hooren, een der schoonste oogenblikken in de geschiedenis van de kerk van Christus voor den geest komt? Wie zoo traag van hart, dat hy zich geen rijke bron van leering, vertroosting, godsverheerlijking zou zien openen, wanneer hy maar even zijne gedachten bepaalt, hetzij by hem, tot wien deze woorden kwamen, hetzij by hem, die ze sprak, hetzij by Hem die ze gaf te spreken?

I. „Saul, Broeder!" Wie is deze Saul, die hier als een Broeder begroet wordt?

Een, die meer dan iemand dezen broedergroet heeft verbeurd.

Onder welke omstandigheden, in welke stemming treft hem deze broedergroet aan?

Onder zulke omstandigheden en in zulke stemming, dat niets ter wareld hem verkwikkelijker kan wezen dan juist deze broedergroet.

Hoe heeft hy dezen broedergroet beandwoord? Met een hart dat hem wist te waardeeren, met een leven zijner waardig.

Wie scheen onwaardiger, dat hem door „degenen die den naam van Jezus aanriepen" den broedernaam zou worden gegeven? Wie had schroomelijker, wie moedwilliger hun liefdegroet verbeurd, dan die Saulus van Tarsen, die tegen dien gezegenden naam zoo vele „wederpartijdige dingen" had bedreven, die de broederen zoo veel kwaad had gedaan te Jeruzalem, en — niet alleen te Jeruzalem. Lasteraar van hun gekruisigden Heiland, had hy ook hen „gedwongen te lasteren;" of hen in de gevangenis geworpen, in de synagogen gegeesseld; ja, „een welbehagen" getoond in hunnen dood. „Dreiging en moordblazende tegen de discipelen des Heeren," had hy van den Hoogepriester lastbrieven uitgelokt om hen te vervolgen tot de „buitenlandsche steden;" en voor drie dagen had men hem nog kunnen zien voor de poort van Damaskus, met geen ander voornemen in het hart, dan om „indien hy eenigen die van dezen weg waren vond, beide mannen en vrouwen, gebonden weg te voeren naar Jeruzalem." Maar zy vinden *hem;* en het eerste dat de eerste hunner hem toeroept is: „SAUL! BROEDER!"

En geen klank ter wareld kon verkwikkelijker zijn voor zijne ziel. Want *hoe* wordt hy gevonden? Alleen.

Alleen met een ontwaakt geweten; alleen, slechts zich zelven hoorende, en smachtende naar eene stem der deelneming, naar een woord tot andwoord.

Saulus van Tarsen is alleen. Eenzaam zit hy neder in „het huis van Judas, in de straat genaamd de Rechte," van dat Damaskus, werwaarts hy optrok met vonkelende oogen, waar hy als een blindeman is binnengeleid. Aan die hem begeleid hebben heeft hy hun afscheid gegeven, en het gezelschap van zijn gastheer kan hy niet begeeren. Hy wil, hy moet alleen zijn. Hy alleen heeft „den Rechtvaardigen gezien en de stem uit zijnen mond gehoord." Hierdoor, hy gevoelt het, is hy zijnen broederen, die het tot nog toe waren, vreemd geworden. Een stroom van licht, een zee van tranen, een wareld van gedachten is tusschen hem en hen!

Een stroom van licht. Ja, van een licht „boven den glans der zon;" het licht der heerlijkheid van „Jezus den Nazarener, dien hy vervolgd heeft!"

Een zee van tranen. Want o, met welk een ontwaken des gewetens, met welk een wroeging, met welk een verbrijzeling, wordt in deze eenzaamheid aan die vervolgingen gedacht! Het is den, door één woord, één blik des Verheerlijkten, overweldigden „lasteraar, vervolger, verdrukker," behoefte zich met deze namen te noemen, zich beurtelings alle de lasteringen, alle de vervolgingen, alle de verdrukkingen, waaraan hy schuldig staat, voor den geest te brengen, en zich te zeggen en te herhalen, dat niemand zondiger, niemand misdadiger is dan hy; dan hy, de „hebreër uit de hebreën, de farizeër en farizeërszoon, de onberispelijke

naar de wet, de ijveraar voor Jehovah; daarom dat hy," hy weet het nu, „de gemeente Gods vervolgd heeft." Hy heeft het „in zijne onwetendheid" gedaan, het is waar; maar ook *dit* is waar: er waren „prikkels geweest, waartegen hy de verzenen sloeg!"

Een wareld van gedachten. Gedachten van allerlei aart, maar die allen de ziel tot in hare diepste diepte schokken. Enkele gedachten van hoop, te midden van de overwegingen der vrees. By de beschuldigingen des gewetens, troost uit de jongste ervaring geput. By de herinnering van het verledene, vragen voor de toekomst. Ach, is nu niet zijne geheele zielsstemming een onophoudelijk, een ootmoedig, een dringend vragen? de vraag van een boetvaardig, van een heilbegeerig gemoed tot God om vergiffenis van zonde, om meerder licht, om verzekering van hetgeen het begint te hopen, om wegneming van hetgeen het smachtend verlangt te weten, om verlof tot hetgeen het vurig begeert te doen; een gedurig herhalen van dat nog altijd onbeandwoord geblevene: „Heere, wat wilt gy dat ik doen zal?"

Zulk een toestand heeft zijn zegen, is een voorgevoel van komenden zegen; maar ach, welk een pijn en welk eene behoefte om zich te pijnigen! Zulk een toestand mat af, en zou zelfs een Saulus afgemat hebben, indien de hoogste liefde niet tusschen beide gekomen ware op haren tijd en op hare wijze. Drie dagen zijn in vasten en bidden, in het altijd weder ophalen der zelfde vragen, drie dagen, in dat blindelings worstelen met den Heer, die gezien is, maar niet weder wordt gezien; die gesproken heeft, maar niet nogmaals spreekt, voorbygegaan. Ach, dat zich nu de hemel scheurde, dat

die Heer zich nog éénmaal ontdekte! Reeds zijn de schimmen van het verledene, de tafereelen van verschrikte heiligen, onder het aanroepen van den naam huns Heilands overvallen; het bloedig beeld van Stéfanus, die stervende uitroept: „Heere, reken hun deze zonde niet toe!" voor zijnen geest afgewisseld door het hem toegezonden gezicht van een man, wiens naam hem als wordt ingefluisterd, die Ananias heet, en hem de handen oplegt, „opdat hy weder ziende worde." Maar wat is de straal van hoop, die daarby door het duister gaat, waarin Saulus van Tarsen nog omtast, by het onuitsprekelijk gevoel van verademing, van verkwikking, van uitkomst, als de werkelijke Ananias de deur opent en zijne lippen ontsluit om, in het hart des eenzamen, aan zich zelven overgelatenen, en naar deelneming en andwoord smachtenden, zijn „SAUL, BROEDER!" te laten vallen. De menschenstem vermag zoo veel, wanneer de liefde haar bezielt, wanneer de Geest Gods haar gebruikt. Voor Saulus klonk deze als eene stem uit den hemel, als de stem, op nieuw, van Hem die zoo medelijdend gezegd had: „Het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan." „SAUL, BROEDER!" Er volgde: „de Heere heeft my gezonden: Jezus, die u verschenen is op den weg dien gy kwaamt;" maar o! zijn hart had dit reeds gevoeld. Er volgde: „opdat gy weder ziende en met den Heiligen Geest vervuld zoudt worden;" maar de Broedergroet uit den mond van een dier heiligen, in wie hy Jezus den Nazarener vervolgd had, had hem reeds gezegd dat zijn gebeden verhoord, zijn zonden vergeven, zijn heilbegeerten bevredigd waren, dat voortaan zijn deel was

met hen, die den naam van Jezus aanriepen, door hem als de zijnen bemind, door hem als de zijnen beschaamd. Straks vielen hem „gelijk als schellen" van die oogen, waarvan de liefde des Heilands, tot Hem sprekende in de liefde zijns discipels, de tranen had afgedroogd. Hy zag dien discipel, en de gemeente der heiligen, neen! der broederen, in Hem. Geen vreeze meer; want ook *zijn* geheele hart werd liefde; en de volmaakte liefde sluit de vreeze buiten. Aanbiddend en dankbaar ontfangt hy den doop in den naam van dien Jezus, dien hy zoo veel haat getoond heeft, maar aan wiens liefde voor hem geen Saulus van Tarsen twijfelen kan.

„Saul, Broeder!" Met dit woord is voor Saulus van Tarsen niet alleen een tijdperk van haat en bestrijding voor goed gesloten, maar gaat een wareld van liefde voor hem op. En wie heeft zich, in die wareld van liefde of beter te huis gevoeld, of getrouwer gekweten dan hy? Wie een hart getoond, dat den broedergroet in den naam van Christus hooger wist te waardeeren, wie een leven geleefd dien broedergroet meerder waardig? Hoe heerlijk is het gebleken, dat datzelfde hart, dat zoo bitter had kunnen haten, zoo mededoogenloos vervolgen, toch eigenlijk tot liefde geschapen en in de hoogste liefde eerst recht in zijn element was. Wie heeft den eisch, wie heeft den aart der christelijke broederliefde dieper gevoeld, wie, met woorden, krachtiger, met daden, voorbeeldiger uitgedrukt? Wie is, apostel geworden zijnde, meer broeder gebleven? Wie heeft, by het schitterend vervullen

zijner roeping „om den naam van Christus te dragen voor de Heidenen, en de koningen, en de kinderen Israëls", trouwhartiger voor alle de broederen gezorgd en gewaakt, vuriger voor hen gebeden, deelnemender met hen geleden? Wie meer dan hy, alle hunne belangen en nooden tot de zijne gemaakt? Wie, te midden van zoo veel lijdens voor dien zelfden naam, zich met nederiger hart aan de liefde der broederen verkwikt en gesterkt? „Als hy de broeders zag schiep hy eenen moed;" en „wie was er onder hen zwak, dat hy niet zwak was? wie werd onder hen geërgerd, dat hy niet brandde?" Hoe jammer zou het dan geweest zijn, indien dit hart niet bewaard, indien dit hart niet gewekt, niet vernieuwd geworden ware, om alle deze krachten der liefde te toonen; indien, in de bedeelingen Gods, het oogenblik niet had mogen aanbreken, waarin aan dezen „lasteraar, vervolger en verdrukker" het: SAUL, BROEDER! mocht en moest worden toegeroepen! Hoe weinig weten wy, waar wy met afschuw en siddering een lasteraar, een vervolger, een verdrukker zien, wat de Goddelijke liefde met hem voorheeft; en of hy ons niet eenmaal, niet weldra, in liefde voor den Heer en zijne Gemeente beschamen en overtreffen zal!

II. Nu wenden wy onze gedachten tot hem, die gewaardigd, geroepen, in staat was dezen Saulus, die Paulus worden zou, den eersten christelijken broedergroet toe te roepen. Wie was hy? Wat gewaardigde, wat riep hem daartoe? Wat stelde hem daartoe in staat?

Wie was hy? „Een zeker discipel te Damakus, van wien by deze gelegenheid niets vermeld wordt, dan dat hy den naam droeg van Ananias; een naam (denzelfden als Hananja, Johanan, Johannes) van schoone beteekenis: „de Heer is genadig," maar in de gemeente des Heeren, niet door allen met dezelfde eere gedragen. *Hy* droeg haar met eere; Hy, van wien ook Paulus later niet spreken kon, zonder hem het getuigenis te geven, dat Hy „een godvruchtig man was naar de Wet, goede getuigenis hebbende van de gantsche joodsche bevolking" (1). Was het dit erkend karakter, met eenvoud en oprechtheid gepaard, waarom hy gewaardigd werd by den aanstaanden apostel, in den gewichtigsten oogenblik des levens, een bode des heils, de stem der liefde zijns Heilands te wezen? O, indien iets in hem, dan voorzeker dit. Want behalve dit, onderscheidde hem niets; geene buitengewone gave, geen voortreffelijk ampt of geëerde bediening in de gemeente; en in later dagen terugziende op dezen dag, heeft hy zelf zich in zijnen ootmoed wel niet genoeg kunnen verwonderen, dat hy, de kleine in Israël, de geringe onder de broederen, tot zoo groote dingen geroepen was geweest. Maar aldus zijn de bedeelingen des Heeren. — De roeping, toen zy tot hem kwam, had hem verbaasd en verschrikt. Ook dit is geen ongewoon verschijnsel in de levens der heiligen; en in dit geval mag het niemand verwonderen. Ananias kende, ofschoon niet den persoon, des te beter den naam van Saulus van Tarsen. Hy wist, dat deze wolf

1) Hand. XXII: 12.

uit Benjamin dorstte naar het bloed van de schapen en lammeren des Heeren, en daaronder ook naar het zijne. In de gemeente van Damaskus, wel waarschijnlijk uit de eerste vervolgingen te Jeruzalem geboren, wist menigeen van de verwoestingen te verhalen, door Saulus in de Heilige Stad aangericht. Maar dit niet alleen; de gemeente te Damaskus wist, Ananias wist, van de „bovenmatige" woede, die hem nu aandreef om ook in buitenlandsche steden de discipelen van Jezus te vervolgen; wist van de macht, door Saulus van Tarsen verlangd en door den Hoogepriester aan Hem verstrekt, om ook te Damaskus de belijders van dien door hem gevloekten naam gevangen te nemen, mede te voeren, en te stellen voor het bloeddorstig Sanhedrin. Ach, welk een verslagenheid by de kleine kudde; welk een angst, welke voorstellingen van gevangenis, mishandeling, gewelddadigen dood! Welke verzuchtingen om afwending, om uitkomst! Welke smeekingen om kracht, moed, hulp in de ure der verzoeking! . ." „Anania!" . . . Ananias ziet op. Het is zijn Heiland, die tot hem gesproken heeft. Het oog des geestes aanschouwt Hem. „Zie, hier ben ik, Heere!" is het woord zijner aanbiddende gehoorzaamheid, maar ook zijner hoopvolle verwachting. En wat zegt de Heer? Vrees niet! want ik ben met u, en niemand zal de hand aan u leggen om u kwaad te doen". O, aan zulk een woord was behoefte; daar ging het hart, daar gingen de gebeden, daar de stille hoop naar uit! Maar het woord, dat kwam, luidde anders. „Sta op," heette het uit den mond des Heeren, „sta op, en ga in de straat de Rechte, en vraag in het huis van Juda naar eenen

met name Saulus van Tarsen; want zie, hy bidt; en hy heeft in een gezicht gezien, dat een man, met name Ananias, inkwam en hem de hand opleide, opdat hy weder ziende werde." Neen zeker! geen bevel des Meesters kon in de ooren des discipels ontzettender, geen mededeeling zonderlinger klinken. Saulus van Tarsen is te Damaskus aangekomen. Saulus van Tarsen bidt. Hy, Ananias, moet naar Saulus van Tarsen vragen, moet hem opzoeken, moet hem de handen opleggen. . . . Hy gelooft zijne ooren noch zijne oogen! Is dit de stem, is dit eene verschijning des Heeren, of eene verzoeking des Satans, die hem met valsche gezichten verbijstert? . . . „Heere!" dus roept hy uit: „ik heb uit velen gehoord van dezen man, hoe veel kwaad hy uwen heiligen in Jeruzalem gedaan heeft; en hy heeft hier macht van de Overpriesters om te binden allen, die uwen naam aanroepen." Maar de Heer zegt tot hem: „Ga henen, want deze is my een uitverkoren vat, om mijnen naam te dragen voor de Heidenen, en de koningen, en de kinderen Israëls; want ik zal hem toonen hoeveel hy lijden moet om mijnen naam." Het is genoeg. De Heer heeft gesproken; tot tweemaal toe heeft hy zijne stem gehoord. Zou iets voor den Heer te wonderlijk zijn? Zou Ananias verwerpen, wien Jezus Christus heeft aangenomen? vreezen tot wien zijn Heiland hem zendt? Daar staat hy reeds in de straat genaamd de Rechte, klopt aan de deur van Judas, vraagt naar Saulus van Tarsen; en als hy hem voor zich ziet, daar vindt hy geen ander woord in zijn hart dan dit: „SAUL! BROEDER!"

Zie daar liefde die uit het geloof is, die lief heeft om

Jezus wil, die een broeder aanneemt op Zijn woord, Zijn voorgang, Zijne aanwijzing — en het is genoeg. Deze liefde kan alle vooroordeelen, alle herinneringen ter zijde zetten, vrees en afkeer overwinnen. Zy gelooft alle dingen, zy hoopt alle dingen, zy waagt alle dingen. Zy geeft zich terstond, geheel, en met vreugde. Zy is niet afgunstig. Neen, afgunstig is zy niet. Deze Ananias zegt niet in zijn hart: „Zie, ik diene u zoo vele jaren, en heb nooit uwe heiligen eenig kwaad gedaan; en gy hebt my nooit de minste voorkeur bewezen, of tot eenige voortreffelijkheid in de gemeente gebracht; maar als deze Saulus gekomen is, die uw erfdeel zoo veel in hem was heeft verwoest, hebt gy hem tot een uitverkoren vat gesteld, om uwen naam te dragen voor de heidenen, en de koningen en de kinderen Israëls!" Neen, neen! het is hem eene vreugde, het is hem eers genoeg, dat hy mag ingaan en de eerste zijn, die dezen Saulus den broedernaam toeroept.

Zulke liefde heeft beteekenis, heeft waarde. Zy is beginsel, kracht en daad; niet maar aandoening, hartstocht, opwelling. Zy is zelfverloochening, en geen eigenliefde. Daarom is zy een zegen voor die haar bezit en betracht, want zy heeft in zich dat zuiverende, oefenende, louterende, veredelende, waarby het hart zich zoo wel gevoelt, en dat zoo kracbtig werkt tot heiligmaking. O, hoe welgevallig is zy den Heer! Met welk een vreugde zijner liefde hoort Hy een Ananias, te Damaskus, eenen Saulus van Tarsen blijmoedig het „SAUL, BROEDER!" toeroepen. Dit is naar zijn hart, en uit zijn hart genomen.

Tot deze liefde moeten wy ons verheffen, tot haar

moeten wy door het geloof, d. i. door de liefde tot Jezus, in staat zijn. Ja, tot de openbaring van haren gantschen aart, tot de vervulling van alle hare eischen. Weinig zegt eene liefde, die niets kost, die door alles wordt uitgelokt, die wy zelve plaatsen. Weinig, de schitterendste betooningen eener broederliefde, naar willekeur, naar voorkeur, naar genegenheid, indien deze onze broederliefde niet weet van zich te *laten* plaatsen door den Heer, niet weet van lief te hebben om zijnent wil, en om geen andere reden. Wat zou het zijn, indien een vastende en biddende Saulus lang en te vergeefs wachten moest op het „SAUL, BROEDER!" dat een einde aan zijne twijfelmoedigheid maken zou, en hem uit onzen mond toekwam?

III. Laat ons van de liefde des Heeren spreken, die het „SAUL BROEDER!" aan Saulus van Tarsen te hooren, die het aan Ananias te spreken gaf! Van Zijne liefde, uit welke alle deze dingen waren, van hare ontferming, hare wijsheid, hare macht.

Welk een tederheid voor hem, over wien Hy zich reeds ontfermd had, daar hy de verzenen nog tegen de prikkels sloeg; welk een uitgezochte vertroosting van Hem, „die de nederigen vertroost," in de zending van dezen Ananias tot dezen vastenden en biddenden Saulus. Welk eene niets te wenschen, niets te vragen overlatende voltooiïng, in dat „SAUL, BROEDER" uit Ananias mond, van het werk, op den weg naar Damaskus, met dat ontzachelijk, maar medelijdig: „Saul, Saul, wat vervolgt gy my?" van eigene lippen, begonnen! Hoe veel moest nog eerst door deze ziele gaan! Bergen van

schuld moest zy gevoelen, diepten van ellenden peilen, eeuwen in dagen doorleven. Maar nu mag zy het op eenmaal weten: het offer harer tranen is niet verworpen; hare verzuchtingen zijn verhoord; Saulus van Tarsen heeft genade gevonden in de oogen van den Messias, dien hy verwierp, en deze heeft ook zijne Gemeente met hem verzoend. Dat nu alle zijne broederen naar den vleesche hem verlaten: de broederschap in Christus omringt hem; kwam zy hem niet te gemoet? Die het goed en noodig geacht heeft, dat hy drie dagen in dubbele duisternis verkeerde, drie dagen alleen bleef, drie dagen zonder woord of teeken van Hem, die nog het andwoord niet gegeven had op de vraag: „Heere! wat wilt gy dat ik doen zal?" die sprak nu tot hem, die vertroost hem nu, liefelijk, naar zijne behoefte. Verheerlijkt deze ontferming door geloof, gy allen die in het duister zit, die uit de diepte roept, die tranen der boetvaardigheid weent over zonden tegen uwen Heiland en uwen God, die om de verzekering eener verbeurde genade worstelt, tusschen hoop en vrees weifelt, en geen andwoord kreegt op de diepste, de dringendste vragen der ziel! Houdt moed! De Heer ziet u. Denkt niet dat Hy zich verre houdt. Hy is met u doende. Hy telt deze uren; Hy telt deze tranen. En misschien is het woord reeds uitgezonden, dat u geheel vertroosten, geheel verkwikken, dat u alles zeggen zal.

„Saul, Broeder!" Merkt de wijsheid des Heeren. De man, dien zijne liefde uitkoos om Saulus van Tarsen het eerst den broedergroet toe te roepen, om hem te verwelkomen en in te leiden in den liefderijken kring,

die den naam des Heeren aanriep, en hem door handoplegging het gezicht der oogen weder te geven, en hem te doopen tot vergeving zijner schuld, hem den Saulus, in wien de Paulus was, dien men zal leeren kennen, „het uitverkoren vat om des Heilands naam te dragen voor de Heidenen, en de koningen, en de kinderen Israëls," moest geen Petrus of Filippus, geen apostel of evangelist, geen profeet of voorganger der broederen zijn, maar een aanzienlijk lid der damasceensche gemeente, een nederige Ananias, die in deze hooge roeping niets zag dan, eerst eene beproeving zijns geloofs, en daarna een werk der blijmoedige liefde. Zoo werd aan den eenen kant voor de nederigheid van den geleerden Farizeër gezorgd, en aan den anderen kant voor de onafhankelijkheid des toekomstigen apostels in het midden dergenen, die „vóór hem in het Evangelie geweest waren." Want ook dit woord zou te pas komen: „die geacht waren wat te zijn, hebben my niets toegebracht (1)." En indien iemand, deze Saulus, die het ook zoo wel onthouden heeft, moest het vroeg weten: „in de gemeente des Heeren, welke zijn lichaam is, zijn de onaanzienlijkste leden noodig, onmisbaar, hoog te waardeeren." Ook dit: „de uitnemendste der gaven is — de liefde." (2).

Wie deelt deze gave uit? Wie heeft, gelijk het hoogste recht om liefde te eischen, ook de hoogste macht om liefde te wekken, in te storten, altijd meer, altijd op nieuw te doen ontgloeien? Wie dan Jezus

(1) Gal. I.

(2) 1 Kor. XII: 22—31. Hoofdst. XIII.

Christus, de Heiland der wareld, die haar de hoogste liefde Gods, in Zijne liefde, getoond en bewezen heeft? En deze zijne liefde is zijne macht. Door haar regeert Hy zijne vrienden, door haar overweldigt Hy vijanden. Door haar, waar Hy ze hem gevoelen doet, ontwapent Hy de hand van een woedenden Saulus, en legt in die ontwapende hand, voor eeuwig, die van een bevreesden Ananias.

Maakt de macht dezer liefde groot! Verwacht van haar overwinning op overwinning, verzoening op verzoening, samensmelting op samensmelting, menigen handslag en menigen broedergroet, ook in dezen onzen tijd, tusschen geesten, die elkander nu nog verre staan, afstooten, haten, vreezen, vervolgen, ontvluchten, wantrouwen, miskennen! Buigt u neder op hare aanraking, gy hoogmoedige Saulussen! en legt de wapens af, eer zy beginnen zouden die lielde te bestrijden. Gehoorzaamt haar, door haar behoudene Ananiassen! en volgt haar geloovig op den weg van alle hare wonderen. Juicht haar toe, gy Engelen des hemels! wie zy de deelgenooten uwer vrede en vreugde, van uit de sterkste tegenstellingen, by paren en scharen, te gemoet voert. En gy uiteengescheurde Menschheid! gy verdeelde Kerk! wacht uwe heeling en uw heil van de kracht dezer liefde alleen.

WARE VRIJHEID.

Johannes VIII: 32b.

De waarheid zal u vrijmaken.

Het jaar 1863, de dag van den 1sten July, zal in de jaarboeken onzer geschiedenis onvergetelijk zijn en behooren gezegend te worden. Op dien dag werd van het voorhoofd der Nederlandsche natie een vlek gewischt, welke het al te lang voor God en menschen had bezoedeld. Het slavenjuk in de West-Indische koloniën werd voor goed verbroken, en veertigduizend natuurgenooten, levende onder de Nederlandsche wet, werden eindelijk in het bezit gesteld van dat eerste der menschelijke rechten: de vrije beschikking over eigen persoon. Dit betaamde eener natie, van ouds her op de vrijheid tuk en fier. In het bewijzen dezer late gerechtigheid is zy, van de volken van Europa, ten minste nog de Turken en hare oude verdrukkers, de Spanjaarden, vóór geweest!

Maar voor de geschiedenis van Nederland niet alleen, ook voor die der Evangelieverkondiging, der Christelijke Zending, blijft de dag van den 1sten July merkwaardig.

Was het zoo lang in stand houden der slavenzweep wel geschikt om aan de kracht der Christelijke beginselen by eene natie, meer dan duizend jaren met het Evangelie bekend, te doen twijfelen — toen zy eindelijk ter zijde gelegd werd, bleek by de pas onderwezen negerbevolking die kracht des te meer. Aandoenlijk zijn de eenparige berichten van de wijze waarop, onder de leiding van voortreffelijke leeraars, door de geheele kolonie, de overgang van slaverny tot vrijheid heeft plaats gehad. Alle ruimschoots gedane voorspellingen van ergerlijke, van bloedige tooneelen zijn meer dan beschaamd geworden; ook het klein geloof van menig christenhart. In de kerken der Broedergemeente, en niet op de heidensche dansvloeren, is de dag der bevrijding gevierd, en deze eerste dag heeft den toon voor de volgenden aangegeven. Is het niet een bewijs dat deze pasbevrijden reeds iets van de ware vrijheid hadden leeren kennen, toen zy nog slaven waren?

Van de ware vrijheid spreekt onze tekst. Van de ware vrijheid is, naar het woord des Heilands, ook tot hen gesproken, op dien voor hen zoo aangrijpenden dag (1). God doe ze hun geheel, God doe ze hun allen kennen! Zoo zal de vrijheid, welke onze rechtvaardigheid hun geven kon, hun een ware zegen zijn, en kunnen deze zwarte Christenen tot die laatsten be-

---

(1) Naar Joh. VIII: 36. Men leze het eenvondig verhaal in het *Bijblad* tot No. 7 van de *Berigten uit de Heidenwereld* van het Zendelinggenootschap te Zeist, en leere de onvergelijkelijke Zendelingen der Broedergemeente in hunne stille, doortastende werkzaamheid steeds hooger achten.

hooren die de eersten zijn zullen! Maar wy eerderen; opdat wy niet eenmaal by hen achterstaan; laat ons onszelven beproeven, en onderzoeken hoe het by ons met de ware vrijheid gesteld is! Herrinnering aan haar grond en wezen moge ons daartoe ook in deze ure te stade komen.

I. Haar grond. „De waarheid zal u vrijmaken. Dit zcide Jezus tot tijd- en landgenooten, die eenigszins begeerden te komen onder den invloed van zijn woord, die aanvankelijk in Hem geloofden. „Indien zy in zijn woord bleven," d. i. zich met een vol vertrouwen, aan zijn woord hielden, en naar zijn woord gedroegen, „zoo zouden zy waarlijk zijne discipelen zijn, en zouden de waarheid verstaan, en de waarheid zou hen vrijmaken" (vs. 31, 32).

De vraag is: „Wat bedoelt hier de Heiland met, de waarheid, die zy zouden verstaan, en die (door hen verstaan zijnde) hen zou vrijmaken?" De waarheid wordt hier als de grond hunner toekomstige vrijheid, juister, als hun toekomstige bevrijdster, immers als een kracht tot vrijmaking aangeduid, maar wat is dat in dezen mond: „de waarheid?" Wanneer wy ons andere uitspraken van den Heiland voor den geest brengen, waarin Hy zich van deze uitdrukking bedient, dan gelooven wy dat wy deze vraag kunnen beandwoorden.

Wy zijn hier niet op bloot verstandelijk, maar op zedelijk en godsdienstig gebied. Welnu, op dat gebied, is *de* waarheid natuurlijk niet deze of gene waarheid welke tegen deze of gene onwaarheid over staat; maar de geheele waarheid, tegenstelling, niet alleen

van alle onwaarheid, dwaling, inbeelding, schijn, maar ook van alle gedeeltelijke waarheid. De volle, rechte, klare waarheid omtrent God, zoo als wy die slechts uit des Heilands Woord leeren kennen, en niet dan in de gemeenschap zijns Geestes meer en meer leeren verstaan. Met andere woorden: het Evangelie in den uitgestrektsten zin, de Godsopenbaring aan de menschen, zoo als die door en in Hem zelven geschiedt en voltooid wordt, ziedaar die „waarheid" waaraan, gekend en verstaan zijnde, de Heiland der wareld, een kracht van zedelijke; want dit is de hoogste, de harer waardige; een kracht van zedelijke vrijmaking toeschrijft.

Om hiervan de mogelijkheid terstond te gevoelen, hebben wy slechts een oogenblik over den grooten inhoud der Godsopenbaring in en door Christus na te denken; slechts een oogenblik stil te staan by hetgeen wy door Hem, door zijn woord, van God, en van ons zelven met betrekking tot God, weten en meer en meer kunnen verstaan en gevoelen.

Gy kent dat koninklijk, dat goddelijk lichtwoord des Heilands, by Sichars waterput tot de Samaritaansche gesproken, maar met eene stem die de wareld óverklinkt: „God is een geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en in waarheid." Het slaat alle bekrompene, alle menschelijke voorstellingen van God den bodem in, en werpt met éénen slag alle bygeloovige, vormelijke, aan uitwendigheden gebondene godsdienst omverre.

Gy weet, hoe Hy ons dien God, „die een geest is," heeft leeren beschouwen, vertrouwen, aanroepen als „Onzen Vader in de hemelen," met alle de behoeften,"

alle de nooden, alle de zorgen en begeerten van elk zijner kinderen volkomen bekend, en beide den wil en de macht hebbende daarin naar den regel zijner wijze liefde te voorzien; Onzen Vader in de hemelen, ook de verlorene zonen en dochteren liefhebbende, en hunne wederbrenging met de innigste ontferming begeerende en tot elken prijs zoekende. Voorwaar geen lijdelijke Wareldgeest; geen God, die zich om zijne wareld niet bekommert; geen God, die een tyran is voor zijne redelijke schepselen; van wien men alles te vreezen, niets te hopen heeft, en dien men niet durft naderen.... Wat zeg ik? Die God, dien Jezus Christus ons als „Zijnen Vader en Onzen Vader heeft leeren kennen, is, in Hem, tot *ons* genaderd, opdat wy Hem geheel zouden kennen „in het aangezicht van dezen zijnen Zoon;" opdat wy van zijne liefde tot ons, in weêrwil van onze zware schuld, een denkbeeld, de overtuiging, de volkomene zekerheid, zouden hebben, en ons werpen in de armen, die Hy, in Hem, tot onze behoudenis uitstrekt.

Dat mensch te zijn en zondaar wezen één; dat de zonde, de smet, het verderf, de vloek van ons wezen is; dat zy ons verwerpelijk maakt voor God, en ons in onze eigene oogen verachtelijk behoort te maken; dat zy eene macht is in onze leden en haar te dienen de ergste slaverny: dat heeft het woord van Jezus in het onverbiddelijkst licht gesteld, en de erkentenis van *deze* waarheid is de eerste stap tot het „verstaan" *der* waarheid, die, verstaan zijnde, vrijmaakt. Maar deze ontzachelijke ontdekkingen gaan gepaard met te gelijkertijd opgewekte overtuigingen, dat de mensch, voor de eeuwigheid geschapen, niet geschapen is om in

eeuwigheid een zondaar te zijn; dat er uit dezen dood der zonde een herleving, een opstanding is, om eeuwig voor God te leven, zoo wel als eene eeuwige verzoening van hare schuld; en gelijk voor de schuldigsten eene vergeving aan de oneindigheid der goddelijke liefde, zoo ook voor de krachteloossten, eene bekrachtiging aan de grootschheid zijner heilige roeping evenredig.

Met weinige woorden: God Vader; de mensch zijn kind; de zonde verzoend; de Heilige Geest uitgestort; de dood overwonnen; het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebracht; de hemel ontsloten; de weg tot eeuwige heerlijkheid gebaand, en voor allen gebaand: ziedaar de inzichten, ziedaar de overtuigingen door het woord van Jezus Christus toegebracht; ziedaar werkelijkheden door de openbaring der „Waarheid," die door, die in Hem is, te verstaan gegeven. Wie heeft een hart, en gevoelt niet, op het bloot vernemen, dat het licht, dat zy verspreiden, de moed, dien zy wekken, de hoop, waarmede zy de ziel vervullen, even zoo vele krachten tot zedelijke vrijmaking zijn? Gewis, het Evangelie van Christus, die kracht Gods tot zaligheid, is ook een kracht Gods tot vrijheid.

II. Laat ons nu by het wezen dezer vrijheid stilstaan. Waarin bestaat zy? Waarvan maakt de „Waarheid," die de bewerkster der vrijheid is, vrij? Vier groote dingen noem ik u. 1. Van de macht der zonde; 2. van de vreeze des doods; 3. van het juk der wet; 4. van alle zedelijk geweld.

1. Van de macht der zonde. Zy is eene macht; „eene wet in onze leden, die strijd voert tegen ons

gemoed," dat is, tegen ons geweten. Een overmacht. „Het goede, dat ik wil, doe ik niet; het kwade, dat ik niet wil, doe ik." Aanschouwt zoo menigen slaaf van den drank, slaaf der wellust, slaaf van het geld. De vloeker zegt: „ik kan 't niet nalaten"; de oploopende verklaart: „ik kan my niet inhouden". Jezus Christus zegt: „een iegelijk die de zonde doet is een dienstknecht; hy heeft een meester: de Zonde." Ha! hoe verhaalt deze meester, op het eene gebied niet gedoogd, zijne schade op het andere; hoe wreekt hy zich in het verborgene, waar hy in het openbaar verloochend wordt. Wie breekt zijn juk? wie schudt zijne kluisters af? Wie heeft er den moed, en na honderd vruchtelooze pogingen, nog weder den moed toe? De man, wien, in het licht der Waarheid, het licht der Hoop is opgegaan, dat hy er kracht toe ontfangen zal; en die geenszins wordt teruggehouden door de vrees dat het te laat, dat het te vergeefs is, omdat hy, door een discipel van Jezus te worden en in diens woord te blijven, beide de waarheid der Verzoening en de waarheid der Wedergeboorte uit den Heiligen Geest leert verstaan.

Die niet meer wanhopen kan, zoo min aan de genade als aan de almacht Gods, kan niet meer wanhopen aan zichzelven. Hy gevoelt zich verlost van den booze, opgewassen tegen de verleiding, zijn eigen meester. De waarheid heeft hem vrijgemaakt.

2. Van de vreeze des Doods. Eene apostolische pen heeft het lot der zondige menschheid in deze woorden geschetst: „Al hun leven met vreeze des doods, der dienstbaarheid onderworpen." Ellendig leven! Voorwaar! zoo de zonde een juk op de schouderen drukt,

de vreeze des doods is een blok aan 't been. En ook dat blok is door de zonde aangelegd! Ach, hoe belemmert het de bewegingen van den mensch, van den man! Hoe veel vernederends sleept het na; tot hoe veel laagheden brengt het; hoe doet het struikelen en vallen! Want de vreeze des doods is de oorzaak van elke vrees, en gelijk zy uit de zonde is, zoo voert zy ook weder tot de zonde. Maar de waarheid, die van de macht der zonde vrij maakt, maakt ook van de macht dezer vreeze vrij. By haar licht is de dood geen Koning der verschrikking, maar een Engel der verlossing. Niet zy die het lichaam dooden, maar de ziel niet kunnen dooden, maar Hy die beide lichaam en ziel kan verderven in de hel: ziedaar wie alleen vreeslijk is. „Dood, waar is uw prikkel? Graf, waar is uwe overwinning? De prikkel des doods is de Zonde, en de kracht der zonde is de wet. Maar Gode zy dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus."

3. Van het juk der Wet. Weet gy wat dat is, het juk der wet? Het is de door u gekende, geërbiedigde, gevreesde wil van God, van welken gy erkent dat Hy heilig, rechtvaardig en goed is, maar met welken uw hart zich niet vereenigt. De geest der dienstbaarheid, dien men op een lageren trap van het godsdienstig leven ontfangt, neemt dat juk met vreeze en tot vreeze op. Weet gy wat het is, het juk der wet, door den geest der dienstbaarheid opgenomen? Het is dit, dat gy het goede wilt doen, omdat gy het niet moogt nalaten; dat gy het kwade wilt nalaten, omdat gy het niet durft doen. Maar hoevele zijn de geboden! Hoe hard

is het verbod! Welk eene noodlottigheid, dat het gehoorzamen doorgaans zoo moeielijk, het overtreden zoo uitlokkend wordt gemaakt! Toch wilt gy gehoorzamen; het is noodig, het is plicht, het is goed; en gy noopt, gy dwingt, gy verbindt er u toe, telkens op nieuw — gy zoudt zoo gaarne godsdienstig zijn! maar ach, hoe moedeloos, hoe lusteloos, hoe krachteloos gevoelt gy u menigmaal, telkens meer! Hoe ondervindt gy, dat ook het vrijwillig opgenomen, het uit overtuiging van plicht getorschte juk, een juk is en knelt. Welaan! de Waarheid, Gods Evangelie, bevrijdt van dat juk; zy drijft den geest der dienstbaarheid, die het opneemt, uit. Zy boezemt een anderen geest in. By haar klaar, haar troostrijk, haar weldadig licht ontwaakt in het hart de geest der kinderlijke liefde, des kinderlijken vertrouwens, der kinderlijke gehoorzaamheid. „De liefde drijft de vreeze buiten." De liefde schrijft de wet in het hart. De liefde behoeft geene wet. Versta ik de waarheid, heeft zy my tot een christen gemaakt: Gods wil is my geen wet, maar Gods wet mijn wil. Waar wil en wet één zijn, daar is vrijheid.

4. Van alle zedelijk geweld.

Waar de kracht der zonde gebroken, de vreeze des doods overwonnen, het juk der wet opgeheven, de geest der aanneming tot kinderen uitgestort is, daar ontbreekt het nog niet aan misdadige aanslagen tegen de nu vrije ziel, en niet altijd, niet terstond is zy zich hare vrijheid genoeg bewust om ze allen af te slaan. Veelvuldig zijn, van de apostolische tijden af, de pogingen geweest van menschen die de waarheid niet verstonden, om het Evangelie wederom te maken tot

eene Wet, en de vrijheid in een gewijzigde dienstbaarheid te verkeeren; de godsdienst, de gehoorzaamheid, de overtuigingen des harten, de betooningen der liefde aan menschelijke vormen, voorschriften, stelregels bindende, of althands daarmede bezwarende. En hoevele vrije zielen stonden of staan niet genoeg in de vrijheid, waarmede de Waarheid ze had vrij gemaakt, om zich niet andermaal, om zich niet eensdeels weder door het juk der dienstbaarheid te laten bevangen! Lieten niet de Galatiërs er zich door betooveren? Zelfs eenen Petrus vermocht het voor een oogenblik een onwettig ontzach in te boezemen. Van de Roomsche christenheid zwijg ik. Ook by Hervormde christenen staan aanmatiging van menschen en geest van afhankelijkheid het geheel doordringen van de vrijmakende kracht der Waarheid nog maar al te dikwijls in den weg. Toch is het in haren aart om door te dringen, en hen, die tot vrijheid geroepen zijn, ook vrij te maken van alles en van allen; vrij van de overheersching van oude vooroordeelen, ingezogen begrippen, overgenomen vormen; vrij tegenover de wegsleepende kracht van nieuwe stelsels, algemeenen geest, heerschende denkbeelden; vrij tegenover andersdenkenden, vrij in het midden van gelijkgezinden; vrij, zelfstandig, onafhankelijk; vrij, zoo als het een kind van God toekomt; vrij, zoo als het hem noodig is, die voor zich zelven moet toezien en „zijnen eigenen Heer staat of valt." Ziet gy een belijder van Jezus Christus, ziet gy eenen mensch, die zijne begeerlijkheden in toom houdt, zijne hartstochten meester is, en voor geene verleiding zwicht; die, God vreezende, den dood niet vreest, uit liefde

Gods geboden onderhoudt, en met een blijden mond en helder voorhoofd getuigt: „zijn geboden zijn niet zwaar!" zegt dan: ziedaar waarlijk een Vrijman, dien de Waarheid heeft vrijgemaakt. Maar is daarenboven deze Vrijman van alle bekrompenheid, van alle angstvalligheid, van alle volgzucht, van alle vreeze, der wareld niet slechts maar ook der vromen, vrij; ontbreekt het hem nimmer aan den moed om te zeggen wat hy gevoelt, om te doen waartoe hem zijn geweten vrijheid geeft; spreekt hy alzoo, doet hy alzoo als die door geen andere wet dan die der vrijheid zal geoordeeld worden; zegt dan: hier heeft de Waarheid een volkomen werk gedaan; hier is een toonbeeld van hetgeen zy in haar hoogste kracht vermag.

Eere der Waarheid, die aldus vrij maakt!

Begeerlijke Vrijheid, die alzoo het werk der waarheid is!

Staat er naar!

Misbruikt ze niet!

1. Eere der Waarheid, die aldus vrij maakt! Wie smaadt het Evangelie? Wie vreest het, alsof het verwijfde mannen, kleingeestige menschjens maakte, benepen zielen, zuchtende schepselen, schuchtere geesten, lichtschuwe verstanden? Dit doet niet de Waarheid, die uit God is, maar hare verminking, hare vervalsching, hare vermenging met het menschelijke. Dit hare gebrekkige, hare gedeeltelijke, hare benevelde opvatting. De waarheid maakt mensch, de waarheid maakt man, de waarheid maakt held! Ziet eenen Paulus. Beproeft het met het Evangelie, jonge menschen! en vreest niet

dat gy dat opgeheven hoofd, dien vrijen blik, dat ruime hart zult inboeten; maar gy zult het alles op beteren grond bevestigen. Eere der Waarheid! Eere aan God!

2. Begeerlijk de Vrijheid, die het Werk der Waarheid is! De inwendige, de zedelijke in den waarsten en diepsten zin! Wat is, by haar vergeleken, de vrijheid die de wet verleent, die het zwaard verwerft, die Israël van een valschen Messias begeerde, die Nederland met tachtig jaren strijds niet te duur heeft gekocht, waar de vrij verklaarde neger zijnen God voor dankt? Wat is de lichamelijke, de burgerlijke, de staatkundige, de godsdienst-vrijheid? Wat zijn, zonder haar, ten slotte alle deze voorrechten? En wat zijn, tegenover haar, hare valsche drogbeelden, de regeeringloosheid der gedachten, de willekeur des levens, het grove spel der vrijgeestery, hersenschimmen van vrijheid in dienstknechten der zonde? Krachtverspilling, tegenover hetgeen de kracht des zedelijken levens is, en aan het leven waarde geeft.

3. Staat er naar! Begeert voor u zelven, wat gy nu voor den zwarten broeder begeert, nadat gy hem de burgerlijke vrijheid gegeven hebt. Maar, om het te verkrijgen, volgt den eenigen, wettigen weg. Begint met het begin. Hebt de valsche vrijheid niet lief, die de Waarheid voorbyloopt; maar hebt de Waarheid lief, die de ware vrijheid werkt. Toont, door naar de stem van Jezus te hooren, dat gy „uit de Waarheid zijt," dat gy het voor de Waarheid gevoelige geweten niet verloochent. „Een iegelijk die uit de waarheid is, hoort zijne stem." Weest, wordt waarlijk zijne discipelen. „Blijft in zijn woord, en gy zult de Waarheid ver-

staan; en de Waarheid zal u vrij maken." Zoo veel licht, zoo veel kracht; zoo veel waarheid, zoo veel vrijheid. Laat u geheel van de Waarheid, laat u van de geheele Waarheid doordringen, opdat gy geheel moogt vrij zijn.

4. Misbruikt de vrijheid niet. Er is misbruik der christelijke, der evangelische vrijheid, der vrijheid waarmede de Waarheid vrij maakt, en waartoe Gods kinderen geroepen zijn. Want de zonde poogt op allerlei wijze de verlorene macht te herkrijgen, en het goede, dat de booze niet rooven kan, poogt hy te bederven. Er is misbruik der hoogste, waarachtigste, beste vrijheid, een misbruik waartegen een apostel waarschuwt: misbruik ten behoeve van het vleesch. Tot traagheid, tot overmoed, tot hoovaardy, tot eigenzinnigheid, tot ergernis van den broeder die zwak, tot minachting van den broeder die minder vrij is. Wat? minder vrij? Op het oogenblik dat gy u door eene van deze zonden laat overheeren, zijt gy zelf niet vrij genoeg. Keert u wederom tot de heilige Waarheid; verstaat haar nog beter; laat u geheel bevrijden.

VAL EN OPSTANDING.

Lukas II : 34*b*.

Zie, deze wordt gezet tot eenen val en opstanding veler in Israël, en tot een teeken, dat wedersproken zal worden.

Van wien en wanneer dit woord gesproken is weten allen. Het is van Hem gezegd, over wiens komst in het vleesch de Engelen hun „Eere zij God in de hoogste hemelen" aanhieven; het is gezegd van dien Zaligmaker, wiens geboorte zy als een oorzaak op aarde der grootste en algemeenste „blijdschap" hebben verkondigd; het is veertig dagen na zijne geboorte van Hem gezegd.

Simeon zeide het van Hem; de grijze, eerwaardige Simeon, wien „een goddelijke openbaring gedaan was door den Heiligen Geest, dat hy den dood niet zien zoude, eer hy den Christus des Heeren zoude zien." Hy *had* Hem gezien. Goddelijke aandrift had hem in den tempel gebracht, „als de ouders het kindeken inbrachten, om naar de gewoonte der wet met Hem te doen." Goddelijke aanwijzing had hem in dit kind der behoeftigen, de Vertroosting Israëls, daar zijn hart naar smachtte, doen erkennen. Met het dierbaar wicht in de armen, had hy op den rand des grafs God

geloofd: „Nu laat gy, Heere! uw dienstknecht gaan in vrede, naar uw woord; want mijne oogen hebben uwe zaligheid gezien, die gy bereid hebt voor het aangezicht van alle de volkeren, een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van uw volk Israël."

Met heilige opgetogenheid, met stille verwondering waren deze woorden aangehoord door die Jozef en Maria, wie van dit kindeken reeds zoo vele en groote dingen waren aangezegd. Maar nog eenmaal neemt de bezielde grijzaart het woord, zegent beiden, wendt zich bepaaldelijk tot de Moeder, en roept op den toon der profeetische geestvervoering uit: „Ziet, deze wordt gezet tot eenen val en opstanding van velen in Israël, en tot een teeken dat wedersproken zal worden." Hy voegde er by: „opdat de gedachten uit vele harten geopenbaard worden." Hy voegde er nog iets anders by — doch hetwelk wy thands geheel laten rusten.

„Ziet, deze wordt gezet tot eenen val en opstanding van velen in Israël, en tot een teeken, dat wedersproken zal worden." Het woord van Simeon is in den figuurlijken stijl der profeetische rede. De bijbelvaste christen herinnert zich uit Jezaia VIII „den steen des aanstoots en den rotssteen der struikeling den twee huizen van Israël," steen en rotssteen waarover „velen zouden struikelen en vallen en verbroken worden;" en wederom uit Jezaia XXVIII „den grondsteen, in Sion gelegd, den beproefden steen, den kostelijken hoeksteen, die wel vast gegrondvest is." „Wie gelooft," — wordt daarby verklaard — „die zal niet verschrikt worden." De apostel Paulus heeft, in het IX^{de} Hoofdstuk van zijnen Brief aan de Romeinen, deze beide plaatsen vereenigd

op den Heiland geduid. Hetzelfde is in den geest van Simeon. Hy ziet in den Christus, dien Hy in zijne armen heeft, beide „den rotssteen der ergernis" en den „beproefden hoeksteen;" een struikelblok voor den voet, waarover vele staanden vallen; een muur aan den weg, waarby vele ter aarde liggenden opstaan; een teeken, een duidelijk teeken, een wonderteeken van God gesteld, maar dat tegenspraak uitlokt. Simeon profeteert, dat het optreden van den Christus Gods in het midden zijns volks, zoowel door ongeloof, velen ten oordeel, als door geloof, velen ter behoudenis wezen zal, en Hem te erkennen voor hetgeen Hy is, ondanks alle blijkbaarheid, verre van algemeen. En zoo is het geweest, niet alleen by zijn volk Israël, maar overal, waar de Christus Gods gezegd kan worden te zijn opgetreden. Het kon niet anders. Het moest zoo zijn. Het is goed dat wy het ons herinneren.

1. „Christus een wedersproken teeken; Christus veler val en veler opstanding;"
2. De verklaarbaarheid van dit verschijnsel;
3. De zedelijke noodwendigheid van dit verschijnsel;
4. En het heilzame van by dit verschijnsel stille te staan — ziedaar, wat ons achtereenvolgens moge bezighouden.

„Christus een wedersproken teeken." Dat is Hy in de dagen zijns vleesches te midden van Israël geweest; dat is Hy, in de hemelen verhoogd, nog overal, waar Hy door de verkondiging van zijn evangelie is bekend geworden; dat zal Hy zijn zoo lang deze wareld staat en menschen zondig zijn. Wat is er in Hem, waaraan niet op zijn beurt geloof, eerbied, gehoorzaamheid ge-

weigerd is en wordt? Tijdgenooten bestreden zijne goddelijke afkomst, zijne goddelijke zending, zijn gezag als profeet, de godskracht waardoor Hy zijne wonderen verrichtte, de heiligheid van zijn leven en zijne gehoorzaamheid aan de goddelijke wet. Zy noemden Gods heilig kind Jezus een vraat en een wijnzuiper; schreven zijne wonderen aan den Satan toe; en sloegen, in Hem, den Zaligmaker, Christus, den Heere, als een verleider der schare, als een godslasteraar aan het kruis. Hunne nakomelingen, in het ongeloof der vaderen opgevoed en verhard, zouden het nog en weder doen, indien zy vermochten. — Maar de joodsche tegenspraak is de eenige niet, noch ook de schrikkelijkste. Ook die volkeren, die Hem als den Christus Gods hebben leeren belijden, ook die maatschappyen, welke naar Hem christelijke maatschappyen heeten mogen, zijn niet wat zy wezen moesten. In hun midden leeft en werkt ten allen tijde, te midden van het geloof, een geest van ongeloof, en deze openbaart zich door allerlei tegenspraak. En hoe veel ongeloof is er, dat zich *niet* openbaart, maar zich met het geloof op de kerkbanken plaatst, en misschien — God alleen weet het! — mede aanzit aan het Heilig Nachtmaal!

„Christus veler val, veler opstanding." Hier komen ons uit Israêl de tegenstellingen voor den geest van Petrus en Judas, Nikodemus en Kajafas, de farizeën en de tollenaars, Saulus en Elymas! En in onze christelijke-maatschappy, van zoo menigen stillen in den lande en zoo menigen wijze en onderzoeker der eeuw; van zoo menige huismoeder, die den weg harer zorgen en smarten niet gaan kan zonder den troost

van een gekruisigden Heiland, dien zy als haar verheerlijkten Heer aanbidt, en van zoo menigen zoon, die zijne moeder uit natuur- en sterrekunde zoude willen betoogen, dat het evangelie een fabel en hy aan zijne uitspraken niet gehouden is.

Het is troostrijk te weten, dat hy die heden nog over den Heiland der wareld, als over een struikelblok, valt, morgen aan Hem als aan een muur der behoudenis kan opstaan. Maar het vervult de ziel van een diepen weemoed, indien zy zich de verwoestingen niet ontveinzen kan, welke de geest des ongeloofs, na zoo veel eeuwen van evangelieprediking, nog steeds by eene christelijke natie tegenover de zegeningen des geloofs blijft stellen. Het treurig verschijnsel mag haar echter geenszins een bevreemdend verschijnsel zijn.

„Christus veler val, veler opstanding;" het een kan ons zoo min als het ander bevreemden. „Christus een teeken dat wedersproken wordt;" het verschijnsel mag ons bedroeven, wy kunnen het helaas! verklaren.

„Christus veler opstanding." Geen wonder voorwaar! Zijn persoon is aantrekkelijk, zijn woord is troostrijk, al zijne daden zijn liefde; Hy beandwoordt de dringendste vragen, Hy vervult de diepste behoeften, Hy peilt, Hy zuivert, Hy geneest de bloedigste wonden des harten; Hy wischt de bitterste tranen af; Hy weent mede. Zijn woord is met macht; zijn geest deelt zich om; zijn liefde dringt. Wie kan Hem wederstaan? Wie van de velen, die daar weten dat zy gevallen zijn, die gevoelen dat zy ter aarde liggen, die waarlijk, maar te vergeefs, gepoogd hebben, zonder hulp of steunsel zich op te richten? Wie onder de armen van geeste,

aan welke het koninkrijk der hemelen, wie onder de treurenden, aan welke eene Goddelijke vertroosting, wie onder de hongerigen en dorstigen naar de gerechtigheid, aan wie verzadiging wordt toegezegd? Welke melaatsche, die Hy-slechts reinigen, welke blindgeborene, die Hy-slechts de oogen openen, welke Magdalena, uit welke Hy-alleen de booze geesten verdrijven kan? Welke tollenaar die zijn gantsche ziel uitstort in een „O God! wees my zondaar genadig!" Welke overtreedster, die van zijne lippen haar vonnis gewacht en haar vrijspraak vernomen heeft? Welk kindeken dat zich ongevraagd heeft voelen drukken aan zijn hart? — En de zoodanigen heeft Hy in alle eeuwen gevonden; vond Hy by Israël; vindt Hy ook by ons, ja, in ons midden!

»Christus velen tot val." Kan het anders? Velen staan in hunnen hoogmoed, wandelen in hunne verblinding, dartelen in hunne lichtzinnigheid; hoe zouden zy zich niet stooten aan Hem, die de onderwerping eener menschelijke wijsheid aan zijn uitspraken verlangt, den zoeten droom van een bedriegelijk zelfbehagen verstoort, en de ziel des stervelings dwingt in te keeren tot zich zelve, en by de grootste, de ontzachelijkste levensvragen stil te staan? De Sadduceën in Israël „geloofden aan opstanding, engel noch geest;" hoe zouden zy zich niet geërgerd hebben aan Hem, die zich de Opstanding noemde en het Leven? De Farizeën rekenden er op het eeuwig leven te zullen ontfangen als eene rechtvaardige belooning voor hunne deugd en godsdienstigheid; hoe konden zy een Messias verdragen die hun, ook hun! predikte dat zy, zonder wedergeboorte uit den Geest van God, het koninkrijk der

hemelen zelfs niet zien zouden? De groote menigte wilde geen koninkrijk der hemelen, maar een koninkrijk der aarde; wat wonder dat zy, na kortstondige ingemenheid, zich keerde tegen een Heiland die hare aardsgezinde verwachtingen teleurstelde, en slechts tot hemelsgezinde harten sprak? Maar zijn er niet, overal en ten allen tijde, in eigen oogen wijzen en verstandigen, die niet willen aannemen hetgeen zy niet kunnen verklaren; rechtvaardigen, die geene bekeering meenen noodig te hebben; en groote menigten, die geen voldoening aan hoogere behoeften dan de tijdelijke verlangen, noch den moed hebben daarby stil te staan?

„Velen ten val!" Ach, die Heiland zelf, die zoo gaarne allen tot opstanding zoude zijn, heeft van het treurig verschijnsel meer dan eene verklaring gegeven, als Hy tot de menschen van zijn tijd en volk zeide, wat op zoo zeer vele menschen uit alle tijden en volken van zoo treurige toepassing blijft: „Gylieden zijt van beneden, ik ben van boven; gy zijt uit deze wareld, ik ben niet uit deze wareld. Waarom kent gy mijne sprake niet? Omdat gy mijn woord niet kunt hooren. My, omdat ik de waarheid zeg, gelooft gy niet. Hoe kunt gy gelooven, gy die eere van elkanderen neemt en de eere, die uit God is, niet zoekt? Dit is het oordeel, dat het licht in de wareld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hunne werken waren boos. Want een iegelijk die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijne werken niet bestraft worden."

„Christus een teeken dat wedersproken wordt." Ja, Hy is een teeken, een wonder van Gods liefde en

genade voor een zondig menschdom, die Jezus Christus, God en mensch, Middelaar Gods en der menschen; die Jezus Christus, „het waarachtig hemelbrood, van den Hemel gedaald opdat Hy der wareld het leven geve." Maar dit wonder is te groot, dit wonder staat overal in den weg, waar de mensch van eene bevooroordeelde wareldbeschouwing, eene willekeurige levensbeschouwing, eene bedriegelijke zelfbeschouwing uitgaat; dit wonder kan slechts daar voor zich eene plaatse vinden, waar het eene diepte vindt, een gapenden afgrond van schuldbesef en behoefte aan vrijspraak, van onmacht en behoefte aan kracht, en — dezen vult het aan.

„Christus veler val, veler opstanding, Christus een teeken dat wedersproken wordt." Het verschijnsel is bestendig; het verschijnsel is verklaarbaar. Het heeft ook zijne zedelijke noodwendigheid. Het *moet* zoo zijn.

Hier geef ik voor een oogenblik het woord aan een dier bedenkingen, door welke te koesteren de Heiland velen ten val gebleven is, die Hy anders ter opstanding had kunnen worden; aan een dier tegensprekingen, waarmede men het tegenspreken van het van God gestelde „teeken" zoekt te verschoonen.

„Indien," zoo redeneert men, „indien het menschelijk geslacht, zonder eene buitengewone tusschenkomst Gods, metterdaad aan een eeuwig verderf ten prooi lag, indien het daarvan niet dan door dezen Christus kon gered worden; indien althands niemand, die met dezen Christus in aanraking gebracht wordt, behouden kan worden, tenzij dan dat hy in Hem geloove — waarom is dat geloof dan niet voor allen wat gemakkelijker gemaakt, waarom is deze Christus niet voor allen ge-

lijkelijk onwederstaanbaar? „Indien," zoo vraagt men, „die liefde Gods waarlijk wil, dat alle menschen zalig worden en tot kennis der waarheid komen; waarom is zy dan niet nog een weinig verder gegaan? waarom heeft zy dezen éénen Zaligmaker niet alzoo toegerust, niet alzoo doen optreden, niet alzoo doen spreken en handelen, dat alle ergernis en aanstoot onmogelijk was? waarom, in één woord heeft zy Hem niet gesteld tot een teeken, dat niet *kon* „wedersproken worden," en alzoo „tot eene opstanding voor *allen?*"

Vermetele mensch! wat vraagt gy, en wat matigt gy u aan? Is het niet genoeg, dat deze Christus aan de behoeften van uw hart voldoet? moet Hy ook nog voldoen aan de eischen van uw gebrekkige inzichten, ook nog passen in uw wijsgeerig stelsel? Is het niet genoeg, dat Hy alle de behoeften kan vervullen, die gy hebt als mensch; moet Hy waarlijk ook nog al die andere behoeften vervullen, die gy u schept als wijze, als onderzoeker, die gy u laat opdringen als kind uwer eeuw? En wat, indien de wijze, de onderzoeker, het kind der eeuw den mensch verdrongen had? indien uw verstand uw hart, uw hart uw verstand trachtte te misleiden? wat, indien de stem van zondige neigingen de stille verzuchting van heilige behoeften geheel of grootendeels had versmoord? . . . Zou het dan goed, zou het liefderijk zijn aan al dat zondige werk te gemoet te komen, door een teeken dat niet wedersproken worden kan, maar zich, door goddelijke overmacht, van den mensch meester maakt zoo als hy is, om hem daardoor ook te *laten* zoo als hy is? Of zou het liefderijker, zou het beter wezen hem een teeken voor

te stellen, by welks aanschouwing hy onmogelijk onzijdig blijven, maar dat hem niet tot opstanding, niet tot behoudenis worden kan, tenzij dan door den zegepraal eener betere op zijne zondige natuur, al is het ook dat deze zegepraal een strijd moet kosten op leven en dood.

Het eerste zou liefderijker, het zou mogelijk zijn, indien de behoudenis des menschen eene zaak was van werktuigelijken en niet van zedelijken aart; indien zijne behoudenis bestond in zijne bewaring voor de uitwendige jammeren eener toekomstige rampzaligheid; indien, om het met één woord te zeggen, de hel niet overal was, waar de zonde vereeuwigd wordt. Maar het andere is het betere, is het eenig mogelijke, waar de inwendige toestand met de uitwendige moet worden in overeenstemming gebracht, waar geene gelukzaligheid denkbaar is zonder heiligheid, en derhalve geene behoudenis zonder herschepping.

Waar dit het geval is (en hoe zou dit niet het geval wezen?) daar moet de opstanding aan den door de genade Gods tot een opstanding gegevene, eene daad van des menschen vrij gewordenen, op zonde en dwaling vrij gestredenen wil zijn; de vrucht eener keuze, waartoe al zijne edele behoeften hem dwingen, en waarvan niets dan zijne kwade neigingen hem terughouden; eener keuze, welke niet tot rijpheid, niet tot beslissing komen kan, zonder dien hoogmoed te knakken, en die aardsgezindheid te fnuiken, met welke daar geen hemel en geen God kan wezen voor het hart!

Christus, „het teeken dat wedersproken wordt," *moet* wedersproken worden, opdat „de gedachten der harten openbaar worden. En dit moeten zy worden, opdat

de harten zich zelven zouden leeren kennen; en dit moeten zy, opdat zy zich leeren mistrouwen en verfoeien; en dit moeten zy, opdat zy by Christus hun troost, hun licht en hunne reiniging zouden zoeken. „Christus, het teeken dat wedersproken wordt," moet wedersprekelijk zijn, opdat Hy niet aannemelijk zij dan door een hart, dat Hy kan aannemen; een hart, dat zich voor Hem vernederd, voor Hem verloochend, Hem met redenen van wetenschap begeerd, boven alles begeerd, en tot dat alles begeerd heeft, waarmede Hy het dienen en gelukkig maken wil. Christus moet, in volle waarheid, den zondigen mensch tot een val kunnen wezen, om in volle werkelijkheid, zijne opstanding te kunnen worden. Hy is hem niet ten val, dan door hem tot een ware opstanding te willen zijn. Het ongeloof zou ons niet slechter kunnen maken, indien het geloof niet was onze verbetering; en dit zou het niet kunnen wezen, indien het ons niets kostte, indien het niet de overwinning onzer tegenspraak, indien het niet de overwinning van ons zelven was.

4. „Christus gezet tot een val en opstanding van velen, en tot een teeken dat wedersproken wordt." De herinnering aan het woord van den grijzen Simeon is heilzaam." Zy wekt tot zelfbeproeving op; zy dringt tot eene beslissing, zy heeft troost, zy heeft een les van wijsheid in.

Zy kan opwekken tot zelfbeproeving. Zy doet vragen: Wat is deze Christus my? Kan ik met waarheid zeggen, dat Hy my tot een opstanding geworden is? Gevoel ik, dat ik aan Hem ben opgestaan; dat ik sta door Hem, door Hem opgericht, en op Hem steunende? — Indien niet, waarom niet? Behoef ik Hem niet?

Versta ik Hem niet? Vertrouw ik Hem niet? Heb ik daar reden toe? Wederspreek ik Hem? Op welken grond? Met welk belang? In welken geest? Uit overtuiging? Met gerustheid? Of uit vrees, uit zucht tot uitstel, uit lichtzinnigheid, uit wareldliefde? Heilzame vragen. Niemand late ze zonder andwoord! De tijd om ze te beandwoorden, om aan hare beandwoording gevolg te geven, is voor velen kort, voor allen kostelijk.

De toestand van vele belijders is een toestand van besluiteloosheid, een hinken op twee gedachten. Zy kunnen niet kiezen tusschen het Evangelie en hunne eigene inzichten; tusschen den Heiland der wareld, en de wareld hunner neigingen, hunner genietingen, hunner eerzucht. Of liever: hun hart *heeft* gekozen, hun geweten heeft uitspraak gedaan; maar deze keus, deze uitspraak heeft nog geen invloed gehad op hun wil, en zy kunnen niet komen tot de gevolgtrekkingen voor het leven. Neen, hiermede dralen zy; dit stellen zy uit; hiervan nemen zy voorloopig den schijn, maar het wezen niet aan; met de volle bewustheid dat dit niet genoeg, met de ijdele inbeelding dat het nogthands iets, indien niet reeds veel is. Gevaarlijke toestand! „Ziet, deze is gezet tot een val en opstanding." Een derde is er niet. Hy is vallende, die niet opstaat. En hoe schrikkelijk, hoe welverdiend zal het oordeel zijn van dien man, die dikwijls, die ernstig over opstaan heeft gedacht, en toch ten laatsten gevallen is!

„Christus gezet tot een val en opstanding van velen; tot een teeken dat wedersproken zal worden." De herinnering brengt ook troost mede. Zy is zoo bemoedigend voor alle gevallenen en ter aarde gestrekten, als zy

waarschuwend is voor hen, die daar meenen dat zy staan. Zy brengt de herinnering mede aan velen, die eerst wederspraken, daarna aanbaden, eerst zich stieten en struikelden, daarna aan Jezus zich oprichteden, om voor altijd op Hem te steunen, om altijd door Hem staande te blijven. Onder dezen Nikodemus en Paulus. . . Gevallene, diep gevallene! waarom zoudt ook gy niet behooren tot de velen, tot wier opstanding Hy „is gezet."

„Christus tot een val en opstanding van velen, tot een teeken dat wedersproken wordt!" Ook voor de opgerichten is hier troost, voor de gemeente der ware geloovigen, die sekte, die op hare beurt „overal tegengesproken wordt;" troost by de ondervinding daarvan; troost by de pijnlijke onmogelijkheid niet allen te kunnen overtuigen, by de grievende teleurstelling te ergeren, waar men wenscht te stichten, te verharden, waar men hoopt te winnen.

Troost, en een les van wijsheid, welke de liefde leeren en wel betrachten moet. Uwe liefde, o gy voorgangers en leidslieden van anderen! uwe liefde, godvruchtige vaders, trouwe moeders! Stelt geen prijs op overreden, waar gy niet in staat zijt te overtuigen. Versmoort geen tegenspraak. Tracht geenszins haar te voorkomen. Hebt den moed het evangelie van Christus te prediken, te belijden zoo als het is en God het gegeven heeft, voor te houden, tot een val en tot een opstanding, met al zijn ergernissen, in al zijn onaannemelijkheid voor vleesch en bloed. Verbloemt niets, ontveinst niets. Zoo als het is, is het de toetssteen der harten en der gedachten; zoo als het is, kan het het redmiddel, het *genees*middel, der ziele zijn. Bewijst dit door uw voorbeeld, en gy bewijst alles wat gy kunt bewijzen.

HET ZWAARD DOOR DE ZIELE.

Lukas II : 35*a*.

En ook een zwaard zal door uw' zelfs ziele gaan.

Tot wie en by welke gelegenheid dit woord gesproken is, behoeft naauwelijks voor iemand, naar ik hoop, eenige herinnering. Maar het in-te-denken is ontzettend.

Het was een woord tot diezelfde Vrouw, wie een Engel uit den hemel, wie „Gabriël die voor God staat," had toegeroepen: „Wees gegroet gy begenadigde! De Heer is met u; gy zijt gezegend onder de vrouwen."

Het werd gesproken tot die „dienstmaagd des Heeren, wie geschiede naar zijn woord:" uit wier maagdelijken schoot, „dat Heilige geboren is, dat Gods Zoon zou genaamd worden."

Sedert dien onbeschrijfelijken oogenblik is hare stemming die van eene stille, blijde, dankbare, aanbiddende opgetogenheid geweest. Een lofzang als van de lippen der hooggestemde zwangere Maagd, is van die der al te gelukkige Moeder niet gekomen. Nederig zweeg zy, waar het lied der Engelen geklonken had. Dit gaf haar

te denken; veel te denken. O welk een wareld van gepeinzen, verwachtingen, vragen, ging in het volle, diepe hart dier Moeder om, die den „geboren Zaligmaker, welke is Christus de Heer," koesterde in haren schoot, drukte aan den boezem die Hem voedde.

Als acht dagen vervuld waren, had men het kindeken besneden, en Jezus genoemd; met een naam in den hemel bepaald, door een engel aangewezen, en die dit beteekende: dat Hy een Verlosser, dat Hy *de* Verlosser zijn zoude; de Verlosser by uitnemendheid; dat Hy „zijn volk verlossen zou van hunne zonden." — Veelbeteekenende plechtigheid! Heilspellende naam! Zoete voorsmaak in het Mariahart, der „groote blijdschap, die al den volke wezen zal!"

Thands is het de veertigste dag na dien wonderbaren nacht, waarin zy het kind, „aan hetwelk God de Heer den throon zijns Vaders Davids geven zal," in de stad Davids ter wareld gebracht, en „nedergelegd heeft in de kribbe, vermits voor haar in de herberg geen plaats was." Nu is zy te Jeruzalem; nu is zy in den Tempel. Als eene wetgetrouwe jonge moeder in Israël, heeft zy geofferd „voor hare reiniging"; heeft zy haren Eerstgeborene den Heere gewijd, en van den dienst des altaars losgekocht. Haren Eerstgeborene! O, wisten zy die den altaar dienden, wie en wat die Eerstgeborene was? Het was verborgen voor hunne oogen. God; met een heilig voorgevoel van dien grooten dag, vertrouwde zy het; God zou het te zijner tijd hun en gantsch Israël openbaren! . . . Maar zie! wat geen priester, geen hoogepriester in Israël vermoedt, dat weet een oude van dagen, die de belofte heeft, dat hy

den „dood niet zien zal, eer hy den Christus des Heeren zal zien! Deze belofte is hem levenskracht geworden. En diezelfde Heilige Geest, die ze hem in 't hart heeft gelegd, heeft hem ook heden in den Tempel gebracht, den Christus des Heeren in het kind der Behoeftige doen erkennen, en daar hy het in zijne, van dankbare verrukking nog meer dan van ouderdom, bevende armen genomen heeft, legt diezelfde Geest hem een lofzang op de lippen, hoog van toon, krachtig van taal, en voor het hart der gelukkige, tot nog toe ongestoord gelukkige Moeder, zoeter dan honig en honigzeem.

„Nu laat gy, Heere! uwen dienstknecht gaan in vrede naar uw woord; want mijn oogen hebben uwe zaligheid gezien! Die gy bereid hebt voor het aangezicht van alle de volken: een licht tot verlichting der Heidenen, en tot heerlijkheid van uw volk Israël."

Aldus klinkt de toon eener hooge geestverrukking, die den grijzaart verjongt, het lied van de schoonste, zekerste, grootste, eene geheele wareld omvattende uitzichten, en weêrklinkt in dat hart, aan 't welk het evangelie en het lied der Engelen is overgebracht: „in Menschen een welbehagen!" Het is daarop een andwoord van de aarde, een andwoord in het Heiligdom! — Wat haar betreft, haar geluk heeft ook nu geen woorden, maar slechts gewaarwordingen. En de gewaarwording, die bovendrijft en alle andere tegelijk verhoogt en verslindt, is die van eene groote, heilige verwondering. Opgetogene ziel! uwe blijdschap gaat gestoord worden! Blinkend voorhoofd! gy moet betrekken! Gezegende onder de vrouwen! ook deze grijzaart zegent u; maar

ziet gy niet hoe *zijn* voorhoofd betrekt als hy den mond, die God geloofd en uw hart verblijd heeft, wederom opent, en de Geest des Heeren, die in hem is, het woord der voorzegging op zijne lippen legt: „Zie, deze wordt gezet tot een' val en opstanding veler in Israël, en tot een teeken dat wedersproken zal worden, opdat de gedachten uit vele harten geopenbaard worden. En ook een zwaard zal door uwe zelfs ziele gaan!"

„Een zwaard zal door uwe zelfs (zal door uwe eigene) ziele gaan!" Ziedaar het woord, dat met de voorafgaande in verband, een geluk komt storen, dat slechts veertig dagen ongestoord mocht zijn. Het woord, dat op den schoonsten dag, te midden van het heiligst genot, met de sterkste uitdrukking, spreekt van een aanstaand, een onvermijdelijk, een zwaar en smartelijk lijden. Welnu; het is by dit lijden dat ik heden met u wenschte stil te staan, en wel

in de eerste plaats: Als by een Lijden, dat aan de Moeder des Heeren, de Gezegende onder de vrouwen, niet kon worden gespaard;

ten tweede: Als by een Lijden, dat haar moest worden voorzegd;

ten derde: Als by een Lijden, dat zy ook heeft kunnen doorstaan.

I. „Ook een zwaard zal door uwe eigene ziele gaan." Het lijden, dat met deze woorden aan de Moeder des Heeren, de Gezegende onder de vrouwen, voorspeld werd, was een lijden dat haar niet kon worden

gespaard. Haar met deze namen te noemen, is hier eigenlijk reeds alles te zeggen. Dit lijden vloeide uit hare innige betrekking tot den Heiland der wareld voort. Het was, by haar onvergelijkelijk voorrecht, een noodzakelijk vereischte.

Het vloeide uit hare innige betrekking tot den Heiland der wareld voort.

„Het Licht tot verlichting der heidenen, en tot heerlijkheid van Gods volk Israël" zou ook het „teeken zijn, dat wedersproken zou worden;" en hoe ver deze tegenspraak zoude gaan, tot welk een uiterste zy vervoeren zou, wist Simeon mogelijk niet — maar wy weten het; wy, die weten wat de Heiland der wareld geleden heeft. En van dezen Heiland der wareld was zy de Moeder. Dit is genoeg gezegd,

„Een zwaard zal door uwe eigene ziele gaan." Dit woord brengt gewoonlijk het eerst die allerontzettendste oogenblikken voor den geest,

„Toen de nat bekreten Moeder
„Stond by 't Kruis, daar ons Behoeder,
„Haar beminde Zoon aan hing." (1)

En gewisselijk dáár en toen vond het zijne hoogste en vreeslijkste vervulling. Doch het vreeslijk kruislijden was des Heilands *eerste* lijden niet; en *wat* lijdt een Zoon, waarin eene Moeder niet deelt? O, niemand voorzeker heeft in de dagen zijns vleesches den Heer

(1) VONDELS navolging van het *Stabat mater.*

liever kunnen hebben dan de Moeder des Heeren; en dat niet alleen omdat

De band die 't harte bindt
Der moeder aan het kind,
Gebaard met wee en smarte,
Aan hare borst met melk gevoed,
Zoo lang gedragen onder 't harte,
Het bloed verblindt; (1)

maar ook omdat zy die Hem het langst en het best gekend hadden, Hem het meest moesten liefhebben. En wie had Hem langer en beter gekend dan de vrouw, die zijne moeder was? Welk een lijden dan, voor haar hart, onder elke grieve, ieder blijk van miskenning, den zoo innig geliefde, zoo wel gekende, daar Hy het land doorging goeddoende, zoo menigvuldig aangedaan; welk een lijden by elke tegenspraak, die Hy zoo rijkelijk „van de zondaren had te verdragen!" „Zijne *broeders* geloofden niet in Hem;" denkt in, wat dit voor deze *Moeder* was! Welk een zwaard door de ziel, welk een gedurige smart, beide om zijnent en om hunnentwil!

Ach, in een lijdende, in een zondige wareld is aan elke liefde lijden verbonden, en het diepste lijden aan de innigste liefde. Maria is de eenige moeder niet, die veel, ontzachelijk veel geleden heeft in het ziels- en lichaamslijden van een kind! Haar ziel is niet de eenige ziel, door welke een zwaard gegaan is om den

(1) VONDEL.

wil van Jezus Christus. Wensch geen moeder te worden, gy die tot lijden in of om een dierbaar kroost geen moed bezit! Toch is het mogelijk dat het u niet, of slechts in geringe mate te beurt valt! Maar o! houd uw hart van den Heiland der wareld terug, gy die geen zwaard wilt laten gaan door uwe ziele! Want nog altijd is Hy „het teeken dat wedersproken wordt, en de gedachten veler harten openbaart;" en gy zult het moeten hooren, dat Hy dagelijks door velen (en daaronder misschien door dezulken, die u zeer na en zeer lief zijn) miskend, verguisd, gelasterd wordt; gy zult het moeten zien, dat Hy telkens op nieuw in zijn Woord, in zijne Zaak, in de Zijnen, wordt bespot, gegeesseld en gekruisigd! — De diepte der smart, die gy daaronder gewaar wordt, zal aan de innigheid uwer betrekking op Hem, aan de waarachtigheid uwer liefde voor Hem evenredig zijn.

„Wie is," riep de Heiland eenmaal uit (1), als men Hem kwam aanzeggen: „Zie, uwe moeder en uwe broeders daar buiten zoeken u;" „wie is mijne moeder of mijne broeders? En rondom overzien hebbende die om Hem zaten, zeide Hy: Ziet mijne moeder en mijne broeders. Want zoo wie den wil van God doet, die is mijn broeder, en mijne zuster en moeder." Ja Heere! En die óók iets gevoelt van hetgeen uwe moeder gevoeld heeft, als zy de smadelijke, als zy de smartelijke ontfangst zag, welke u nog altijd te beurt valt van eene ondankbare, eene ongeloovige wareld.

---

(1) Mark. III: 32—35.

Was de Moeder des Heeren daarom minder de Gezegende onder de vrouwen? Wie heeft het geluk van Moeder te zijn, Moeder van een goed en beminlijk kind, ooit veracht om de smarten er aan verbonden? Wie heeft, by het pijnlijk ziekbed eener geliefde dochter, op het graf van een voortreffelijken zoon zich ooit beklaagd dat geluk toch te hebben gesmaakt? Wie weet zich met Jezus één, en zou den vrede en den rijkdom van dat één zijn met Hem, voor een oogenblik, om het lijden met Hem, willen missen? — Maar is ook niet dat lijden met Hem een zegen, welken de hoogste liefde de in Hem gezegenden niet kan sparen? . . .

De Gezegende onder de vrouwen had kunnen worden weggenomen vóór den dag des kwaads. Het had haar kunnen gaan als haren Jozef, tot wien gezegd was dat een zwaard door zijne ziele gaan zoude, en die dezen Simeon reeds in de ruste gevolgd was, toen de tegenspraak, tegen Gods heilig kind Jezus, tegelijk met zijn optreden in Israël begon. Maar zoo Gods weg met haar anders was, zoo zy gespaard was om, met een hart als haar hart, met eene liefde als hare liefde, al het lijden hares aangebedenen Zoons te beleven; te staan onder zijn kruis, te weenen by zijn graf; zou het niet geweest zijn, omdat de gezegendste onder de vrouwen ook de gelouterdste, de geheiligdste onder de vrouwen wezen moest? — Er is niets dat de ziel zoo louteren en heiligen kan als een diep en innig lijden, niets dat haar zoo gewisselijk loutert en heiligt als een heilig lijden met Christus en om Christus wil. En hy

is hoog begenadigd, hy is hoog gezegend onder de menschen, wien dit te beurt valt. O, deze voortreffelijke Maria zal, in de dagen haars vleesches, wel dikwijls gevoeld hebben hoezeer zy het noodig had, en dat het haar goed deed; — en wat zegt, wat zingt zy nu er van, de lieflijke in lofzangen, nu het zwaard uit de wonde getrokken, de wonde genezen is, en zy de reien voorgaat, die daar aanheffen van „het Lam dat geslacht is, en waardig is te ontfangen de kracht en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid, en dankzegging?" — O weest des zeker, gy allen, die met en om den lijdenden Christus lijdt, „zoo gy anders met Hem lijdt, gy zult met Hem verheerlijkt worden." Dit lijden *is* verheerlijkend. Het maakt voor de hoogste heerlijkheid vatbaar.

II. „En ook een zwaard zal door uwe eigene ziele gaan." Het lijden dat aan de Moeder des Heeren, de Gezegende onder de vrouwen, niet kon gespaard worden, moest haar ook worden voorzegd.

De menschelijke liefde van een Simeon, indien het aan haar gestaan had, zou misschien de pijnlijke voorzegging hebben teruggehouden. Het zou haar aan 't hart gegaan zijn, de heilige vreugde te storen, die een moederhart zoo hoog deed kloppen, en eene wolk van ontzetting en schrik te brengen op een zoo opgetogen gelaat, een zoo glinsterend voorhoofd! Maar de goddelijke liefde drijft ze hem van de lippen. — De gelukkige Moeder moest gewaarschuwd zijn, de Gezegende onder de vrouwen gewapend worden. Die met zulk een moederhart tot zulk een moederlijden geroepen was,

die behoefde voorbereiding: stille inwendige voorbereiding; die moest niet aan het onbeperkt genot harer tegenwoordige moedervreugd, aan een door niets belemmerd toegeven in de schoonste en gelukzaligste moederlijke verwachtingen worden overgelaten. Voor haar was het goed dat, by de vele woorden, die zy „alle te zamen bewaarde en overlegde" in het diepe en brandende hart, ook een enkel, een ontzettend woord gevoegd was, waardoor zy zich niet dan met een heilzaam beven verheugde. „Mijne ziele maakt groot den Heer, en mijn geest verheugt zich in God mijnen Zaligmaker, omdat Hy de nederheid zijner dienstmaagd heeft aangezien; want ziet van nu aan zullen my zalig spreken alle de geslachten. Want groote dingen heeft aan my gedaan, Hy die machtig is, en heilig is zijn naam. . ." Het hart dat dezen lofzang had opgegeven, moest geheel, moest vroegtijdig gereinigd worden van verkeerde voorstellingen, moest terstond een heilzaam-bitter tegengif hebben tegen het zoet vergif van al wat verwachting was van aardsche macht en luister. De uitverkorene, die der wareld eenen Heiland gebaard had, welke haar door Zijn lijden redden en de Zijnen door lijden heiligen zou, moest van stonden aan in het geheim van zijn en eigen lijden worden ingewijd. — Als eene harer zusteren in Israël hare stem uit de schare verheft en tot Hem uitroept: „Zalig de schoot die u gedragen heeft, en de borsten die gy hebt gezogen!" — (1) dan kan de gedachte aan den prijs, tot welken zy dit geluk en

(1) Luk. XI:27.

deze eere geniet, haar van nut zijn om hare ziel by dat evenwicht van wijsheid en ootmoedigheid te bewaren, hetwelk ook zelfs by eene Maria niet boven het gevaar van verstoord te worden verheven is. En in die verschrikkelijke nacht en dag, als het lijden van haar moederhart klimt, klimt, klimt, tot dat het zijn hoogste toppunt bereikt, zal daar zy staat onder het kruis, deze gedachte, waar zy God voor dankt, haar tot troost en sterkte wezen: „Het was voorzegd; ik heb het geweten."

O mijne Vrienden! er kan voor ons eene groote goedheid Gods in gelegen zijn, dat Hy een lijden, dat ons wacht, verbergt voor onze oogen. Want het kan al te schrikkelijk wezen, een zwaard, voor de ziel bestemd, te zien hangen boven het hoofd. Maar er kan ook eene groote genade in zijn, dat Hy ons te voren, lang te voren, op eene of andere wijze bekend maakt en doet weten wat ons wacht. Want door het lijden overvallen te worden, kan ook eene al te zware proef voor ziel en lichaam wezen.

Weest verzekerd dat de goddelijke liefde tusschen de twee wegen, in elk geval, voor elk harer voorwerpen, met wijsheid kiest, en daarby èn den aart van het lijden èn de krachten en behoeften van hem, dien het treffen moet, in aanmerking neemt. O, indien gy het met het vol vertrouwen van een Godlievend hart kunt gelooven: dat, om uw waar, uw hoogst, uw eeuwig, uw zielsbelang, in lijden en verblijden, in verbergen en waarschuwen, alles te doen is; dat, naar hetgeen gy dragen en volbrengen kunt, alles is berekend en

afgemeten, — vraag dan niet, verslagene weduwvronw! door een gants onverwachten slag van wat u dierbaarst was op aarde eensklaps beroofd: „Waarom aldus? zonder voorbereiding, zonder afscheid?" Maar vraag ook gy niet, verontruste moeder, vraag ook gy niet, waarom gy het reeds zoo vroeg moet weten; waarom dit vurig blosjen op de koon eener eenige dochter, dit drooge kuchjen, dat de lieveling van uw hart te vergeefs voor u poogt te verbergen, u reeds zoo lang te voren moet overtuigen, dat voor *haar* kwaal geen kruid gewassen is, en dat het zwaard, het vlijmend zwaard, wat vroeger of wat later, maar (tenzij een barmhartig God u nog zelve doe voorgaan) *zeker* door uwe ziel zal gaan! . . . Neem de waarschuwing dankbaar aan, doe uw voordeel met de pijnlijke voorspelling. Het is God, die u voorbereiden, het is God, die u wapenen wil. *Laat* u voorbereiden, *laat* u wapenen. Zoek de kracht, zoek versterking, waar zy te vinden is. Zy is zekerlijk te vinden by Hem, die u zoo in tijds doet gevoelen dat gy ze behoeft!

En gy o mensch, die een woord Gods aan uwen medemensch hebt! een stellige wetenschap, een welgegrond vermoeden, dat een door hem allerminst verwacht, een ontveinsd of vèr gesteld lijden hem gewisselijk boven 't hoofd hangt, of nader is dan hy vermoedt — o, handel zacht met hem, gebruik alle wijsheid en voorzichtigheid der liefde — maar *heb* de liefde hem niet ongewaarschuwd te laten, dien gy waarschuwen moest, hem niet onvoorbereid, dien gy kondt voorbereiden! — Vrienden van Jezus Christus, gy weet, gy ondervindt het allen, dat wy „door vele

verdrukkingen moeten ingaan in het koninkrijk Gods!" O, hebt gy niet alle reden om eenen trouwen Heiland te danken, die u van den aanvang af dit nooit verborgen heeft; ja, zoo weinig, dat gy *dit* geweten hebt, zoo ras gy *iets* geweten hebt van den weg, langs welken men behouden en geheiligd en gebracht wordt, waar men wezen moet (en immers wezen wil?) door Hem!

III. „En ook een zwaard zal door uwe eigene ziele gaan."

Het lijden, dat aan de Moeder des Heeren met deze woorden voorzegd was, heeft zy doorgestaan en kunnen doorstaan. Zy heeft kunnen dragen, dat het haar voorzegd werd; voorzegd op een der schoonste dagen haars levens, te midden eener rijke, heilige vreugde; voorzegd met den zwaarsten nadruk, met den doordringendsten ernst. Als zy het hoorde, deed zy geen uitroep van ontzetting, of smart, of beklag, maar zy zweeg ootmoedig stil. Ook nu was het: „Zie de dienstmaagd des Heeren! haar geschiede naar uw woord!" En het woord, het pijnlijk woord, werd by alle de vorige woorden bewaard en overlegd in het stille, diepe, door ootmoed en geloof veêrkrachtige hart.

Met dat woord in het hart heeft zy kunnen leven; leven en gelukkig zijn; haar moedergeluk smaken en haar moederplicht doen; „den Heer groot maken en zich verheugen in God haar Zaligmaker;" haren Jozef zien voorgaan in de ruste, zonder hem te benijden; en naar den dag verlangen, dat haar Jezus optrad en zijn Christuswerk aanvaardde.

De vervulling van dat woord heeft zy kunnen doorstaan. De aanvankelijke vervulling, de toenemende vervulling, de geheele vervulling. Wy zien niet, dat zy bezwijkt in haar ziel. Op Golgotha, waar zoo vele vrienden of niet gevonden worden of slechts van verre staan, is zy onder de weinigen die het kruis van Jezus omringen; zy vooraan; zy zoo dicht, dat zy den blik zijner oogen, het woord zijner lippen kan opvangen en — al zijn lijden zien.

Eene weekhartige verbeelding maalt ons, in gedichten en schilderyen, eene Maria, die althands op *dit* gezicht bezwijkt, die bewusteloos nederzinkt in de armen van den discipel dien de Heer liefhad, en van den kruisheuvel moet worden afgedragen. Maar de waarachtige geschiedenis weet daar niet van. Zy toont ons eene moeder des Heeren *staande* by zijn kruis. Ja zy stond, zy kon er staan, in den heldenmoed der moederliefde. Werd zy er niet staande gehouden, door diezelfde hand, die aan de gezegendste onder de vrouwen de zwaarste beproeving oplei? Het zwaard ging haar door de ziel, door het tederste, innigste, fijnste gevoel der ziel; maar de geest, door hooge kracht beschermd, de geest, schoon ontroerd, bleef ongedeerd! De pijn was ontzettend, onuitsprekelijk, doodelijk; maar niet doodend. Want zy kon het geloof eener Maria niet dooden, al kon zich dat nu ook slechts vastklemmen aan dit ééne: „My geschiede naar Gods woord!"

Maria's onder ons! Moeders, Broeders, Zusters van den Heer! daarom door Hem zoo genoemd, omdat gy Gods woord hoort en dat bewaart en doet! wat uw God u oplegt, dat kunt gy dragen. Hy maakt den

schouder naar de last; Hy geeft kracht naar kruis; niets is gewisser.

Men bezwijkt niet door de zwaarte van het leed, maar door de krachteloosheid van een ongeloovig gemoed. De maat der beproeving maakt de beproeving niet doodelijk, maar „droefenis der *wareld* werkt den dood." Het zwaard gaat vlijmend door de ziel, en gy gevoelt het; maar niet in onmacht, niet wanhopig zinkt gy neder, zoo daar nevens de ziel maar een geest is, aan wie de krachten des hemels toevloeien, omdat hy hemelwaarts is gericht.

Zegt niet: „Tot hiertoe heeft de Heer gesteund, gesterkt, en staande gehouden. Maar indien dit, dat gebeuren *kan*, gebeuren *moet*! dat, wat my boven het hoofd hangt, metterdaad over my komt — dan weet ik het niet . . ." Want gy weet het wèl; gy kunt het weten. „God is getrouw, die u niet zal laten verzocht worden boven hetgeen gy vermoogt; Hy zal met de verzoeking ook de uitkomst geven, opdat gy ze kunt verdragen." Bewaart dit woord; overlegt het in uw hart: het is er toe gegeven.

Maar de christen zonder het Mariahart en wat het Mariahart uitmaakt, de christen zonder waarachtig geloof in God, zonder eenige kracht tot volkomene onderwerping en blijmoedige gehoorzaamheid; de christen zonder ziels- en levens- en liefdebetrekking tot dien Grooten Lijder, met het oog op wien en in wiens gemeenschap het lijden zijne hooge beteekenis en zijne zalige vrucht heeft, de naamchristen tot nu toe, paaie zich niet met woorden en rekene niet op krachten tegen den dag des kwaads! Ik weet: daar zijn ongeheiligde naturen, die

nogthands menigen storm het hoofd kunnen bieden, menig onweder over zich henen laten gaan, menige diepe wonde ontfangen in de ziele, en zich groot houden, sterk en groot. Maar die in zes benaauwdheden het hoofd omhoog hield, liet het nederzinken in de zevende, greep naar den beker der bedwelming, viel in de armen der wanhoop; ontdekte te laat dat daar ééne snaar in zijn innerlijk wezen was, die niet moest worden aangeraakt, of de man werd een kind!

Neen, neen! het Mariahart moet er wezen, het ootmoedige, het geloovige, het gehoorzame, het God verbeidende, beide in de belofte des heils en de toezegging des leeds; het hart, dat geleerd heeft „den Heer groot te maken en zich in God zijnen Zaligmaker te verheugen," en dien lof, dien dank, die blijdschap vasthoudt onder het leed dat is, en tegen het leed dat komt! O mijne Geliefden, dat „Gods Geest over ons kome en de kracht des Allerhoogsten ons overschaduwe," om zulk een hart in ons te verwekken, zulk een hart in ons te doen kloppen! Zoo zullen wy, al waren wy ook de zwaarst beproefde, nogthands de gezegendste der menschen zijn.

DE VERWACHTINGEN VAN HET OUDERHART.

Genesis IV: 1*b* en Genesis V: 29.

(Gen. IV: 1*b*.) En (Eva) zeide: Ik heb eenen man van den Heer verkregen.

(Gen. V: 22.) En hy (Lamech) noemde zijnen naam Noach, zeggende: deze zal ons troosten over ons werk, en over de smarte onzer handen, van wege het aardrijk, dat de Heere vervloekt heeft.

Ziedaar twee woorden, waarin wy het ouderlijk hart hooren spreken.

Het eerste is van eene Moeder, onze aller Moeder: Eva, die het Paradijs gekend heeft, en mist. „Met smarte," dus had de Heer in de ontzettendste ure tot haar gesproken, „met smarte zult gy kinderen baren." Hare ure is gekomen; zy heeft die smart doorstaan. Nu „gedenkt zy de benaauwdheid niet meer, om de blijdschap dat een mensch ter wareld geboren is." Nu jubelt zy, met de dankbaarste vreugd, met de blijdste hoop over het godsgeschenk: „Een zoon, een man heb ik van den Heer verkregen!" Ach, misschien liep deze hare eerste moedervreugd, in hare opgetogenheid, de tijden en bedeelingen vooruit, en voorspelde zy zich

reeds van dezen haren Eersteling „het Zaad der vrouw, dat der Slang den kop vermorzelen zou!"

Het andere woord is van Lamech, den negenden van Adam. Hy heeft Adam nog gekend. Hy kent het kommervol leven, „het zweet des aangezichts," de „distelen en doornen" eener aarde, over welke de zonde den vloek des Allerhoogsten gebracht heeft. Ook hy heeft rijkelijk aan dat alles zijn deel, en somtijds is het als of hem het krachtige hart onder den last des levens bezwijken zal! Maar o! hoe leeft dat hart weder op, hoe hoog klopt het, als ook hy, te midden van des levens wrangste teugen, den zoeten droppel der vadervreugde smaken mag! Daar is hy, zijn Eersteling, zijn Zoon, „zijn kracht en de aanvang zijner macht!" Met welk een welgevallen rust zijn oog op hem. Hoe geeft ook hy zich toe aan de innigste vreugde, de schoonste verwachtingen! Is het niet alsof een engel Gods hem influistert: „deze zal u troosten over uw werk, en over de smart uwer handen, van wege het aardrijk dat de Heer vervloekt heeft?"

Dies noemt hy hem: Noach, *ruste;* zoo als Eva haren eerstgeborenen „Kaïn," *verkregene*, genoemd had.

Vaders en moeders! erkent gy uw hart, erkent gy de aandoeningen niet, die ook uwe ziel vervulden by de geboorte uwer kinderen, uwer eerstelingen? In dien heiligen oogenblik, by het onbeschrijflijk genot der eerste, of van nieuwe oudervreugde, te gelijk gewaarwording der innigste liefde en der blijdste hope! — Ja, nu hadt gy uwen wensch verkregen; nu ontbrak niets aan uw geluk! Nu werdt gy van lang wachten, veel lijden, pijnlijk ontberen, afmattend arbeiden, meer

dan vertroost. „Dit kind was een godsgeschenk, dit kind een vergoeding, dit kind een schat, een bron van zegen. . . . Dit kind. . . ." O! welke vader, welke moeder heeft zich in de vervoering van dat oogenblik ooit voorgesteld dat zijn zuigeling tot een Kaïn opgroeien, wie niet veeleer dat hy een Noach wezen zou? . . .

Maar niet alleen in dat vervoerend oogenblik, waarin het zich zoo weinig rekenschap van zijne gewaarwordingen geven kan; ook daarna en later houdt het liefhebbend ouderhart zoo gaarne, zoo hardnekkig aan de gunstigste verwachtingen omtrent zijne kinderen vast. Ja, het volhardt daar nog in, ook by ongunstige verschijnselen, treurige ondervindingen. Vaders, Moeders! wie uwer kan een zoon der verkeerdheid, eene verlorene dochter ooit geheel opgeven? Wie meent, dat Eva het gedaan heeft, toen zy begon te zien dat Kaïns werken zoo „boos waren" als „die van zijn broeder rechtvaardig?" Wie vergt het van u? Voorwaar in liefhebbende ouders kan men zien en leeren, hoe mogelijk en hoe aandoenlijk schoon eene liefde is, die „alle dingen gelooft, alle dingen hoopt, alle dingen verdraagt," en wat het zegt „tegen hope op hope" te gelooven. In hen, welke de kracht, welke de belooningen, welke de smarten eener alles hopende liefde wezen kunnen.

Aldus sprekende heb ik gepoogd, M. H.! u op de hoogte van mijn onderwerp te brengen. By deze natuurlijke eigenschap van het ouderlijk hart, by dezen aangeboren trek der ouderlijke liefde wenschte ik in dit

uur met u te vertoeven. Met een oog op de voorgelezene Schriftwoorden, wil ik tot u spreken over de gunstige verwachting welke ouders ten opzichte van hunne kinderen koesteren, en wel:

1°. Over den voorwaardelijken zegen dezer gunstige verwachting zelve;
2°. Over den uitnemenden zegen harer vervulling;
3°. Over den hooggaanden jammer harer teleurstelling.

I. Over den zegen, maar voorwaardelijken zegen, dier gunstige verwachting zelve.

Acht het een grooten zegen, Vaders en Moeders! dat gy niet nalaten kunt van de kinderen, die u God gegeven heeft, het goede te hopen en te blijven hopen. Deze hoop is van God; want zy is uit die liefde, welke God in uw hart gegeven heeft. Deze hoop is kracht; kracht tot de taak dezer liefde, kracht onder het lijden dezer liefde.

Kracht tot de taak dezer liefde. Zonder hoop op een goeden uitslag, eene evenredige belooning, geen kracht tot eenige taak. „Die ploegt moet op hope ploegen." O, hoe veelomvattend is de taak der opvoeding van een „in zonde ontfangen en geboren" menschenkind in het midden dezer zondige wareld, en aan al de ellenden van dit broze aardsche leven ten prooi! Hoeveel zorgen, hoeveel ontberingen, hoeveel inspanning vereischt zy! Hoeveel waakzaamheid, hoeveel zelfverloochening, hoeveel geduld stelt zy te werk! Reeds het lichamelijk grootbrengen kost zoo veel; en nu de verstandelijke, de zedelijke ontwikkeling! De vorming van het hart voor deugd en godsvrucht; de toebrenging tot den

eenigen, den onontbeerlijken Heiland! . . . Als gy dit alles by de wieg van uwen zuigeling bedenkt, jonge Moeder! die God zoo vurig gedankt hebt voor dit vurig verlangd geschenk zijner liefde; — als gy, by de geringheid uwer krachten, u de veelheid der bezwaren en gevaren voorstelt, welke gy voor, welke gy met uw kind zult hebben te bestrijden en te overwinnen; — als gy u daarby de nederlagen, de mislukkingen voor den geest brengt, waarvan andere huisgezinnen u de voorbeelden in menigte aanbieden, en dan by de vreeslijke gedachte stil kondt staan, dat ook deze uw zuigeling, deze uw lieveling, uwe zorg met ondank, uwe moeite met teleurstelling zou kunnen beloonen; een lichtmis, een booswicht, een godverzaker worden; de „van God gebedene" een nagel aan uw doodkist, de „van den Heer verkregene" een Kaïn! . . O, dan ontzonk u de moed; dan voeldet gy vleesch en hart bezwijken; waar was het geluk van moeder te zijn? Gy zoudt kunnen wenschen, dat God in zijne ontferming de hachlijke taak van uwe schouderen, dat Hy dezen uwen zuigeling wegnam uit zijne wieg! Maar neen, dit is onmogelijk! zulke gedachten kunnen by u niet hechten. „Dit kind, dit lieve kind zal uwe zorg beloonen, uwe moeite vergelden! . . ." Het is de blijdschap van uw hart, het zal de vreugd uws levens, uwe vertroosting onder de smarten des levens wezen; dit is uwe hoop! . . . gy kunt niet nalaten dit te hopen — en omdat gy moed hebt dit te hopen, hebt gy ook moed om te bidden, moed om te doen wat uwe hand vindt om te doen, moed tot de oneindige taak der ouderlijke liefde!

En, indien het zijn moet, tot haar lijden.

Ach, wat kan het hoofd eener Eva nog ophouden, daar zy den van den Heer verkregen Zoon tot een wreveligen godverachter en broederhater ziet opwassen; wat eenen Jacob nog troosten als de Eerstgeborene zijns vaders bed beklimt; eenen David, als de geliefdste der zonen de wapens tegen hem, hemzelven, opvat, indien niet dit hardnekkig, dit krampachtig vasthouden aan deze onuitroeibare ouderlijke hoop. „Er zal verandering komen, verbetering, bekeering! . . . God is almachtig. Eenmaal, eindelijk zal het goede zaad ontkiemen en de vrucht der gebeden worden gezien. Juist dit uiterste van ongerechtigheid zal het keerpunt zijn, en den weg tot het goede openen. . . ." Ziedaar de gedachten, die u staande houden, Vader, Moeder van den verloren zoon! Ziedaar de hartsterking by uw tranenbrood. . . . Wie is in staat ze u te ontnemen? Wie zoo wreed ze u te betwisten? God, in zijne ontferming, laat ze u. Tot een zegen — niet alleen voor u zelven, maar ook voor dien verloren zoon. Want hierdoor blijft gy ook nu nog voor hem bidden, ook nu nog aan Hem arbeiden; hierdoor (en ook dit is zoo veel) kan hy het u ook nu nog aanzien, dat uw hart hem niet laat varen.

Bidden en arbeiden: hiermede behoort, om voor ons en onze kinderen tot een zegen te kunnen zijn, zelfs onder de *bemoedigendste* omstandigheden, onze gunstige verwachting omtrent hen gepaard te gaan. Dit is de voorwaarde van den zegen. De uitkomst heeft geleerd, dat de hoop van Lamechs vaderhart hem geenszins heeft bedrogen. Het woord, waarin zich deze hoop

bij de geboorte zijns eerstelings uitte, is van achteren gebleken eene voorzegging te zijn geweest, door dien God ingegeven, die haar ook vervuld heeft. Wy kunnen niet weten in hoever, op het oogenblik dat hy ze uitsprak, de opgetogen vader daarvan al of niet de bewustheid gehad heeft. Maar al ware dit ook in groote mate het geval by hem geweest: wat zoudt gy denken van een Lamech, die — steunende op eene schoone verwachting, welke hy niet zonder grond voor eene voorzegging, eene belofte, een woord van God verkregen houden mocht, en in deze schoone verwachting door de goede gezindheden van zijn kind versterkt — zich nu ook van het vaderlijk bidden voor dezen zoon der vertroosting, van het vaderlijk arbeiden aan de vorming van zijn hart ontslagen achtte, en hem voorts zorgeloos liet opgroeien, op eene aarde meer en meer „vervuld met wrevel," en in eenen tijd „waarin alle vleesch zijnen weg verdierf?" . . En toch, hoe menig al te voorbarige vader, al te teederhartige moeder, de stem van hunne hoop voor de stem van God nemende, en veel te spoedig, en te zeer in alles, de bevestiging hunner hoop meenende te zien, valt in den strik dezer zorgeloosheid en maakt zich aan dit plichtverzuim schuldig! Komt het, onder anderen, ook daar van daan, dat wy zoo menig kind van brave, van godvruchtige ouders heel slecht zien uitvallen? Zou het hieraan toe te schrijven wezen, dat zoo vele, in het oog van vader en moeder nog altijd veel belovende kinderen, in het oog van onpartijdige derden reeds lang bedorvene kinderen zijn? Helaas! *hier* wordt niet gewaakt in den gebede, en steunt men, voor de ver-

vulling van zijne zoetste en schoonste hoop, eerst en meest op den voortreffelijken aanleg, het goede hart, ja zelfs op het goede ras zijner kinderen; op de verstandige opvoeding die men hun laat te beurt vallen, de goede voorbeelden waarvan men hen omringt, de ernstige lessen die men hun voorhoudt, de strenge tucht, waaraan men hen in de eerste levensjaren onderwerpt. *Elders* steunt men op gedane gebeden, op vroeger ontfangene gebedsverhooringen, op vermeende toezeggingen wellicht; en verzuimt de tucht, vergeet de karaktervorming, laat de jonkheid begaan, en zal het werk der opvoeding nog eerst aanvangen als het reeds byna voltooid moest zijn! Niet alzoo, M. B. en Z. die met kinderen gezegend zijt; niet alzoo, Gelukkige ouders, die aanvankelijk de meeste reden hebt om de vervulling uwer gunstige verwachtingen te gemoet te zien; niet alzoo, Godvruchtige ouders, die daar meent voor dien zoon, voor deze dochter eene byzondere belofte te hebben ontfangen! Daar is niets in uwe kinderen, daar is niets in u zelven, daar is niets in hemel of op aarde, dat u, zoo lang zy u zijn toebetrouwd, zoo lang zy onder uw bereik zijn, van deze biddende waakzaamheid, van deze biddende werkzaamheid ontslaan kan. Wat op de golven van de Adriatische zee, de Apostel Paulus, (die eene belofte had, dat er geen verlies van iemands leven geschieden zou, maar alleen van het schip), van de scheepslieden zeide, daar zy, om uit het schip te ontvlieden, de boot nederlieten: „Indien dezen in het schip niet blijven, gy kunt niet behouden worden" (1): dat zeg ik, op de

(1) Hand. XXVII: 21.

gevaarvolle wateren van dezen levens-oceaan, waarop wy met onze kinderen drijven, van de wijsheid der opvoeding, de vastheid der tucht, het oog der waakzaamheid en den geest der gebeden: „indien dezen in het schip niet blijven, gy moogt niet hopen het in de gewenschte haven te zien binnenkomen!" . . . Door schijnbaar vrome, zoowel als door openlijk lichtzinnige zorgeloosheid, veranderen wy den zegen der ouderlijke hope voor ons en voor onze kinderen in een vloek. Wy arbeiden aan de beschaming dezer hope, zoo wy niet met al wat in ons is arbeiden aan hare vervulling.

II. Hare vervulling. Behoef ik vele woorden M. H.! om u den zegen der vervulling der ouderlijke hope als een der reinste, uitgelezenste aardsche genietingen voortestellen? Het is reeds zulk een groot geluk, een kind te bezitten. Een schoon kind, een gezond kind, een wel ontwikkeld kind; een begaafd kind, welk een schat! Maar *uw* kind: een goed kind, een deugdzaam kind, een godvruchtig kind, hoeveel, hoe naamloos veel heeft dat in! En nu dat kind te zien opgroeien tot een jongeling, dien gy met gerustheid naoogt, daar hy het ouderlijk huis verlaat, tot eenen man, die eene eer is voor zijnen God, een zegen voor zijnen kring, eene kroon voor uw hoofd, een steun van uwen ouderdom; tot eene jonge dochter, die de lust is van uw huis en hart, straks op haar beurt „deugdelijke huisvrouw, wier waarde verre is boven de robijnen" . . . Ziet het geluk van dezen Lamech! Zijn hart, zijne hoop heeft hem niet bedrogen; zy was profeetisch, zy was uit God. Het kind, welks naam hy Noach, Ruste, genaamd

heeft, is waarlijk een kind, een zoon der vertroosting. Pijnlijk in menig opzicht is het leven; zwaar zijn de oordeelen Gods, die op eene aarde rusten, waarop de zonde woont; rijkelijk ook Lamechs deel aan hare distelen en doornen; veel het »zweet zijns aangezichts;" heden bezwijkt hy onder zijnen arbeid, morgen onder zijn leed. Maar een blik op dit kind! eene omhelzing van dezen zoon! een woord van liefde met hem gewisseld! een traan van kinderlijk gevoel in zijn oog gezien! een nieuw bewijs van zijn godvruchtig hart opgemerkt! en alle leed is vergeten, het geschokt gemoed rust in deze vertroosting uit. De tijden zijn boos, de verleidingen zijn talrijk, de afval is groot; „alle vleesch verderft zijnen weg;" „de aarde wordt vervuld met wrevel;" de gerichten Gods hangen van naby een menschdom over het hoofd, dat niet weet dan van „eten en drinken, koopen en verkoopen, trouwen en ten huwelijk geven" . . Maar deze zijn zoon „bewaart zich zelven onbesmet" van deze booze wareld. Te midden van al de verleidingen der jonkheid, ziet hy hem rijpen tot een „rechtvaardig, oprecht man in zijne geslachten," tot eenen tweeden Henoch, „wandelende met God," „tot een „prediker der gerechtigheid," beide door woord en door voorbeeld. . . . O! hoe vertroost hem de rust van dit helder voorhoofd, van dit ten hemel geslagen oog, van deze vaste hand die aan de arke bouwt; hoe sterkt, hoe sticht hy zich aan dezen zoon, daar hy God voor dankt, beter en godvruchtiger dan hy zelf. . . . De ouderdom is daar, maar hy vreest niets, en hem ontbreekt niets, met dezen zoon. De dood nadert; maar deze zoon zal hem de oogen sluiten;

zelf „weggenomen vóór den dag des kwaads," siddert hy niet voor dengenen dien hy nalaat; hy weet het toch: tot „hem zal het niet genaken!" . . . Staat naar een geluk van dezen aart, gy allen die Vaders en Moeders zijt! door eigen godsvrucht, door een godvruchtig hopen voor uwe kinderen; door een hopend arbeiden aan, door een biddend waken over hen! . . . En gy, onze Zonen en Dochteren! bereidt het ons! . . De aarde heeft geen grooter! — Ouders! die het smaken moogt, dankt uwen God, en valt Hem niet lastig om de vervulling van andere begeerten voor dit leven. Zijt gy niet rijk genoeg? draagt gy geen kroon? is uw beker niet overvloeiende? . . . Kinderen, die uwe ouders dit geluk bereidt! zonen en dochteren der vertroosting! vreest niets! Gods oog is met welgevallen op u geslagen. Ook in eigen kroost zal Hy u zegenen.

III. Zal ik, om den hooggaanden jammer der teleurstelling eener blijde ouderlijke hope in een sterksprekend beeld voor de oogen te voeren, tegenover het geluk van eenen Lamech, u het lot van die Moeder schetsen, die het by zijne geboorte als een godsgeschenk, als een onderpand zijner genade, toegejuicht kind, tot een jongeling zag opgroeien „wiens werken boos waren;" tot eenen man, wiens offers door God niet konden worden aangenomen; tot eenen broeder, die zijne hand met broederbloed bevlekken zou? Arme Eva! wat was, vergeleken by zulke ondervindingen, de verdrijving uit het paradijs, het vonnis der sterflijkheid, en alle smart der handen van wege het aardrijk, dat de Heer vervloekt had? wat het beweenen van Abel, by het hartzeer

over Kaïn? — O buiten alle vergelijking: Oudersmart is de grootste smart. Zy is groot, waar eene moeder het kind haars boezems af moet staan aan den ongevoeligen schoot der aarde; waar een vader de klamme hand van den zoon zijner hope, van de dochter zijner blijdschap onverbiddelijk voelt besterven in de zijne; waar eene beroofde Rachel „hare kinderen beweent en niet wil vertroost worden, omdat zy niet meer zijn. . ." Maar hoe onberekenbaar veel grooter is zy, hoe veel dieper en rusteloozer draagt zy, waar het zedelooze kind, het goddelooze kind, het ongevoelige kind, de blijdste hoop der ouders beschaamd maakt en hun hoofd met schande bedekt. Ach, plaatsen in den blijden huisselijken kring ledig gelaten; ach, schouders, waarop men gehoopt had eenmaal te steunen en misschien reeds steunde, weggezonken, zy staan met wonden des harten in verband, die, schoon zy zich nimmermeer sluiten, nogthands worden verzacht! Maar hier zijn gapende, hier schrijnende hartkwetsuren, die nog dagelijks vergiftigd worden; hier is eene plage, die voorteet als de kanker, en die, indien de hoop niet *nog* deed leven, gewis doodelijk wezen zou!

Waarom zeg ik deze woorden, M. H.! waarom sta ik er by stil? Om vaders en moeders, wier verborgen lijden; want zy verbergen het; om vaders en moeders, wier verborgen lijden ik aanroer, dat lijden met nieuwe pijn te doen gevoelen? Om vaders en moeders, wie God dit hartzeer spaart, wie Hy met kinderen der vertroosting zegent, hun uitnemend voorrecht te hooger te doen waardeeren? . . . Neen! maar om; indien in

deze godsdienstige vergadering, ik weet niet uit wat oorzaak of door welke leidinge Gods, een zoon der verkeerdheid mocht nederzitten, een verloren zoon, een zoon die beschaamd maakt, een zoon die schande aandoet; eene dochter over wie het ouderhart bloedt; een kind, dat de tucht zijns vaders veracht, en geen acht geeft op de smeekingen zijner moeder: dien zoon, die dochter, dat kind, voor te houden, en (God geve het!) te doen gevoelen *wat* zy doen! . . . Het woord mijner prediking zal niet ter aarde gevallen zijn, en ik maak mijne bediening heerlijk, indien ik door de bekeering van zulk eenen zondaar, ééne vaderziel kan wedergeven aan de vadervreugd, en de bron der tranen in het hart eener moeder stoppen.

Kinderen van godvruchtige ouders, die God vuriglijk voor uwe geboorte gedankt, die vuriglijk tot God voor u gebeden hebben: „Och, mocht Ismaël leven voor uw aangezicht!" die met de blijdste hoop van u verwacht, van u geprofeteerd hebben: „deze zal ons troosten!" maar die op wegen wandelt, die eene houding tegen hen aanneemt, die hun een hart toedraagt, waardoor gy het tegendeel doet en nog meer en meer doen zult. . . . Bedenkt wat gy verricht! Ik spreek u thands niet van den toorn van God en zijne bedreigde gerichten in tijd en eeuwigheid; niet van den vreeslijken oogst van doornen en distelen, dien gy u voor de toekomst zaait by eigene kinderen, tegenover welke gy machteloos zult staan met een kwaad geweten. . . Maar ik wijs u thands alleen op den beker der bitterheid, dien gy te smaken geeft aan harten, die *nog* in liefde voor u kloppen; ik wijs u op den gruwel der

verwoesting, dien gy plant in levens die aan uw geluk gewijd zijn! . . . Gy wordt ontroerd, uw hart begint te breken? . . . O dit is het, wat zy altijd gehoopt hebben, minst nog voor zich zelven, meest voor u! . . „Gy hebt gezondigd tegen den hemel en tegen hen, en zijt niet waardig hunne kinderen genoemd te worden!" . . Maar, gelijk er nog altijd eene ouderlijke hope was voor uwe bekeering, zoo is er ook nog eene ouderlijke liefde om u te drukken aan het mildelijk gevende en niets verwijtende hart. — En zulk eene liefde, zulk een hart zult gy *ook* vinden by den „Vader die in de hemelen is!" . . .

Zegt iemand met een somberen blik: „Voor my is het eensdeels te laat. Het verdriet, dat ik hun heb aangedaan, heeft mijne vrome ouders ten grave doen dalen, en ik kan hun niets, niets meer vergoeden . ." O, daar het by den Vader, die in de hemelen is, nog niet te laat is, zoo haast u om door bekeering en geloove een kind Gods te worden, gy die voor uwe aardsche ouders nimmer een kind zijt geweest. . . . Stervende hebben zy; weest des zeker; stervende hebben zy dit nog voor u gebeden, dit nog van u gehoopt. Maar hoe zal het hunne hemelsche gelukzaligheid verhoogen, als engelen Gods, met een stralend gelaat, de tijding van de aarde brengen, dat „ook deze zondaar zich bekeerd heeft."

Toehoorders! wie wy wezen mogen: Vaders, Moeders, Kinderloozen; Ongehuwden! Kinderen! wie wy ook voor onze ouders zijn of mogen geweest zijn, wat wy ook zijn voor ons kroost — kinderen Gods te zijn is

onze aller roeping; kinderen, die de liefde diens Vaders beloonen, die in de hemelen is; die aan zijne verwachting beandwoorden; die zijne blijdschap zijn, die Hem tot eer verstrekken.

Ach, zoo lang wy Hem slechts met de lippen eeren, maar ons hart van Hem houden; zoo lang wy een geluk kennen zonder vrede met God, eene deugd zonder godsvrucht; zoo lang wy, in welken vorm dan ook, voor de wareld, zoo lang wy enkel voor ons zelven, enkel voor de maatschappy, niet dan voor onze kinderen, niet dan voor onze ouders leven, en niet in de allereerste plaats voor den Vader die in de hemelen is — zijn wy niet waardig zijne kinderen genaamd te worden; zijn wy, ja — kinderen van God, zoo gy wilt, maar voor Hem verlorene kinderen; verlorene zonen en dochteren, anders niet.

Hoe nu? Er zouden onder ons, er zouden in deze christelijke vergadering de zoodanigen zijn? Onder ons, die weten *welk* een Vader de Vader in de hemelen is; die den overvloed kennen van zijn huis; en niet kunnen twijfelen aan de liefde van zijn hart? Onder ons, die de gelijkenis kennen van den Verloren Zoon en weten door wien, met welk recht, en met wat oogmerk zy ons is voorgehouden? . . . O, dan toch geen oogenblik langer! . . . Staat op! Staat op, verlorene kinderen! Staat op, en gaat tot den Vader. . . Staat op en zegt: „wy hebben gezondigd; wy zijn niet waardig uwe kinderen genaamd te worden! . . . maak ons. . ." Gy weet wat Hy u maken, wat Hy u geven, gy weet hoe dat Vaderhart zich over u verblijden zal.

ZIE HET LAM GODS.

GEHOUDEN OP GOEDEN VRIJDAG.

Johannes I: 29*b*.

Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt.

„Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt." — Zoo sprak eenmaal, aan den oever der Jordaan, Johannes de Dooper. „Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt." Dit zeide hy van Hem, van wien hy gezegd had: „Na my komt een man, die vóór my geworden is, want Hy was eer dan ik;" van wien hy „gezien had en getuigde, dat Hy de Zoon van God was." „Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt!" dit riep hy, als door een lichtstraal des hemels getroffen, zijnen volgelingen toe, als hy „Jezus tot zich komen zag." Jezus, dien hy gedoopt had, en die nu wederkeerde uit de woestijn, waar Hy veertig dagen had gevast en verzocht geworden was van den Satan.

Verstond Johannes de Dooper, op dat oogenblik, zijn eigen woord? Gewis niet ten volle. Er waren in de profeetische Schrift aanduidingen van den Lijdenden

Knecht des Heeren. Wie kent het 53ste hoofdstuk van Jesaia niet? De Dooper kende het, en het zal hem, in verband met den indruk, dien de uit de woestijn wederkeerende Zoon van God op hem maakte en hetgeen de Heilige Geest hem te spreken gaf, wel voor den geest gekomen zijn. Doch hoe zou hij het hebben kunnen verstaan, gelijk wy het verstaan kunnen, M. G.! wanneer wy het ons herinneren op Golgotha, wanneer wy het elkander toeroepen op Goeden Vrijdag?.. Onuitsprekelijk voorrecht, waardoor „die de minste is in het koningrijk der hemelen," meerder is dan deze „grootste van die van vrouwen geboren zijn."

„Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt." — Ja wy zien het, wy die op Golgotha staan; wy zien het, op dezen dag der dagen. Wy zien het in Jezus Christus, schuldoffer voor de wareld, toonbeeld van geduld onder hare mishandeling, en haar Heiland uit liefde. Wy zien het met de rechte oogen, indien wy het zien met oogen van waar geloof, wezenlijke boetvaardigheid, heiligen naijver. Laat ons elkander hiertoe opwekken.

I. „Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt."

Zie het in Jezus Christus, *schuldoffer voor de zonde der wareld.*

Dit zou Hy zijn, wien het woord der oude profecy geschilderd had, als „om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden verbrijzeld." Hy zou „zijne ziel tot een schuldoffer stellen," haar „uitstorten in den dood" en „veler zonden dragen."

Dit is Hy geweest, wien de apostelen prediken, als „geen zonde gekend hebbende, maar voor ons tot zonde gemaakt;" als „onze zonden in zijn lichaam gedragen hebbende op het hout;" als eene „verzoening voor de zonde der geheele wareld;" als het werkelijk en alles afdoend offer, waarvan de tijdelijke offers onder het Oude Verbond slechts een beeld uitgedrukt, slechts geprofeteerd hadden.

Dit is de beteekenis van den dood van Gods Eengeboren Zoon, de oplossing van het raadsel zijns kruises! Dit bedoelde Hy, als Hy zeide: „de Zoon des menschen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en zijne ziel te stellen tot een rantsoen voor velen!" Dit leefde in Hem, als Hy sprak van „zijn vleesch te geven voor het leven der wareld;" als Hy „in den nacht, in welken Hy verraden werd, het brood nam, en gedankt hebbende het brak en zeide: „neemt, eet! dat is mijn lichaam, dat voor u verbroken wordt;" en by den drinkbeker: „deze drinkbeker is het nieuwe testament in mijn bloed, dat voor u en voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden." Op Golgotha hebben wy Hem met eene groote stem hooren uitroepen: „Het is volbracht!" En wat was volbracht? De verlossing der wareld door de verzoening; de verlossing der wareld door de wegneming harer zonde; „de verlossing," zoo als Petrus zegt: „door het dierbaar bloed van dezen Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam."

„Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt." — Zie het in Jezus Christus, *toonbeeld van*

geduld onder hare mishandeling. Wat heeft Hy niet te verdragen gehad van die wareld, wier zonde Hy kwam wegnemen; hoe heeft zich die zonde, voor welke Hy lijden en sterven kwam, tegen Hem geweerd en op Hem gewoed! Ach! hiervan had een Johannes de Dooper, toen hy (het oog gevestigd op zijn zachtmoedig gelaat) dit woord sprak, geen denkbeeld. Maar *wy* weten het, die het weten „hoe groote tegenspraak deze van de zondaren tegen zich verdragen heeft." Neen! geen smaad, geen smart, geen grieve, geen hartzeer is Hem gespaard! Is er een mensch, is er een heilige Gods, een Abel, een Jozef, een David, een Jeremia, die geleden heeft van den dweepzieken haat der goddeloozen tegen de heiligen: Hy nog meer! Maar hoe heeft Hy het geleden? Als een lam; als het lam Gods; met het lieflijkst, het loflijkst, met een goddelijk geduld. „Gescholden wordende, schold Hy niet weder; lijdende, dreigde Hy niet; als een lam werd Hy ter slachting geleid; als een schaap dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzoo deed Hy zijnen mond niet op." Verraad en verloochening, logen en laster, verfoeiing en bespotting, kinnebakslagen, geesselslagen, blinddoek, speeksel, doornekroon en kruis, Hy heeft het alles, alles verdragen. Onder de doornekroon zweeg Hy, aan het kruis bad Hy voor zijne vijanden.

„Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt." Ziet het in Jezus Christus, *Heiland der wareld uit liefde.* Niet zijns ondanks is Hy het schuldoffer voor de zonde der wareld, gelijk het offerlam des Ouden Testaments, op welks hoofd de schuldige zijne

hand legde, en dat door den priester voor het altaar gekeeld werd. Hy *wil* het zijn; zijne liefde dringt Hem het te wezen; en zijn lammeren-geduld is geen lafhartige lijdelijkheid, maar liefde.

„Alzoo lief heeft God de wareld gehad, dat Hy zijnen Eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe." Alzoo lief had die Eeniggeboren Zoon de wareld, dat Hy zijn leven gaf voor het hare. Alzoo lief, dat Hy zich in de dingen, die voor haar by God te doen waren, door hare boosheid, haar ongeloof, hare ondankbaarheid, ja door de vreeslijkste mishandeling niet liet stuiten, ophouden of verbitteren, maar ze haars ondanks, met al het geduld, met al de volharding der belanglooze, der volmaakte liefde volbracht. — De wareld heeft geen grooter zonde begaan dan door de kruisiging van Jezus Christus; de wareld heeft geen grooter liefde gezien dan in Jezus Christus, om hare zonde weg te nemen, stervende aan het door haar opgericht kruis.

II. „Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt." Ja, daartoe zijn wy hier gekomen, op dezen plechtigen dag, aan deze gezegende plaats. Zeven weken lang heeft zich de Gemeente van rustdag tot rustdag, van godsdienstoefening tot godsdienstoefening, bezig gehouden, met de geschiedenis van den bloedigen „uitgang", welken de Zone Gods in het vleesch hebben moest en gehad heeft te Jeruzalem, en van stap tot stap heeft zy Hem daarop in den geest gevolgd. Zy heeft Hem gadegeslagen in Gethsémané; zy is Hem

nagetreden voor Annas en Cajafas, voor Pilatus en Herodes, en wederom voor Pilatus; zy is met Hem aangekomen op Golgotha. Alle zijne smarten heeft zy aanschouwd en gepoogd ze met Hem te gevoelen; alle zijne woorden heeft zy nogmaals opgevangen en op nieuw overwogen en getracht te peilen. Welke gewaarwordingen, welke gedachten, welke beschuldigingen, welke belijdenissen, welke lofzangen gingen daarby door hare ziel! Welke vertroostingen, welke vermaningen kwamen daarby tot haar hart! Och, of de vrucht van dat alles overvloediger geweest ware tot hare heiliging en volmaking! Maar nu is het de Goede Vrijdag; de verjaar- en gedenkdag van dien éénen dag, waarop dat alles geschied is, dat zoo lang de stof van hare overpeinzingen heeft uitgemaakt, en waarvan de herinnering nimmer uit haar hart mag wijken. Nu klimt zy nog eenmaal den heuvel op, en zet zich by het kruis en staart op den gekruisten.

„Het is volbracht." Het hoofd buigende heeft Hy den geest gegeven. . . O, het is goed dat wy hier zijn! Dat wy Hem zien, den gestorvenen, uit liefde en in liefde gestorvenen Heiland der wareld; dat wy heden niets zien willen dan Hem-alleen! Dat wy Hem zien, het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt! — Doch, opdat wy Hem zien, gelijk Hy gezien wil worden, en zoo als het ons tot zegen strekt, moet het vóór alle dingen zijn met oogen van *aanbiddend geloof.*

Niet genoeg verheerlijken wy den Zoon van God, en weinig baat het ons voor onze hoogste behoeften, dat wy Hem als het Lam Gods, dat de zonde der wareld

wegneemt, op het altaar zijns kruises, met belangstelling, met eerbied, met bewondering, met een gevoel van vertedering gadeslaan, indien wy niet in Hem gelooven. En dit is niet in Hem gelooven, dat wy *van* Hem gelooven, dat Hy de Zoon van God en het schuldoffer voor de zondige wareld is, maar dit: dat *wy* zondaren, *wy* schuldigen voor God, het vertrouwen onzer harten op dezen Zoon van God stellen, die, door de offerande zijns zelfs aan het hout des kruises, onze, onze zonde weggenomen heeft. Dan geloof ik in Jezus Christus, zoo als Hy wil, dat ik in Hem gelooven en zoo als het my tot behoudenis en heiliging strekken zal, wanneer ik geloof dat zijne liefde ook voor my gedaan heeft, wat zy voor allen gedaan heeft; dat de Verzoener der zonde ook mijne zonde verzoend, de Behouder der wareld ook my behouden heeft, en ik op *dien* grond goedsmoeds ben, Hem dank en liefheb, inwendig geheel geluk en geheel aanbidding zijner goddelijke liefde ben. — Dit geloof is niet aller. Het kan het geloof niet zijn dergenen, die zich niet met de geheele wareld schuldig en verdoemelijk achten voor God. Maar dat het ten minste het geloof zij van hen, die door zelfkennis en ootmoed tot deze overtuiging gebracht zijn. Dat deze niet meenen den Heiland welgevallig te wezen en voor het welzijn hunner ziel te zorgen, door eene schroomvalligheid die wantrouwen verraadt, door eene voorzichtigheid die eigenwijsheid heeten moest, door eenen ootmoed die inderdaad niets anders is dan vermomde hoogmoed! Heeft Jezus Christus niet *alles* volbracht? Reinigt zijn bloed niet van *alle* zonden? Zegt Hy niet: „Komt tot my, gy

allen die vermoeid en belast zijt?" Betuigt Hy niet: „Die tot my komt, zal ik geenszins uitwerpen?" Roept Hy niet uit: „Vreest niet; gelooft alleenlijk?" . . .

Voornaamste der zondaren! waarom zou Jezus Christus „in u, die de voornaamste zijt, niet alle zijne lankmoedigheid willen betoonen, tot een voorbeeld dergenen die in Hem gelooven zullen ten eeuwigen leven?" O, „werp dan uwe vrijmoedigheid niet weg, die zulk eene groote vergelding des loons heeft." Het geloof heeft alle de beloften Gods, „welke ja en amen zijn in Christus;" de twijfeling heeft er geen. En het vrijmoedigst geloof kan met de hartdoordringendste *boetvaardigheid* gepaard gaan.

Boetvaardigheid wordt verwacht in dengene, die den gestorvenen Jezus ziet, en in Hem „het Lam Gods dat de zonde der wareld wegneemt." Deze moet, by iederen blik op den gekruisten Christus, op nieuw het geheele hart doordringen. Zonder deze geen geloof, geen liefde, zonder deze geen toeneming in heiligmaking. Zonder deze geen „*Goede* Vrijdag." Mijne Broeders in Adam! wat zegt gy by het kruis van Christus van uw persoonlijk aandeel in de zonde der wareld, die Hem op dit kruis te staan komt? Is het klein, of is het groot? En in welk licht komt u uwe zonde voor, op dezen heuvel des gerichts, waar het gericht over u niet gaat, maar over den Heiligen Gods? Mijne Broederen in dezen Christus! wat dunkt u hier van uwe velerlei ontrouw, van uwe doorgaande flaauwhartigheid, van uw klein geloof, van uwe schuwheid van het christelijk kruis en uwe traagheid tot de christelijke taak? . . .

O, dat wy, saamgekomen om den gestorven Christus te aanschouwen, doen als de scharen, en op de borsten slaan. Meer dan een Sinaï in heiligheid, beschuldigt ons dit Golgotha in liefde. Wat waren wy sommigen? Ach, als de sommigen der Corinthiërs: hoereerders, overspelers, ontuchtigen, dieven, gierigaarts, dronkaarts, lasteraars, wederspannige zonen en dochteren die beschaamd maakten. Wat allen? Ongehoorzamen, ondankbaren, overtreders, „dwalende schapen, een iegelijk zich keerende naar zijnen weg." Alle onze zonden waren zonden tegen dien God, die — „de wareld alzoo lief gehad heeft, dat Hy dezen zijnen Eengeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." En hoevele zonden waren tegen dezen Eengeboren Zoon, tegen dit offer voor onze zonden zelf? Ai my, „hoe menig woord gesproken tegen den Zoon des Menschen!" Hoe menigmaal zijn liefderijke naam misbruikt, met zijn heilig evangelie gespot, Hem gekweld in degenen die Hem liefhadden, en met die eigene ziel en zaligheid roekeloos gespeeld, voor welke Hy zijn bloed heeft overgehad, dit kruis verdragen, alle schande veracht! . . . O, indien iets ons smarten kan, hoe moet dat ons smarten, hoe telkens op nieuw smarten, zoo menigmaal wy ons verplaatsen op Golgotha, waar die bede geklonken heeft, ook voor ons zoo noodig: „Vader! vergeef het hun; want zy weten niet wat zy doen!" Schaam u die smart by het kruis van Christus niet, mensch, wie gy zijt! man of vrouw, jongeling of grijzaart! en gy krijgsman zoo min als gy burger! Maar schaam u haar te onderdrukken; schaam u haar

niet toe te laten uw hart te doordringen, en die onberouwelijke bekeering in u uit te werken, die menschen, die mannen, die christenen maakt. En gy christenen! hoe blijmoedig ook door het geloof, hoe lang ook op den weg der heiligmaking — komt telkens, komt gaarne terug tot deze smart, die uw geluk niet bederven, die uwe kracht slechts vermeerderen kan. —

Maar gy, die op den Goeden Vrijdag staat by het kruis van den gestorvenen Jezus, gy die in Hem „het Lam Gods ziet, dat de zonde der wareld wegneemt;" o, ziet Hem niet slechts met een geloovig, niet slechts met een boetvaardig oog; laat ook een *heilige naijver* dat oog doen glinsteren!

De liefde van het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt, het geduld van het Lam Gods, dat de zonde der wareld verdraagt, zijn uwe behoudenis, uwe beschaming, maar ook uw voorbeeld. Laat dat voorbeeld u ontvonken, aanvuren, steeds voor den geest staan! Behoudene! gy moet op uwen behouder, Christen! gy moet op uwen Christus gelijken. . . . Verhef u in de kracht des Geestes, dien Hy in u uitstort, tot eene liefde als de zijne. Oefen u in zijn geduld. Ontferm u, als Hy, over eene zondige wareld; wijd u, als Hy, aan hare hoogste belangen toe. Deins voor geen offer terug, waartoe eene waarlijk medelijdende, eene heilige, eene eigenaardig christelijke liefde dringt. Dat gevoelen zij in u, hetwelk in den apostel Johannes was, toen Hy deze woorden nederschreef: „Hieraan hebben wy de liefde gekend, dat Hy zijn leven voor ons gesteld heeft, en wy zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen!" — Och! het bloedig offer van ons leven

wordt zelden gevergd, hoeveel te meer moeten wy de onbloedige dan ten beste hebben, die gevorderd worden: opofferingen van tijd, van rust, van genoegen; van krachten, gaven, wareldsch goed, op welke, tot zijn aardsch of eeuwig geluk, de broeder voor wie Christus gestorven is aanspraak heeft. „Zoo wie nu het goed der wareld heeft en ziet zijnen broeder gebrek hebben, en sluit zijn harte toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem? Mijne kinderkens! laat ons niet liefhebben met den woorde, noch met de tong, maar met de daad en waarheid." Wordt deze uwe liefde in hare heiligste, hare belangelooze bedoelingen miskend: „aanmerkt dezen, die zoodanig een tegenspreken van de zondaren tegen zich verdragen heeft, opdat gy niet verflaauwt en bezwijkt in uwe zielen." Leert lijden en zwijgen, verdragen en voor uwe vijanden bidden, vurige kolen op hun hoofd hopen en het kwaad overwinnen door het goede. Het zijn de vurige kolen van eens Heilands liefde geweest, welke u, die eerst van Hem afkeerig waart, tot zijn vriend gemaakt hebben; wat Hy door deze niet vermocht, zou Hy door niets anders in u hebben kunnen teweeg brengen. Gelooft ook by u zelven in de macht van deze liefde en oefent haar uit, met zachtmoedig geduld! Zoo zal Hy een welgevallen aan u hebben, zoo zult gy dat hart verblijden, dat op Golgotha voor u gebloed heeft. Zoo zult gy op aarde zijn beeld dragen, en zijn werk voortzetten; zoo zal het boven allen twijfel verheven zijn, dat gy „het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt", ook op dezen Goeden Vrijdag, met de rechte oogen, tot de ware vrucht gezien hebt.

WAAROM HEEFT SARA GELACHEN?

Genesis XVIII: 13*m*.

Waarom heeft Sara gelachen?

De vraag in den tekst willen wy in de eerste plaats door het in gedachtenis brengen der geschiedenis beandwoorden.

Dertien jaren was het geleden, dat de Egyptische Hagar aan Abram en Saraï eenen zoon gebaard had, op wien dezen hoopten dat de beloften Gods komen zouden; dat door hem Abrams zaad talrijk zijn zoude „als de sterren des hemels" (XV: 5); dat hy de erfgenaam wezen zou van den zegen, waarmede Abram gezegend was, toen hy Ur der Chaldeën verliet: „Ik zal u tot een groot volk maken, en u zegenen, en uwen naam groot maken; en wees een zegen! En ik zal zegenen die u zegenen, en vervloeken die u vloekt. En in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden!" (XII: 2, 3). Abram was negen en negentig jaren oud. Daar verscheen hem de Heere, als El Schaddai, God de Almachtige, moedigde hem aan, gelijk tot hiertoe „voor zijn aangezicht te wandelen en oprecht te zijn," en vernieuwde met hem het verbond;

„met hem, en zijn zaad na hem in hunne geslachten, om hem te zijn tot een God en zijn zaad na hem."

Abram; zoo luidde daarby de vernieuwde Belofte; Abram zou tot een Vader van menigte der volken worden, en daarom niet meer Abram maar Abraham, doch ook Saraï, die tot moeder van het beloofde Zaad bestemd is, niet meer Saraï, maar Sara, vorstinne, heeten. Met het zaad, door hetwelk het Heil komen moest, werd ook op nieuw het land, waarin het heil zich moest ontwikkelen, tot eene eeuwige bezitting toegezegd, en als teeken des Verbonds, de Besnijdenis ingesteld. „Gy zult den naam van uwe huisvrouw Saraï, niet Saraï noemen, maar haar naam zal zijn: Sara. Want Ik zal haar zegenen en u ook uit haar eenen zoon geven; ja Ik zal haar zegenen, zoodat zy tot volken worden zal; koningen der volken zullen uit haar worden." Aldus luidde by deze gelegenheid, bepaald en duidelijk het woord des Heeren, en het deed Abraham op het aangezicht vallen, maar met een glimlach op de lippen; een glimlach van vreugd, van verbazing, van twijfeling met aanbidding gepaard. In zijn hart zeide hy: „Zal eenen, die honderd jaren oud is, een kind geboren worden? En zal Sara, die negentig jaren oud is, baren?" Mocht hy? . . . neen hy durfde dit niet gelooven. Tot zijnen God riep hy uit: „Och, zoo maar Ismaël mocht leven voor uw aangezicht!" Maar die God liet aan den twijfel der verbaasde ootmoedigheid geen plaats. Met de uitdrukkelijkste woorden verzekerde Hy hem: *Sara, zijne huisvrouw*, zou hem een zoon baren; een zoon, dien zy, naar den onvergetelijken *lach*, welke op het hooren

dezer toezegging in zijn hart is opgekomen, Izak noemen zal. — Ook voor Ismaël waren uitnemende zegeningen, maar met Izak zou Hy zijn verbond oprichten; met Izak, zeide de Heer, „dien u Sara op dezen gezetten tijd in het andere jaar baren zal!" (Hoofdst. XVII.)

Niet lang daarna verschijnen voor de tent van Abraham aan de eikenboschen van Mamre, drie mannen, in éénen van welken Abraham alras eene verschijning van Jehova erkent en eert. Door een juist en fijn gevoel bestuurd, neemt hy nogthands de verschijning op zoo als zy zich voordoet, noodigt de mannen met eerbiedige blijmoedigheid in zijne tent, en vervult aan hen den gantschen plicht eener oostersche, eener overvloedige gastvrijheid. Doch dit bezoek geldt in de eerste plaats meer Sara dan Abraham. „Waar is Sara, uwe huisvrouw?" is de eerste vraag, die de hooge gasten als uit éénen mond doen; en op het eerbiedig andwoord: „Ziet, in de tent," neemt de Allerhoogste het woord, en zegt met den stelligsten nadruk en op den toon des Machthebbenden: „Ik zal voorzeker wederkeeren omtrent dezen tijd des levens (heden over een jaar), en zie Sara uwe huisvrouw zal een zoon hebben!" Dit hoort Sara achter de tentgordijn, welke haar (maar niet voor oogen als deze!) verbergt. Dit hoort de byna negentig-jarige vrouw van den byna honderd-jarigen man, de welbedaagde, in wie, naar alle teekenen der natuur, de moederkracht reeds verstorven is; en het wekt, als vroeger by Abraham, het wekt, ondanks Abrahams vroegere mededeeling, eenen lach by haar op. Zy lacht by zichzelve, en zegt: „Zal ik wellust hebben, nadat ik oud geworden ben en mijn heer oud

is?" En het is van dit lachen, dat Hy die van dit oogenblik af in het Mozaiesch verhaal, Jehova (de Heere) genoemd wordt, de vraag tot Abraham richt: Waarom heeft Sara gelachen? . . . „En de Heere", lezen wy „zeide tot Abraham: Waarom heeft Sara gelachen, zeggende: „„zoude ik ook waarlijk baren, nu ik oud geworden ben?"" Zou iets voor den Heer te wonderlijk zijn? Ter gezetter tijd zal ik tot u wederkomen, omtrent dezen tijd des levens, en Sara zal eenen zoon hebben!" Het gezag, de majesteit, waarmede deze woorden gesproken worden, slaan Saraas hart met ontzetting. In hare verlegenheid ontveinst zy haren lach. Doch het helpt niet. Het is geschied, en wordt geweten. „Sara loochende het, zeggende: „Ik heb niet gelachen;" want zy vreesde. Maar Hy [de alwetende en ontzachelijke] zeide: „Neen, maar gy hebt gelachen!" Op dit woord geen ander woord van de lippen der schuldige, der overtuigde; maar na het ongeloovig lachen, een geloovig verstommen. Geloovig? Ja; of zegt ons niet de Schrift: „Door het geloof heeft ook Sara zelve kracht ontfangen om zwanger te worden, en boven den tijd haars ouderdoms heeft zy gebaard; overmits zy Hem getrouw geacht heeft, die het beloofd had? Daarom zijn ook van eenen, en dat van eenen verstorvenen, zoo velen in menigte geboren als de sterren des hemels, en als het zand dat aan den oever der zee is."

Ziedaar de geschiedenis van Saraas lachen. Gy ziet er uit, dat het gants niet onnatuurlijk was, maar ook dat het door den Heer niet onopgemerkt gelaten, niet onschuldig gehouden werd. Ook weet gy, hoe die

Heer het door de uitkomst beschaamd heeft. Het is uit deze drie oogpunten, dat wy den lach van Sara thands nog wat nader willen overwegen en tot onze leering en vermaning aanwenden.

I. Neen, zeker, de lach van Sara was gantsch niet onnatuurlijk, als zy, in de eenzaamheid der vrouwentent, van de lippen van hares Egaâs hoogen gast, wie hy dan ook mocht wezen (en gewis had ook zy niet dan met den hoogsten eerbied een blik op zijn gelaat en houding kunnen slaan) het woord vernam: „Ik zal voorzeker weder tot u komen, omtrent dezen tijd des levens, en zie, Sara, uwe huisvrouw, zal een zoon hebben!" Want „waarom heeft Sara gelachen?" Het geluk, dat haar in deze woorden toelachte, scheen haar zoo groot en zoo wonderlijk; de voorstelling, welke zy in hare verbeelding opwekte, zoo strijdig met de werkelijkheid, met de mogelijkheid, dat zy zich aan de hoop niet durfde toegeven, en door het onvermogen, dat zy in zich gevoelde, het alvermogen des Heeren vergat. Zy is ook waarlijk de eenige godvruchtige, de eenige bijbelheilige niet geweest, wie onder dergelijke omstandigheden en gewaarwordingen het bitter lachen der twijfeling op de lippen gekomen is. Ook Abraham zelf; schoon zijn lach zich in het zelfde oogenblik weder in de aanbidding had opgelost, welke in zijn hart bovendreef; ook Abraham had gelachen, als het onvergelijkelijk geluks- en wonderwoord eerst tot hem gekomen was. Rijst ook niet naast deze Sara, het beeld der Sunamitische voor onze oogen op, tot wie Eliza, van Jehovaas wege, een zelfde woord gesproken

had, en die het beandwoordde met een zoo diep weemoedig: „Neen, mijn heer, gy man Gods! lieg niet tegen uwe dienstmaagd (1)?" Gedenken wy niet aan een Zacharias: „Waarby zal ik dat weten? want ik ben oud en mijne vrouw is verre op hare dagen gekomen?" (2) Wat ging er om in het hart, wat speelde er om de lippen van Mozes, als hy, in de woestijn, tegen de belofte, uit den mond van Jehova zelven ontfangen, de bedenking inbracht: „Zes honderd duizend te voet is dit volk, in welks midden ik ben, en Gy hebt gezegd: „„Ik zal hun vleesch geven en zy zullen eene geheele maand eten""! Zullen dan voor hen schapen en runderen geslacht worden, dat voor hen genoeg zy? Zullen alle de visschen der zee voor hen verzameld worden, dat voor hen genoeg zij?" (3)

Maar wat behoeven wy ons anderen voor den geest te stellen? Kunnen wy den lach van Sara niet uit ons eigen hart, uit onze eigene ervaring wel genoeg verklaren? Is er niet in het geluk dat ons toelacht, in de blijde uitkomst waarop wy hopen, ja waarvan wy zeker kunnen zijn, iets waardoor wy ze niet aandurven, en te minder naarmate het een grooter geluk, een blijder uitkomst is? En ondervinden wy niet dagelijks, dat de indruk der dingen die gezien worden, helaas! veel nadrukkelijker op ons werkt dan het geloof in de onzichtbare krachten, waaruit zy geworden zijn, die hen dragen en regeeren? . . . (4)

(1) 2 Kon. IV:16.

(2) Luk. I:18.

(3) Num. XI:21, 22.

(4) Zie Hebr. XI:3 en Hebr. I:3.

Hoe menige, in het geheel nog niet bedaagde, maar jonge vrouw, heeft by de eerste gewaarwordingen, die haar hoop gaven moeder te worden, die schoone hoop (schoon tot hare vervulling geen wonder noodig was) en juist omdat zy schoon was, haars ondanks, met een bitter lachjen bestreden, zeggende: „Maar neen! dan zou ik al te gelukkig zijn! Er moet *iets* ontbreken." De hoop bleek gegrond te wezen. Maar de „blijde verwachting" der toekomstige moeder zou nog veel blijder geweest zijn, indien geen ongegronde vrees haar nog menigmaal was komen benevelen. —

O mijn ziel! wat buigt ge u neder?
Waartoe zijt ge in my ontrust?
Voed het oud vertrouwen weder,
Zoek in 's Hoogsten lof uw lust!
Menigwerf heeft hy uw druk
Doen verandren in geluk.
Hoop op Hem, sla 't oog naar boven;
Ik zal God, mijn God, nog loven!

Zoo zong de gemeente, in het huis des gebeds. Gy waart in haar midden, en zongt mede. De keus van dezen Psalm, van u onafhankelijk, zijn opwekkelijke toon, door u gehoord, zijn hartversterkende inhoud, u op de lippen gelegd, in eene stemming en onder omstandigheden, waarin gy aan zulke hartsterking, zulke opwekking zoo groote behoefte hadt, maakten op u een diepen indruk, kwamen u goddelijk, ja, als woorden Gods aan uwe ziele voor! O! gy greept eenen moed; gy naamt het voor eene belofte; God zou ook deze maal! . . . Maar neen! *Uw* rampspoed was te

groot, *uwe* moeielijkheden waren te ingewikkeld; om u van *dezen* druk te bevrijden, om ook *dezen* druk in geluk te veranderen moest er, dacht gy, te veel gebeuren. Het was immers onmogelijk, of zoo goed als onmogelijk! Dwaasheid het te hopen. . . Den Psalm Davids (1) zongt gy wel mede, maar de lach van Sara was in uw hart.

Een ander voorbeeld; treffender nog door overeenkomstigheid; want hier is metterdaad eene stellige, ondubbelzinnige toezegging Gods. Maar hier geldt het ook het grootst, het boven alle aardsche, boven alle Moeder-vreugde, welke van alle aardsche vreugden misschien de grootste is, groot geluk. — Gy hebt u zelven leeren kennen, gy hebt ingezien uwe schuld en verwerpelijkheid voor God; gy gevoelt, met een onuitsprekelijk smartgevoel, uw onvermogen tot het waarachtig goede. Maar gy hebt ook vernomen het Godswoord, het Heilswoord, het Wonderwoord, dat van verzoening spreekt en wedergeboorte en eeuwige heerlijkheid; van een hemel voor het hart en een hart voor den hemel! . . . Het is tot u gebracht door de verkondiging van het Evangelie; het is u thuis gekomen door de inspraak des Heiligen Geestes in uw hart, die daar zeide: „Een Woord voor u, boetvaardig zondaar! ook voor u; gewisselijk voor u" . . Maar treurig zegt gy: „Hoe zou ik tot zulk een groot heil komen, daar ik zoo lang en zoo veel misdreven heb? hoe een kind

(1) Ps. XLII is hoogst waarschijnlijk van David. (Opschrift „voor de kinderen Korachs.")

Gods beginnen te leven in my, die krachteloos ben door de zonde?"

O gewisselijk! zoo lang er gevonden worden, die zich het toegezegde Heil des Heeren niet durven toeëigenen, omdat het zoo groot, omdat het zoo weinig verdiend is; zoolang er zijn die, waar het zijne hoogste en dierbaarste beloften geldt, meer op hunne eigene dorheid en verstorvenheid dan op de liefderijke almacht van den Belovenden zien, zal het niet ontbreken aan dezulken, die zich den lach van Sara volkomen begrijpen kunnen, en die dan ook (naar ik hoop) de Moeder Izaks niet te hard zullen vallen, noch ook zich zelven verschoonen.

II. Want wat begrijpelijk is, is daarmede nog niet verschoond; en zoo wy het in anderen verschoonen, omdat wy het kunnen begrijpen, wy moeten het in ons zelven oordeelen gelijk God het oordeelt, die het ook vergeven wil.

De Heer heeft Saraas lachen niet onopgemerkt gelaten; Hy heeft het niet onschuldig gehouden; Hy heeft er haar naar gevraagd. En zy — zy heeft er zich zoo zeer over geschaamd, dat zy het in hare diepe verlegenheid heeft pogen te ontveinzen.

Hy heeft het niet onopgemerkt gelaten. Hy had het bemerkt, schoon het achter de tentgordijn had plaats gehad, schoon het in de verborgenheid des harten was omgegaan; en Hy wilde toonen dat Hy het bemerkt had, dat Hy niet voorbyzag wat Hy had gezien. De lach van Sara had zijne schoone, zijne innemende zijde. Er was ootmoed in deze twijfeling, die terug-

deinsde voor een al te groot, al te ondenkbaar, al te onverdiend geluk! . . . Voorwaar, het was een geheel andere lach dan dien Hy morgen te Sodom zien zou op de lippen van de schoonzonen van Loth, als zy in diens mond het woord Zijner uiterste waarschuwing bespotteden! Maar het is in Abrahams huisvrouw, het is in de, met Abraham, zoo lang aan zijne hand geleide, hoogbevoorrechte Saraï, die Sara heeten zal, geen lach dien Hy onschuldig houden kan. Aan de mogelijkheid van een geluk te twijfelen, omdat het zoo groot is, is het niet te twijfelen aan de grootheid der liefde Gods? Ongeloovigheid te toonen aan de vervulling van zijn Woord, omdat die vervulling al te onwaarschijnlijk voorkomt, is het niet te twijfelen aan zijne volstrekte Waarheid en aan zijne Almachtigheid! Tegen de grootheid zijner liefde, de volstrektheid zijner waarachtigheid, tegen de almacht Gods eene gedachte in het hart toe te laten, zijnen lippen een glimlach te veroorloven, is het niet zijn wezen miskennen, zijn eere te na komen? En zou de mensch dit doen, en onschuldig zijn? de godvruchtige, die beter weet, zich hier aan schuldig maken, en niet moeten weten, niet moeten gevoelen dat Hy misdoet? Sara moest het weten, en zy heeft het gevoeld. „Waarom heeft Sara gelachen?" Zoo klinkt het voor hare ooren, met eene kalme majesteit, te ontzachelijker door hare kalmte. „Waarom heeft Sara gelachen, zeggende: „„zou ik ook waarlijk baren, nu ik oud geworden ben?"" Zou iets voor den Heere te wonderlijk zijn? . . . En Sara loochende het, zeggende: Ik heb niet gelachen, want zy vreesde. En Hy zeide: „Neen, maar gy hebt gelachen."

Deze dingen M. G.! zijn geschreven ons ten voorbeelde, ons tot waarschuwing; opdat wy toch nooit voor een oogenblik wanen, dat wy voor God verbergen of ontveinzen kunnen, wat wy misschien zouden wenschen te verbergen of ontveinzen voor ons zelven, en zelven ons toch niet vergeven, wat *zijne* vergeving behoeft. Zy staan geboekt, opdat toch geen godvruchtige zich zou toegeven in de gedachte, dat een weinig ongeloof tot het geloof behoort, en dat een ootmoedig terugdeinzen voor liefdegaven Gods, een bekommerd bestrijden van zijne heerlijke en verblijdende toezeggingen met den bitteren glimlach eener twijfelzucht, die zich zelven noodeloos pijnigt, een toestand is die Gode welgevallig is en waarin men blijven mag. De door God in de eenzame tent beluisterde, in het hart gelezene Sara herinnert het ons: „Heere! Gy doorgrondt en kent my; gy weet mijn zitten en mijn opstaan; gy verstaat van verre mijne gedachten; gy omringt mijn gaan en mijn liggen, en gy zijt alle mijne wegen gewend. Als er nog geen woord op mijne tong is, zie Heere! gy weet het alles!" . . De vraag des Heeren naar het Waarom van Saraas lach doe ons in onszelven keeren en met schaamte en droefenis gedenken aan zoo menig twijfelzieken glimlach, die ook om onze lippen mag hebben gespeeld, aan zoo menige korter of langduriger miskenning van zijne almachtige liefde en liefderijke almacht, welke in de wegen des levens, in spijt van onfeilbare beloften en heilige ondervindingen, ook door onze harten mag gegaan zijn. Het beeld der door den Heer ondervraagde, verlegene, loochenende, straks overtuigde en verstommende Sara, sta ons voor den

geest, zoo dikwijls wy in verzoeking komen het ongeloof, dat zich met het geloof vermengt, voor God of menschen te ontveinzen, of het geloof, dat zich aan ons ongeloof paart, genoegzaam te achten om ook dat ongeloof te verschoonen! . . .

„Waarom heeft Sara gelachen?" Het geloof dankt en aanbidt. En indien Sara in hare kleingeloovigheid gelachen heeft, waarom loochent zy het voor den Heer? Gelukkig dat de Heer haar van de dubbele zonde overtuigt! . . Deze *pijnlijke* beschaming baant tot *gezegender* beschaming den weg. Als Sara, door een ootmoedig verstommen, haar twijfelziek lachen erkend heeft, als haar ongeloof haar tot zonde is geworden en zy het, met verfoeiing en droefenis, by het vol geloof in dien Heer „by wien niets te wonderlijk is," ontvlucht — dan krijgt zy ook kracht om Moeder te worden. Want het wonder dat geloof *eischt*, geschiedt op het geloof.

III. „Waarom heeft Sara gelachen, zeggende: „Zou ik ook waarlijk baren, nu ik oud geworden ben?" Zou iets voor den Heer te wonderlijk zijn? Ter gezetter tijd zal ik tot u wederkomen, omtrent dezen tijd des levens, en Sara zal een zoon hebben.

En de Heer bezocht Sara, gelijk als Hy gezegd had, en de Heer deed aan Sara, gelijk als Hy gesproken had.

En Sara werd zwanger, en baarde Abraham eenen zoon in zijnen ouderdom, ter gezetter tijd, dien hem God gezegd had.

En Abraham noemde den naam zijns zoons, die hem Sara gebaard had, Izak.

En Sara zeide: God heeft my een Lachen gemaakt; al die het hoort zal met my lachen." (1)

Aldus vervult de Heer, voor wien niets te wonderlijk is, zijn waarachtig woord.

Aldus maakt God de almachtige, die „de dooden levend maakt, en de dingen die niet zijn roept alsof zy waren", de onvruchtbare, de verstorvene tot eene blijde Moeder.

Aldus behaagt het den hemelschen Vriend en Leidsman dergenen, die „voor zijn aangezicht wandelen en oprecht zijn", by hen het eene lachen door het andere te vervangen en te beschamen.

„Voorts zeide Sara: Wie zou Abraham gezegd hebben: Sara heeft zonen gezoogd! Want ik heb hem eenen zoon gebaard in zijnen ouderdom!" Het is een andere vorm om nu zelve te zeggen: „Waarom heeft Sara gelachen?"

En wy M. H.! die deze Sara zien, die dezen Izak zien op haren negentigjarigen schoot; wy die haar toelachen als de lachende, door eene onuitsprekelijke vreugd verjongde moeder van den zoon der belofte; wy, voor wie in de wegen des levens een lankmoedig, een liefderijk God ook wel menig kleingeloovig, menig mistroostig lachjen in een luiden lach van vreugde en blijde uitkomst mag herschapen hebben; die ook wel menigmaal met een bewogen hart hebben moeten stilstaan en zeggen: „wie had dit gedacht of durven hopen? en nogthands, het is geschied!" — zullen wy voortaan nog weder aan de liefde, de almacht, de getrouwheid

(1) Gen. XXI: 1, 2, 3, 6.

Gods twijfelen, of onze menschelijke bezwaren tegen de vervulling zijner goddelijke beloften inbrengen?

Beloften. Hy heeft er geen, die niet „voor Gods aangezicht wandelt en oprecht" is; die den „rijkdom zijner goedertierenheid en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid veracht, niet bedenkende, dat de goedertierenheid Gods hem tot bekeering leidt;" die „naar zijne verharding en onbekeerlijk hart, zichzelven toorn vergadert als eenen schat in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods." (1) Hy kent slechts bedreigingen! . . . Ik bedrieg my. *Deze* belofte heeft hy: dat, zoo hy nog heden, daar hy zijn stemme hoort, zijn harte niet langer verhardt, maar zich leiden laat, nog heden opstaat en tot den Vader gaat, en zijne zonde belijdt en vergiffenis smeekt, en kracht ten goede verlangt, nog heden in de genade Gods in Christus gelooft, en om den Heiligen Geest in oprechtheid smeekt: ook nog heden „zoo vele beloften Gods als daar zijn, Ja en Amen zijn zullen, in Christus, Gode tot heerlijkheid" ook voor hem. — Maar wat, indien hy, by het hooren van deze belofte, lacht? en dat niet met den lach eener godvruchtige Sara, slechts voor een oogenblik, ofschoon niet zonder zonde, kleingeloovig en twijfelmoedig; maar met den schamperen lach van Loths schoonzonen, in wier ooren de stem der goddelijke waarschuwing, uit den mond des godvruchtigen, eene dwaasheid was? — Helaas! wat te midden van Sodoms brandende daken en instortende heerlijkheden, dezen wedervoer — wat is het, dan

(1) Rom. II:3, 4.

eene voorbygaande schildery der schrikkelijke verwachting des oordeels en hitte des vuurs, dat dezen lacher zal verslinden?

De christen, de man, die by het licht der Nieuwe Bedeeling in de voetstappen treedt van den „vader der geloovigen," en voor het aangezicht van God, den Almachtigen, hem in Christus zoo vriendelijk, zoo vaderlijk toegekeerd, wandelt en oprecht is; de Christen heeft beloften; beloften Gods die hy kent, die hem dagelijks herhaald worden door het Woord, die hem bevestigd worden aan de tafel des Heeren, die tot hem komen in het heiligdom, die hem volgen in de binnenkamer, die ter rechter ure opkomen in zijn hart. Voor het *leven op aarde*, geene bepaalde, geene byzondere beloften, van kinderen die hem geboren, van dingen die door hem beleefd, van landen die door hem of zijn kroost na hem beërfd zullen worden, van hetgeen ter gezetter tijd, omtrent dezen tijd des levens, heden over een jaar, of heden over een week gebeuren zal... Hy behoeft ze niet. Hy heeft genoeg aan de beloften *des toekomenden* levens; van het hemelsch Kanaän, „de ruste, die daar blijft voor het volk van God," „de onverderfelijke, onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis in de hemelen voor hem bewaard"; en voor het *tegenwoordige* aan deze algemeene, alomvattende: dat „dengenen die God liefhebben, alle dingen moeten medewerken ten goede," dat „zijn God, die getrouw is, hem niet zal laten verzocht worden boven hetgeen hy vermag," en dat niets, niets in aarde of hemel of alle afgronden, niets in heden of toekomst, hem „scheiden zal van de liefde Gods, welke is in Jezus

Christus, zijnen Heer." — De gewesten der zaligen weêrgalmen, by de dankbare herinnering aan geheel het aardsche lot en leed, van een duizendstemmig „Ja, Hallelujah, Amen!" op deze beloften. De ervaring aller godvruchtigen rondom ons getuigt er van. — O, zoo ons klein geloof, zoo een dieper besef van onze onmacht en onwaardigheid dan van Gods liefde en almachtigheid en trouw, zich dan nog niet tot de hoogte heeft kunnen verheffen, waarop men deze beloften aanbiddend en dankbaar aanvaardt; zoo wy ze, in de overmaat onzer beproevingen, by het verbijsterende voor vleesch en bloed van pijnlijke teleurstellingen, duistere wegen, tastbare onwaarschijnlijkheden, dikwijls niet dan met een glimlach, een weemoedigen glimlach, een bitteren glimlach, een Sara-lach, een lach der twijfeling, als voor ons te hoog en te wonderlijk, hebben aangehoord: laat het voortaan anders zijn! Laat ons gelooven, geheel en volkomen gelooven, in vollen ernst gelooven, en uit het geloof kracht ontfangen om de vervulling van deze belofte in ons zelven gewaar te worden, ja te voelen leven en zich ontwikkelen! „Zalig is hy die geloofd heeft! want de dingen, die Hem van den Heer gezegd zijn, zullen volbracht worden."

Nog een woord ten besluite. De godvruchtige dezer bedeeling, de christen heeft niet alleen goddelijke beloften voor zich zelven, maar Hy heeft ze ook voor de Kerke Gods, voor de Gemeente des Heeren: beloften van uitbreiding, beloften van overwinning, beloften van volkomen zegepraal; en, om tot dezen te geraken,

beloften van een telkens wederopleven en herbloeien uit dorheid en dood! O, hoe noodig is het hem zich deze beloften te herinneren, en hoeveel gevaar loopt hy by wijlen die te vergeten of met een bange twijfeling, een mistroostigen lach te bejegenen — in dagen als de onze, nu zoo luide door de wareld gaat, nu zoo openlijk wordt toegejuicht die lach, die met deze Sara, dezen Abraham, die met dezen Jehova, die met alle deze godswoorden en goddelijke geschiedenissen spot, en den Zoon der Maagd zoo min als den Zoon der Verstorvene ontziet! Hoongelach, schaterlach, grijnslach van een ongeloof, dat misschien groote kracht doet omdat het weinig tijd heeft! Lach van Ismaël, zoon der dienstmaagd, die met den zoon der vrije niet zal erven! . . .

Wat nood, gy Zonen der vrije? Kinderen Gods, wat nood? „Zou iets voor den Heer te wonderlijk zijn?" Zou Hy ook dit lachen niet tot zwijgen kunnen brengen, ook deze lachers niet kunnen doen verstommen? . . . Ik zeg u dat Hy het zekerlijk doen zal. Ik zeg u dat, gelijk by de eenzame tente zijns vriends, alzoo in dit gantsche uitgestrekte kamp zijner vijanden, het laatste woord aan God wezen zal! Ik weet, daar er toch voor haar gebeden is, dat haar geloof niet ophoude; ik weet dat elke bittere traan, welke zijne Sara, (ik bedoel zijne gemeente) onder Ismaëls spotterny en Hagars verachting te schreien heeft, zoowel als elk mistroostig lachjen, dat by de erkentenis harer dorheid op hare weemoedige lippen komt, te zijner tijd veranderd zal worden in een *lachen* van volkomene en oneindige vreugd, in „een lachen, dat God haar maken zal."

HY MOET WASSEN, MAAR IK MINDER WORDEN.

Johannes III : 30.

Hy moet wassen, maar ik minder worden.

Dit is een woord van Johannes den Dooper. Gy kent het. Maar het is wel goed het ons te herinneren in zijn verband en ons de gelegenheid voor den geest te brengen, by welke het gesproken werd.

Het is een woord uit de weinige dagen der gelijktijdige werkzaamheid van den Heiland en zijnen Wegbereider. Johannes doopte nog, en Jezus doopte reeds; dat wil zeggen: zijne discipelen doopten in zijnen naam, hetwelk op hetzelfde nederkomt. Jezus, door Johannes gedoopt en van den Satan verzocht, had (uit de woestijn wedergekeerd) zijne eerste discipelen tot zich getrokken en om zich verzameld. Johannes zelf had ze hem toegezonden met zijn: „Zie het Lam Gods, dat de zonde der wareld wegneemt." In Galiléa had Hy zijnen arbeid aangevangen, en het eerste teeken gedaan waaraan zijne discipelen zijne heerlijkheid erkenden. Het Pascha der Joden naby zijnde, was Hy naar Jeruzalem opgegaan. In den voorhof des tempels had

Hy van het huis zijns Vaders gewaagd en den ijveraar in zich doen eerbiedigen, „wien de ijver van dat huis verslond." Nog meer. Hy had in de Heilige Stad reeds zooveel gesproken en verricht, dat de mond van een leeraar in Israël getuigd had: „Rabbi, wy weten dat gy zijt een leeraar van God gekomen, want niemand kan deze teekenen doen, die gy doet, zoo God met hem niet is!" Uit Jeruzalem heeft Hy zich naar het overige Judéa begeven. Daar houdt Hy zich op dit oogenblik op en predikt en laat doopen in zijnen naam; en het getal zijner volgelingen groeit aan met den dag.

Johannes is werkzaam in Enon, by Salim; het is een waterrijke plaats; dit lezen wy vs. 23; maar waar wy haar zoeken moeten, is onzeker. Men heeft reden om te denken, op de grenzen, misschien wel *binnen* de grenzen van Samaria. Waarom niet? Johannes wist dat God ook uit steenen, hoeveel te meer uit Samaritanen, Abraham kinderen verwekken kon! Nog altijd waren er Johannes-discipelen, die tot heden geene discipelen van Jezus waren geworden, tot heden geen behoefte gevoelden, nog niet rijp waren voor dien overgang. Van dezen nu werden er door Joden, die noch Johannes- noch Jezus discipelen wezen wilden, aangesproken over („de reiniging" lezen wy vs. 25, dat is over) den doop, den tweërlei doop. De inhoud en strekking van dit onderzoek („vrage", heet het vs. 25) laten zich afnemen uit hetgeen wy de discipelen van Johannes dientengevolge aan dezen hunnen Meester hooren voorleggen. Men wilde kwansuis weten, waarom deze Jezus; men noemde Hem niet, maar duidde Hem aan, als dien zekere die met Hem geweest was over

den Jordaan, aan wien Johannes een goed getuigenis gaf; waarom deze Jezus nu ook zelf doopte, en of dit wel goed was, en den eersten oorspronkelijken dooper wel bevallen kon; te meer, daar de opgang, dien deze tweede dooper maakte, vooral niet geringer was dan die van den eersten. — Kwansuis, zeg ik, want metterdaad was het maar te doen om er Johannes opmerkzaam op te maken en zoo mogelijk kwaad zaad te strooien tusschen Hem en dengenen, dien zy min of meer als zijn beschermeling schijnen te beschouwen, en die hem nu (zoo begrijpen zy het) den voet ligt. Er zijn altijd gedienstige personen, die liefderijk genoeg zijn ons te komen zeggen wanneer wy iets kwalijk behooren te nemen, indien wy het by ongeluk mochten verzuimen! „Rabbi!" zoo brengen de discipelen van Johannes de vrage van deze niet-discipelen tot hem over; „Rabbi! die met u was over den Jordaan [in uwen eersten en schoonsten tijd!] welken gy getuigenis gaaft, ziet, die doopt en zy komen allen tot Hem!" — Men bemerkt het, by deze discipelen heeft het kwade woord ingang gevonden; zy gevoelen het geopperde bezwaar en brengen het in al zijn kracht den Meester, dien zy liefhebben en voor wiens eer zy ijveren, onder het oog. Maar deze geeft een andwoord, waaruit blijkt, hoe ver zijn hart er van af is, in dit hun gevoel, in deze hunne gevoeligheid te deelen.

Het is van dit andwoord, hetwelk tevens het laatste getuigenis is door den Dooper aan den Heiland gegeven, dat onze tekst een deel uitmaakt. Het geheel toont op de ondubbelzinnigste wijze, hoe diep de Dooper van zijne nederige verhouding tot den Meester overtuigd

was, welk een innig besef hy van de onvergelijkbare grootheid van Dezen had.

Allereerst wijst hy er op, dat de ordeningen in het godsrijk Godes zijn; dat aanmatiging of eerzucht daarin geen stem hebben. Uwe en mijne hooger of lager roeping, meerder of minder begaafdheid, grooter of kleiner invloed zijn in den hemel geregeld.

„Johannes andwoordde en zeide: Een mensch kan geen ding aannemen, zoo het hem uit den hemel niet gegeven is."

Daarop herinnert hy welk getuigenis hy van zichzelven gegeven heeft aan den Jordaan; geen ander namelijk dan een zoodanig hetwelk allen kon doen weten, dat zijne plaats in de schaduw was, en dat hy wel tevreden was overschaduwd te worden.

„Gy zelve zijt mijne getuigen, dat ik gezegd heb: Ik ben de Christus niet, maar dat ik vóór Hem henen uitgezonden ben." Ja, wel had hy dit gezegd, en niets anders gezegd dan dit. En zou hy zich dan vreemd houden of gekwetst achten dat Hy, die wèl de Christus was, zijnen niet meer dan Wegbereider overscheen? Integendeel, dit was, hetgeen hy moest verlangen, en zijn hart verheugde er zich in. „Die de bruid heeft"; gaat hy voort; „die de bruid heeft [wien zy van den hemel als zijne bruid is toegewezen] is de Bruidegom"; hy heeft op haar een onverdeeld recht; „maar de Vriend des bruidegoms"; de geheele voorstelling is hier op oostersche gebruiken gegrond, die gy my verschoont uitvoerig in 't licht te stellen: „de Vriend des bruidegoms," die de bruid voor hem gevraagd, haar in zijne armen gevoerd heeft; „die staat en hem hoort"; die in

deze zijne betrekking de ontmoeting van bruid en bruidegom regelt, bywoont, hem op de bruiloft dient en oppast en zich met zijne bruid hoort onderhouden, „verblijdt zich met blijdschap over de stemme des bruidegoms," heeft voldoening, is gelukkig genoeg wanneer hy aldus getuige zijn kan van diens geluk; hy heeft daarin zijn deel van de bruiloft. „Zoo is dan deze mijne blijdschap vervuld geworden." Zoo heb ik dan al wat ik verlangen kan, nu ik „den Heer" en „zijn wel toegerust volk" (1) tot elkander gebracht zie; de Bruid, die *ik* hem toevoerde, in *zijne* armen.

Schoone en juiste voorstelling — straks gevolgd door dat schoon, dat diep, dat veelbeduidend woord: „Hy moet wassen, maar ik minder worden!" Hy moet toenemen, immer toenemen, in werkzaamheid, waarde, beteekenis, opgang; ik in dat alles afnemen. Dit is de natuurlijke, dit de noodzakelijke verhouding tusschen den Christus en den Getuige van Christus, den Bruidegom en den Vriend des Bruidegoms, den uit den hemel gedaalde en den uit de menschen geroepenen. „Die van boven komt, is boven allen; die uit de aarde is, die is uit de aarde en spreekt uit de aarde; die uit den hemel komt is boven allen, en hetgeen Hy [Hy de hemelsche, als hemelsche] gezien en gehoord heeft, dat getuigt Hy." Wie ook zijn getuigenis niet aanneme, „die het aangenomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is;" die heeft daarin de proef en het onderpand van Gods trouw en van de vervulling van alle zijne beloften. Want Hy dien „God gezonden heeft"

(1) Luk. I: 17.

(deze by uitnemendheid van God gezondene) „spreekt", niet eenige maar „*de* woorden Gods;" brengt, niet een deel maar de volheid zijner openbaring aan de menschen. Immers „God geeft Hem den Geest" niet naar de mate eener beperkte roeping, maar in zijne volheid. Hy is de Zoon, wien de goddelijke Vader op gants eenige wijze „liefheeft," en in wiens en geens anders hand „Hy alle dingen gegeven heeft." Hy is de Zoon, tot „wien te komen (vs. 26) of wien te te verwerpen alles beslist. Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven. Maar die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien; maar de toorn Gods blijft op hem." — O, hoe oneindig ver staat hy ook daarin boven alle Profeeten, en ook boven dezen Johannes den Dooper! Hoe goed zal het zijn, indien dat woord waarachtig blijkt: „Zy komen allen tot Hem!"

„Hy moet wassen, maar ik minder worden." Ik heb dit woord van Johannes den Dooper een schoon, en ook een diep en veelbeduidend woord genoemd. Overwegen wy het tot ons nut en voordeel.

I. Het is een schoon woord. Het heeft de schoonheid van hetgeen, op zedelijk gebied, boven al het andere schoon is: Zelfverloochening. Het heeft de schoonheid der zelfverloochening, op een zeer teder, zeer gevoelig punt. Het is toch wel waar, dat de geest die van nature in ons woont, als Jacobus zegt, „lust heeft tot nijdigheid." Onder menschen, die ook zelf iets beteekenen, vindt men weinigen, die terstond, geheel, en met blijdschap bereid zijn tot de openlijke erkenning, bewondering, vereering van anderer gaven, krachten,

meerderheid. Zich overtroffen, in de schaduw gesteld, verduisterd te zien, al is het door de Zon, valt, wanneer men zich Maan gevoelt, zoo gemakkelijk niet. Het heeft in de maatschappelijke, in de wetenschappelijke wareld dikwijls veel kwaad bloed gezet en de beste vrienden gescheiden. Ook in de kerkelijke, de godsdienstige? Ook in den vromen broederkring? — Ach, mijne Hoorders! . . . naarmate het gebied, waarop zy voorkomen, tederer en heiliger is, zijn die ondervindingen pijnlijker voor het vleesch, indien er altijd nog eenig vleesch is, en valt zelfverloochening moeielijker. — De Joden, die de discipelen van Johannes wakker maakten en, door hen, hunnen Meester in postuur wenschten te brengen, waren alles behalven onmenschkundig. Zy dachten: „Die man met den kemelshairen mantel en het sprinkhanen-gerecht is toch wel zóó niet, of hy zal *dit* gevoelen, en dan wel denkelijk ten opzichte van dezen Nazarener een anderen toon gaan aanslaan dan tot hiertoe. In hunnen eigenen kring van leeraars en schriftgeleerden hadden zy waarschijnlijk overvloed van ervaringen, waarop zy deze hoop mochten gronden. Maar schoon zy ook den mensch kenden, zy kenden *dezen* mensch, zy kenden Johannes den Dooper niet. Niet dit hart, groot genoeg om voor hooger grootheid te zwichten, ootmoedig genoeg om zich zelven te kennen, zijne plaats te weten, en zich boven de maat zijner gave of roeping niets in te beelden; godvruchtig genoeg, om de hand Gods te erkennen beide in het op den voorgrond brengen van den een, en het in de schaduw stellen van den ander; liefderijk genoeg, om zich van gantscher harte in de

eer en het geluk eens anderen te kunnen verblijden, en te waarachtig en te zeer in vollen ernst ingenomen met en toegewijd aan de zaak welke Hy voorstond, om niet tot elken prijs (en waarom niet tot den prijs van eigene verduistering?) hare bevordering te willen. — Staat naar zulk een hart, gy dienaars der maatschappy, priesters der wetenschap, vrienden der waarheid, voorlichters der menschheid, leeraars der godsdienst! en er zullen minder „krijgen en vechteryen" onder u zijn. De goede zaak, die gy voorstaat, zal meer eerbied inboezemen, en beter bevorderd worden. Van kleingeestige eerzucht gezuiverd, zult gy eerwaardig zijn. Het hart dat zich ootmoedig, godvruchtig, liefderijk, met waarachtige toewijding aan een hooger belang verloochenen kan, zal vrede hebben. Staat naar zulk een hart, gy allen die in grooter of kleiner kring (want ook in de kleinste, de nederigste kringen komt dit voor) in de wegen des levens, de bedeelingen Gods, geroepen wordt of kunt worden om de plaats, die gy bekleedt, de eerste plaats in de bewondering, de vereering, de genegenheid van anderen aan een meerder, waardiger, of die hooger rechten heeft aftestaan en steeds minder te worden waar deze wast! Staat naar een hart, dat dit doen en dragen kan, in waarheid, in eenvoudigheid, met blijmoedigheid — en vinden en openlijk verklaren dat het goed is en alzoo behoort. Zegt niet: „Het is te veel gevergd; in sommige gevallen te veel gevergd. De snaar kan te teêr zijn. Zulk een hart is bovenmenschelijk." Johannes was een mensch, en hy had het. God geeft het.

Maar gy zegt iets anders. Gy zegt: „Hier was een geheel eenig en onvergelijkelijk geval. Johannes de

Dooper trad in de schaduw; maar voor wien? Voor niemand minder dan den Eenigen Christus. Hy was tevreden minder te worden, daar deze wies; maar ook, hoe onvergelijkelijk groot was de afstand tusschen dezen en hem, tusschen den hemelschen en den aardschen, den Zone Gods en den dienaar uit de menschen?" Goed. Maar vergeet niet, dat de Zone Gods, voor zijne oogen, niet dan in de gelijkheid des zondigen vleesches het land doorging, en zijn goddelijk werk nog maar even had aangevangen. Vergeet niet, dat deze dienaar uit de menschen toch altijd Johannes de Dooper was — een profeet, ja veel meer dan een profeet; van allen die van vrouwen geboren waren de grootste, de tot de grootste taak geroepene mensch. Bovenal vergeet niet, *dat* hy een mensch was, een mensch van gelijke bewegingen als gy. Neen, waarlijk! zonder een hart als wy beschreven hebben, ware ook dit niet gegaan; niet zoo terstond, zoo blijmoedig, zoo van harte. Zonder eene godvruchtige eerbiediging van het beginsel: „Een mensch kan geen ding aannemen, indien 't hem niet van boven gegeven zij," in waren ootmoed en eenswillendheid; zonder volkomene tevredenheid met den rang en de eer van den „vriend des bruidegoms;" zonder die ware, innige liefde voor den bruidegom, waardoor hy zich zoo oprechtelijk in „diens hebben van de bruid", in zijn spreken tot de bruid kon verheugen — zou het ook by dezen voortreffelijke zoo grif en gul niet gekomen zijn tot dat openlijk: „Hy moet wassen, maar ik moet minder worden." Het zou hem een pijnlijk woord geweest zijn. Het zou hem zwaren strijd gekost hebben, reeds nu niets of weinig meer te

kunnen wezen voor zoo velen, voor wie hy tot hiertoe alles geweest was, en den dag te zien komen, dat hy zelfs geene discipelen meer hebben zou. Maar zoo hy ook nu aanvechtingen gekend heeft, zoo hy, na volkomen verwijdering van het tooneel, waarop hem zoo groot eene rol was toevertrouwd geweest, zoo hy uit de eenzaamheid eener gevangenis, de vrage tot den Christus gezonden heeft: „Zijt gy degene die komen zoude, of verwachten wy eenen anderen?" het is niet geweest omdat hy zelf zoo min, zoo geheel min geworden was, maar omdat, naar den hartewensch zijner liefde, naar het vurig verlangen van zijne hoop, de Christus niet genoeg, niet snel genoeg, niet schitterend genoeg wies.

Maar *gy* kunt u dat alles volkomen begrijpen! „Het is zoo natuurlijk", zegt gy, „dat men (en zonder aarzelen, zuchten of pruilen) voor Christus terugtreedt en Hem plaats maakt, al zou dit ook te zwaar vallen ten opzichte van ieder ander, toch altijd met ons uit de aarde aardsch." — Het is wel, mijn Broeder, en gy hebt gelijk! Alleenlijk hoop ik, dat de indachtigmakende Geest het u zal helpen onthouden, de eerste maal, en telken maal als gy dezen Christus op uwen weg ontmoet, en gy metterdaad in dit opzicht wordt op de proef gesteld.

Dit heeft plaats, vader! moeder! wanneer het hart van dat dierbaar kind, voor hetwelk gy alles waart, gelijk het alles was voor u, zich ontsluit voor eene hoogere liefde, opengaat voor Christus (voor dien Christus, wien gy zelf wellicht daarin een weg bereid hebt!), en het nu zoo in alles blijkt, dat Hy de Eerste voor dat hart is en niet meer gy. — Neen! de ouderlijke liefde is zoo belangeloos niet, als gy wel denkt.

Dit overkomt u, ijverig leeraar! trouwe zielzorger! hartelijke christelijke vriend en raadsman! wanneer de zielen, tot welker ontdekking, ontwaking, bekeering gy het middel geweest zijt, wie gy op Christus gewezen hebt, wie gy Christus hebt leeren kennen, Hem nu zóó goed beginnen te kennen dat zy u meer en meer missen kunnen, dat zy, ook zonder u, genoeg hebben aan Hem. Is het nu niet goed? Moesten niet de Johannes-discipelen Christus-discipelen worden? Hem, Hem zelven hooren, die van boven is, die boven allen is, die de woorden Gods spreekt; Hem alleen, Hem geheel, Hem met zelfstandigheid en zonder steun die uit de aarde is? — Zekerlijk het is goed; het is zeer goed; het is de vrucht van uw arbeid; het is de verhooring van uwe gebeden; het is wat gy altijd gezegd, zelf hun gezegd hebt dat wezen moest. . . En toch — en toch! Wat gy nu niet begrijpen kunt, zult gy dan wellicht gevoelen: Hy mag wel wassen, maar gy wilt niet minder worden; wel minder worden, maar niet zoo veel, niet zoo spoedig — niet zonder dat gy ten minste een weinigjen toont dat het u zeerdoet.

Doch het zal gemakkelijker vallen, naarmate gy het woord van Johannes, meer in den diepsten en uitgestrektsten zin leert verstaan en toepassen op u zelven.

Het woord van Johannes den Dooper M. G.! heeft metterdaad een dieper en uitgestrekter zin, dan waarin wy het tot hiertoe hebben opgevat. Het is een schoon woord, dat veel goeds bewijst voor het hart dat er toe in staat was. Maar het is ook een diep woord, dat, wel verstaan, het hart tot veel in staat *stelt*.

II. „Hy moet wassen, maar ik minder worden." Geheel het inwendige geestelijke levensproces is in dat woord; en het is de sleutel van vele bedeelingen Gods met zijne uitverkorenen.

Geheel het inwendige geestelijke levensproces is in dat woord. Wat ik onder deze, voor sommigen gewis eenigszins vreemde, voor anderen des te klaarder uitdrukking „levensproces" versta, zal uit de ontwikkeling der stelling wel voor allen duidelijk worden.

„Hy moet wassen, maar ik minder worden." Ook Johannes, in het oogenblik dat hy het schoone woord uitte, zal wel gevoeld hebben, dat hy hier een beginsel uitsprak, niet slechts voor zijne uitwendige verhouding tot Israël, maar ook voor zijne inwendige verhouding tot Christus. Het gebeurt menigmaal dat onze eigene woorden in een dieper zin en algemeener toepassing tot ons zelven wederkeeren, dan waarin wy ze voor het oogenblik gebruikten, en dat alzoo het woord tot anderen gesproken, met een voller kracht een woord voor ons zelven wordt. En dit is vooral het geval met die woorden, welke met volle overtuiging uit den grond des harten zijn opgeweld; want wat daaruit opwelt, leeft en toont zijn leven. De Christus moest wassen, de Dooper moest minder worden in de oogen des volks, in de oogen zijner eigene discipelen. Zoo behoorde het en zoo was het goed. Maar ook voor en in Johannes zelven moest de Christus wassen, en Johannes minder worden. Zoo was het, en (zou het goed zijn) dit moest voortgaan. — Doch hetzij de Dooper dit op dat oogenblik, al of niet, meer of minder gevoeld hebbe, zekerlijk tot die „minsten in het Koningrijk der

Hemelen" die, naar het woord des Heilands, meerder zijn dan hy, (1) behoort die man nog niet, die een christen wezen wil, en in dit woord den eisch, de wet, het beginsel zijns innerlijken christelijken levens niet verneemt, de leus niet waaronder moet geleefd worden, de voorwaarde niet zijner ontwikkeling, een eisch, een wet, een beginsel, een leus, een voorwaarde, van dag tot dag beter te begrijpen, algemeener toe te passen, trouwer te behartigen.

„Hy moet wassen, maar ik minder worden," zal ik wezenlijk een christen zijn en meer en meer worden. Christus moet in mijne oogen steeds meer, steeds grooter, steeds dierbarer worden; ik daarentegen myzelven steeds onbeteekenender, kleiner, hatelijker. Zijn woord, zijne eer, zijne zaak moet steeds zwaarder by my wegen; eigen inzicht steeds minder vertrouwd, eigen wil steeds spoediger opgegeven, eigen eer steeds minder gezocht worden, eigen belang steeds minder in aanmerking komen. Mijn Ik moet zich steeds minder tegenover het zijne of met het zijne laten gelden. Steeds prompter moet het zwijgen, waar Hy spreekt, steeds gedweër, gehoorzamer, volkomener volgen, waar Hy den weg wijst, en in alles steeds meer en zuiverer Zijne verheerlijking zoeken. Wat Hy als mijn Middelaar en mijn Verlosser voor my is en wezen wil, moet my steeds grooter, wat ik, door zijne genade en Geest, voor Hem geworden ben steeds geringer voorkomen. . . Dit is de gang, dit de ontwikkeling, dit de toeneming in het christelijk leven; dit, dit minder worden, daar

(1) Matth. XI: 11.

Christus wast, de eenige geestelijke wasdom. Dit is steeds geheiligder, steeds degelijker, steeds beproefder zijn; dit vermeerdert de kracht, en verzwakt de verzoekingen; dit brengt en houdt steeds ongestoorder in de gemeenschap van Christus, en doet steeds meer genieten van dien „vrede Gods, die alle verstand te boven gaat." Ach, hoe gaat alles den kreeftengang, waar het anders gaat! Waar de ontmoeting van Christus den hoogmoedigen zondaar wel voor een oogenblik op de kniën gebracht en in 't stof geworpen heeft, maar het daarby ook blijft; of wel de genade, die men meent ontfangen te hebben, het standpunt wordt van een nieuwen hoogmoed, waarby de ingebeelde christen steeds wast, en zijn Heiland steeds minder wordt!

Op den goeden weg vordert men niet van zelf. Het is niet genoeg Hem te kennen, Hem vóór zich te zien, en de voorwaarde der vordering te weten. Het is niet genoeg er diep van doordrongen te zijn en zich zelven gedurig te zeggen: „Hy moet wassen, maar ik minder worden." God is er toe noodig; Hy moet te hulp komen; en Hy doet het, gebeden en ongebeden. Gebeden, als Hy, op het gebed der diepgevoelde behoefte, de invloeden zijns Heiligen Geestes tot een steeds dieper ootmoed, steeds dankbarer geloof, steeds vuriger liefde en ijver schenkt; gebeden en ongebeden, waar hy den oprechten christen zulke levens-ervaringen toezendt, als hy naar zijne wijsheid meest geschikt acht om Christus voor en in hem te doen wassen en hem minder te maken. En ook hierin blijft zijne liefde niet

achter, laat zijne trouw niet af. Aldus wordt het „Hy moet wassen, maar ik minder worden," de sleutel der bedeelingen Gods met zijne uitverkorenen.

„Hy moet wassen, maar ik minder worden." *Of* Hy het meende en *hoe* Hy het meende, werd aan Johannes den Dooper gevraagd als hem straks de mogelijkheid van alle openbare werkzaamheid afgesneden en hy in de gevangenis geworpen werd, waar, in de kracht, in den bloei des mannelijken levens (hy was nog slechts dertig jaren oud!) het zwaard des beuls hem over het hoofd hing. Hem, de brandende en lichtende kaarse, in wier licht zijn volk zich slechts voor een zoo korten tijd had willen verheugen; hem, den Bode voor des Heeren aangezicht, tot wien waren uitgegaan Jeruzalem en geheel Judéa, en het geheele land rondom den Jordaan, en tot wiens verlossing of voorspraak, zich thands in Israël geen hand verroerde, geen tong bewoog! En ook al wat gy, in meerdere of mindere mate desgelijks ondervindt, belijders, predikers, vrienden en volgers van Jezus Christus! elke verkleining die u de wareld aandoet, elke teleurstelling welke u zielen bereiden, van welke gy betere dingen had mogen verwachten; elke zifting, waaraan u de Satan onderwerpt, elke vernedering door eigene zonde en zwakheid, welke uw God over u toelaat; elke spening van eene dierbare taak, elke mislukking van een loffelijken arbeid, elke stuiting van een heiligen ijver, elke onverdiende, en ook elke noodwendige in de schaduwstelling, elke diepe, donkere weg, waarin God u brengt en de trouwloosheid der menschen u verlaat — het dient alles om u op allerlei wijs de vraag voor te leggen, of het u ernst,

waarlijk ernst is met het: „Hy moet wassen, maar ik minder worden?" (Gode is het er ernst mede.) Het dient alles om u in dat minder worden te helpen, hetwelk de voorwaarde van uw wezenlijk meerder worden is. Het dient alles om, voor u en in u, dien Christus te doen wassen, die u door en onder dit alles, steeds dierbarer, steeds onmisbarer, steeds meer en alles worden kan en zal. — O beseft, erkent dit; neemt zulke bedeelingen met *dezen* sleutel aan, dan zullen zy u geen oogenblik duister, maar altijd verstaanbaar zijn; dan doen zy geen kwaad maar goed, en worden voor u redenen te meer om de liefde en trouw van den Leidsman uwer ziele te loven en Hem een nog onbepaalder vertrouwen te schenken.

Beeft, siddert, vliedt voor eene toejuiching, eene eere, een aanhang, een invloed, een geluk, waarby het omgekeerde zou plaats hebben! Maar beklaagt den medemensch, den medebelijder van Christus, die niet met u zegt, die niet weet wat het zegt: „Hy moet wassen, maar ik minder worden."

EENE TELEURSTELLING.

2 Samuel: VII.

En het geschiedde als de koning in zijn huis zat, en de Heere hem rust gegeven had van alle zijne vijanden rondom, zoo zeide de koning tot den Profeet Nathan: Zie toch, ik woon in een cederen huis en de Arke Gods woont tusschen de gordijnen. enz. enz.

De bladzijde der heilige oorkonde, die wy hebben opgeslagen, behelst de geschiedenis eener onberispelijke Begeerte, opgekomen in een godvruchtig hart, door zijns gelijken toegejuicht, door God geweigerd, door het hart, dat haar gevormd had, met aanbiddende onderwerping opgegeven. Wy willen ons die in alle hare leerzame byzonderheden herinneren en haar gebruiken tot ons nut.

I. Die geschiedenis verplaatst ons in de schoonste oogenblikken der regeering van koning David. Zijne regeering is byna nooit vrij van oorlogen geweest; doch die eerste oorlogen die door hem tot vestiging van zijn rijk, en om zich door de omliggende volkeren als koning te doen erkennen, hadden moeten gevoerd worden,

waren ten einde. Had hy zeven jaren lang te Hebron over slechts éénen stam van Israël den scepter gevoerd, thands deed hy het te Jeruzalem over de twaalf stammen, zonder iemands tegenspraak. Te Jeruzalem; want ook deze oude stad van Melchizedek, tot op Davids regeering nog altijd door de Jebuzieten ingehouden, had hy hun door een schitterend wapenfeit geheel ontrukt en met deze glansrijke overwinning alle vorige voltooid en bekroond. Op de tot hiertoe onoverwinnelijk geachte burcht Sion, waar de onvertsaagde Joab de koninklijke vaan geplaatst had, had hy voor goed zijnen zetel gevestigd. Thands heette zy Davids Stad. En deze Davids-stad had meer en meer een waardig, een prachtig, een recht koninklijk aanzien verkregen.

Op eerbiedig aanbod van den koning van Tyrus, hadden de cederbosschen en steengroeven van den Libanon de bouwstof en de Tyrische bevolking bouwlieden geleverd voor een paleis zulk een koning waardig, en rondom het vorstelijke was nog menig ander praalgebouw verrezen. Hier; ook de Filistijnen waren ten slotte nog een en ander maal door hem gekastijd en genoegzaam gekrenkt; hier herademde de krijgshaftige en wel niets minder dan bloeddorstige vorst van den langen bloedigen weg, waarvan hem de nood was opgelegd geweest, en scheen, voor het oogenblik, op niets anders bedacht te mogen zijn, dan op de handhaving van het aanzien des staats en den voorspoed des volks.

Deze verandering, dit geluk, hy weet aan wien hy het verschuldigd is. Diezelfde die „zijne handen ten strijde, zijne vingeren ten oorlog onderwezen had,"

die sints den dag dat Israëls maagdenreien van hem aanhieven: „Saul heeft zijne duizenden verslagen, maar David zijne tienduizenden," hem steeds meer in oorlogsmoed heeft doen wassen en in krijgsbeleid toenemen — is Hy het ook niet, die hem nu vreedzaam doet nederzitten in zijn huis en hem „rust geeft van alle zijne vijanden?" Ja diezelfde. Dit heeft de Heer voor David gedaan; en wat heeft David gedaan voor dien Heer? wat tot zijne openlijke, wat tot zijne evenredige vereering?

Iets heeft hy kunnen doen. Sedert de ongelukkige dagen van den hoogepriester Eli, waren de arke Gods en de tabernakel gescheiden geweest. De tabernakel is ook nu nog te Gibeon. Maar de ark? De koning heeft haar uit hare laatste voorloopige bewaarplaats, uit het huis van Obed-Edom te Kirjath Jeârim, naar den burg Sion, naar zijne Davids-stad opgevoerd, waar hy haar eerbiedig en statig onder eene voor haar vervaardigde en uitgespannen tent heeft doen nederzetten. Plechtig is de optocht geweest, groot de feestelijkheid, waarmede dat heeft plaats gehad. „De zangers gingen voor, de speellieden achter, in het midden de trommelende maagden." (1) Den koning zelf, (niet in koninklijken praal nogthands, met mantel en tulband, maar in den linnen lijfrok van een nederig leviet) had men gezien tusschen de ark en het zangkoor, en hy had het zijne hoogste eer gerekend grooten en geringen een schoon voorbeeld van ootmoed voor God en dankbare blijdschap in zijn dienst te geven. . . . Maar zijn godvruchtig,

(1) Ps. LXVIII.

zijn voor de eer van den God Israëls brandend hart was hiermede nog niet voldaan. Het heilig onderpand van Jehovah's tegenwoordigheid mocht uit zijn duistere bergplaats naar eene verhevene eereplaats vervoerd zijn; het mocht zijn waar de koning was, in het middelpunt des lands, by den zetel der regeering: maar hoe was het er gehuisvest? . . . Prachtig en kostbaar mochten de gordijnen wezen, waarvan hy het in zijne Davids-stad eene tent had doen vervaardigen: wat was eene tent by het paleis, waarin hy, de koning ja, maar toch slechts Jehovah's onderkoning, zijn dagelijksch verblijf hield? — „Zie toch, ik woon in een cederen huis en de arke Gods woont tusschen de gordijnen?" Dit denkbeeld kan dat edel, dat ootmoedig, dat godvruchtig koningshart niet verdragen. Een ander denkbeeld komt op, hetwelk zich in dat hart tot eene vurige begeerte vormt, die hy (zoo schoon is zy!), naauwelijks durft koesteren, maar nog minder onderdrukken kan. . . . „Indien hy ook voor Jehovah een cederen huis bouwen mocht! Indien hy, als een andere Mozes, de Bezaleëls en Aholiabs van zijnen tijd te werk mocht stellen, om beide de door hem gespannen tente en den ouden tabernakel te vervangen! Indien hoog, hoog boven zijn koninklijk paleis uit, een prachtige tempel zich verhief tot heerlijkheid van den God Israëls en aan zijne dienst gewijd! Indien alzoo de Davids-stad de Gods-stad werd, waarnaar de stammen opgingen. . . . Dan, ja dan, en eerder niet, zou hy de rust, die hem de Heere gegeven had, met een blijmoedig hart durven genieten!" . . .

Wat dunkt u, M. H.? Gods- en Godsdienstvrienden, wat dunkt u? Kon eene begeerte onberispelijker zijn?

Gewis zy was rein en lofwaardig. Oprechte godsvrucht, ziedaar haar bron; de eer van God, ziedaar haar doel; ootmoed, ziedaar het element, waarmede zy zich voedde en waarin zy zich bewoog.

II. Dit laatste blijkt ook uit de wijze waarop zich deze begeerte uit. Eigenlijk durft zy zich niet uiten, maar verraadt zich slechts en laat zich raden. Het is voor Nathan, den man Gods en zijn boezemvriend, dat de koning niet nalaten kan overluid te denken. Deze; zoo gaat het tusschen ware vrienden; deze heeft slechts een enkel woord noodig, om alles te verstaan wat in des konings hart omgaat. Ook zijn hart brandt voor de eer van Jehovah en voor diens openlijke en waardige vereering. Hoe zal deze krachtiger bevorderd worden dan waar de koning hem, met zulke gevoelens, een huis bouwt in zijne koningstad? Hy ziet geene zwarigheden, en hy heeft geene behoefte ze te zoeken. Hy ziet niets dan eene edele, reine, den koning waardige begeerte, en in hare vervulling eene Godverheerlijkende, Gode waardige, en daarom ook Godebehagelijke daad. Gewis! God zelf heeft deze groote gedachte in des konings hart gegeven, en daartoe de tusschenkomst van zijnen profeet niet noodig gehad. Zou hy ze daarom minder van gantscher harte toejuichen? daarom een oogenblik hare gepastheid, hare tijdigheid verdenken? Hy is er te vroom, te liefdevol, te eenvoudig toe. De koning hebbe de eere boven den profeet! Jehovah heeft die boven beiden. . . . Heeft de koning tot den profeet, met een schroom, die zijne godsvrucht des te beminlijker maakt, raadgevende en polsende, begonnen

te zeggen: „Zie toch, ik woon in een cederen huis, en de arke Gods woont in het midden der gordijnen;" niet minder beminnelijk is de onbeschroomde gulhartigheid, de schoone, heilige geestdrift, waarmede de profeet de koninklijke gedachte, die hy geraden heeft, onmiddellijk te gemoet komt, opneemt, en aanvuurt: „Ga heen, doe al wat in uw hart is, want de Heere is met u!"

Nimmer voorzeker werd eene reine begeerte, opgekomen in een godvruchtig hart, hartelijker en onbepaalder door zijns gelijken toegejuicht.

III. Maar de toejuiching was te ver gegaan; de vriendschap (gelijk zoo dikwijls) ook hier te voorbarig geweest. Zy had zich niet vergist, zy kon zich niet vergissen, als zy het heilig verlangen om Jehovah eenen tempel te bouwen en het diep ootmoedig gevoel, waarin dit gegrond was, met eene heilige vreugde goedkeurde; maar zy was te ver gegaan, toen zy, in heiligen ijver, de onmiddellijke uitvoering van dat verlangen aanried, en, zonder daartoe gemachtigd te zijn, daarop de hulp en zegen des Heeren toezeide. De stichter van een vast en duurzaam heiligdom voor den God van Israël, dat een tabernakel vervangen zou, die, in de dagen van Mozes, niet dan op eene bepaalde lastgeving Gods en naar zijne duidelijke, zeer omstandige voorschriften was opgericht; de stichting van zulk een heiligdom was zeker te een of anderen tijd te wachten, lag gewisselijk in de ook in dat opzicht niet onbekende bedoelingen Gods; maar zy was eene zaak van te heilig gewicht en te uitgestrekte beteekenis, dan dat zy aan

den goeden wil en heiligen ijver van een godvruchtig gemoed kon worden overgelaten. Jehovah zelf had zich voorbehouden daartoe het rechte tijdstip te kiezen en den rechten man aan te wijzen. En dat rechte tijdstip was nog niet gekomen, die man; schoon anders een man naar Gods hart; die man was koning David niet. Zijn geweten zou hem — het kon niet anders — ten allen tijde getuigenis geven, wat zijn God hem ook nog op andere wijze verzekeren zoude, dat het goed was dat deze taak in zijn hart geweest was (1); doch hare verwezenlijking werd hem op de stelligste wijze ontzegd. Zie hier welke boodschap, ook tot eigen verootmoediging, hem den volgenden morgen in naam des Heeren brengen moest diezelfde man, die den vorigen dag hem, uit zijn eigen hart, volmondig had toegeroepen: „Doe al wat in uw hart is, want de Heer is met u!"

„Het gebeurde in denzelfden nacht, dat het woord des Heeren tot Nathan geschiedde, zeggende: Ga heen en zeg tot mijnen [dienst]knecht, tot David: Zoo zegt de Heer: Zoudt gy my een huis bouwen tot mijne woning? Ik heb immers in geen huis gewoond van den dag af, dat ik de kinderen Israëls uit Egypte opvoerde tot dezen dag toe; maar ik ben geweest rondtrekkende in eene tent en tabernakel. Zoo lang ik met al de kinderen Israëls heb rondgetrokken, heb ik wel een woord gesproken tot éénen der stammen Israëls, dien ik geboden had mijn volk Israëls te weiden, zeg-

(1) Zie 2 Kron. VI: 8.

gende: waarom bouwt gy my geen cederen huis? Nu dan, alzoo zult gy tot mijnen dienst[knecht], tot David, zeggen: Zoo zegt de Heer der heirscharen: Ik heb u genomen van de schaapskooi, van achter de schapen, om tot een Voorganger te zijn over mijn volk, over Israël! En ik ben met u geweest overal waar gy zijt heengegaan, en heb alle uwe vijanden van voor uw aangezicht verdelgd; en ik heb u eenen grooten naam gemaakt, gelijk den naam der Grooten die op aarde zijn. En ik heb voor mijn volk, voor Israël eene plaats besteld, en hem geplant, dat hy aan zijne [eigene] plaats wone, en niet meer heen en weder geschokt worde, en de kinderen der verkeerdheid [verraderlijke volken] hem niet meer verdrukken, als in het eerst en van den dag af dat er, naar mijn gebod, Richters geweest zijn over mijn volk Israël.

Doch u heb ik ruste gegeven van alle uwe vijanden. Ook maakt de Heer u bekend, dat de Heer *u* een huis maken zal. Wanneer uwe dagen zullen vervuld zijn en gy met uwe vaderen zult ontslapen zijn, zoo zal ik uw kroost na u doen opstaan, dat uit uwen lijve voortkomen zal, en ik zal zijn koninkrijk bevestigen. Die zal mijnen naam een huis bouwen, en ik zal den throon zijns koningrijks bevestigen tot in eeuwigheid. Ik zal hem tot een vader zijn, en hy zal my tot een zoon zijn, dien ik, wanneer hy overtreedt, met eene menschenroede en met slagen van menschenkinderen zal kastijden. Maar mijne goedertierenheid zal van hem niet wijken, gelijk ik die van Saul heb doen wijken, dien ik van voor uw aangezicht heb weggedaan. Doch *uw* huis zal bestendig zijn, en *uw* koningrijk tot in

eeuwigheid, voor uw aangezicht; *uw* throon zal vast zijn tot in eeuwigheid! . . .

Naar alle deze woorden en naar dit gantsche gezichte, alzoo sprak Nathan tot David."

Voorzeker! nooit werd heilige begeerte stelliger door den Heer afgeslagen, maar ook nimmer pijnlijke teleurstelling door heerlijker uitzichten vergoed.

IV. En welk een indruk maakte een ondervinding als deze op het hart van den koning? Zoo als van dat godvruchtige, dat nederige hart te verwachten was, dat in den vurigen wensch om Gode een huis te stichten en in den ootmoed om zich het denken aan zoo grootsch eene taak naauwelijks waardig te keuren gelijkelijk ter goeder trouw was geweest. Waar geen hoogmoed te krenken valt, zijn teleurstellingen zoo pijnlijk niet, en is er niets dat verhindert ten volle te waardeeren en geheel te smaken, wat goddelijke liefde tot vergoeding of verzachting aanbiedt. Zoo ging het den koning. Naauwelijks had Nathan zijn gantschen last volbracht, of de koning begaf zich zonder te andwoorden, in de volheid zijns gemoeds, tot de tent der arke. Daar, in heilige eenzaamheid, wierp hy zich voor het aangezicht des Heeren neder, en stamelde niets dan dank, niets dan lof, niets dan betuigingen van eene onbepaalde erkentelijkheid, een oneindig vertrouwen uit. Stamelde, zeg ik; want schoon de uitboezeming van David, die ons bewaard is, geenszins die welsprekendheid mist, die aan de uitstorting van een tegelijk diep ontroerd en opgetogen hart altijd eigen is, en die den „liefelijken in psalmen Israëls" doet herkennen, zoo draagt zy daarby nogthands,

in eene zekere mate van verwarring en beminlijke gebrekkigheid, van de overstelping des gevoels het kenmerk.

„Wie ben ik Heere, Heere!" zoo barstte hy uit: „en wat is mijn huis, dat gy my tot hiertoe gebracht hebt?

En nog is dit te klein in uwe oogen, Heere, Heere! maar gy spreekt ook over het huis uwes dienstknechts tot in verre tijden; en dat dit den menschen tot een wet moet zijn, Heere, Heere! . . ."

„En wat" — gaat hy na een oogenblik afbrekens voort: „En wat zal David nog meer tot u spreken? Gy kent immers uwen dienstknecht, Heere, Heere!

Om uws woords wil en naar uw hart hebt gy al dit groote gedaan, dat gy aan uwen knecht hebt doen bekend maken.

Zoo dan, Gy zijt groot, Heere God! want niets is u gelijk, en er is geen God, dan Gy alleen! naar alles wat wy gehoord hebben met onze ooren!

En welk volk is gelijk het uwe, gelijk Israël, een eenig volk op aarde, welks God is opgetogen om het zich tot een volk te verlossen, en om het eenen naam te maken, en om zulke groote en ontzettende dingen te doen aan uw land, om uws volks wil, dat gy u verlost hebt van de Egyptenaren, van de volkeren en van hunne goden, en hebt uw volk Israêl u tot een volk bevestigd tot in eeuwigheid; en gy Heere! zijt hun tot een God geworden.

Nu dan: Heere God! het woord dat gy over uwen knecht en over zijn huis gesproken hebt, doe dat bestaan in eeuwigheid, ja, doe gelijk gy gesproken hebt.

En dat uw naam worde groot gemaakt in eeuwigheid, dat men zegge: De Heere der heirscharen is God over

Israël! En dat het huis van David uwen dienstknecht bevestigd zij voor uw aangezicht! Want gy, Heere der heirscharen, God van Israël! hebt het voor het oor van uwen dienstknecht geopenbaard, zeggende: Ik zal *u* een huis bouwen! daarom heeft uw dienstknecht zijn hart bereid gevonden dit gebed voor u uit te storten.

Nu dan, Heere, Heere! gy zijt de waarachtige God, en uwe woorden zullen waarheid zijn, en gy hebt dit goede tot uwen dienstknecht gesproken. Zoo volhard dan in uwe liefde, en zegen het huis van uwen dienstknecht, dat het voor uw aangezicht zij in eeuwigheid! Want gy Heere, Heere! hebt het gesproken, en door uwen zegen zal het huis van uwen dienstknecht gezegend zijn in eeuwigheid!"

Had de opgetogene koning, die de ondergane weigering glad vergeet, in de heilrijke toezeggingen, waar hy zijnen God voor dankt, ook dit verstaan, dat daarin van eindeloos meer dan van tempelbouw door een zoon zijner lendenen, van voortdurend koningschap in zijn koninklijk huis gewaagd, dat daarin op den Eeuwigen koning uit zijn huis gedoeld wordt? op den Koning der koningen, den Heer der heeren, op den Gods- en Davidszoon, die in het vrederijk, door Hem te stichten, al de beloften Gods, aan Abraham en zijn kroost geschied, voor dat bevoorrecht kroost en alle de in hem gezegende volken vervullen zal? . . . Dit is zeker dat, van dit oogenblik af, de snaren op zijne harp gesteld worden en de tonen weêrklinken, die van Dien en zijnen scepter gewagen, en dat de afgebrokene uitingen van het overstelpt gemoed, die wy hoorden, overgaan in psalmklanken als deze: „O Heere! de koning is ver-

blijd over uwe sterkte, en hoezeer is hy verheugd over uw heil! Gy hebt hem zijns harten wensch gegeven, en de uitspraak zijner lippen hebt gy niet geweerd. Want gy komt hem voor met zegeningen van het goede; op zijn hoofd zet gy een kroon van het fijnste goud. — Groot is zijn eer door uw heil; majesteit en heerlijkheid hebt gy hem toegevoegd. Want gy zet hem tot zegeningen in eeuwigheid! Gy verblijdt hem tot groote vreugde voor uw aangezicht." (1)

Voorzeker! nooit was inniger wensch met een blijmoediger hart, een tevredener dankbaarheid opgegeven en vaarwel gezegd.

Is het noodig M. H. ten slotte dezer geschiedenis, u nog met vele woorden te doen opmerken van wie en wat hier te leeren valt? Wy willen pogen het met weinige te doen.

Van al de personen, die hier handelen, is te leeren: van David, van Nathan, van den Heer!

1. Van David.

Hy beschaamt hier menig onzer; door zijn vurigen ijver voor Gods eer en dienst; door zijn diepen en ongeveinsden ootmoed; door zijn dankbaar geloof.

De dagen van rust, hem door den Heer geschonken na zoo vele jaren van onrust en strijd, grijpt hij aan en meent hy te moeten besteden tot een groot en nieuw werk te zijner verheerlijking.

Menig onzer zou onder dergelijke omstandigheden zeggen: „de rust moet rust zijn;" doen alsof zy hem

(1) Ps. XXI.

toekwam; „eindelijk" eens op zijn gemak, voor zijn genot gaan leven; een of anderen lang genoeg onderdrukten wensch tot veraangenaming van eigen staat, tot verhooging van eigen aanzien, botvieren; zich ongehinderd overgeven aan dit of dat geliefkoosd tijdverdrijf, waartoe hem vroeger de gelegenheid ontbrak — of meenen dat hy het al heel wel maakte, indien hy zich nu onverdeeld met de belangen zijner eigene ziel en zaligheid bezig hield. Maar is er ook voor hem, wien deze het hoogste zijn, naar de mate zijner gaven, krachten en gelegenheden niet nog iets meer te doen? Hy denke aan David.

Koning David kon het denkbeeld niet verdragen zelf te wonen in een cederen huis, terwijl de arke Gods gehuisvest was tusschen gordijnen. — Zonder koning te zijn, woont menigeen in een cederen huis, die er weinig naar vraagt hoe de arke Gods gehuisvest is; die weinig overheeft voor de behoeften eener betamelijke, Godewaardige eeredienst, waarby het uitwendige met het inwendige overeenstemt. Menig ergert zich terstond aan hetgeen in eigen woning zijn goeden smaak, zijne behoefte aan orde en netheid beleedigt — en ook in het heiligdom; maar hier op de goedkoopste wijze. „Wy leven niet meer onder het oude testament; wy zijn niet roomsch; wy hechten niet aan het uiterlijke;" dit zijn voor velen voortreffelijke argumenten, om de gordijnen gordijnen te laten, en het eigene huis steeds prachtiger te versieren. Gelukkig zijn er ook die als David denken. Zouden zy er te slechter christenen, te slapper protestanten om zijn?

De vurige begeerte om iets, iets groots, tot de open-

lijke vereering van zijnen God te verrichten, ging by David met den diepsten ootmoed gepaard. Naauwelijks durfde hy haar voor de ooren van een Nathan uiten! Is dat altijd juist by uitnemendheid de geest, waarin wy christenen van den tegenwoordigen tijd de schoone voornemens opvatten, de grootsche plannen mededeelen, die op de eere Gods en de uitbreiding zijns rijks gericht zijn? Loopt er nooit iets onder alsof men, in plaats van den tempel des Heeren, een toren wilde bouwen en een naam voor zich zelven maken? — De geest van ootmoed, ongeveinsden ootmoed is anders tot elk goed werk zulk een onontbeerlijke, en voor hem, die het werken zal, zoo gezegende geest. Vooral ook als er teleurstellingen komen; beletselen; als God, in zijne wijsheid verbiedt, verhindert te bouwen, wat wy met de beste bedoelingen bouwen wilden. Dan zegt een ootmoedige David nog: „Wie ben ik, Heere, Heere! en wat is mijn huis, dat gy my tot hiertoe gebracht hebt?" Maar de hoogmoedigen pruilen, en twijfelen of het woord van Nathan ditmaal wel een woord van God is.

Het is waar, het verbod des Heeren ging voor dezen David met de heiligste beloften gepaard. Wat hy niet doen mocht voor den Heer, zijn zoon na hem zou het doen, en — de Heer zou het *hem* doen! Het huis van Saul was eene *tente* geweest, eene losse tente. De pinnen waren uitgetrokken; de tent was in één gestort en verworpen. Een blijvend *huis* zou de Heer David stichten, een vasten throon, een eeuwig (zoon van Isaï, denk het in!) een eeuwig koninkrijk. Doch zouden deze heerlijke toezeggingen hem de ondergane teleur-

stellingen vergoeden, het kwam daartoe geheel op Davids geloof aan. En het hart van een geloovige, die zijn zin niet krijgt; zijn zin, die toch zoo goed, zoo rein, zoo loffelijk, zoo Godewaardig was! heeft somtijds sterke verzoekingen tot ongeloovigheid. Er moet juist zulk een ootmoedig, zulk een dankbaar geloof zijn, als in Davids hart leefde, om zich met het betere te kunnen troosten, als het goede geweigerd wordt. En hy troost zich niet slechts, hy dankt, hy looft; hy heeft voor het dankgevoel zijns harten geen woorden genoeg. Denkt M. V.! denkt aan David, zoo menigmaal een schoon uitzicht u ontzinkt, en Gods woord ter vergoeding u van geen ander spreekt dan — het schoonste!

2, Leert ook van Nathan. Vergeet het schoone voorbeeld niet, dat hy u in deze geschiedenis geeft van gulhartigheid, eerlijkheid, eenvoudigheid, gehoorzaamheid, kloekheid.

Niet alle menschen, niet alle vromen, niet alle dienaars des Woords, zijn er even grif mede, schoone denkbeelden toe te juichen, die niet uit henzelven komen. Nathan, in de eerlijkheid van zijn hart, zondigt hier een weinig door onbedachtzaamheid. Velen in dergelijke gevallen zondigen veel meer door eene bedenkelijkheid, waaraan hun hoogmoed meer deel heeft dan hunne wijsheid. Wy moeten Nathan liefhebben om dat voorbarig: „Ga heen, doe al wat in uw hart is, want de Heer is met u." Hy sprak naar zijn hart, en een goed hart was het; een nobel hart, vol liefde voor Jehovah en ook voor David. Het is waar: hy had geen hooger last. Maar hebben zy juist altijd een hooger

last, die er steeds op uit zijn een heiligen ijver te stuiten, eene opgewekte geestdrift neder te zetten, by anderen den Heiligen Geest uit te blusschen?

Zoo eenvoudig als de oprechte Nathan geweest was in het toejuichen naar de uitspraak zijns harten, zoo eenvoudig was hy ook in het terugnemen, naar hooger onderricht. „Daarvoor was hy profeet!" roept gy uit. Welnu, gy zijt christen. Wees gy dan ook niet meer zoo bang u zelven ongelijk te worden, uwe woorden terug te nemen, wanneer later nadenken, hooger voorlichting, raadpleging met het Woord Gods, u doet inzien dat gy voorbarig geweest zijt, te veel hebt gezegd, te sterk hebt gesproken! Gy zijt christen: dus moogt gy geenen hoogmoed hebben, waaraan dit iets kost. Gy zijt christen: dus hebt gy slechts te volgen, waar God door zijn Woord en Geest in uw geweten gesproken heeft.

Al is men een profeet, een erkend dienaar Gods, een christen, het is daarom nog altijd zoo gemakkelijk niet een koning, een vriend, boodschappen te brengen, die niet zijn naar hun wensch. Wy zien niet, dat Nathan aan de zijne iets verzacht of verbloemd heeft: „Zoo zegt de Heer: zoudt gy my een huis bouwen tot mijne woning! . . Ik heb u genomen van de schaapskooi, van achter de schapen." . . . Indien gy zeker weet, dat het uwe roeping, en wat uw plicht is — wees kloek als hy!

3. Van den Heer is hier te leeren; hier gelijk overal, waar wy Hem mogen gadeslaan in den omgang met zijn volk; in zijne handelwijze met zijne heiligen, zijne

kinderen. Wat zien wy? Hy keurt goed, Hy heeft een welgevallen (het kan niet anders) aan hetgeen in Davids hart is. Nogthands vergunt Hy hem niet het te doen. Hy vergunt hem de uitvoering niet, maar ververbergt hem geenszins zijn welgevallen in het voornemen.

Hy vergunt hem de uitvoering niet. Waarom niet? Niet omdat de zaak niet even goed zoude wezen als de bedoeling voortreffelijk. Maar omdat het de tijd niet is, noch David de man. Deze tijd is een tijd van rust, maar niet van duurzame rust. David is een krijgsman. De man van het zwaard, die voor den tempel Gods de plaats veroverd heeft, is daarom de man nog niet om hem te bouwen. David heeft veel bloeds moeten vergieten! O mijn koning! zoo gy eens wist, hoeveel bloeds en welk bloed er nog geplengd zal worden, voor uwe dagen zullen vervuld en gy met uwe vaderen zult ontslapen zijn, gy zoudt aan geen tempelbouw denken.

Hy verbergt hem geenszins zijn welgevallen in het voornemen. Waarom niet! Omdat zijne liefde dit niet wil; omdat zijne wijsheid dit niet eischt; omdat zijne waarheid dit niet kan. God is waarachtig. Wat goed is, is goed en zal by Hem aliijd zijne eer hebben en zijn loon.

Hier zijn lessen voor al wat regeert, voor al wat de leiding van anderen heeft, voor al wat opvoedt. Voor regenten in den staat, voor voorgangers in de kerk, voor vaders en moeders in dien hoogst aangelegen kring, die tegelijk een kleine staat en een kleine kerk is: het huisgezin.

Niet al wat in zichzelven goed is, is tijdig; niet al

wat loffelijk is, kan vergund worden. De heilige ijver maakt de roeping niet. De goede bedoeling brengt de gave niet mede. Regeeringswijsheid laat zich door geen welbehagen aan schoone opwellingen medesleepen of van haar stuk brengen. Het is echter geen wijsheid daaraan geen recht te laten wedervaren.... Maar het is eene vreugde, die de liefde zich niet weigeren kan, om dit van gantscher harte te doen.

De Heer heeft het voor David gedaan, door de afsnijding van zijnen onberispelijken, Hem welgevalligen wensch met de heiligste toezeggingen voor de toekomst te doen gepaard gaan; door hem te toonen al wat in *zijn* hart was *voor hem!* Deze liefde hebben wy niet slechts, in onze mate en in onze betrekkingen, *na te volgen*, maar te *aanbidden*. Ach, ook wy, wy kunnen haar by ondervinding kennen! Geen wensch snijdt zy ons af, geen teleurstelling bereidt zy ons in den tijd — of daar is zy met de belofte der heerlijkste toekomst, om ons meer dan te vertroosten. Gods woord aan David is vervuld. Salomo heeft hem een huis gebouwd. Dat huis is gevallen. Maar de stoel van David is in den throon des Messias vereeuwigd. Hy regeert van zee tot zee en van de rivier tot aan de einden der aarde (1); en der grootheid dezer heerschappy en des vredes zal geen einde zijn op den throon van David en in zijn koningrijk, om dat te bevestigen en dat te sterken met gericht en gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid. (2) — Ook aan ons zal God zijn woord

(1) Ps. 72:8.

(2) Jez. 9:5.

vervullen. Die in dezen Gods- en Davids Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven. Vele schoone wenschen, ook voor het godsrijk op aarde, worden niet vervuld, vele heilige ondernemingen ons ontzegd, aan anderen opgedragen. Maar die door doen en laten, door ijveren en berusten, den wil van God geloovig eert, dien zal Hy al zijne liefde toonen.

ZESTAL KERKREDENEN

ONDER DEN INDRUK DER TIJDSOMSTANDIGHEDEN

UITGESPROKEN

DOOR

NICOLAAS BEETS.

OPNIEUW NAAR DEN EERSTEN DRUK VAN 1870

KEMINK & ZOON,
OVER DEN DOM TE UTRECHT,
1904.

Aardsche machten! looft den Heer;
Geeft den Heere sterkte en eer:
Dat de lof van 's Hoogsten naam
Aller grooten roem beschaam:
Vorsten! 't voegt u Hem, in 't midden
Van zijn heiligdom te aanbidden:
't Voegt u, met de godgetrouwen,
's Heeren heerlijkheid te ontvouwen.

's Heeren stem ontbloot het woud:
Maar hij, die op God vertrouwt,
Buigt zich veilig, Hem ter eer,
Juichend in zijn' tempel neêr.
't Is de Heer, wiens wenk de stroomen
In hun woede kan betoomen;
Die, in macht nooit af te meten,
Eeuwig is ten troon gezeten.

PSALM XXIX: 1, 5.

HET ONWEDER AAN DEN POLITIEKEN HEMEL.

I.

„De God der eere dondert." Zoo spreekt de godvreezende in dien heerlijken Psalm (1), waarin een der plechtigste oogenblikken, een der ontzettendste verschijnselen in het leven en werken der natuur, met de stoutste trekken, de gloeiendste verven geschilderd wordt; waarbij het echter niet om een meesterstuk van natuurschildering, maar om een psalm, een lofzang, eene uitstorting van het gevoel van aanbidding, een opwekking tot verheerlijking Gods te doen is. Een dier ontzaglijke onweders, zoo als ze in een land van hooge bergen vernomen worden; zoo als het land der psalmisten en profeten ze kende; een onweder, schielijk van „de Groote," de Middellandsche zee opgekomen, boven de hemelhooge Libanon en Antilibanon in al zijn hevigheid uitgebarsten, en in zijn laatste, nog geweldige, kracht uitwoedende over de woestijn van Arabië, rolt hier over onze hoofden, en vertoont ons van oogenblik tot oogenblik tooneelen van verwoesting

(1) Ps. XXIX.

en schrik. Maar vooraf klinkt als ware het een bazuingeklank uit het heiligdom, dat de stemming aangeeft, waarin het aangehoord, waarin zijn ontzettende werkingen moeten gadegeslagen worden.

„Geeft den Heere," zoo roept de mond des als van den eersten en nog slechts door *hem* gehoorden donderslag met den geest der aanbidding vervulden zangers den hoogsten en heerlijksten onder zijne medeschepselen, den machtigsten der stervelingen, ja misschien den engelen des hemels toe, nu daar zij met hem worden opgeroepen om in het ernstig, het ontzettend spel van hem onbekende natuurkrachten eene openbaring te zien van de alles te bovengaande, de verpletterende macht van den hem welbekenden Schepper van hemel en aarde, van wiens „eeuwige kracht en goddelijkheid" alle geschapene krachten dienaren zijn:

„Geeft den Heere, gij kinderen der machtigen!
geeft den Heere eere en sterkte!
„Geeft den Heere de eere zijns naams!
„Aanbidt den Heere in de heerlijkheid des heiligdoms!"

Daar breekt het onweder los; daar rolt de donder met schielijk opvolgende, met steeds heviger slagen. En elke slag is eene „stem des Heeren"; die zijne eere uitroept; die zijne werkzame tegenwoordigheid verkondigt; die aan zijne macht getuigenis geeft; die zijne majesteit inprent.

„De stem des Heeren is op de wateren.
„De God der eere dondert.
„De Heere is op de groote wateren.
„De stem des Heeren is met kracht.

„De stem des Heeren is met heerlijkheid."

De uitwerkselen dezer „kracht" blijven niet achter. Zij zijn verschrikkelijk. De „heerlijkheid" des Heeren betoont zich als onberekenbare overmacht. Het hoogste wordt aangetast. Het sterkste wordt verbroken. Het onbewegelijkste schijnt te daveren. Vreeselijke dingen worden bij de vreeselijkste verlichting gezien:

„De stem des Heeren breekt de cederen;
„Ja, de Heere verbreekt de cederen van Libanon;
„En hij doet ze opspringen als jonge stieren,
„Libanon en Sirion, den jongen buffel gelijk.
„Des Heeren stem werpt vlammen vuurs in 't rond!"

Bij het schrille licht zijner bliksemstralen wordt de gansche natuur een tooneel van verwarring en verwoesting. De wildernis, de ontzetting inboezemende wildernis, „de groote en vreeselijke woestijn", schijnt op alle punten te gelijk aangetast. Het anders zoo statige woud steekt ontbladerde kruinen, ontschorste, in den top getroffene en gespletene stammen omhoog. En het gedierte des wouds, door het vuur des hemels gespaard, maar door angst geperst, baart ontijdige jongen:

„De stem des Heeren doet de woestijn beven;
„De stem des Heeren doet de woestijn Kades beven.
„De stem des Heeren doet de hinden jongen werpen,
„en ontbloot de wouden!"

Doch de geest der aanbidding is geen geest van vreeze, maar des vertrouwens. Te midden der verschrikkingen, die voor oogen zijn, die hem omringen, verheft hij zich tot het heiligdom, waar de verheerlijking van God door niets afgebroken, door alles aangevuurd wordt:

„Maar in zijnen tempel zegt Hem een iegelijk eere."

Terwijl de plasregen, waarin de afdrijvende bui zich begint te ontlasten, nedergutst, is het hem alsof hij zelf iets gevoelt van de rustige kalmte, waarin — boven alle cederen, boven alle bergen, boven alle waters en onweerswolken — in de stille majesteit zijner volstrekte macht — zit en voorzit op zijnen onaantastbaren Konings- en Richterstroon, de Heere wiens „stem op de groote wateren" was, „de God der eere" die „gedonderd" heeft.

Zoo zat, zoo zit Hij, zoolang de wereld stond, over alle donderwolken, over alle waterstroomen, die niet dan zijne boden en dienaren waren. Met die zelfde kalmte der heiligheid, ook op dien dag, „toen alle fonteinen des grooten afgronds opgebroken, en de sluizen des hemels geopend werden;" ook in die „veertig dagen en veertig nachten, dat de plasregen op de aarde was en de wateren de overhand namen" over de hoogste bergen, maar de arke ophieven, dat zij „wandelde" op de wateren, vlottende „tempel" waarin „den Heere eere gezegd werd." Zoo zal Hij zitten en regeeren, zoolang de wereld staat.

„De Heere heeft gezeten over den watervloed."

„Ja de Heere zit, Koning in eeuwigheid."

Bij deze herinnering, bij deze overtuiging, is het alsof de hemel opklaart, en de regenboog op de wolken verschijnt, onderpand van des Heeren onverwrikbare liefde en trouw.

„De Heere zal zijnen volke sterkte geven;

„De Heere zal zijn volk zegenen met vrede."

Is het niet alsof met deze woorden, na het onweder,

het gezang der vogelen weder aanvangt, en het vriendelijk geluid der veldschalmei zich op nieuw laat vernemen?

II.

„De God der eere dondert." Waar dit plaats heeft, waar in het leven en werken der natuur die ontzaglijke oogenblikken beleefd, die ontzettende verschijnselen gezien worden, die, het zij ze van nabij bedreigen, het zij ze op eenigen afstand vernomen worden, zoo aangrijpende zijn voor zinnen en zenuwen, daar leert ons de Psalm, wat er omgaat in de ziel van den dienaar Gods, van den godvruchtige, die in dit alles het leven en werken, het spreken en kracht doen van dien God erkent, wien de gansche schepping hem verkondigt, en aan wiens wenk, naar zijn innigst bewustzijn, alle leven en bewegen hangt.

De geest der aanbidding grijpt hem aan; wat hij hoort en ziet wordt in zijn hart en mond een roep-, een wekstem tot eerbiedige Godsverheerlijking.

Het ontzettend schouwspel schokt zijn Godsbetrouwen niet, maar verhoogt zijn bewustzijn daarvan; doet het schooner uitkomen; loutert en versterkt het.

Zijn innigst hart zegt hem, en hij heeft behoefte het luide te verklaren, dat het, evenmin als iets anders, eenig wezenlijk onheil zal aanbrengen voor het volk van God. Het „donderen van den God der eere," zijne „stem, die op de groote wateren is," bepaalt hem, als bij tegenstelling, bij de belofte en de bedeelingen zijner liefde en trouw.

Zou het ook zoo kunnen, zou het ook zoo moeten wezen, in die *plechtige oogenblikken der Godsregeering, welke wij in dezen onzen tijd beleven;* bij die ontzettende verschijnselen in het leven, werken, en woelen der volkeren, die voor onze oogen zijn en zoo vele harten van bange bezorgdheid doen kloppen? — Gewisselijk! Voor die er de Godsregeering in erkent, die er de stem in hoort van dien God, „in wiens hand alle creaturen alzoo zijn, dat ze zonder zijnen wil zich niet roeren of bewegen kunnen," en die de God is van zijn hart.

Inderdaad, de geschiedenis van den dag, het ontzettend tijdsgewricht dat wy beleven, het vreeselijk onweder dat boven ons werelddeel is losgebarsten, is wel geschikt om de ziel met eene eerbiedige, eene sidderende aanbidding te vervullen, en tot eene overeenkomstige Godverheerlijking te dringen het hart en den mond van den man, die dit alles uit hooger, uit het hoogste oogpunt beschouwt, uit het oogpunt der Godsregeering; die ook in *dit* onweder meer ziet dan de natuurlijke ontploffing van lang vergaderde en opgehoopte electrieke stoffen, en nog iets anders dan de jammerlijke vrucht van heerschzucht van vorsten, naijver van volkeren, trouwloosheid van kabinetten, opstoking van eerzuchtigen, overmoed van wanhopigen. Die daar zegt: „De God der eere dondert; de HEERE is op de groote wateren." Die ook in de ratelende donderslagen van dezen bloedigen oorlog de stem des Heeren onderscheidt, de stem des Heeren, die „met kracht," de stem des Heeren, die „met heerlijkheid" is.

En wie kan weigeren dit te doen? Wie gevoelt zich

niet door alle omstandigheden, wie niet van oogenblik tot oogenblik daartoe gedrongen?

Hoe plotseling, hoe onverwacht is dit onweder opgekomen! Hoe viel die eerste bliksemstraal als uit een helderen hemel! Menigmaal in de laatste jaren heeft de bezorgheid onweders gevreesd, de weerwijsheid onweders voorspeld en voorzien, die niet gekomen, die afgedreven zijn. Maar dit werd niet voorzien, en het kwam; het is er; het woedt nog immer voort. Welke menschelijke macht zal in staat zijn er een einde aan te maken, wanneer het *haar* behaagt? Welke menschelijke wijsheid zal zich vermeten te voorzeggen, te berekenen, hoe lang of hoe kort het nog woeden, hoe veel of hoe weinig schade het nog aanrichten zal? . . .

Hoe vele verwachtingen, hoe vele gissingen, hoe veel hoop aan den eenen, hoe veel vrees aan den anderen kant zijn in dit opzicht reeds beschaamd geworden! Men zag de verwoesting van de schoone Rijnstreek te gemoet; en het is in den Elzas, het is in Lotharingen dat de bui gevallen is, dat de cederen, de cederen van Libanon verbroken zijn! Ai mij, hoe veel berekeningen hebben dáár gefaald; hoe veel overmoed is dáár te schande gemaakt; hoe veel trots vernederd; hoe veel dapperheid te vergeefs geweest! „Geeft den Heere, gij kinderen der machtigen! geeft den Heere eere en sterkte! Geeft den Heere de eere zijns naams; aanbidt Hem in de heerlijkheid des heiligdoms!" —

„Geeft den Heere eere en sterkte! geeft den Heere de eere zijns naams!"

Dat de overwinnaar het doe, daar hij op het rookend slagveld bloedige lauweren plukt, de eere der

overwinning niet aan eigene macht of wijsheid toeschrijvende!

Dat de overwonnene het doe, zich niet met de blindheid eener denkbeeldige krijgskans troostende, of bittere verwijten richtende tot menschen die God verblind heeft; maar zich mannelijk verootmoedigende onder de sterke, de Goddelijke hand, die hem vernederd heeft!

Dat een dankbaar volk het doe, hetwelk tot nog toe niet te vergeefs de zwaarste offers brengt, daar het de rampen des oorlogs van zijne grenzen geweerd ziet; dat het in een Hem verheerlijkend *„Een vaste burg is onze God"* uitbarste (1).

Dat een zwaar beproefde natie het doe, door zich onder zijne slaande hand te vernederen, hare afgoden te laten varen, allen eigenroem op te geven, en alsnog, alsnog hare kracht en hare toevlucht bij Hem te zoeken.

Maar dat ook wij het doen, mijne geliefde Landgenooten! Volk van Nederland, dat ook wij het doen! Wij, die noch door onze wijsheid, noch door onze onzijdigheid, noch door de kloeke houding die wij hebben aangenomen, tot heden toe buiten het gedrang zouden gebleven zijn, indien het Gode niet behaagd had ons daar buiten te houden; en die het zekerlijk nog veel minder aan onze groote deugden en voortreffelijkheden te danken hebben, dat het onweder, dat anderen drukt, aan ons tot hiertoe is voorbijgeschreden. „Geeft den Heere de eere zijns naams! aanbidt den Heere in de heerlijkheid des heiligdoms!" BARMHARTIG en GENADIG

(1) Gelijk te Berlijn, op de afkondiging der eerste overwinning, heeft plaats gehad.

is voor *ons* zijn naam, LANKMOEDIG EN GROOT VAN GOEDERTIERENHEID. Hij doet ons niet naar onze zonden, en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden. „De God der eere dondert. De Heere is op de groote wateren. De stem des Heeren is met kracht. De stem des Heeren is met heerlijkheid." En wij, die in dit ontzettend tijdsgewricht, in het diep gevoel van onze en aller stervelingen afhankelijkheid, Hem in zijne aanbiddelijke wegen, werken, en gerichten gadeslaan en wenschen te verheerlijken, wij hebben Hem daarbij voor zijne ons sparende goedheid te prijzen.

„Maar — indien het anders ware!" „Maar — het kan anders worden!" Geen nood, mijn volk! geen vrees voor den godvruchtigen onder ons! Ook het van naderbij aanschouwen, ook het op zijn beurt blootstaan aan, het persoonlijk deelen in de ontzettendste dingen, welke de Godsregeering over de aarde brengt, schokt zijn Godsbetrouwen niet, maar doet het hem te inniger bewust worden; doet het te schooner uitkomen; loutert en versterkt het.

„De stem des Heeren breekt de cederen van Libanon;" maar het geloof is een palmboom, die tegen de verdrukking in wast. „De stem des Heeren doet „de woestijn beven; de Heere doet de woestijn van Kades beven; „de stem des Heeren doet de hinden jongen werpen, „en ontbloot de wouden; *maar in zijnen tempel zegt Hem een iegelijk eere.*" — Het geloof is eene *zielskracht*, welke boven de sidderingen en ontsteltenissen eener onwillekeurige, eener dierlijke vrees verheft. Het geloof is eene *zielsverheffing*, welke opheft tot de rustgevende

gemeenschap van Dienzelfde, dien het in de ontzettendste openbaringen van zijne heerlijkheid aanbidt en verheerlijkt. Het geloof is een *zielsrust*, die bewaard en gekweekt wordt, door, bij het drijven en hangen van alle onweerswolken, onder het ratelen van alle donderslagen, bij het nedergutsen van alle waterstroomen, het oog te vestigen en te blijven vestigen op den grooten, machtigen, boven alles verhevenen, alles bestierenden God, wiens gerichten rechtvaardig, wiens bewaringen wonderlijk zijn, wiens liefde zoo onverdenkbaar is als zijne heiligheid; op „den Heere, die gezeten heeft over den watervloed, den Heere, die zit, Koning in eeuwigheid"; en die de kalmte van dit zijn gezetenzijn mededeelt aan degenen, die ootmoedig, maar vertrouwend bij zijnen zetel knielen.

Niet daarin dat het Onweder veraf is, maar daarin dat zijn God nabij, dat hij nabij zijn God is, is de moed, de kracht, de kalmte des godvruchtigen. Gij kunt hem niet bang maken. Hij kwelt zich niet met ontijdige bezorgdheid. Hij pijnigt zich niet met de levendige, de uitgewerkte voorstelling van jammeren die mogelijk, maar nog niet dáár zijn. Maar laat, naar de sombere voorstelling van velen, de bui, die voorbijgedreven was, op eenmaal en met vaart terugkomen, de geheele hemel van wolken zwart, het noodweer algemeen worden en lang aanhouden: nog zou er; al werden ook al onze gemeenschappelijke tempels en heiligdommen verwoest; nog zou er voor den godvruchtigen een tempel, een heiligdom des harten zijn, waar hij niet ophield zijnen God „eere te geven"; waar hij zich herinnerde, dat de Almachtige zijn volk en zijn

land meermalen uit even groote benauwheden verlost heeft en weder verlossen kan; en ook dit: dat, al zouden land en volk vergaan, al zou de gansche wereld onder de voeten wegzinken, er een Arke der Behoudenis is voor de zielen, die op Hem vertrouwen!

De innige overtuiging van den godvruchtige, ook in het plechtige oogenblik der Godsregeering, dat wij in dezen onzen tijd beleven, bij de vreeselijke verschijnselen in het leven, werken en woelen der volken, die voor oogen zijn en zoo veler harten van bezorgheid doen kloppen, mag en moet zijn, dat (wat ook gebeure) geen gebeurtenis ter wereld eenig wezenlijk onheil zal aanbrengen voor het volk van God, voor zijne op Hem betrouwende gemeente, voor iemand, hoegenaamd, die tot deze behoort! — Het einde van alle beschouwingen, de zekerste van alle verwachtingen, de onfeilbaarste van alle voorspellingen is, gelijk de schalmeitoon aan het slot van den Psalm:

„De Heere zal zijnen volke sterkte geven. De Heere zal zijn volk zegenen met vrede."

Op het gebied der geschiedenis, zoowel als in het rijk der natuur hebben alle onweders, gelijk hun reden en hunne noodzakelijkheid, zoo ook hun nut en hun zegen. Doch zij maken slachtoffers. De gemeente Gods, Zijn volk, zal van geen onweders, hoe geducht ook, slachtoffer zijn, maar van alle onweders het nut en den zegen hebben! Wat volk ten onder gebracht worde, dat volk blijft bestaan; wat volk verzwakt of verminderd worde, dat volk zal toenemen in tal en kracht. In het midden aller oorlogen zal het vrede hebben, een „vrede,

dien niemand vermag weg te nemen"; en het leed, waarin het met de volkeren der wereld, waaronder het verspreid is, deelen moet, zal slechts dienen om het te louteren en „mede werken ten goede." Dat volk; dit is het goede, waarop het rekent en waarvoor het toebereid wordt; dat volk leeft den eeuwigen, onverstoorbaren vrede in het rijk der heerlijkheid te gemoet. Het heeft de belofte van „nieuwe hemelen", waaraan geen wolken meer drijven, van eene „nieuwe aarde, waarop gerechtigheid woont." Een iegelijk, die tot dat volk behoort, deelt in al zijne voorrechten. Hij weet het: wat in den nood der tijden hem ook persoonlijk overkomen moge, wat ook van hem geëischt worde: God zal hem sterkte geven om het te dragen en te doen! Hij leve in het vrije vaderland, hij leve onder vreemde heerschappij: het hemelsch vaderland kan niemand hem onthouden, niemand hem verderven! Hij bezwijke op het ziekbed, hij sneuvele op het slagveld: het einde zal vrede zijn.

O! hoe juichen *zij* nu reeds voor den troon der heerlijkheid, en welke eere brengen *zij* Hem daar toe, die uit de vele duizenden en tienduizenden, die in dezen bloedigen oorlog gevallen zijn, den „God der eere" als hun God en hun Heiland beleden hebben, en door het geloof de zijnen zijn geweest.

Gij, mijn Landgenoot; oud of jong; klein of groot; kind der machtigen of kind der geringen! zijt gij dat reeds? Gij zijt Nederlander en terecht fier op dien naam; gy behoort tot een christenvolk, en zijt terecht dankbaar voor dat voorrecht. Maar behoort gij reeds inderdaad tot het volk van God, waartoe niemand be-

hoort dan die Godes is door een oprecht geloof, door waarachtig Godsbetrouwen, in diepen ootmoed, dankbare liefde, blijmoedige gehoorzaamheid en lijdzaamheid; dat niemand worden kan, dan in den weg der verzoening met God, den boetvaardigen zondaar in den gekruisten Christus geopenbaard, en door de vernieuwing zijns harten door den Heiligen Geest, niet geweigerd aan die zijn eigen onvermogen nederig voor God belijdt? Zijt gij het reeds? Indien ja: dan juicht gij met de kinderen Gods der nieuwe bedeeling, te midden van alle nood en drang der tijden: „Wie zal ons scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heer? Verdrukking, of benauwheid, of vervolging, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard? In dit alles zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, die ons heeft lief gehad!" — Indien neen: het is dan tijd het te worden; en moge het „donderen van den God der eere," u met vreeze en beven vervullende en uw geweten doende ontwaken, daartoe voor u een gezegend middel zijn!

Uitgesproken te Utrecht, Domkerk, 21 Aug. 1870.

Hij, die op Gods bescherming wacht
Wordt door den hoogsten Koning
Beveiligd in den duist'ren nacht,
Beschaduwd in Gods woning:
Dies noem ik God, zoo goed als groot
Voor hen, die op Hem bouwen,
Mijn burg, mijn toevlucht in den nood,
Den God van mijn betrouwen.

Ik steun op God, mijn toeverlaat;
Dies heb ik niets te vreezen.
Wie God vertrouwt, dien deert geen kwaad,
Uw tent zal veilig wezen.
Hij zal zijn engelen gebiên,
Dat ze u op weg bevrijden;
Gij zult hen in gevaren zien
Voor uw behoud'nis strijden.

PSALM XCI: 1, 5.

GODS BESCHERMING.

---

2 Kon. VI: 8—23.

In deze dagen van oorlog en krijgsgerucht, sla ik eene bladzijde des Bijbels op, die ook daarvan gewaagt; eene bladzijde, waaruit niet alleen in oorlogstijd maar ook in vredestijd veel goeds te leeren en veel krachts en moeds te putten is; en dat voor ons allen, die wij toch allen den strijd des levens te strijden en met de vijanden onzer ziel en zaligheid te doen hebben.

Wij zijn met deze bladzijde in de dagen van het Oude Testament. In dat „voortijds," waarvan het 1ste vers van den Brief aan de Hebreën spreekt, waarin God, die sedert tot de volken gesproken heeft „door zijnen Zoon," tot het volk Israël sprak „door de profeten;" en dat niet alleen „veelmaals" maar ook „op velerlei wijze;" niet alleen door woorden, die Hij hun te spreken, maar ook door daden, die Hij hun te verrichten gaf, en door velerlei betooningen aan, in, en door hen van zijne alwetendheid, zijne almacht, zijne liefderijke bescherming, zijne heiligheid, zijne rechtvaardigheid, in één woord, van zijne goddelijke deugden en goddelijke regeering.

Onder Hem regeerde op dit oogenblik over het koninkrijk Israël (het koninkrijk der Tien Stammen) Joram, een zoon van Achab; alles behalve volmaakt, maar toch in het geheel niet zoo goddeloos als deze, zijn vader, geweest en, vooral door het aansporen van de snoode Izébel, geworden was. Deze Joram was op een slechten voet met zijnen buurman Benhadad, den koning van Syrië, die een bijkans altoosdurenden staat van oorlog en vijandschap met hem onderhield, en wanneer hij, zoo als nu, geen groote legers tegen hem aanvoerde, hem toch op den duur met strooptochten en vijandige invallen, dan hier, dan daar, in het Overjordaansche, of in het Noordelijke verontrustte, zijne krijgsmacht afmatte, overal schrik verspreidde, en kostbaarheden, vee en menschen wegsleepte. Het gevaarlijke dier aanvallen bestond voornamelijk in het onverhoedsche en listig beraamde. Waar men het minst verwachtte, zie! daar kwamen de Syriërs op eens uit een listig gelegde lage te voorschijn, en verspreidden dood en verderf onder het onbeschermde en gemakkelijk overrompelde volk. Doch hieraan moest een einde komen; zulk een einde, waardoor het volk van God het ook in dezen tijd ervoer, dat de Almachtige zijn „schild" was, en het den heidenschen koning duidelijk werd, dat Jehova, de God van Israël, bij machte was, de „gedachten der arglistigen te niet te maken, zoodat hunne handen niet één ding uitrichtten." En dit einde, in de boeken van Israëls geschiedenis, bestemd om eenmaal onder het oog van alle volken te komen, vermeld, het zou altijd en door allen, die, in welken oorlog of in welken strijd dan ook, met arglistige en verraderlijke

vijanden te doen zouden hebben, tot hunne niet geringe bemoediging worden herdacht.

1 Kon. VI: 8 verplaatst ons in de legertent van den machtigen koning van Syrië; waar hij met zijnen krijgsraad nederzit, waar besluiten genomen worden, die geen oogenblik te vroeg moeten uitlekken; die niet eens bekend mogen worden bij degenen, die bestemd zijn ze ten uitvoer te brengen; van wier geheimhouding alles afhangt; waarvan, zoo meent hij, de vijand onmogelijk iets in het geringste te weten komen kan, tenzij dan door verraad. „De Koning van Syrië voerde krijg tegen Israël, en beraadslaagde zich met zijne knechten" (zijne officieren), „zeggende" (ten slotte): „Mijne legering zal zijn in de plaats van zulk een." (Daar of daar zal ik mijne hinderlagen leggen.) — Maar in het 9de vers vinden wij de vermelding van eenen „man Gods in Israël," waarop de koning van Syrië niet gerekend heeft; van eenen profeet, aan wien van Gods wege de schoone taak is toebetrouwd, zijne zorgende alwetendheid, zijne beschermende almacht ook in deze dagen van nood en druk aan koning en volk te openbaren en te doen erkennen! „Eliza, de zoon van Saphat was „de man Gods," door wien God, in den tijd van welken wij spreken, „op velerlei wijze tot Israël sprak." „De man Gods" (lezen wij) „zond henen tot den koning van Israël, zeggende: Wacht u dat gij door die plaats niet trekt, want de Syriërs zijn daarhenen afgekomen." Wijs in zoo verre, gelukkig en wijs is de koning, de mensch, die op wenken en waarschuwingen, waarvan hij de overtuiging kan hebben, dat zij van God komen, acht geeft. Koning Joram had die wijsheid.

Velen zullen die hebben, waar het op de veiligheid van hun persoon en aardsche belangen aankomt. Maar hebben zij ze ook, waar het de rust van hun geweten, de behoudenis hunner ziel geldt, en zij zekerlijk, zekerlijk niet zonder goddelijke waarschuwing gelaten zijn, wat betreft de strikken die deze gespannen, de lagen die deze gelegd worden? Het ware te wenschen. De gevaarlijke plaatsen zouden dan meer vermeden, de listen des Satans zouden beter verijdeld worden. — Hoe het zij: koning Joram deed, wat hij in dezen doen moest. Hij liet de aangewezen plaats telkens zorgvuldig verkennen, en was met goed gevolg op zijne hoede.

„Daarom zond" (meldt ons vs. 10) „de koning van Israël henen naar die plaats, waarvan hem de man Gods gezegd en hem gewaarschuwd had, en wachtte zich aldaar, niet eenmaal, noch tweemaal." Het gebeurde zoo dikwijls, dat de koning van Syrië er wel erg in krijgen en het meer dan toevallig vinden moest.

Daar is geen grooter teleurstelling dan die van verijdelde loosheid. Zij brengt een allerpijnlijkst gevoel van beschaming mede. Vergeefsch moedbetoon kan men zich met eere getroosten; vergeefsch listbetoon kan woedend maken. Niet slim genoeg geweest te zijn is den slimmen wel tienmaal zoo smartelijk, als het den sterken is te kort geschoten te zijn in kracht. „Toen werd" (lezen wij vs. 11) „het hart des konings van Syrië onstuimig over dezen handel, en hij riep zijne knechten en zeide tot hen: Zult gij mij dan niet te kennen geven, wie van de onzen zij voor den koning van Israël?" Wij beklagen den koning van Syrië, wij beklagen iederen koning, die omringd is van menschen,

waarop hij vreest of moet vreezen niet volkomen te kunnen vertrouwen. Wij rekenen den heidenschen koning niet al te hoog aan die onstuimigheid, waarmede hij over de verijdeling zijner heimelijke beraadslaging en listige plannen uitvaart, en wat Gods werk en bestelling is niet anders dan aan verraad van menschen weet toe te schrijven. Velen, bij beter licht opgevoed, hebben niet beter gedaan, en in plaats van zich bij dergelijke ondervindingen te verootmoedigen onder de hand van Hem, van wien zij kwamen, tegen menschen geraasd, die 't waarlijk niet konden helpen. — Zij moesten wijzer zijn, die wijzer *konden* wezen.

Een van des konings dienaren had een beter denkbeeld. *Hij* wist, wat velen in Israël miskenden; maar zoo zou het in de dagen van den grooten, den meerderen dan alle profeten ook gaan; *hij* wist dat er in Israël een profeet was. Hij kan gelooven dat deze profeet door God in staat gesteld werd, om de geheimste raadslagen van den koning van Syrië aan den koning van Israël bekend te maken, en hij had reden om te vermoeden dat dit metterdaad het geval was. „Eén van zijne knechten" (lezen wij vs. 12) „één van zijne knechten zeide: Neen, mijn heer de koning! maar Eliza, de profeet die in Israël is, geeft den koning van Israël te kennen de woorden, die gij in uw binnenste slaapkamer spreekt." Zoo was het. Voor den alwetenden God zijn er geen geheimen, van het eene einde der wereld tot het andere. Geen krijgsgeheim. Geen staatsgeheim. Geen slaapkamergeheimen. Ook geen hartsgeheimen. „Eer er een woord op onze tong is, zie Heere! gij weet het alles!" En moet het heimelijke

openbaar, moet het met zorg verzwegene toch bekend, vermoed, geraden worden: het *zal* geschieden, het zij dan op de eene of op de andere wijze. Gij hebt ook andere middelen dan profeten, en gij behoeft geen middelen! „Alle dingen zijn naakt en geopend voor de oogen desgenen, met welken wij te doen hebben!" „Doorgrond mij, en zie of bij mij een schadelijke weg is, en leid mij op (den goeden) den eeuwigen weg." „En de koning zeide: Gaat henen en ziet waar hij is, dat ik zende en hem halen late. En hem werd te kennen gegeven, zeggende: Zie, hij is te Dothan!" (vs. 13) — Dothan nu was eene stad, een uur of wat van Israëls hoofdstad Samaria, op eenen berg gelegen. — „Toen zond hij daarhenen paarden en wagenen en een zwaar heir, welke des nachts kwamen en omsingelden de stad." (vs. 14) Zonderling onverstand, verbazende vermetelheid der menschenkinderen, waardoor zij ook dáár, waar zij zich genoodzaakt zien eene hoogere hand, een sterkere macht te erkennen, toch de hoop niet opgeven deze hand af te keeren, toch niet schromen om bevonden te worden tegen deze macht te strijden! Maar als men toch ook koning van Syrië is, en zoo veel paarden en wagenen en troepen tot zijn dienst heeft als men maar verlangt, dan wil men „toch wel eens zien!" Het zij zoo. *Wij* zullen zien, wat er van komt.

De koning van Syrië zendt naar Dothan paarden en wagenen en een zwaar heir (een sterk detachement van zijn talrijk leger, met ruiters en strijdwagens) en zij komen des nachts, en legeren zich rondom de stad. Daar bevindt zich Eliza, de profeet; dit weet hij; en

hij kan hem niet ontgaan; dood of levend zal hij hem hebben! Gewisselijk; indien de almacht Gods om te beschermen en uit te redden niet even onbeperkt was als zijne alwetendheid, en ditmaal niet evenzeer in een blinkend voorbeeld voor Israël en de heidenen moest geopenbaard worden!

(15). „En de dienaar van den man Gods stond zeer vroeg op: en zie, een heir omringde de stad met paarden en wagenen. Toen zeide zijn jongen tot hem: „Och! mijn heer, hoe zullen wij doen?" (16). En hij zeide: „Vrees niet: want die bij ons zijn, zijn meer dan die bij hen zijn." De dienaar weet geen raad; de meester ook nog niet. Maar hij heeft moed, dien moed, die uit het geloof, die godsbetrouwen is; daarom blijft hij kalm en kan zijnen dienaar bemoedigen. „Vrees niet, want die bij ons zijn, zijn meer dan die bij hen zijn." Dit is geloofstaal. Het is de taal van dat geloof, hetwelk, naar het apostolisch woord „een vaste grond is der dingen die men hoopt, en een bewijs der zaken die men niet ziet;" van dat geloof, hetwelk eenen Mozes aan den oever van de Roode Zee tot de kinderen Israëls, van alle kanten ingesloten, had doen zeggen: „Vreest niet, staat vast, en ziet het heil des Heeren, dat Hij aan ulieden doen zal;" en eenen Hiskia, door den Assyrischen koning benard en bedreigd, zou doen uitroepen: „Zijt sterk en hebt goeden moed, en vreest niet, noch ontzet u niet voor den koning van Assyrië, noch voor 't aangezicht der gansche menigte, die met hem is, want met ons is er meer dan met hem." — Dit geloof deed een David met kalme verzekerdheid verklaren: „Al ging ik ook in een dal der schaduwe

des doods, ik zou geen kwaad vreezen, want gij zijt met mij; uw stok en uw staf, die vertroosten mij." Dit geloof deed een Paulus en Barnabas in de gevangenis te Filippi „psalmen zingen in den nacht." Of wilt gij het voorbeeld van eenen lateren „man Gods?" Het is door dit geloof, dat een Luther, voor den rijksraad ter verandwoording geroepen en van alle kanten gewaarschuwd en bedreigd, dat onvergetelijk woord sprak: „Al waren er te Worms zoo vele duivelen als pannen op de daken, zoo zoude ik nogtans derwaarts gaan en mijn getuigenis afleggen." — „Vrees niet: want die bij ons zijn, zijn meer, dan die bij hen zijn!" Bemoedigend woord! dat allen getrouwen dienaren Gods ten goede komt, zoo menigmaal daar voor hen „van buiten strijd, van binnen vreeze" is! Bemoedigend woord! hetwelk niet alleen de gemeente Gods in haren bestendigen en harden kamp met de machten der wereld en der duisternis, maar een iegelijk zich mag toeëigenen, die in den weg zijner plichtsbetrachting, met recht tegen onrecht, met waarheid tegen bedrog, met deugd tegen ondeugd, dat is, in zijne mate, met God tegenover den Booze staat. — Zij, die een groot geloof hebben, behooren niet laag op kleingeloovigen neer te zien, maar het hunne te doen om hen in hunne zwakheid te sterken en hun te hulp te komen. Zoo doet Eliza. Hij wendt zich voor zijnen bedroefden en verslagen dienaar tot den God, die hem sterkte geeft. „En Eliza bad en zeide: Heere! open toch zijne oogen, dat hij zie." Een schoon gebed, dat alle trouwe knechten des Heeren wel voor elke ziel, die hun toevertrouwd is; dat alle vaders en moeders wel voor elk

hunner kinderen bidden mogen; ja, dat een iegelijk onzer wel voor zich zelven mag bidden en blijven bidden — wij weten in welk opzicht! Het is zulk een groote schade, niet te zien, geen oogen te hebben voor hetgeen, gezien wordende, zulk een degelijken troost zou aanbrengen, zulk een manlijke kracht en moed zou bijzetten. Het is zulk een oneindig geluk, „verlichte oogen des verstands te hebben, waardoor men mag weten, welke de hoop van Gods roeping en welke de heerlijkheid van zijne erfenis is in de heiligen!" (Ef. 1 : 18.)

„Heere!" bad Eliza voor zijnen dienaar: „open toch zijne oogen, dat hij zie. En de Heer opende de oogen van den jongen, dat hij zag. En zie! de berg was vol vurige paarden en wagenen rondom Eliza." (vs. 17) Een heerlijke veraanschouwlijking, een genadige verzinnelijking, naar de behoefte van dezen nog jongen mensch, van die gewisse waarheid, welke Eliza had uitgedrukt, en in welke hij geloofde zonder zien: de waarheid, waarvan Koning David gezongen had in zijnen psalm, en wij met hem zingen: „Des Heeren engel schaart Een onverwinbre legermacht Rondom hem, die zijn wil betracht: Dies is hij wel bewaard;" de waarheid, welke onzen lieven Heiland in Gethsémané deed uitroepen: „Weet gij niet, dat ik mijnen Vader bidden kan, en Hij zal mij meer dan twaalf legioenen engelen bijzetten!" de waarheid eener alomtegenwoordige Godsmacht, die tot bescherming zijner gunstgenooten „zijne engelen geesten maakt, zijne dienaars vuurvlammen." O! indien, in de ure des gevaars en des noods, onze oogen, die nu alleen zien

het gevaar, dat ons omringt, den nood, die al hooger en hooger stijgt; indien, zegge ik, onze oogen even-zeer zien konden de aanstalten, die door God tot onze bewaring, tot onze redding reeds gemaakt; de middelen, die daartoe reeds op weg zijn; de krachten, de machten, de personen, de dingen en omstandigheden, die Hem daartoe zullen dienen. . . . hoe beschaamd zouden wij menigmaal staan over onze bange vreeze, over ons radeloos uitroepen: „hoe zullen wij doen?" Och! laat ons, voor zoo veel in ons is, maar zorgen met God „op een goeden voet te wezen," en Hem bidden, dat Hij ons het geloof schenke en versterke om, zonder zien, in allen nood en dood op zijne machtige bescherming te rekenen, en bij dat woord te leven: „Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?"

(Vs. 18). „Als zij nu tot hem afkwamen, bad Eliza tot den Heere en zeide: Sla toch dit volk met verblindheden! En Hij sloeg ze met verblindheden, naar het woord van Eliza." — „Heer! sla toch dit volk met verblindheden!" De bede van Eliza was eene bede tot eigen bescherming, en niet tot onheil dezer vijanden, die op deze wijze zouden erkennen, dat geen list of macht iets vermag tegen den God van Israël, die uit elken nood de zijnen redden kan. De bede werd verhoord. Op hetzelfde oogenblik ontstond er zulk eene verwarring in de op elkander werking van zintuig en zielsgewaarwording, dat deze Syriërs, ofschoon ziende, nogtans geen plaatsen of personen erkenden, met welke zij anders niet onbekend waren. Ook dit stond in de macht van den Almachtige, die de oogen van Eliza's dienaar geopend had, dat hij het

onzichtbare, of een beeld van het onzichtbare, zag. — Wie denkt hierbij niet aan dengene, die gezegd heeft: „Ik ben tot een oordeel in de wereld gekomen, opdat degenen, die niet zien, zien mogen, en die zien, blind worden." Och, het is dezelfde macht; hier in den dienst der rechtvaardigheid, dáár der liefde. Gelukkig, die, als deze Syriërs, niet voor altijd, maar slechts voor een tijd met verblindheid geslagen wordt, opdat Hij daarna zie, en tot zijn behoudenis zie, hoe de wegen, waarop men tegen God strijdt, ten verderve voeren.

Gerust op de verhooring van zijn gebed, treedt nu de Godsman in het midden van vijanden, wie het met de omsingeling van Dothan, alleen om *zijne* uitlevering en wegvoering in de handen van den onstuimigen koning te doen is. Neen, hij vreest niet. Hij blijft van oogenblik tot oogenblik er evenzeer van verzekerd, dat die met hem zijn, meer zijn dan die met dezen zijn. Al hadden zij niet alleen wagens en paarden, maar alle booze geesten tot hun dienst, zij kunnen hem niet schaden. „Dit is de weg niet" (zegt hij tot hunne aanvoerders, v. 19) „en dit is de stad niet: Volg mij na, en ik zal u leiden tot den man, dien gij zoekt!" — Ook nu stond hij voor hen, dien zij zochten, maar als een onbekende; hij zou hen brengen naar de plaats, waar hunne oogen hem zien, met kennis zien zouden, en weten wien zij zagen. De verblindheid (ook de inwendige) gaat zoo ver dat zij, niets kwaads vermoedende, zich met een blind vertrouwen aan den onbekenden gids overgeven. Verwondert u niet al te zeer, wanneer gij de machtigen en listigen der wereld op

eenmaal dwaasheden en domme streken ziet begaan, waar een kind zich voor zou wachten, en die hen op den rand van het verderf brengen. Ook dit is van God. Wien de opperste rechtvaardigheid verderven wil, wordt eerst aldus door haar verblind. De ruiters en krijgsknechten van den koning van Syrië laten zich in het hun anders niet onbekende land door den onbekende den weg wijzen; en hij leidt hen naar Samaria, die, tot voor de muren van Samaria gekomen, nog altijd meenen dat zij naar de schuilplaats gebracht worden van den hatelijken profeet, die den koning van Israël de woorden te kennen geeft, die hun koning in zijn binnenste slaapkamer spreekt. . . Op eenmaal? Wat is dit? Zij bevinden zich in eene groote stad, welker poorten achter hen zijn toegevallen. Zij zien zich van eene onafzienbare volksmenigte omringd; en tegenover eene gewapende macht, aan welker hoofd een man zijne stem verheft en uitroept: „Zal ik ze slaan? zal ik ze slaan, mijn vader?" De schellen zijn hun van de oogen gevallen. „Zij zijn in het midden van Samaria," de hoofdstad van Israël, het middelpunt van des konings macht, waar de keur en kern van zijn leger bijeen is — en hij die uitgeroepen heeft: „zal ik ze slaan? zal ik ze slaan, mijn vader?" is de koning van Israël, die het slagzwaard reeds uit de scheede getrokken heeft, en nog slechts een wenk verbeidt van den man, dien zij zoeken en gevonden hebben, den man, die nu tot zijn God gebeden heeft: „Heere! open de oogen van dezen, dat zij zien!" (v. 20, 21.)

O vreeselijke opening der oogen, als zij slechts en op eenmaal geopend worden om te zien het plotseling

doodsgevaar, het gewis verderf! en geen God die nabij is; geen engel die vertroost of beschermt; geen hand uit de wolken, waarnaar men grijpen kan! . . . Ach! slechts een KONING, dien men altijd heeft bestreden, en bij wien men nu gevoelt, dat alles verbeurd is; en dienaren Gods, die men slechts geweten heeft te mishandelen, en gewenscht heeft van de aarde te verdoen!

„Zal ik ze slaan? Zal ik ze slaan, mijn Vader?" roept de koning van Israël uit, in de opwelling van een wraakzucht, die hem rechtvaardig schijnt — maar hij slaat niet toe met zijn zwaard, voor hij een antwoord heeft van den Godsman, dien wij hem hier met eerbied den naam van Vader hooren geven.

Gelukkig de vorst, gelukkig de mensch, tusschen wiens willen en doen, daar de hartstochten in 't spel zijn, tijd is voor den raad eens goeden en wijzen, plaats is voor het woord van God. Dit is zelfs bij de beste menschen, onder dergelijke omstandigheden niet altijd het geval, vooral niet waar zij zeker zijn voor een goede zaak en het volkomen recht te ijveren. Een Petrus vroeg den Heere (den HEERE!) „Zullen wij met het zwaard slaan?" Maar hij wachtte het antwoord niet af, en sloeg alvast.

Niet alzoo koning Joram, tot zijne eer en onze blijdschap. En wat was het andwoord van Eliza? Het verblijdt ons nog meer, en strekt hem tot nog grooter eere. Hij zeide: „Gij zult ze niet slaan; zoudt gij ook slaan, die gij met uw zwaard en met uw boog gevangen hadt? Zet hun brood en water voor, dat zij eten en drinken en tot hunnen heer trekken!" (v. 22).

„Gij zult hen niet slaan. Zoudt gij ook slaan, die

gij met uw zwaard en met uw boog gevangen hadt genomen?" dat wil zeggen: krijgsgevangenen zoudt gij immers sparen? Het doet ons goed dit beginsel niet alleen in het hart van den profeet des Ouden Testaments te zien leven, maar ook te zien onderstellen bij zijnen koning: daar het anders door de toenmalige begrippen van krijgsrecht niet volstrekt gevorderd werd. Maar het is toch het rechte, en bij christenvolken, Gode zij dank! algemeen. Schande over den krijgsman, die het schenden zou. Het leven van den weerlooze moet heilig zijn in de oogen van den gewapende, en de overwonnen vijand is geen vijand meer. Wat Eliza betreft, alle wraakzucht is ver van zijn hart, en hij heeft deze zijne gevangenen (Gods gevangenen veeleer) niet in Samaria gebracht, opdat zij er een bloedigen dood zouden vinden, maar opdat zij er den God Israëls, die dooden kan en sparen leert, zouden leeren kennen!

„Zet hun brood en water voor, dat zij eten en drinken, en tot hunnen Heer trekken!" Matiging is schoon, maar edelmoedigheid is heerlijk. Sparen is veel, maar de volle eisch der liefde is: „gloeiende kolen op het hoofd hoopen." En dezen liet hier de man Gods gelden, en zag er aan voldaan. Meer dan „brood en water" voorwaar! meer dan het volstrekt noodige tot voeding en lafenis, werd dezen verbaasden gevangenen voorgezet: een groote maaltijd, een rijkelijk onthaal werd hun toebereid, en voorts — de vrijheid geschonken (vs. 23). „En hij (de koning namelijk) bereidde hun een grooten maaltijd, dat zij aten en dronken; daarna liet hij ze gaan, en zij trokken tot hunnen Heer." — Zou die Heer, in dezelfde omstandigheden,

ook zoo gehandeld hebben? Zouden *zijne* profeten, zouden de priesters zijner valsche goden hem zoo edelmoedig een raad hebben gegeven? Dat die gedachte bij koning Joram en bij de burgers van Samaria niet eens opgekomen zoude wezen, zou ik niet durven beweren; maar eenen Eliza ging het zeker niet aan, hoe deze vraag met de meeste waarschijnlijkheid zou kunnen worden beantwoord. Evenmin als het immers bij u opkomt te willen weten, mijn christen! wat die vijand u in hetzelfde geval zou doen, dien gij, naar het bevel uws Gods, „wanneer hem hongert, spijzigt, wanneer hem dorst, te drinken geeft." Zien wij u niet dikwijls, als de barmhartige Samaritaan, olie en wijn gieten in de wonden van eenen, die, indien hij niet half dood ware, u wellicht in het aangezicht vliegen zou? —

Of zijt gij tot nog toe zóó christelijk niet, dat gij tot zulke dingen in staat zoudt zijn. Het zijn anders wel van de *eerste* dingen, die uw Heiland heeft ingeprent. Reeds in de Bergrede kunt gij het vinden: „Hebt uwe vijanden lief, zegent ze die u vervloeken; doet wel dengenen die u haten!" Ook meen ik te weten, dat de Heiland zelf van zulke liefde het voorbeeld gegeven heeft, en dat er, ware dit het geval niet geweest, voor u of mij niet veel goeds te hopen zoude zijn!

Om tot de Syriërs terug te keeren. Ons verhaal wordt in het 23ste vers met deze woorden besloten: „Zoo kwamen de benden der Syriërs niet meer in het land van Israël." De strooptochten, de verraderlijke invallen hielden op, immers voor langen tijd, en de Heilige Schrijver geeft ons wel te verstaan, dat hij dit beschouwt als een gevolg, als een vrucht van het

gebeurde, en bepaaldelijk van de ondervondene grootmoedige behandeling. Nu, wij gelooven het wel. Er rust zegen op het werk der liefde, op de daad der grootmoedigheid. Er is een groote kracht in het goed, tot overwinning van het kwaad. Daarom verheugen wij ons ook zoo van harte, indien wij in deze jammerlijke oorlogsdagen, het werk der barmhartigheid met het bloedige werk des krijgs zien wedijveren; en hoe meer dit met een oog op het KRUIS, het kruis van Christus, geschiedt, hoe beter het zijn zal. Daarom hopen wij zoo zeer, dat in dezen grooten tijd van algemeene schudding en ontroering en felle beweging, waarin bij het vrij spel der hartstochten natuurlijk al het slechtste bovenkomt, ook het beste in niet geringe mate zal boven komen, en tegenover menig woedend: „Zal ik ze slaan?" menig liefderijk: „Zet hun brood en water voor!" zal vernomen worden.

Nederlandsche krijgsman! zoo ook gij nog (wat God verhoede) in het veld verschijnen moet, wees daar een voorbeeld van al wat goed, al wat edel is. Geloof in God almachtig, eer en gehoorzaam Hem; laat dat uw eere zijn.

Nederlandsche christen! Herzie uw christelijk godsbetrouwen, uw christelijke liefde; en vraag u zelven af, of zij reeds al of niet het godsbetrouwen en de liefde van den profeet des Ouden Testaments evenaren.

Uitgesproken te Utrecht, Geertekerk, voor het Garnizoen, 28 Aug. 1870.

God, de Heer, regeert!
Beeft gij, volken! eert,
Eert zijn hoog bestel,
Die bij Israël
Tusschen Cherubs woont,
En zijn grootheid toont;
Dat zich de aard bewege:
Hij is Isrels zege.

God, die helpt in nood,
Is in Sion groot;
Aller volken macht
Niets bij Hem geacht;
Buigt u dan in 't stof,
En verheft met lof
't Heilig Opperwezen;
Wilt het eeuwig vreezen.

PSALM XCIX : 1, 2.

OORLOGSTOONEELEN.

---

2 Kon. VI: 24—33. VII.

Het verhaal, dat wij in het laatste gedeelte van het zesde en in het zevende hoofdstuk van het 2de Boek der Koningen lezen, verplaatst ons in tijden en toestanden, en stelt ons tooneelen voor oogen, wel geschikt om ons, in de dagen die wij beleven, een meer dan gewoon belang in te boezemen, en met meer vrucht dan anders voor de gemeente te worden behandeld. Wat ons daarin vooral treffen moet, het is de blik, die het ons slaan laat in de onuitsprekelijke jammeren, die de oorlog medebrengt, op de bijna ondenkbare overgangen en ommekeeren, die in oorlogstijden kunnen worden beleefd, en op de veelbeteekenende proeven, waarop vorsten en volken, karakters en gemoederen, deugd en ondeugd, geloof en ongeloof door beiden gesteld worden. Hier is een godsgericht, dat, in de tot de schrikkelijkste uitersten van ellende en benauwdheid brengende belegering zijner hoofdstad, over het rijk van Israël gaat. Hier is een goddelijke uitredding, die in de plotselinge, de onberekenbare verdrijving van het overmachtig vijandelijk heir aan het rijk van Israël

te beurt valt. Hier zien wij, met afwisselende deernis en schrik, met beurtelingsche eerbied en verontwaardiging, wat er in den mensch is, en onder omstandigheden als deze blijkt en bovenkomt, en hoe dit alles bepaald wordt door de verhouding, waarin zijn innigst gemoedsleven bevonden wordt te staan tot den Heiligen God.

„En het geschiedde," zoo lezen wij in den aanvang van ons tekstverhaal, vs. 24: „En het geschiedde daarna," later, „dat Benhadad, de koning van Syrië;" dezelfde van wien wij in het vorige verhaal gehoord hebben, en die reeds in het 1ste Boek der Koningen, Hoofdst. 20, genoemd is; „dat Benhadad de koning van Syrië zijn geheel leger verzamelde, en optoog, en Samaria belegerde." Het was nu niet, als vroeger, de vraag van herhaalde strooptochten door afzonderlijke benden, nu hier dan daar, in het overjordaansche of in het noorden van het rijk, tot groote schade en overlast ten uitvoer gebracht; doch waaraan na de ondervindingen, in het vorig verhaal vermeld, voor een tijd, een vrij langen tijd, ettelijke jaren wellicht, een einde gekomen was; maar van het verzamelen en stellen van de gansche kracht tegen het middelpunt en den hartader van de kracht des vijands, dien men vernietigen wilde. Het „geheele leger van den koning van Syrië" kwam te velde, trok de grenzen over, en, door niets te stuiten, trok dóór tot de hoofdstad, belegerde haar, sloot haar in, en gaf haar prijs aan al de ellenden, die van eene volkomene insluiting op den duur de natuurlijke gevolgen zijn!

Een der vreeselijkste gevolgen bleef niet lang uit,

kon niet lang uitblijven, daar er sedert lang schaarschte geweest was (4:38, 8:1): hongersnood, die van oogenblik tot oogenblik nijpender, en altijd feller nijpende teistering. „En er werd groote honger in Samaria, want zie! zij belegerden ze tot dat een ezelskop voor 80 zilverlingen was verkocht, en een vierendeel van een kab", het geringste maatje, „duivenmest" (zoo werd naar de kleur en uit minachting, een soort van slechte erwten genoemd) „voor 5 zilverlingen!" Ai mij! hoe jammerlijk moet het geschapen staan, wanneer men voor handen vol zilvers uit de handen breken moet, hetgeen anders op het vilveld wordt weggeworpen, en een lepelvol van hetgeen, waar voor men gewoon was den neus op te trekken, alles waard wordt! Zoo gaat het in oorlogstijden. Ach! in hoe vele welvarende steden en dorpen van ons werelddeel wordt dit op dit oogenblik ondervonden door duizenden, die niet gedacht hadden dat hun dit ooit overkomen kon. Waardeert uwen overvloed, gij die overvloed hebt! uwen overvloed, waarmede misschien menig uwer zoo broddronken omspringt; waardeert uw bescheiden deel, gij die u daarin verheugen moogt, en misschien nog wel eens klaagt, dat het niet wat ruimer is! waardeert, gij die nog nooit geweten hebt wat honger is, waardeert den ruwen kost, dien gij dagelijks krijgt, en waar sommigen uwer misschien dagelijks op smalen! Waardeert den vrede, die hem vergunt! Leert God danken voor uwe verzadiging ook door het geringste voedsel, bij de gedachte aan hen, die er vruchteloos hunne laatste schatten voor wegwerpen, te vergeefs den hemel om aanroepen!

Ziet den jammer van Samaria, en de gruwelen uit zulken jammer geboren!

„En het geschiedde, als de koning;" altijd dezelfde koning Joram, dien wij ook in het vorige verhaal gevonden hebben; „en het geschiedde als de koning op den muur voorbijging;" de stadsmuren waren breede wallen, van welke de verdediging plaats had; „dat eene vrouw tot hem riep, zeggende: Help mij, heer koning! — En hij zeide: de Heer helpt u niet, waarvan zou ik u helpen? Van den dorschvloer, of van de wijnpers?" (vs. 26, 27.)

Hier hoort gij de verootmoedigende taal van menschelijk, van koninklijk onvermogen tegenover algemeene ellende; maar ook de taal der wanhoop, der verbittering, des opstands tegen een God, die helpen kan, en het niet doet! Doch het was deze vrouw niet te doen om van den dorschvloer, of van de wijnpers, die zij maar al te wel wist, dat sedert lang ledig waren, geholpen te worden. Spijs of lafenis, die de koning niet geven kon, begeerde zij ook niet van hem, maar recht; recht, gerechte hemel! in welk eene twistzaak!

(Vs. 28, 29.) „Verder zeide de koning tot haar: Wat is u? En zij," op eene andere vrouw wijzende, ellendig als zij zelv', uitgehongerd als zij zelv', „zij zeide: Deze vrouw heeft tot mij gezegd: Geef uwen zoon, dat wij hem heden eten, en morgen zullen wij mijnen zoon eten. Zoo hebben wij mijnen zoon gezoden en hebben hem gegeten. Maar als ik des anderen daags tot haar zeide: Geef uwen zoon, dat wij hem eten, zoo heeft zij haren zoon verstoken."

O gruwel! O uiterste van gruwelen! O allerafgrijse-

lijkste twist, waarbij de trouwlooze, die haar kind versteekt, na van dat harer zuster medegegeten te hebben, nog lofwaardig is bij deze, die het hare ten offer gebracht heeft en nu ook het andere eischt! Kan de nood zoo hoog stijgen? het zwaard van den honger zóó scherp worden? Is zulk eene verkrachting van het moederhart, zulk eene uitschudding van het menschelijk, omkeering van het vrouwelijk gevoel, onder welke omstandigheden dan ook, mogelijk? Rampzalige menschheid, die zoo diep, die beneden de dierlijkheid zinken kan! En dit is bij Israël geschied! Bij geen blinde heidenen, maar bij het volk door God onderwezen, gekweekt, verlicht! Hier, bij deze belegering van Samaria; om nogmaals te geschieden bij die van Jeruzalem door de Chaldeën; en wederom in den jongsten nood der Heilige Stad, „Als de vloek met duizend benden Van het westen donderde op, Om Jeruzalem te schenden Van haar zolen tot den top. . . ." (1).

„De vloek." — O ja! het waren de gerichten Gods, over een ongetrouw, en weerspannig, en afvallig volk Gods, welke in zulke uitersten van uit- en inwendige ellenden openbaar werden. Hoort M. H.! hoort wat tegen zulk een volk reeds door Mozes geprofeteerd was: „Gij zult eten de vrucht uws lijfs, het vleesch uwer zonen en uwer dochteren, die u de Heere uw God gegeven zal hebben, in de belegering en in de benauwing, waarmede u uwe vijanden zullen benauwen Aangaande den man, die teder," week, „en zeer wel-

(1) VONDEL.

lustig," kieschkeurig, „is geweest, zijn oog zal kwaad zijn tegen zijnen broeder, en tegen de huisvrouw zijns schoots en tegen zijne overige zonen, die hij overgehouden zal hebben; dat hij niet aan eenen van die zal geven van het vleesch zijner zonen, die hij eten zal, omdat hij voor zich niets heeft overgehouden; in de belegering en in de benauwing, waarmede uw vijand u in alle uwe poorten zal benauwen. Aangaande de tedere en wellustige vrouw onder u, die niet gewaagd heeft hare voetzool op de aarde te zetten, omdat zij zich wellustig en teder", omdat zij er zich te goed en te gevoelig voor „hield — haar oog" . . . Maar genoeg! Leest het zelve mijne Hoorders, in het 28ste Hoofdst. van het boek Deuteronomium. Mijn tong weigert om het voor uwe ooren uit te spreken . . .

Herinnerde zich de koning dezen vloek, als de afgrijselijke klacht der in hare onmenschelijkheid verongelijkte vrouw tot zijne ooren doordrong, en zijn hart ijzen deed? Was het alleen verontwaardiging, geheel vertwijfeling, of ook verootmoediging onder de vreeselijkheid der godsgerichten, die hem zijne kleederen scheuren deed? Hoe het zij: wel bleek het in dit zelfde oogenblik, dat hij reeds eerder de overtuiging met zich omdroeg, dat verootmoediging, dat boetvaardigheid onder de bestaande omstandigheden tepas kwam. Het uitwendig teeken er van werd niet bij hem gemist. Maar in het binnenste zijns gemoeds was het er nog niet toe gekomen. Daar kampte; gelijk dat bij degenen, over wie de hand Gods zich verzwaart, zoo veelvuldig plaats heeft en zoo lang kan duren; daar kampte nog altijd met verbittering het ongeloof tegen de onder-

werping, en deed de opwellingen van boetvaardigheid even spoedig in opwellingen van woede, van kwaadaardigen opstand overgaan. „Het geschiedde," lezen wij v. 30, „het geschiedde, als de koning de woorden dezer vrouw gehoord had, dat hij zijne kleederen scheurde; en het volk zag, dat zie! een zak"; een boetekleed, als de boetvaardigen plachten op het naakte lijf te dragen; „dat zie!" (ach! het doet goed, dit bij den vernederden en beangstigden koning te zien) „een zak van binnen over zijn vleesch was." Maar in het 30ste vers volgt onmiddellijk: „En hij zeide: Zoo doe mij God, en doe zoo daar toe, indien het hoofd van Eliza, den zoon van Safat, heden op hem zal blijven staan!" — Wat is dit, M. H.? wat is dit? Ach! het is niet anders dan een vuist, gebald tegen den Almachtige, in wiens hand men zich gevoelt. Het is niet anders dan de godslasterlijke eed eener woede, die, zich machteloos kennende tegen den Heer, haren moed wil koelen aan den Dienaar, die in zijnen naam optreedt, die zijn woord, zijn wil, zijn recht laat gelden op aarde. Onder andere omstandigheden, als hij hem onder de bescherming zijns Gods, zijne vijanden weerloos in handen geleverd had, had deze zelfde koning dezen zelfden Eliza, met liefde en eerbied, een Vader genoemd; maar nu is hij hem een vijand geworden, als vertegenwoordiger van een God die niet helpt, die hem vijandig is! „Zoo doe mij God en doe zoo daar toe, indien het „hoofd van Eliza, den zoon van Safat, heden op „hem zal blijven staan." Het is, alsof wij zijne moeder Izébel hooren, den dood zwerende aan Elia, na den dag van Carmel! — Ach! wat wordt het een bittere haat tegen

al wie godsdienstig is, wanneer een zondig mensch, in het ongeluk, hoogmoedig meent door dien God verongelijkt te zijn, in wien de godsdienstigen gelooven! — En hoe veel meer ziet men de halfgodsdienstige, de uiterlijk godsdienstige, de man met den zak over 't vleesch maar zonder schuldgevoel in de ziel, in dit gevoel van verongelijking toegeven, hoe veel meer dan de openlijk goddelooze!

Waar is middelerwijl deze Eliza, wiens hoofd zoo los op zijne schouderen staat? — Met kalmte zit hij in zijn huis, van de oudsten zijns volks omringd. (Vs. 32) „Eliza nu zat in zijn huis, en de oudsten zaten bij hem." Zoeken zij te zamen het aangezicht van dien God, die in eenen nood als den tegenwoordigen nog alleen helpen kan! Troosten en sterken zij elkander, als wijze, als godvruchtige mannen, tot mannelijke afwachting van wat de wil des Heeren verder over hen gehengen zal? Wij mogen het onderstellen. O! er zijn oogenblikken, en door welke omstandigheden ook aangevoerd, kostelijke, onbetaalbare oogenblikken zijn het; oogenblikken, die voor menigeen rijk gezegend en beslissend geweest zijn; oogenblikken, waarin het door ieder gevoeld wordt, dat het beter is aan de voeten van den Godsgezant, dan aan de tafel des Konings; oogenblikken, waarin niets dan het woord van God verkwikken en kalmte geven kan! — Intusschen is de man van voor het aangezicht des konings afgezonden en op weg, die in last heeft den profeet het hoofd voor de voeten te leggen. Maar Hij, die zijnen dienaar te Dothan beschermd heeft tegen het heir der vijanden

zijns volks, beschermt hem ook hier tegen het zwaard zijns eigenen ondankbaren konings. Maar Hij, die aldaar de oogen van zijnen jongen geopend heeft dat hij zag, opent ook hemzelven hier de oogen dat hij ziet — den afgezondene zijns konings ziet, die te gelijker tijd hem zijn doodvonnis aanzeggen en het ten uitvoer leggen moet; maar, achter hem ook reeds den koning zelven ziet, die van den pas gegeven last alreede met een mengeling van berouw en vreeze terugdeinst, en zich ook zelf naar de plaats begeeft, waar Eliza, de zoon van Safat, zich bevindt, om in de plaats van het ontveinsde doodvonnis niet dan godslasterlijke verwijten te stellen. (Vs. 32) „En hij (de koning) zond eenen man van voor zijn aangezicht; maar eer de bode tot hem (tot Eliza) gekomen was, had hij (Eliza) gezegd tot de oudsten: Hebt gijlieden gezien, hoe die zoon des moordenaars"; terecht noemt hem thans de godsman aldus, daar hij door een daad als deze zich zijn afkomst van Achab, Naboths moordenaar, zoo alleszins waardig betoont; „hebt gijlieden gezien, hoe die zoon des moordenaars gezonden heeft om mijn hoofd af te nemen? Ziet toe als die bode komt, sluit de deur toe en dringt hem uit met de deur. Is niet het geruisch der voeten van zijn heer achter hem? — Als hij nog met hen sprak, ziet! zoo kwam de bode tot hem af" ... Maar ook; dit blijkt ten duidelijkste uit hetgeen onmiddellijk in het 7de Hoofdst. volgt, maar ook de koning was reeds daar, de koning zelf met gevolg — „en hij zeide: Zie, dat kwaad is van den Heer; wat zoude ik verder op den Heer wachten?"

„Zie! dat kwaad," dat onheil, dat uiterste van ellende

en benauwdheid, waartoe wij gekomen zijn, „is van den Heer." Gewisse waarheid, voortreffelijke belijdenis, ook door een Job, een Eli, een David, in den dag der beproeving en der tuchtiging afgelegd! „Wat zou ik verder op den Heer wachten?" Rampzalige toepassing! De Job's, de Eli's, de David's hebben in alle tijden eene betere weten te maken. God geve, waar het tepas komt, ook ons dat te doen! — „Zoo ik niet had geloofd, dat in dit leven Mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou, Mijn God! waar was mijn hoop, mijn moed gebleven? Ik was vergaan in al mijn smert en rouw! Wacht op den Heer, godvruchte schaar! houd moed! Hij is getrouw, de bron van alle goed. Zoo daalt zijn kracht op u in zwakheid neêr; Wacht dan, ja wacht, verlaat u op den Heer!" (Ps. 27 : 7.)

's Menschen uiterste verlegenheid is Gods schoonste gelegenheid. Dan is het zijn tijd om zijne macht op het luisterrijkst te verheerlijken, en het ongeloof te beschamen. Hoort, wat ditmaal de godsgezant te antwoorden heeft, op dat mistroostig, verwijtend, goddeloos: „Wat zoude ik verder op den Heere wachten?" (7 : 1) „Toen zeide Eliza: Hoort het woord des Heeren: zoo zegt de Heer: Morgen omtrent dezen tijd zal een maat meelbloem verkocht worden voor eenen sikkel, en twee maten gerst voor eenen sikkel," den gewonen prijs, „in de poort;" de geopende poort; dáár werd in vredestijd markt gehouden; „in de poort van Samaria." Welk eene toezegging! en hoe weinig verdiend! hoe ten eenenmale door afval en ongeloof verbeurd! Heeft de barmhartige God nog zulke uitkomsten over voor afvalligen en ongeloovigen: wat zal hij voor hen over

hebben, die in hunnen nood „dag en nacht tot Hem roepen." Koning Joram zwijgt op deze toezegging, God alleen weet met welk een hart, stil. Niet alzoo de krijgsman, op wiens arm hij nog heden leunt — en niet lang meer leunen zal. Met ruwen spot valt deze uit, en — ach! eensdeels misschien om zich in dit oogenblik bij zijn koning aangenaam te maken! — maakt hij het woord Gods in den mond van den godsman belachelijk. (Vs. 2) „Maar een hoofdman, op wiens hand de koning leunde," — met deze uitdrukking wordt de adjudant des konings aangeduid — „antwoordde den man Gods en zeide: Zie, zoo de Heer vensteren in den hemel maakte" — zoo Hij ons uit den hemel met een nieuwen zondvloed van meelbloem en gerst overstroomde! — „zou die zaak kunnen geschieden?" En het wederwoord is: „Zie, gij zult het met uwe oogen zien, doch daarvan niet eten!" Ontzaglijke bedreiging, die zwijgend wordt aangehoord, die misschien voor het oogenblik ook wel een schrik om het hart doet slaan, maar een schrik, zoo als het lichtzinnig ongeloof er vele heeft door te staan, en weet te boven te komen! Wat zal het zijn, als de rechtvaardige straf komt, en ondergaan moet worden? — En wat zal het zijn, als het Kanaän des overvloeds en der ruste, de hemel der heerlijkheid, zal worden gezien, maar niet kan worden ingegaan door degenen, die niet opgehouden hebben Gods heilgezanten toe te roepen: „Ongerijmdheid, hersenschim!"

Neen, wonderen zijn niet onmogelijk; maar niet altijd noodzakelijk. De Heer, die alleen wonderen doet,

behoeft om de wonderlijkste uitkomsten te bereiken, het wonder niet. „Weg heeft hij allerwege, Aan midd'len faalt hem niet." Wat den hoofdman, op wiens hand de koning leunde, als een onmogelijk, een ongerijmd mirakel ondenkbaar schijnt, zal grootendeels in den weg der middelen, ofschoon dan ook in een buitengewonen weg plaats hebben. Hoort het merkwaardig verhaal!

Buiten de poort van Samaria, tusschen de stad en het omsingelend vijandelijk leger, zwierf een viertal ongelukkigen rond, wie de wet van Mozes, wegens de besmettelijke kwaal, die hen aankleefde, buiten de stad en de gemeenschap der menschen sloot. Voor dezen is het gekomen tot een punt, waarop, vermits alles even gevaarlijk is, geen gevaar meer bestaat. Dit maakt hen tot de ontdekkers van wat niemand wist, tot de boodschappers van hetgeen allen verblijdde.

„Er waren nu," lezen wij vs. 3–9, „er waren nu vier melaatsche mannen voor de deur," de gesloten deur, „der poort; die zeiden de een tot den anderen: wat blijven wij hier, tot dat wij sterven? Indien wij zeggen: Laat ons in de stad komen, zoo is de honger in de stad, en wij zullen *daar* sterven; en indien wij hier blijven, wij zullen *ook* sterven; nu dan, komt en laat ons in het leger der Syriërs vallen: indien zij ons laten leven, wij *zullen* leven, en indien zij ons dooden, wij zullen *maar sterven*." — Gij ziet het: een alledaagsche wijsheid leert nog wel in hachelijke omstandigheden den mensch, voor dit aardsche leven dat te ondernemen en dien weg in te slaan, waardoor zijn toestand wel beter, maar zeker niet slechter worden kan. Met het

oog op zijn eeuwig belang, heeft echter menigeen zelfs die wijsheid niet! In den uitersten levensnood waagt men nog een kans op de menschelijke barmhartigheid; in den uitersten zielenood een kans op Gods genade te wagen — daartoe ontbreekt somtijds de moed en veeltijds de lust. Laat ons zien, hoe het onzen melaatschen ging. Van de avondschemering pogen zij gebruik te maken om, van de muren der stad niet gezien, tot het leger der vijanden over te loopen.

(Vs. 5.) „En zij stonden op in de schemering om in het leger der Syriërs te komen." Maar o wonder! „Toen zij aan het uiterste", de voorposten, „van het leger der Syriërs kwamen, zie! toen was er niemand." Samaria was ontzet, en Samaria wist het niet. De Heer der heirscharen had voor Samaria gestreden, en alle hare vijanden voor zich uitgedreven als kaf voor den wind. De Heer, die te Dothan den dienaar van Eliza, een *gezicht* van vurige paarden en wagenen, tot zijne persoonlijke bemoediging, te aanschouwen gegeven had, deed de Syriërs een *geluid* van wagenen en een *geluid* van paarden hooren, ter hunner eenparige verschrikking. Op eenmaal — het is meer gezien — maakt zich van het gansche leger het schrikbeeld meester, dat men door een onwederstaanbare legermacht overvallen wordt; en men vliedt, en men vliedt in aller ijl, men vliedt met achterlating van alles, men vliedt „waar geen vervolger is"! „Want de Heer", lezen wij vs. 6, „de Heer had het heir der Syriërs doen hooren een geluid van wagenen, en een geluid van paarden, het geluid eener groote heirkracht." — Was het een bovennatuurlijk geluid geweest? een geluid dat slechts aan hunne

verbeelding werd te hooren gegeven? of misschien niet dan een geheimzinnig buitengewoon sterk windgebruisch, als somtijds in hooge landen onverwachts langs de bergtoppen en door de diepe valleien vaart? Om het even! Wat door allen te gelijk vernomen werd was van dien aard, of had ditmaal dat uitwerksel, dat „zij zeiden de een tot den anderen: Zie, de koning „van Israël heeft tegen ons gehuurd de koningen der „Hethieten en de koningen der Egyptenaren, om tegen „ons te komen. Derhalve hadden zij zich opgemaakt, „en waren in de schemering gevloden, en hadden hunne „tenten gelaten, en hunne paarden en hunne ezelen" — voor den kortsten weg, door het gebergte naar de Jordaan, waren deze voor hen onbruikbaar — „het leger gelijk het was, en waren gevloden om huns levens wil"! (vs. 7) — „Om huns levens wil"! Ach! wat werpt men niet weg, wat laat men niet achter, waar het er op aankomt om dit te behouden — voor een korten tijd! Wat moest men niet kunnen verloochenen, kunnen opofferen, kunnen wegwerpen, om de ziel te behouden voor eeuwig! Helaas! daartoe wordt maar al te vaak het geringste, een weinig aardsch goed, een weinig wereldsche eer, een weinig voorbijgaand zingenot, nog veel te kostelijk geacht!

(Vs. 8.) „Als nu deze melaatschen aan het uiterste des legers kwamen, zoo gingen zij in eene tent en aten en dronken, en namen van daar zilver en goud en kleederen, en gingen henen en verbergden het; daarna keerden zij weder en kwamen in eene andere tent, namen van daar ook, en gingen henen en verbergden het." O! welk een aardsche gelukzaligheid voor

den vleeschelijken mensch, als de hebzucht het maar voor het grijpen heeft! Doch er komt een oogenblik, dat zij voor haar eigen geluk terugdeinst en plaats geeft aan een betere gedachte dan die der onverzadelijkheid. Zoo althans ging het hier: God wilde het, en Hij gaf het dezen straffeloozen roovers in het hart, nog liever de blijde boodschappers van aller verlossing te zijn.

(Vs. 9.) „Toen zeiden zij de een tot den anderen: Wij doen niet recht; deze dag is een dag van goede boodschap, en wij zwijgen stil." — Zoo is het M. H.! Leert het van deze melaatsche plunderaars: die aan ongelukkigen een goede tijding brengen kan, en haar achterhoudt, zondigt! — „Indien wij vertoeven tot den lichten morgen, zoo zal ons de ongerechtigheid vinden; daarom nu komt, laat ons gaan, en dit aan het huis des konings boodschappen!" — Menschelijk gevoel en vrees voor straf zijn veelvermogende teugels voor de baatzuchtigheid van hen, die geen hooger beginsel kennen. Ook door deze waakt de Voorzienigheid voor het algemeene welzijn. Gelukkig echter die door beter bestuurd wordt! — „Zoo kwamen zij en riepen tot den portier", den poortwachter, „der stad, en boodschapten hun", hem en zijne manschap, „zeggende: Wij zijn gekomen tot het leger der Syriërs, en zie, niemand was daar, noch eens menschen stem; maar paarden aangebonden, en ezels aangehouden, en tenten gelijk als zij waren. En hij", de bevelhebber van de wacht, die zijn post niet verlaten mocht, „riep de portiers", sommige van zijne onderhebbenden, „en zij deden de boodschap binnen in het huis des konings." Maar de koning, met deze blijde tijding gewekt, denkt eerder

aan verraad en nieuwe gevaren, dan dat hij zijn hart kan geven aan de blijde waarheid. Ach! het geloof in de oneindigheid der menschelijke list ligt den versaagden (wij zien dat dagelijks) zoo veel nader dan het geloof in de oneindigheid der goddelijke macht; en menigeen durft vaak het goede niet aannemen, dat van God komt, het anders niet kunnende houden dan voor iets kwaads, dat de menschelijke boosheid onder schijn van goed bereid heeft! En deze achterdochtige zwaarhoofden spreken gewoonlijk, als koning Joram, zeer stellig, en meenen allen te wijs te zijn: (vs. 12) „En de koning stond op in den nacht en zeide tot zijne knechten: Ik zal u nu te kennen geven, wat de Syriërs ons gedaan hebben. Zij weten, dat wij hongerig zijn; daarom zijn zij uit het leger gegaan om zich in het veld te versteken, zeggende: Als zij uit de stad gegaan zullen zijn, dan zullen wij hen levend grijpen, en wij zullen in de stad komen!" . . Gelukkig weet een van 's konings gevolg, voorzichtigheid aan goed vertrouwen parende, een raad te geven, die gevolgd wordt. (vs. 13) „Toen antwoordde één van zijne knechten: Dat men toch neme vijf van de overige paarden, die hier binnen overgebleven; zie, zij zijn als de geheele menigte der Israëlieten, die hier binnen overgebleven zijn; zie, zij zijn als de geheele menigte der Israëlieten, die vergaan," die van honger verteerd, „zijn," er is niet veel meê gewaagd of aan te verspelen! „laat ons die zenden en zien." (Vs. 14—16) „Zij dan namen twee wagenpaarden, twee span paarden, „en de koning zond het leger der Syriërs achterna, zeggende: Gaat henen en ziet! En zij volgden hen achterna tot de Jordaan toe —

en zie! de gansche weg was vol van kleederen en gereedschap," wapentuig, „die de Syriërs in hun verhaasten weggeworpen hadden. De boden nu keerden weder, en boodschapten het den koning. Toen ging het volk uit, en beroofde het leger der Syriërs — en een maat meelbloem *werd* verkocht voor een sikkel, en twee maten gerst voor een sikkel, naar het woord des Heeren!" Gods beloften falen niet. Hij vervult ze op de eene of op de andere wijze. En meestal op eene wijze, waaraan niemand gedacht, die „in geen hart eens menschen opgeklommen was." Veel eenvoudiger, veel natuurlijker, veel goddelijker dan door „vensteren in den hemel gemaakt!"

Maar ook zijne bedreigingen worden vervuld. En ook om deze te vervullen behoeft er niets bovennatuurlijks te geschieden. Hoort het ontzettend slot van het bijbelsch verhaal, in zijn hartaangrijpende eenvoudigheid.

„De koning nu had den hoofdman, op wiens hand hij leende, over die poort gesteld." Hij moest toezien op den aanvoer, op de verdeeling, den verkoop van den buitgemaakten overvloed, „En het volk," het uitgehongerde, het ongeduldige, het van alle kanten aandringende, het tot de voldoening van zijne begeerte en behoefte niets ontziende en zich over elke belemmering vertoornende volk, „vertrad hem in de poorte, dat hij stierf; gelijk de man Gods gesproken had, die het sprak als de koning tot hem gekomen was. Want het was geschied, gelijk de man Gods gesproken had tot den koning, zeggende: Morgen, omtrent dezen tijd, zullen twee maten gerst voor een sikkel, en een maat meelbloem voor een sikkel verkocht worden in de poort

van Samaria. En die hoofdman had den man Gods geantwoord en gezegd: Zie, zoo de Heer vensteren in den hemel maakte, zou het ook naar dit woord geschieden kunnen? En Eliza had gezegd: Zie, gij zult het met uwe oogen zien, doch daarvan niet eten!" Even alzoo geschiedde hem; want het volk vertrad hem in de poort, dat hij stierf." (Vs. 17—20.)

Hier M. H.! was oneindig veel te zeggen, maar het feit zelf is welsprekend en zegt alles, voor wie hooren wil!

O! dat toch niemand het immer wage de heilige almacht Gods, door lichtvaardige spotternij, te tarten en tegen zich te wapenen!

Van den geringsten burger af tot den koning toe, van den simpelen soldaat tot den man op wiens hand de koning leent, den generaal-adjudant des konings, vermag niemand iets tegen God, tegen Gods woord, tegen Gods recht!

Hij zal u weten te vinden, die met zijne beloften den draak steekt, die op zijne bedreigingen niet acht! Zoo gij u dan bewust zijt dit gedaan te hebben: o! bekeert u, toont uwe boetvaardigheid, voorkomt Hem! Zoekt zijne genade, terwijl zij te vinden is.

Gelukkig de mensch die dit gedaan heeft! Die in den nood des levens, in den nood zijner ziele, zich gehecht heeft aan het machtig liefdewoord, dat van verlossing, van verzadiging, van „sieraad voor asch, „vreugdenolie voor treurigheid, het gewaad des lofs „voor een benauwden geest" gewaagt!

Ach! welk een smart, welk een stoornis der vreugde moet het voor het liefderijk hart van Eliza geweest zijn, te midden van een verlost, een jubelend Samaria,

het onder den voet geraakte, het vertreden lijk van den rampzaligen mensch te zien uitdragen, die de belofte had verworpen en aan wien de bedreiging vervuld was! — Spaart, o mijne geliefden! spaart den dienaren Gods, die u de belofte der eeuwige zaligheid verkondigd hebben, deze smart en u zelven dit oordeel!

Uitgesproken te Utrecht, Geertekerk,
voor het Garnizoen; 4 Sept. 1870.

Welzalig zij, die, naar zijn reine leer,
In Hem hun heil, hun hoogst geluk beschouwen;
Die Sions vorst erkennen voor hunn' Heer!
Welzalig zij, die vast op Hem betrouwen.

Psalm II : 7.

HET KONINKRIJK AAN GEEN ANDER GELIJK.

Daniël II : 1—45.

De aangewezen bladzijde der Heilige Schrift verplaatst ons zeshonderd jaren voor Christus geboorte, in het tweede jaar der alleenheersching van Nebucadnezar, den koning van Babel; den veroveraaar van Syrië, Fenicië, Coelesyrië, Palestina, Egypte; den overwinnaar van Assyrië; den verwoester van Ninivé, die ook Jeruzalem verwoest en met zijnen heiligen tempel verbrand had. Eerst was hij mederegent van zijn vader Nabopolasser geweest, thans heerschte hij alleen en volstrekt over het gansche Oosten. — „Doch in de dagen van die koningen zal de God des hemels een koninkrijk verwekken, dat in der eeuwigheid niet zal verstoord worden; en dat koninkrijk zal geenen anderen volke overgelaten worden ; het zal alle die koninkrijken vermalen en te niet doen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan." Deze woorden (vs. 45), zij zijn gesproken in die machtige stad, in omvang de grootste steden van onzen tijd drie of vier malen overtreffende, met bewoners van allerlei volk en taal opgevuld, en op die reusachtige wonderen van bouwkunst prat, die in geen land, in geen eeuw geëvenaard zijn! Zij zijn

gesproken in dat groote paleis van Nebucadnezar, die het onder zijne grootste werken telde, midden in de stad, op een door de kunst gevormd eiland gelegen, van drie muren omringd, waarvan de buitenste eene lengte had van twee uren gaans, en waarvan de inwendige pracht aan de uitwendige grootschheid beantwoordde. — Waarom herinner ik dit? — Waarom anders dan opdat, tegenover al die grootheid, die vergaan is, de stille majesteit dezer woorden die gebleven, die vervuld zijn, die van eene onvergankelijke grootheid getuigen, u al aanstonds en des te meer zoude treffen.

I.

De koning van Babel had het geheele Oosten aan zich onderworpen, en zijne macht breidde zich in twee werelddeelen uit. Dit belette niet dat hij een onrustigen nacht had, waaraan het gouden rustbed, waarop hij nederlag, ook al niets kon verbeteren. Weinigen denken het in, met hoeveel zij het hoofd nederleggen en welke slechte nachten zij dikwijls doorbrengen, die in grootheid, in macht, in weelde, en, zooals de meesten zich voorstellen, in vermaak leven, „een goed leven hebben."

Nebucadnezar „droomde droomen." Droom op droom. Ten laatste zoo zwaar, zoo ontzettend een droom, dat hij er uit ontwaakte met een sterken indruk, een drukkend gevoel van zijn gewicht, zonder in staat te zijn zich van zijnen inhoud iets in het minste voor den door dien droom afgematten geest te roepen! Dit maakte hem geheel onrustig; dit deed den slaap voor goed uit zijne oogen wijken. (vs. 1.)

Het machtige Babel was ook het middelpunt der oostersche wijsheid en veelvuldige wetenschap. Deze waren er hoog in eere, en hare beoefenaars talrijk en aanzienlijk; vooral diegenen onder hen, die de verborgenheden der natuur, de geheimen der goden, de voorteekenen aan den sterrenhemel meenden of voorgaven te doorgronden. Ook de koning vereerde hen hoog; maar zij moesten hem dienen. Ook in deze zijne verlegenheid, die pijnlijk was en hem kwelde, en waaraan spoedig een einde komen moest. Van de mannen der wetenschap, van de kenners der verborgenheden, schriftkundigen, sterrenduiders, bezweerders, moesten de voornaamsten hem ter hulpe snellen; ook van die eigenaardige soort van wijzen van het Oosten, magiërs, priesterwijzen, waarop Chaldea zich verhief, hoedanige men er zes eeuwen later nog zou aantreffen bij de kribbe van den „geboren koning der Joden." Zij werden tezamengeroepen en stonden voor zijn aangezicht, om uit den mond van den machtigen koning van Babel dit woord te hooren: „Ik heb eenen droom gedroomd, en mijn geest is ontsteld (is onrustig) in mij, om dien droom;" dien droom, die hem te meer belang inboezemende, naarmate hij zich hardnekkiger en geheimzinniger aan zijn herinnering onttrok; „om dien droom te weten." (vs. 2, 3.)

Ach! wel menig koning, wel menig sterveling laag en hoog, heeft zich meer over eenen droom en de beteekenis van eenen droom verontrust dan over de zaligheid zijner ziel of den weg van zijnen plicht. In het verborgen, in de toekomst te dringen heeft weinigen geluk aangebracht, maar heeft voor allen groote bekoring!

De priesterwijzen kunnen niet anders dan meenen, dat het hunnen gebieder om de duiding van een droom te doen is, en daar zij óók meenen, dat dit hunne zaak is, zoo antwoorden zij uit aller naam, in voor allen verstaanbaar Arameesch: „O koning, leef in eeuwigheid! Zeg uwen knechten den droom, zoo zullen wij de uitlegging te kennen geven." (vs. 4) Maar hoe sidderen zij, als de koning hun met nadruk ten antwoord geeft: „De zaak is mij ontgaan: indien gij mij (en) den droom en hare uitlegging niet bekend maakt, gij zult in stukken gehouwen worden, en uwe huizen zullen tot een drekhoop worden gemaakt. Maar indien gijlieden (en) den droom en zijne uitlegging te kennen geeft, zoo zult gij geschenken en gaven en groote eerbewijzen van mij ontvangen: daarom, geeft mij den droom en zijne uitlegging te kennen." (vs. 5, 6.)

Wij zijn in het land der volstrekte macht van eenen enkelen, wiens wil de wet is; waar de willekeur straks het onmogelijke eischt; waar de waan zich vestigt, dat door genade en ongenade alles te verkrijgen, alles te dwingen is.

De Chaldeën antwoorden ten tweedemaal en zeggen: „De koning zegge zijnen knechten den droom, dan zullen wij de uitlegging te kennen geven." (vs. 7) Maar de koning vaart hun in den baard met te zeggen: „dat hij duidelijk ziet, dat zij niet dan tijd zoeken te winnen en er partij van te trekken, dat de zaak hem is ontgaan." Het zal hun echter niet baten: „indien zij hem niet te kennen geven wat hij gedroomd heeft, hun aller vonnis is geveld; te vergeefs zullen zij hem met leugenachtige woorden en vonden zoeken op te houden,

totdat de tijd verandering bare," — zijn driftig verlangen om den droom te weten bekoele, of wat zij zich ook mogen voorstellen. „Zijn droom, zijn droom zelven moeten zij hem doen hooren; dit alleen zal hem een waarborg voor de betrouwbaarheid der uitlegging, dien zij zullen geven, zijn!" (vs. 8, 9.)

Nog eenmaal wagen het de Chaldeën den mond te openen. De wanhoop maakt hen stout. Ditmaal is het echter een woord voor hunne heidensche priesterwijsheid zoo verootmoedigend als vrijmoedig tegenover den beheerscher der wereld, den vrijmachtigen beschikker over hun leven. „De Chaldeën antwoorden voor den koning en zeggen: Er is geen mensch op den aardbodem, die hetgeen de koning gebiedt zou kunnen te kennen geven. Daarom heeft ook geen koning, hoe groot of machtig, iets dergelijks begeerd van schriftkundige, of sterrenduider, of Chaldeër. Want de zaak, die de koning begeert, is te zwaar, en er is niemand anders, die ze den koning te kennen kan geven, dan de goden, welker woning bij het vleesch niet is." (vs. 10, 11) Dit is zoo. Maar wat, indien de God, dien zij niet kennen, het zijnen gunstgenoot openbaren wil?

Ook Nebucadnezar, die Zijn tempel te Jeruzalem verbrand heeft, kent Hem niet. Maar hij weet niet waar wijzen, priesterwijzen, bezitters van geheime wetenschap toe dienen, indien zij hem niet kunnen dienen in oogenblikken, dat hij hunne wijsheid behoeft. Hun onvermogen, alsof het onwil ware, maakt hem woedend. Zijn bedreiging moet met de ruimste toepassing worden uitgevoerd. Het geheele ras der nutteloze wijzen zal te Babel worden uitgeroeid! (vs. 12)

Niets alledaagscher dan dat zij, die geen reden willen verstaan, door reden tot het uiterste gedreven worden; en indien zij kunnen wat zij willen, wee dengenen, die gepoogd heeft hen door reden te overtuigen!

„Het bevel dan ging uit, dat men al de wijzen te Babel zou ombrengen." Reeds is er een begin van uitvoering. Ook de jongelingen uit de weggevoerden van Juda, de welgeborenen en hoogbegaafden, op koninklijk bevel in de boeken en spraak der Chaldeën onderwezen, en tot hiertoe hoogelijk in de gunst des konings deelende. Daniël en zijne metgezellen, Hananja, Mizaël en Hazarja, moeten het ontgelden. „Zij worden gezocht om gedood te worden." (vs. 13) Doch nu zal de macht van hunnen God en de gunst, waarin zij bij dezen staan, openbaar worden!

Bij den man, die met de uitvoering belast is, met kalmte naar de aanleiding van het, immers in de overijling eener redelooze verbolgenheid gegeven, bloedbevel vernomen hebbende, weet Daniël, onder toezegging van aan het verlangen des konings te zullen voldoen, voor een bepaalden tijd uitstel van terechtstelling te verwerven. Zijn hoop is op zijn God, „den God des hemels," den Almachtigen; en het gebed, hetwelk hij met zijne metgezellen tot Hem opzendt, is om „barmhartigheid", dat de verborgenheid hem niet verborgen, dat hun leven gespaard moge blijven. (vs. 14—18) Die God verhoort. Het duurt niet lang, of de openbaring der verborgenheid, in een nachtgezicht aan den geloovigen jongeling te beurt gevallen, wordt van zijne lippen met een dankbaren lofzang beantwoord: „De naam Gods" roept hij uit; en de inhoud der ontvangene

openbaring zoowel als het ontvangen der openbaring zelve bepaalt de tonen van zijn lied: „De naam Gods zij geloofd van eeuwigheid tot in eeuwigheid, want zijne is de wijsheid en de kracht. Hij verandert tijden en stonden; Hij zet koningen af en bevestigt koningen; Hij geeft den wijzen wijsheid, en wetenschap dengenen die verstand hebben; Hij openbaart diepe en verborgene dingen; Hij weet wat in het duister is, want het licht woont bij Hem. Ik dank en loof u, o God mijner Vaderen! omdat Gij mij wijsheid en kracht gegeven hebt, en mij nu bekend gemaakt hebt, wat wij van u verzocht hebben; want Gij hebt ons des konings zaak bekend gemaakt!" (vs. 19—23) In hetzelfde oogenblik heet het tot Arioch, dien de koning van Babel gesteld had om de wijzen van Babel om te brengen: „Breng de wijzen van Babel niet om; breng mij in voor den koning, en ik zal den koning de uitlegging te kennen geven" (vs. 24); in het volgende, staat hij voor den koning, die hem vraagt: „Zijt gij machtig mij bekend te maken den droom, dien ik gezien heb, en zijne uitlegging?" (vs. 25, 26) En Gode de eer gevende, luidt zijn antwoord, met kalme waardigheid uitgebracht, aldus:

„De verborgenheid, die de koning begeert te weten, kunnen geen wijzen, sterreduiders, geen geleerden of waarzeggers den koning openbaren. Maar er is een God in den hemel, die de verborgenheden openbaart; die maakt koning Nebucadnezar bekend, wat geschieden zal in later dagen. Uw droom en de gezichten uws breins op uw leger zijn deze:

„U aangaande, o koning! toen gij op uw leger waart,

klommen gedachten in u op, wat hierna geschieden zou: en Hij, die het verborgene openbaart, heeft u te kennen gegeven, wat hierna geschieden zal. Wat mij betreft: mij is de verborgenheid geopenbaard, niet door eenige wijsheid, die in mij is boven alle levenden, maar daarom, opdat men den koning de uitlegging zou bekend maken, en gij licht zoudt krijgen in de overdenkingen uws harten." (vs. 27—30.)

Gij ziet het: in den jeugdigen godsman is de nederige overtuiging, dat hij deze goddelijke mededeeling niet gekregen heeft om zijns zelfs wil, maar om anderer wil, en tot verheerlijking van den God des hemels, den waren God, in een heidensch land.

En nu vangt hij aan den koning voor oogen te stellen, wat hij in zijnen droom gezien heeft. Wat was het geweest? Een reusachtig beeld; indrukwekkend, schitterend, ontzaglijk; tegenover hem staande. Het hoofd van fijn goud; de borst en de armen van zilver; de buik en de dijen van koper; de schenkelen van ijzer; de voeten eensdeels van ijzer, eensdeels van leem. Wat werd er van dit beeld, dit metalen beeld, zoo groot, zoo glansrijk, zoo ontzettend, en waarop de koning in zijn droom het oog niet dan met eerbiedige vrees gevestigd houden kon? Een gering, een onverwacht voorval had daarvoor de grootste, de noodlottigste gevolgen. Geen hamer werd opgeheven, geen hand werd gezien; maar een steen, een overhangende rotsklomp scheurde zich los van een berg, rolde aan, en dat met zulk een kracht tegen de voeten van ijzer en leem, dat het die vergruisde. Daar stortte het reuzengevaarte om, en op eenmaal was alles vergruisd: het

ijzer, het leem, het koper, het zilver, het goud! Vergruisd; vermalen; verstoven; weg, als kaf van den dorschvloer, als kaf voor den wind; geen spoor werd nagelaten. Maar de steen, die het beeld geslagen had, groeide voor des konings oogen, en werd tot een grooten berg, alzoo dat hij de geheele aarde vervulde. (vs. 31—35) Dit was de droom geweest. De uitlegging volgde. „Gij, o koning!" zoo heette het uit den mond van den gevankelijk weggevoerden uit Juda: „gij, o koning! zijt een koning der koningen. Want de God des hemels" (de God, dien ik ken en dien) „heeft u een koninkrijk, macht, en sterkte, en heerlijkheid gegeven. En overal, waar menschenkinderen wonen, waar zich beest of vogel roert, heeft Hij alles in uwe hand gegeven en aan uwe heerschappij onderworpen; gij zijt dat gouden hoofd! — En na u zal een ander koninkrijk opstaan, lager," minder, in uitgebreidheid niet, maar in waardij, „dan het uwe; daarna een ander, het derde koninkrijk, het koperen," weder minder, ofschoon nog meer omvattend, „hetwelk heerschappij zal voeren over de geheele aarde. Daarop een vierde: hard gelijk ijzer, gelijk ijzer dat alles, ook het zilver, ook het goud, vergruist en klein maakt; ja, als het alles verbrijzelend ijzer, zal het breken en brijzelen. Maar ook zelf verbrijzelbaar zijn. Want het is niet geheel ijzeren. Gij zaagt de voeten en teenen, ten deele van ijzer, maar ook ten deele van pottebakkers leem: het is een verdeeld rijk; van des ijzers vastigheid is er in, maar vermengd met kleiachtig leem; de teenen der voeten ten deele ijzer, ten deele leem; het koninkrijk ten deele hard, ten deele broos. IJzer ver-

mengd met modderig leem; het is geen mengsel dat beklijft; het kan niet houden. Zoo ook in dat koninkrijk: het zal niet ontbreken aan pogingen om door huwing en paring het harde en het brooze duurzaam te vereenigen, maar het een zal aan het ander niet hechten. Doch in de dagen dier koningen zal de God des hemels een koninkrijk verwekken, dat in der eeuwigheid niet zal verstoord worden; en dat koninkrijk zal aan geen ander volk overgelaten (overgegeven of overgedragen) worden; het zal al die koninkrijken vermalen en te niet doen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan. Daarom", met deze woorden besluit de profeet des Heeren zijne droomverklaring: „Daarom hebt gij gezien, dat uit den berg een steen zonder handen afgehouwen is geworden, die het ijzer, koper, leem, zilver en goud vermaalde; de Groote God heeft den koning bekend gemaakt, wat hierna geschieden zal. De droom nu is gewis, en zijne uitlegging is zeker!" (vs. 36—45.)

„De droom nu is gewis, en zijne uitlegging zeker." De toepassing op de geschiedenis der wereld, bij haar eigen licht, niet al te moeielijk. Het lager, het mindere rijk, dat na het babylonische, de stichting en het werk van Nebucadnezar, zou ontstaan, minder, in omvang niet, maar in innerlijke waarde en kracht; „de borst en de armen van zilver," volgende op „het gouden hoofd," leeren wij nog uit de bladeren der Heilige Schrift, door ditzelfde boek van Daniël, in dat rijk der Meden en Perzen kennen, waaraan het babylonische „gegeven werd" in dien schrikkelijken nacht, toen wat er van het „gouden hoofd" geworden was „gewogen en te licht bevonden" werd; in dat rijk der Meden en Perzen,

waarin, op zijne beurt, een Kores verklaren kon: „De Heere, de God des hemels, heeft mij alle koninkrijken der aarde gegeven" (Ezr. 1 : 2), en van een Ahasveros gezegd worden: „dat hij regeerde van Indië af tot aan Moorenland toe, honderd zeven en twintig landschappen" (Esth. 1 : 1). — Hoe echter ook deze heerschappij verzwolgen is door eene andere, die zich niet slechts van Indië tot aan Moorenland, maar van Indië tot Illyrië, tot den Donau uitstrekte, weten wij, en erkennen in het derde koninkrijk, het koninkrijk van deugdzaam, ofschoon min schitterend metaal, „het koninkrijk van koper, hetwelk heerschen zou over de geheele aarde," het macedonische wereldrijk, het ontzettend werk van dien Alexander den Groote, wien de waarzeggende geest des heidendoms, als hij hem dwong te spreken, het: „O Jongman! gij zijt onoverwinnelijk!" had toegeroepen, (1) en van wien de ongewijde joodsche geschiedschrijver verhaalt, dat hij ook te Jeruzalem gekomen, zich de rollen van Daniël heeft doen toonen, begeerende de godspraak te zien, die zijne zegepraal over de perzische monarchie, drie eeuwen te voren, verkondigd had. En het vierde koninkrijk: „de schenkelen van ijzer; de voeten eensdeels van ijzer en eensdeels van leem;" het vierde koninkrijk, „hard als ijzer, dat alles vermaalt en verbreekt;" en in zijn eersten en besten en langsten tijd geheel ijzer, maar daarna „ijzer en leem" — ik weet, geleerde Toehoorder! dat er bedenkingen zijn — maar wie kan daarin ten slotte de

(1) De Pythonisse te Delphi, als hij haar met geweld op den drievoet gedrukt had, van welken zij geweigerd had hem waar te zeggen.

romeinsche wereldmacht miskennen, de laatste der oude wereld, het rijk van kracht veelmeer dan van pracht, of glans, of geest, tot dat het, door al te groote uitbreiding zich overspande en, tot een waarschuwing van latere machten, door opneming van het al te ongelijksoortige zich verzwakte? En „de steen zonder handen afgehouwen;" de steen, die het vervaarlijk beeld aan de voeten raakte en omverwierp; die het als een droomheeld deed verdwijnen; de steen, die in de plaats van het tot stof vermalen, als kaf voor den wind verstoven ijzer, leem, zilver, goud kwam en tot een grooten berg werd, die de geheele aarde vervulde — het „koninkrijk door God verwekt, dat in der eeuwigheid niet verstoord, dat aan geen ander volk overgelaten zal worden, dat al die vroegere koninkrijken vermaald heeft en te niet gedaan, en zelf in alle eeuwigheid bestaan zal" — wat zou het anders zijn dan dat CHRISTUSRIJK, welks vestiging in de geschiedenis der menschheid een keerpunt gegeven, een nieuwen tijd ingesteld heeft, en dat, op de puinhoopen der door elkander verdrongen en verzwolgen wereldrijken, zich gesteld en geopenbaard heeft en tot op den huidigen dag zich betuigt en betoont als een rijk van hemelschen oorsprong, als een rijk van alles overwinnende, zelve onoverwinlijke kracht, als een rijk van eeuwigen duur.

Wij, mijne medechristenen! wij door Gods goedertierene beschikking tot dat koninkrijk geroepen; wij, door zijne onuitsprekelijke genade verwaardigd onderdanen van dat koninkrijk te kunnen zijn — komt, dat wij ons in deze zijne goddelijke eigenschappen, zoo als

de Geschiedenis die in het licht gesteld heeft, zoo als het Woord Gods die bevestigt, en het christelijk Geloof daarvan verzekerd is, van ganscher harte verlustigen!

II.

Het rijk van Christus, een rijk van hemelschen oorsprong; goddelijke stichting; een „koninkrijk door God verwekt." Als zoodanig betoont het zich door zijn onverwacht, bijna onopgemerkt verschijnen; zijn gering, zijn in den aanvang vooral zoo onaanzienlijk voorkomen; zijn weerloos optreden; bij zoo groote beteekenis, groote bestemming, groote kracht; en in vergelijking met de wereldmachten, welke het allen overtreft, allen te sterk is.

Ja het is een steen, onverwacht van den top van Gods bergen losgelaten en als uit de lucht gevallen, terwijl de oogen niet dan op blinkend metaal gevestigd zijn en de gansche ziel onder den indruk verkeert der treffelijke, der glansrijke, der schrikverwekkende gedaanten van reuzenbeeldeu der verdwijning nabij. Een steen — slechts een steen; geen fijn goud, geen gebootst zilver; geen koper of ijzermassa; maar meer dan alle goud en zilver waard, sterker dan alle koper en ijzer.

Een steen — zonder menschenhand afgehouwen en door geen menschenhand bestuurd; en nogtans het hooge, door aan zijne voeten neder te komen, omverwerpende; het sterke te niet doende; door inwendige kracht meester wordende van het geheele grondgebied — „de groote berg, die de geheele aarde gaat vervullen."

„Een Kind wordt der wereld geboren, een Zoon haar gegeven." Het is *deze* „heerschappij," die „op zijn schouder" is. Jeruzalem neemt er geen kennis van; Rome vermoedt het niet. Herodes vleit zich het in zijn bloed gesmoord te hebben. Augustus zal er nooit van hooren! Hij denkt slechts aan die wereld, door welke hij „zijne geboden laat uitgaan;" die wereld, die hem, hem naar de oogen ziet, die hem, hem onder de goden zal plaatsen; aan die „geheele wereld", die hij onverkleind aan zijne opvolgers zal nalaten, „de heerschappij zonder einde," den Romeinen door de goden beloofd! (1)

Meer dan Augustus is hier. — Waar? in het kleine Bethlehem, in de duistere stal, in de nederige kribbe; de kribbe, die de grondslag is eener heerschappij, waarbij die van Augustus in 't niet zinkt.

Een Man staat midden onder zijn volk, „dat Hem niet kent." Hij heeft geen gedaante noch heerlijkheid. Niets begeerlijks is aan Hem. Hij voegt zich tot de nederigen; Hij verzamelt de ellendigen om zich. Hij richt de gevallenen op, vertroost de treurigen, sterkt de zwakken, geneest de kranken, vormt uit visschers en tollenaars een twaalftal mannen, die Hij als verkondigers van wat zij van Hem geleerd en in Hem gezien hebben de wereld inzendt. Dit zijn de mannen, die de wereld aan zijne voeten zullen brengen; die Hem, door zijn Woord en in de kracht zijns Geestes, uit alle volkeren een volk zullen vergaderen talrijker dan uwe gezamenlijke volkeren, o Nebucadnezar en Xerxes, die

(1) His ego nec metas rerum nec tempora pono, Imperium sine fine dedi. Aen. I.

de kracht in de menigte gesteld hebt! (1) Dit zijn de mannen, die, belijdende, getuigende, biddende, Hem een rijk zullen stichten, degelijker en blijvender dan dat gij u met uw zwaard veroverd hebt, maar met uwen geest niet hebt kunnen bezielen, Alexander de Groote! te vergeefs leerling van Aristoteles en aanbidder van Homerus! (2)

En nog is het goddelijkste niet gezegd. Het wordt eerst dan voor den geest gebracht, als de doornenkroon, als het kruis genoemd wordt; de doornenkroon, waarmede een zondige wereld den grooten Miskende gekroond heeft; de doornenkroon, waaronder een lijdende wereld haren koning erkent en aanbidt; het kruis, waaraan verhoogd, Hij allen tot zich trekt, den overste dezer wereld oordeelt, en „het koninkrijk, door den God des hemels verwekt," in geen ander bloed dan dat der zichzelve opofferende liefde vestigt.

O mijne Geliefden! geen waarachtig onderdaan van dit koninkrijk, geen kind; dit is de naam waarmede de koning zelf zijne onderdanen zoo gaarne noemt; geen kind des koninkrijks, uit zijn geest geboren, en van zijn geest doorvoed, schame zich ooit voor een oogenblik zijne geringheid, zijne onaanzienlijkheid naar de wereld, of bedroeve zich over de miskenning door de wereld, der krachten die in hem zijn, die hem tot

---

(1) Τὸ πολλὸν ἰσχυρὸν εἶναι. Herodotus.

(2) Dat de opvoeding van Alexander den Groote aan den veelomvattenden wijsgeer Aristoteles vertrouwd geweest was, dat hij zonder Homerus niet slapen kon, en den Griekschen geest geheel in zich opgenomen had, is bekend. Ziju schoone droom was: een Oostersche heerschappij met Griekschen geest bezield.

een kind des koninkrijks gemaakt hebben, der krachten en uitnemendheden, die het koninkrijk Gods het koninkrijk Gods doen wezen. Het kleine en onaanzienlijke, dat kostelijk is voor God, is het goddelijke, het tot groote dingen geroepene, het wonderdoende; en die miskende krachten werken nogtans, en zijn de eenige, die een gewis, een degelijk, een duurzaam werk verrichten. Geen kind des koninkrijks zoeke voor zich zelven, geen dienaar des koninkrijks zoeke voor het koninkrijk Gods hulp of heil bij eene andere kracht dan die geestelijk is; bij eene andere kracht dan die des geloofs, der hope, der liefde, der zelfverloochening, en der lijdzaamheid; en evenmin bij eenige uiterlijke vertooning, of glans, of gedaante! „Het koninkrijk Gods is niet van deze wereld." „Het koninkrijk Gods komt zonder uiterlijk gelaat." Het koninkrijk Gods, wordt gebouwd „zonder handen;" niet door kracht of geweld, niet door menschenoverleg of vleeschelijke werktuigen, maar door de werktuigen van den Geest des Heeren. Het kent geen andere waarde, het behoeft geen andere kracht dan de inwendige. Slechts door deze is het, wat het is, en vermag het te doen, wat het doet.

En wat doet het? De geheele aarde vervullen; allen tegenstand nederwerpen. Het koninkrijk Gods is een koninkrijk van alles overwinnende, zelf onoverwinbare kracht. „Het zal in der eeuwigheid niet verstoord worden; het zal aan geen ander volk overgelaten worden; het zal alle andere koninkrijken vermalen, en te niet doen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan." „Daarom hebt gij gezien, dat uit den berg

een steen zonder handen afgehouwen is geworden, die het ijzer, koper, leem, zilver en goud vermaalde. De groote God heeft den koning bekend gemaakt, wat hierna geschieden zal."

Mijne Hoorders! wat is er eigenlijk geschied, toen dit gezicht in vervulling ging? Was de vestiging van het koninkrijk Gods, in de dagen der romeinsche heerschappij, terstond of metterdaad de vernietiging van die heerschappij in haar uitwendig bestaan? Immers even zoo min als het, in dien zin, de vernietiging was of wezen kon van het macedonische wereldrijk, dat reeds lang door het romeinsche, gelijk het perzische door het macedonische, en het babylonische door het perzische verzwolgen was? Wat het koninkrijk, dat uit God was en niet van de wereld, vernietigen kwam, en altijd weder vernietigen zal, het was wat Babel Babel, Perzië Perzië, Macedonië Macedonië, Rome Rome, wat al deze rijken tot wereldrijken gemaakt had; wat ieder opvolgend wereldrijk telkens van het voorgaande geërfd, uit het verzwolgene in zich opgenomen en met het zijne vermengd had; het was hetgeen daarin niet was uit God, maar uit de wereld, uit den Booze. Wat het vernietigen kwam, het was den droom der bestaanbaarheid eener algemeene wereldheerschappij op wereldschen grondslag gevestigd, naar wereldsche beginselen bestuurd, door wereldsche middelen, met wereldsche bedoelingen, tot bevrediging van zondige hartstochten, menschelijke heerschzucht, hebzucht, praalzucht, opgericht en gesticht. — Wat „de steen uit den berg, zonder handen afgehouwen, die het ijzer, koper, leem, zilver en goud vermaalde,"

allen lateren machten, tronen, heerschappijen, vorsten, volkeren toeroept, het is dit: dat alle wereldpronk, waarin zij hunne grootheid, alle wereldwijsheid, waarin zij hun steun, alle stoffelijke kracht, waarin zij hunne sterkte stellen, alle mogelijke vereenigingen en aanhechtingen, waarbij zij hun behoud zoeken, vroeg of laat zullen blijken hun niets van dit alles te kunnen wezen; en dat zij slechts groot en sterk en van eenigen duur kunnen zijn, voor zoo ver zij zich bouwen op de rots der eeuwen, de beginselen van het koninkrijk Gods in zich opnemen, en zijne onzichtbare krachten in zich laten werken. — Wat „de steen uit den berg zondər handen afgehouwen," die het reuzenbeeld, het treffelijke, het schitterende, het schrikbarende reuzenbeeld omverre stiet, en „te zamen het ijzer, leem, koper, zilver en goud vermaalde, dat zij werden gelijk kaf van de dorschvloeren, dat de wind ze wegnam en geen plaats voor dezelve gevonden werd, maar zelf tot een grooten berg werd, alzoo dat hij de geheele aarde vervulde," het christenhart belooft en doet verwachten, het is: de omstorting van elken troon des satans, de vernietiging van elke macht der zonde en der wereld, van iedere kracht der onwetendheid en des ongeloofs, der verleiding, der verblinding, der verschrikking; het is de verdringing van het heidendom in alle zijne vormen en gedaanten; de overdekking der geheele aarde met de kennis des Heeren; het is de tijd, waarin uit den hemel tot de aarde zullen overkomen de heerlijke galmen van voorbedachte liederen als deze: „De koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en van zijnen Christus, en Hij zal als koning heerschen in

eeuwigheid." „Zij is gevallen, zij is gevallen, het groote Babylon!" — „Halleluja! de zaligheid, en de heerlijkheid, en de eere, en de kracht, zij den Heere onzen God!" (Op. 11:15. 18:2. 19:1.)

Beeft niet, gij kinderen, beeft nooit, gij volk des koninkrijks van God! Dat koninkrijk zal aan geen ander overgelaten, overgedragen, overgegeven worden; de poorten der helle zullen het niet overweldigen. Uw koning bezwijkt in geen strijd; geeft zich niet gevangen; legt den schepter niet neder; staat geen grondgebied af. Uw koning „moet als koning heerschen, totdat Hij al zijne vijanden onder zijne voeten zal gelegd hebben."

Beeft niet, beeft nooit! Wat gouden hoofd zich vertoone, wat zilveren armen zich uitstrekken, wat koperen buik met verplettering dreige, wat ijzeren voet zich opheffe tot vertreden: het vermag alles niets tegen den Heer, maar de Heere vermag alles tegen dezen.

Het koninkrijk Gods is een koninkrijk van eeuwigen duur.

„Het zal in der eeuwigheid niet verstoord worden; het zal al de koninkrijken vermalen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan."

„Zijn troon zal zijn als de dagen des hemels; zijn zaad (zijn volk) als de starren des uitspansels;" niet slechts zoo ontelbaar, maar ook zoo vast.

„De grootheid dezer heerschappij en des vredes zal geen einde zijn." Niet maar tot aan het einde van den tijd zal die koning regeeren, maar als geen tijd meer wezen zal. Dit koninkrijk is het doel der schepping, het oogmerk der regeering, de voltooiing van het werk van God.

O, welk een rust tot dat koninkrijk Gods te behooren! Welk een rust op dat onverstaanbaar, dat alverwinnend, dat eeuwig koninkrijk te zien! Welk een rust, in deze bewegelijke, deze veranderlijke, deze onrustige en onstuimige wereld, waar het een het ander verdringt, en alles op zijn beurt vermalen wordt en te niet gedaan! Welk een rust, bij alle verandering van tijden en stonden; afzetting van koningen en bevestiging van koningen; beroering der volkeren; oorlogen; omwentelingen; verplaatsingen van machten; toenemende verwarring, voortdurende onzekerheid! Welk een rust, in dezen onzen tijd, waarvan reeds zoo lang gezegd is, dat hij „veel bewogen" is, maar waarin het nu zoo schrikkelijk stormt en schudt en onderstboven gaat, zoo veel valt en dreigt te vallen! — „Er is een eeuwig koninkrijk, en ik behoor er toe. Er is een eeuwig koninkrijk, en ik kom tot zijne eeuwige ruste!" O, gelukkig de man die dat zeggen kan, die dat weet, die daar de bezadigende, de onder alles vrede, die tegenover alles moed gevende kracht van gevoelt! Al de schatten van Babylon, of de weelden van Perzië, al de wijsheid van Griekenland, al Rome's krijgsroem kunnen dat geluk niet geven. Het is niet het deel der „vele rijken," het is niet het deel der „vele edelen," het is niet het deel der „vele wijzen," het is niet het deel der „vele machtigen naar de wereld." Maar het is het deel van hen, die zich, in de wereld en ondanks de wereld, naar den aard van het Godsrijk gevoegd, die de beginselen van het Godsrijk aangenomen hebben; die van zijnen geest doordrongen, die door huns konings Geest wedergeboren en herschapen zijn; die naar zijne heilige

wetten leven en, in spijt van alle treffelijke, schitterende, vervaarlijke gedaanten, waarin de wereld zich tegenover hen stelt, zijn leus en haar smaad dragen willen.

„Zalig zijn de *armen van geeste*, want hunner is HET KONINKRIJK DER HEMELEN.

„Zalig zijn *die treuren*, want zij zullen vertroost worden.

„Zalig de *zachtmoedigen*, want zij zullen het aardrijk beërven.

„Zalig die *hongeren en dorsten* naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

„Zalig de *barmhartigen*, want hun zal barmhariigheid geschieden.

„Zalig de *reinen van harte*, want zij zullen God zien.

„Zalig de *vreedzamen*, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

„Zalig die *vervolgd worden om der gerechtigheid wil*, want hunner is HET KONINKRIJK DER HEMELEN."

Zalig zijt gij, die dit hoort en — verstaat!

Uitgesproken te Utrecht, Janskerk,
11 September 1870.

ONZE VREDE.

Hij *is onze vrede.*
Eph. II: 14a.

„Hij is onze Vrede." Van wien gesproken wordt, behoeven wij niet te vragen. Slechts één is het en kan het wezen. Hij, wiens naam men zoude noemen Vredevorst. Hij, door wien wij hebben vrede met God, en daardoor elken Vrede. Onze Heere Jezus Christus, dien wij als onzen grooten Profeet, onzen eenigen Hoogepriester, onzen eeuwigen Koning belijden; Jezus Christus, die ons „de Opstanding en het Leven" is, die „onze Hope" is, hij is ook onze Vrede.

Door Hem hebben wij vrede met God, en daardoor elken vrede. O gewisselijk: indien wij in Hem gelooven; indien wij ons, met het vertrouwen der liefde, op Hem en zijn liefdewerk verlaten. „God was in Christus de wereld met zichzelven verzoenende, onze zonden ons niet toerekenende." „Christus heeft voor (onze) zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zoude brengen." „Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus,

door welken wij ook de toeleiding hebben, door 't geloof, tot de genade in welke wij staan." „God bevestigt zijne liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren. Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door zijn leven. Wij roemen in God door onzen Heere Jezus Christus, door welken wij de verzoening gekregen hebben," door Jezus Christus, die onze vrede is, onze vrede met God.

De vrede met God heeft veel in. Het is vrede met zijn Wezen, en vrede met zijn Wil.

Vrede met zijn Wezen. Het hart, door de genade Gods in Christus gerust gesteld, heeft er vrede bij, dat God is die Hij is, de Heilige God! Het is voor den Heiligen God ontwaakt tot eene „liefde", die „de vreeze buitensluit." Het gevoelt bij de gedachte aan zijne heiligheid geen „pijn" meer. Het kan zich daarin verblijden en verlustigen. De gedachte der heiligheid Gods en de gedachte der liefde Gods, die vroeger elkander bestreden, zijn in den door Christus met God verzoenden onderling verzoend. Dit is vrede hebben met Gods Wezen, en niet maar met een gedeelte van zijn Wezen. En het gaat gepaard met vrede met zijnen Wil. Met zijnen Wil, zoo als die zich in zijne heilige geboden, met zijnen wil, zooals die zich in zijne heilige beschikkingen openbaart. Het „bedenken des vleesches" was „vijandschap", was opstand, tegen God. „Het onderwierp zich der wet Gods niet; het kon ook niet;" maar

de door den Zoon vrijgemaakte, door Christus van de heerschappij des vleesches verloste mensch, zegt: „Uwe geboden zijn niet zwaar;" doet alle dingen „zonder murmureeren en tegenspreken;" zegt: „Uw wille geschiede!" roemt ook in de verdrukkingen; heeft vrede met zijn lot, omdat hij vrede heeft met zijn God, en — dankt het zijnen Heiland, die zijn vrede is.

Gewis, Hij is onze vrede, die de bewerker van onzen vrede is in dezen zin. De bewerker van onzen vrede met God, en daardoor ook met ons lot; de bewerker en bewaarder van onzen inwendigen vrede, die rust en gerustheid des harten, die Hij alleen geven kan, en zóó geven, dat „niemand" of niets „die kan wegnemen." Deze vrede brengt echter ook nog een anderen vrede mede. En het is aan dien anderen, in dezen grond, dat de apostel bepaaldelijk denkt in onzen tekst. Het is in een ander dan het tot hiertoe door ons beschouwd opzicht, dat hij van Hem, die het in alle opzichten is, te dezer plaatse getuigt: „Hij is onze vrede."

„Want Hij is onze vrede." Zoo schrijft de „besnedene ten achtsten dage, uit het geslacht Israëls, van de stamme Benjamins, een Hebreër uit de Hebreën," aan de „geloovigen in Christus Jezus te Ephesen," en richt zich daarbij in 't bizonder tot het meerendeel van hen, hetwelk uit de heidenen is (vs. 11, 12). Hij heeft hun, opdat zij hun voorrecht van geloovigen in Christus Jezus te zijn te dieper zouden gevoelen en te hooger waardeeren, herinnerd aan hun jammerlijken toestand onder dat heidendom, waarop een farizeesch jodendom dan met hooghartige minachting nederzag, maar dat metterdaad al het medelijden van den godvruchtigen israëliet

verdiende (vs. 11 en 12). „Daarom gedenkt dat gij, die eertijds heidenen waart in het vleesch, en die voorhuid genaamd werd van degenen die genaamd zijn besnijdenisse in het vleesch, die met handen geschiedt"; d. i. van wien een op zijn uiterlijk verbondsteeken maar al te trotsch Israël alles meende gezegd te hebben, wanneer het u met verfoeiing den naam van onbesnedenen gaf; „dat gij in dien tijd zonder Christus waart, vervreemd", uitgesloten, „van het burgerschap Israëls" d. i. van alle zijne godsdienstige voorrechten, „vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hope", immers geen redelijke, geen gegronde, geen andere dan eene door grooter vrees bestredene „hope hebbende, en zonder God" — want wat waren uwe afgoden? — „zonder God in de wereld." — „Maar nu"; dus vervolgt de apostel (vs. 13): „Maar nu in Christus Jezus," nu door 't geloof dien Heiland ingelijfd, „gij die eertijds verre waart", verre van God, verre van Israël, „zijt nabij geworden door het bloed van Christus", nabij God, nabij dat Israël, dat met u in dien Christus gelooft. Het bloed van Christus, dat u met God verzoende, heeft u ook met Israël en Israël met u verzoend. „Want Hij is onze vrede," onze verzoening, onze verbroedering, „die deze beiden, (Jood en Heiden) één gemaakt", in één heilgemeenschap vereenigd „heeft — den middelmuur des afscheidsels, de vijandschap" (want zoo late men de woorden volgen) „gebroken hebbende, daardoor dat Hij de wet der geboden in inzettingen bestaande", d. i. voor zoo ver die in tijdelijke inzettingen en niet in eeuwige beginselen bestond; de wet dier geboden, die Israël voor de heidenen ongenaakbaar maakten, „te niet gemaakt",

buiten werking gesteld, „heeft: opdat Hij die twee", Jood en Heiden, „den joodschen en den heidenschen mensch, in zich zelven tot een nieuwen (een christen-) mensch zoude scheppen vrede makende, en Hij die beiden in één lichaam", d. i. ééne zelfde gemeente „zoude met God verzoenen", volkomelijk, eens voor al verzoenen — de apostel gebruikt eene versterkte uitdrukking — „door het kruis", Zijn kruis, zijn sterven als een offer voor de zonde „de vijandschap", de wederzijdsche haat en afkeer „aan hetzelve gedood hebbende. En komende"," dus gaat de apostel voort, d. w. z. door zijn Geest, in de kracht zijns Geestes wedergekomen, „heeft Hij, door het Evangelie, vrede verkondigd u", o Heidenen! „die verre waart, en dien", ons Israëlieten, „die nabij waren. Want door Hem" — dit maakt ons broederen — „hebben wij beiden den toegang, in éénen Geest, tot den Vader!"

Gij ziet het M. G.! het „Hij is onze vrede," dat wij tot onzen tekst gekozen hebben, spreekt hier in den mond des apostels bepaaldelijk van den vrede tusschen mensch en mensch, op den grondslag van den vrede tusschen mensch en God, dien de menschheid aan den Christus, den Heiland der wereld verplicht is; dien Hij haar verworven, haar bereid heeft door zijn Bloed; dien Hij haar geschonken, deelachtig gemaakt heeft; dien Hij haar bewaart door zijn Geest; die Hem, in de eigenlijke toepassing van het woord, den naam van Vredevorst doet dragen. — „Hij is onze vrede." Het is hetzelfde, wat de apostel elders uitdrukt met te zeggen: „in Christus is noch Jood noch Griek", en nog versterkt door er bij te voegen: „daarin is geen dienst-

knecht noch vrije, geen man en vrouw; want gij allen zijt één in Christus Jezus". (Gal. 3:28.) — „Hij is onze vrede." O groote, o liefelijke, o heerlijke gedachte! Wat op aarde het verst van elkander stond, wat door wetten en zeden en godsdienstbegrippen elkander uitsloot, wat bestemd scheen elkander erfelijk te haten, te verachten, te verwerpen, daarvan is de gekruiste Christus het vereenigingspunt, de eenheid, de levende en bezielende eenheid geworden. Rondom zijn kruis, voor zijn troon, door zijn Geest, verrijzen, uit de oude, nieuwe menschen; en die menschen zijn broeders, omdat zij kinderen Gods zijn. Geen middelmuren meer, maar de band des vredes. Geen vijandschappen meer, maar liefde en eenigheid. Geen verwijdering meer, maar overal toenadering. Geen vervreemding, maar aansluiting. Geen haat tusschen volkeren en volkeren; geen afkeer tusschen rassen en rassen; geen verdrukking van den eenen stand door den anderen, van de eene helft door de wederhelft. Bij vrijheid in den diepsten, gelijkheid in den besten, broederschap in den edelsten zin! . . .

Wat doe ik, M. H.? wat doe ik, aldus sprekende? Houd ik eene lofrede op het christendom, of veeleer eene schimprede op de christenheid? Is het ernst, of is het spotternij? En indien het ernst is, sla ik eene geschiedenis van achttien eeuwen niet al te onbedacht, al te onbeschaamd in het aangezicht? De vorige eeuwen ga ik voorbij; maar wat vertoont ons de tegenwoordige? Welk schouwspel levert ons op de dag, dien wij beleven? Christenvolkeren tegen elkander in het harnas, christenvolkeren elkander naar de keel gevlogen. Stroomen

bloeds van wederzijde vergoten om een erfelijken, een telkens aangevuurden, een vreeslijk uitgebarsten volkshaat te koelen. Heidensche barbaren te hulp geroepen om christenbloed te plengen en te wreken. Nu een gewapenden vrede, die immers een bespotting van den vrede is, de oorlog met al zijne gruwelen, met al zijne verwoestingen. En de oorlog tusschen volken en volken nog een weldaad te achten bij den oorlog tusschen kerken en kerken, tusschen standen en standen, den vreeslijken oorlog van allen tegen allen, dien hij onderdrukt — maar die in beginsel dáár is, en niet voor altijd onderdrukt zal worden. . . Wij hebben gehoord van een Keizerrijk, dat de vrede zou zijn, en de wereld in deze vlammen gezet heeft; maar dat Koninkrijk van Christus, door zijn Kruis gesticht, door zijn Geest en Woord uitgebreid, is dat de vrede dan? Of behoort daar niet toe ons gedoopt Europa, op zijne christelijke beschaving zoo fier, en voor een deel (een klein deel nogtans) op de bekeering der heidenen zoo tuk? — Met andere woorden is Christus onmachtig de vrede der christenvolken te zijn, of zijn de zoogenaamde christenvolken geen christenvolken?

Geliefde Toehoorder, eer wij verder gaan: Gij, zijt gij een christenmensch? Is uw huisgezin een christenhuisgezin? de kerkgemeente, waartoe gij behoort, eene christengemeente?

Zijt gij een christenmensch? Leeft gij dan ook in vrede met alle christenmenschen? Zijn er bij u geen twisten, geen antipathiën? Is „alle bitterheid en toornigheid, en gramschap, en geroep, en lastering van u

geweerd, met alle boosheid? „Wordt gij toornig en zondigt niet?" „Gaat nooit de zon onder over uwe toornigheid? Geeft gij den duivel nimmermeer plaatse?" Hoe is het in uw huisgezin? Altijd vrede, of dikwijls oorlog? Overal liefde, of hier en daar eigenbaat? In alles overeenstemming, of misschien verdeeldheid in het hoogste en dierbaarste? Hoe is het in de gemeente, waarvan gij lid zijt? Geen twistingen, geen verdeeldheden, geen verdenkingen, geen verdachtmaking? Niets dat lijkt naar „elkander te bijten," of te „vereten," te tergen, te verachten, met wapenen te bestrijden, die vleeschelijk zijn?

Ach! ik vrees dat wel menig christenmensch een christenmensch, menig christenhuisgezin een christenhuisgezin, menige christengemeente een christengemeente is, op geen anderen voet dan waarop de christenvolkeren christenvolkeren zijn, en dat het uit ons aller mond al zeer zonderling, zeer onnoozel klinkt, indien wij ons verwonderen, dat er van tijd tot tijd, dat er hier en daar in het groot is, wat overal en ten allen tijde in het klein gezien wordt: Oorlog!

O mijne Geliefden! Christus is de vrede, en de bron van elken vrede; en de Zonde is de oorlog, en de bron van elken oorlog. En zoolang Christus, die de vrede is, de Zonde, die de oorlog is, niet geheel heeft overwonnen en verdrongen, zal er oorlog en aanleiding tot oorlog zijn in het groot en klein. Het zegt veel voor de kracht, voor de hardnekkigheid der zonde, het schijnt weinig te zeggen voor de kracht van het christelijk geloof, dat na achttien eeuwen van christendom, en bij den hoogen bloei eener beschaving, die aan het

christendom wordt dank geweten, dit verschijnsel nog altijd en in zoo schrikbarende mate gezien wordt; maar men bedenke dat er christendom is in zeer aanvankelijken, zeer oppervlakkigen, en christendom in wezenlijken en diep doordringenden zin; dat de christelijke Beschaving, die de wetten verzacht en de zeden verbetert, geenszins hetzelfde is als het christelijk Geloof, waarbij de kracht der zonde gebroken en de „werken des Vleesches" door de „vrucht des Geestes" verdrongen worden. De eerste, de christelijke Beschaving (gelijk het oppervlakkig Christendom, de bekendheid met zijne leer en beginselen) is iets algemeens, iets erfelijks, dat het eene geslacht aan het andere nalaat, en dat daardoor ook van de eene eeuw tot de andere voortgang en vordering maken kan. Maar het christelijk Geloof, de ziels- en levens- en liefdesbetrekking tot Christus, is noch het een noch het ander. Het is iets persoonlijks en eigens, dat bij ieder volgend geslacht op nieuw, mensch voor mensch, in het individu moet bewerkt worden, en dat daartoe bij allen, van voren af aan, den strijd met de erfelijke verdorvenheid heeft te aanvaarden en uit te strijden. Neen, M. H.! Christelijke beschaving, zoo min als eenparige belijdenis, algemeene kennis, welmeenende bewondering van Christus en de leer van Christus, waarvan zij de schoone, de op zich zelf voortreffelijke en in hare mate Christus verheerlijkende vrucht is — het is geene zake, waarvan men zeggen kan, „zij is onze vrede." Zij kan het niet zijn. Zij vermag evenmin een waarborg te zijn van den vrede tusschen mensch en mensch, als zij bij machte is den mensch met zijn God te verzoenen. Dat kan Christus

alleen; alleen Christus zelf. Daarvoor heeft Hij alles gedaan door zijn dood, daarvoor wil Hij alles doen door zijn leven. Dat doet Hij alleen dien mensch, die met geheel zijn hart, met den ootmoed eens zondaars, met het vertrouwen van een kind, in zijne liefde, zijne ook voor hem gekruisigde liefde gelooft. — Laat de wereld van zulke menschen vervuld worden; laat zulken Zijnen Geest, die in hen werkt steeds minder bedroeven: alleen naar die mate zal er vrede op aarde, zal er verbroedering tusschen de menschen wezen.

Wat volgt uit deze beschouwingen, M. H.? Dit wel in de eerste plaats: dat men af moet laten zich te verbazen of vreemd te houden over hetgeen natuurlijk is.

Hoe? men ziet, men ondervindt van dag tot dag, dat de wereld, waarin men leeft, nog vol is van hebzucht, van eerzucht, van wraakzucht, die op allerlei wijzen naar voldoening streven; ook het eigen hart is niet zuiver; „de werken des vleesches zijn" overal „openbaar," en daaronder „venijngeving, vijandschappen, twisten, afgunstigheden, toorn, gekijf, tweedracht, scheuringen, nijd, moord;" men heeft zelf zijn huiskrakeel, zijn broedertwist, zijn rechtsgeding met zijn buurman, zijn pennestrijd met een mededinger; men staat op zijn uiterst recht; men benijdt en ijvert en vecht en voert krijg om dingen, „die men niet kan verkrijgen;" men behoort misschien tot die ongelukkigen, die, waar zij een vlam zien, niet kunnen nalaten die aan te blazen, waar zij eene verbittering zien, die moeten vergiftigen; tot die misdadigen, die met mond, en pen, en pers allerlei zaden van tweedracht tusschen

de menschen, de standen, de volken onderling uitstrooien; en men verbaast zich dat er oorlog is! Men verontwaardigt zich dat er oorlog wezen kan, wezen moet! dat er vorsten, dat er volken zijn die den oorlog aandoen; vorsten, volken die den oorlog aannemen! — alsof men zich verbaasde, dat er brand kon komen waar vuur is, waar op allerlei wijze met vuur gespeeld wordt; alsof men zich verontwaardigde, dat er, niettegenstaande de groote vorderingen der geneeskunde, zich nog ziekten opdoen, terwijl ontucht en allerlei onmatigheid blijven. Men weet, men ziet voor oogen, men heeft er den mond van vol, dat er veel naamchristendom, veel christendom slechts in schijn, veel gedoopt heidendom onder de christenvolkeren is; men wil het christendom niet; men bestrijdt het; men predikt den volken den afval van het christendom — en in naam van het christendom eischt men den vrede der wereld! Men wil geen Christus, die met God verzoent door zijn kruis, en men verbaast zich, dat de bekendheid met zijne leer niet genoeg is voor de ongestoorde broederschap der volken! Men wil niet dat die Christus „de onze" zij, en men zou willen dat hij „onze vrede" ware! Beter deed men zich over eigen liefdeloosheid, ongeloof, kortzichtigheid, ach! moedwillige verblinding, te schamen!

Een tweede gevolgtrekking is: dat men de hulp niet zoeken, het heil niet wachten moet van hetgeen niet of weinig baten kan, maar het rechte middel aangrijpen.

Onze tijd is er zeer op uit om met mond en pen aan den oorlog den oorlog te verklaren; om maatregelen tegen den oorlog te nemen; om een algemeenen geest

tegen den oorlog op te wekken. Hij denkt, als of het slechts eene slechte gewoonte ware, hij denkt er aan den oorlog afteschaffen; en hij is niet zonder hoop van te slagen. Hier werpt men een zwarte schaduw op den oorlogsroem; daar begint men met verkleining over heldenmoed te spreken; ginds den krijgsmanstand, althans in beginsel, in minachting te brengen. Men sticht „vredeverbonden"; men onderteekent vredeadressen; men stelt veranderingen voor in staatsrecht en regeeringsvorm, ter voorkoming en bemoeielijking van den krijg; men wil zich verbinden om nimmermeer de wapenen te dragen — er is goed onder, er is kwaad onder, wijsheid en dwaasheid, en wij willen niet twijfelen aan de oprechtheid der bedoelingen — maar het bereiken van het doel is een herschenschim; en ook het beste middel zal weinig baten, indien men niet erkent dat de Zonde de oorlog, en Christus de vrede is, en zijne maatregelen niet neemt overeenkomstig die overtuiging.

O, mijne Hoorders! indien ons geslacht den vrede wil, den vrede der volkeren, dat het zich ten oorlog toeruste; maar ten oorlog niet tegen den oorlog, maar tegen de zonde; dat het niet den vrede predike, maar Christus; dat het ter bereiking van zijn doel niet in zijne eigene wijsheid, maar in Christus geloove! De oorlog veroordeelt zich zelf, en de vrede spreekt voor zich zelf; daar is niemand in de wereld, die den oorlog geen ramp en den vrede geen zegen acht; maar de zonde heeft nog overal hare openbare en geheime vrienden en dienaren, en die Christus, dien de men-

schen, dien de volkeren kennen en hebben en beminnen moeten, omdat er vrede zij, vrede zij met God, en daardoor onderlinge vrede, wordt nog zoo weinig gekend en heeft nog zoo vele vijanden. Hij „is gepredikt onder de volkeren, Hij is geloofd in de wereld", maar niet door de wereld, en de christenvolkeren, die zoo heeten, omdat zij vroeger of later zoo hebben willen heeten, omdat zij met zijn Evangelie bevoorrecht en in zijn naam gedoopt zijn, maken gezamenlijk Zijn volk niet uit, maar sluiten Zijn volk gezamenlijk in, en hebben daarvan elk hun christelijke kern, waarvan de belijdenis, het voorbeeld, de geest op het geheel werken en het geheel steeds meer en meer en zoo veel mogelijk doordringen moet. Christus moet nog veel meer geloof vinden op aarde, veel meer geloovigen onder de christenvolkeren. Daartoe moet Hij steeds meer en krachtiger worden gepredikt; daartoe moet het geloof der geloovigen zich steeds meer en beter en krachtiger openbaren. Daartoe moet steeds dringender, steeds liefderijker in zijnen naam gebeden worden: „Laat u met God verzoenen!" Daartoe moeten de met God verzoenden het van liefde kloppende broederhart steeds meer, op allerlei wijze, en bij elke gelegenheid, aan alle menschen, in der daad en in waarheid doen blijken en betoonen. Dit is het tegengif tegen oorlogen en wat oorlogen veroorzaakt; dit het middel tegen alle volkszonden, die volksellenden na zich sleepen, die godsgerichten over de volkeren brengen; dit de verzachting aller gemeenschappelijke jammeren; dit de bevordering van den vrede der maatschappij, den vrede der huisgezinnen, de tevredenheid van allen. O, dat de

vorsten, de regeeringen, de leidslieden der openbare meening, de volksvrienden het inzagen! Dat de Gemeente Gods, die het inziet, er meer naar handelde! Dat zij die er naar handelen de overtuiging hebben, dat zij iets, dat zij veel, dat zij het beste doen, wat zij kunnen voor den vrede der wereld!

Mijne Geliefden! zoolang Christus; wat Hij u ook wezen moge, want u allen is Hij iets; maar zoo lang Christus UW VREDE nog niet is, uw vrede met God door het over uwe boetvaardige ziel ingeroepene bloed zijns kruises: gij moet dan bij uzelven wel duizendmaal gevoelen, hoe weinig gij; ondanks al uw eerbied voor zijn heilige en liefderijke geboden; hoe weinig gij metterdaad nog vermoogt tegen de baatzuchtigheid en de liefdeloosheid, die in u zijn. Maar indien Hij uw vrede met God is, dan wordt Hij ook uw vrede met de menschen; dan zijt gij een lid van het Vredeverbond, dat Hij gesticht heeft door zijn bloed, waarvan Hij het blijvend hoofd is en, door zijn Geest, de ziel. En naarmate gij u in liefde, vrede, zachtmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, trouw, vergevensgezindheid, barmhartigheid, beminlijkheid, een werkzamer lid van dat Vredeverbond betoont, zult gij uwen vrede met God overvloediger genieten en meer hope mogen voeden anderen voor dien Christus te winnen, die uw vrede is, en zonder wien geen zondig sterveling waren vrede smaken, of waarlijk tot den waren vrede medewerken kan.

Medechristenen! indien Jezus Christus de vrede der volkeren nog niet wezen kan, laat hij het ten minste

van onze harten, van onze huizen, van onze levenskringen, van onze kerkgemeenten worden! Daartoe zegene Hij zijn Woord, daartoe storte Hij zijnen Geest rijkelijk over ons en over allen uit!

Uitgesproken te Utrecht, Jacobi-kerk,
25 Aug. 1870.

GENADIGE ONDERSCHEIDING.

Exodus X : 23*b*.

„MAAR BIJ AL DE KINDEREN ISRAELS WAS HET LICHT IN HUNNE WONINGEN."

Deze woorden, in het tweede boek van Mozes gelezen, verplaatsen ons in de dagen van eenen ontzettenden oorlog. Maar niet van eenen oorlog tusschen aardsche mogendheden. Het is „de God des hemels en der aarde", die den krijg verklaard heeft aan een heidensch koning en zijne valsche goden; die hun slag op slag levert op hun eigen grondgebied, die de machten, waarover aan hen de beschikking werd toegeschreven, verdelgend tegen hen aanvoert, en door nederlaag op nederlaag hen doet weten, „dat Hij de Heer in het midden dezes lands, dat de aarde de zijne is" (IX : 29; VIII : 22.) Eerst heeft zijn almachtige hand den gezegenden, den in dit heidenland als den „Vader des Levens, den Vader der Goden" aangebeden stroom aangeraakt, en in de plaats zijner heilzame wateren, heeft Hij aan al zijne oevers den volke slechts een bloedig, een onbruikbaar, een voor al zijne vischen doodelijk vocht kunnen aanbieden. Hij sprak —

en het vergode water, dat vruchtbaar *maakt*, bracht niets dan afschuwelijkheid en overlast aan. Hij gebood — en de vergode bodem, die vrucht *voortbrengt*, baarde enkel kwelling en pijn. Eén wenk, en de lucht, die men inademt, wemelt van ongedierte, of wordt doodelijk voor het dierlijk leven, en spaart niet het weldadige rund, door den Egyptenaar als een beeld der alvoedende Godheid vereerd. Ook het vuur wordt ten vloek, en zijne assche, in plaats van te reinigen, verontreinigt, en doet eene afschuwelijke plaag tot op het voorhoofd dier toovenaars uitbreken, die geloofd worden de krachten der natuur te kunnen bezweren. Nooit aldus beleefde hagel vernielt, onder donder en bliksem, de gerst in de aar, en het vlas, dien rijkdom van het in byssus gekleede Egypte, in den halm. Zijn tarw en zijn spelt worden niet dan voor den vernielenden sprinkhaan gespaard, die noch aan het geboomte, noch aan de kruiden des velds „iets groens overlaat." Ondanks dit alles geeft de koning van Egypte, over wien het oordeel der verharding gekomen is, het niet dan bij oogenblikken voor den Heer des hemels en der aarde op. Nog hervat zich Farao tegen Jehova na elke nieuwe nederlaag, en tergt Hem tot nieuwe betooningen zijner onuitputtelijke macht. Haast zal de beslissende slag geslagen worden, die van het eene einde des lands tot het andere „een groot geschrei" zal doen opgaan, vermits er geen huis is, waarin geen doode wezen zal. . . . Maar nog één waarschuwend machtbetoon gaat aan dit bloedige laatste vooraf. Een dikke duisternis, een met de hand tastbare, voor de oogen ondoordringbare nevel bedekt het geheele land, vervult alle

woningen, maakt den dag erger dan den nacht, en houdt drie dagen aan. Bedrukt, verslagen, verbijsterd, levend dood zit de gansche bevolking neder als in een onmetelijk graf. Ook de „Zonnestad" (1) is nu enkel donkerheid geworden. „Niemand ziet den anderen; niemand durft van zijne plaats opstaan." O, hoe vreeslijk wordt in deze schaduw des doods, den toorn des Almachtigen, dien men altijd weder, altijd weder getergd en getard heeft, afgebeeld en gevoeld! Hoe heerlijk daartegenover, neen! onmiddellijk daarnaast, straalt zijne goedertierenheid in het gespaarde Gosen, waar de kinderen Israëls wonen, ten wier behoeve de God des hemels en der aarde, *hun* God, dezen ganschen oorlog voert. — „Maar bij al de kinderen Israëls was het licht in hunne woningen."

II.

„Maar bij al de kinderen Israëls was het licht in hunne woningen."

Dit woord, mijne landgenooten! dit woord der Heilige Schrift, hetwelk ons, terwijl het ongelukkige Egypte zoo deerlijk door zijne gerichten geteisterd wordt, de onderscheidende goedertierenheid des Heeren voor zijn volk, zoo heerlijk (metterdaad) in 't licht stelt, is mij in de laatste maanden en weken gedurig voor den geest, menigmaal op de lippen gekomen! Niet omdat ik al wat van den ontzettenden oorlog, die nu reeds vier maanden lang de gansche christenwereld in span-

(1) Heliopolis. Waarschijnlijk het Rameses der Heilige Schrift.

ning houdt, te lijden of te vreezen heeft, Egypte noem; niet (o, nog veel minder, voorwaar!) omdat ik, onder de christenvolkeren, in het bizonder voor het volk van Nederland, den eernaam van „volk van God" beding — er is maar één volk van God in *theokratischen* zin: het is dat volk uit Abraham, hetwelk wij hier in Gosen ontmoeten; maar één volk van God in *geestelijken* zin: het is de Godsgemeente uit alle volkeren, die tot het hemelsch Kanaän vergaderd wordt — maar omdat tegenover de jammeren, die wij dag aan dag vernemen, tegenover de ontzettende rampen, die over andere, over naburige volkeren worden uitgegoten, de plagen, die hen teisteren, de bloedige offers, die zij te brengen hebben, de goede hand des Heeren over ons zoo sparend en zegenend blijft uitgestrekt; omdat, daar zoovele duizenden in akelig duister nederzitten, niet wetende of, en hoe, en van wat zijde het licht op nieuw opgaan zal, de hemel, die ook voor ons scheen te betrekken, weder voor ons opgehelderd en klaar gebleven is; en geen algemeene ramp of godsgericht onzen dag tot een nacht heeft gemaakt. Dit, voorzeker, heeft het volk van Nederland met Israël in Gosen gemeen, dat het niets gedaan heeft om deze zegenrijke onderscheiding te verdienen.

III.

Herinneren wij ons, mijne landgenoeten! de laatste dagen der julimaand, toen de wolk, de donderwolk aan den europeschen hemel opkwam, die sedert zoo vreeslijk is losgebarsten. Herinnert u de maatregelen,

ook in Nederland noodzakelijk geacht, de genomene voorzorgen, de toebereidselen voor uw oogen gemaakt. De lichtingen opgeroepen; de forten bewapend; de schutterijen, als het leger aan de grenzen zou vereischt worden, met den garnizoensdienst belast; de „Weerbaarheid," om ten allen tijde „bereid" te zijn, zich dagelijks „oefenende." (1) Herinnert u de onrustbarende geruchten, de zwaarmoedige berekeningen, de voorspellingen van *allerlei* aard, waaraan het geenszins ontbrak; de algemeene bekommering, de zichtbare spanning — uwe bezorgdheid, o moeder! voor den zoon, die naar kamp of vesting moest optrekken! Ach, welk een andere novembermaand scheen in 't jaar '70 dat Nederland te gemoet te gaan, dat op den 17 november '69 zijn gedenkteeken van het afschudden der vreemde overheersching met zoo luide jubeltonen had ingewijd! En dit ons Utrecht, waar de ouden van dagen, niet zonder pijnlijke herinnering aan die overheersching, voor de derde maal in hun leven de Buurkerk tot kazerne zagen ingericht, wat zou het waarschijnlijk reeds weder beleefd, uit welken nood zou het misschien tot God te bidden hebben, als de laatste zondag in november den dankdag voor Utrechts verlossing weder zou aanbreken? — Ach! misschien datzelfde Frankrijk, na zich gemakkelijk van zijne schoone linkeroeverlanden meester gemaakt te hebben, andermaaal den Rijn overgetrokken, als in 1672, als in 1795! . . Of

---

(1) „In tijds geoefend. Altijd bereid." is de spreuk eener gedenkpenning voor de „Weerbaarheid", te Utrecht in 1869 geslagen.

(herhaling van 1787, maar onder gewijzigde omstandigheden), de Pruissen wederom in het land! — Of, het kleine Nederland tusschen twee vuren geplaatst, en in de noodzakelijkheid gebracht van te kiezen of te vergaan. . . . Niets van dit alles, mijne vrienden! . . . Onze lichtingen zijn reeds weder sedert ettelijke weken tot de haardsteden wedergekeerd; onze Buurkerk is voor het garnizoen weder *kerk* geworden; alle buitengewone maatregelen en toerustingen hebben opgehouden, met alle bizondere bezorgdheid; en het vaderland gedenkt, wij vieren onzen dankdag voor de heuglijke *verlossing* in 1813, met te grooter vreugde, met te luider dank, om de genadige *bewaring* in 1870.

IV.

Mijne landgenooten! opdat die dank te vuriger zij, denkt aan de duisternis, die elders is, terwijl „het licht is in uwe woningen." Denkt hoe men nederzit te Parijs, met het vooruitzicht van uithongering of bombardement! Denkt hoe men nederzit te Berlijn, als elke volgende legerlijst de zekerheid van het sneuvelen eens geliefden kan aanbrengen! Poogt u; weinigen uwer hebben ze beleefd of aanschouwd; poogt u de gruwelijkheden van den oorlog voor te stellen: de platgeschoten steden, de verbrande dorpen, de vertreden oogsten, de bloedige slagvelden, de meedoogenlooze terechtstellingen; de radelooze huisvaders, de wanhopige moeders, de kinderen, omzwervende bij de puinhoopen van het ouderlijk huis. Al de voorrechten der beschaving opgeschort; de werken des vredes vernield; de bronnen

der welvaart gestopt; het onderling verkeer afgesneden; de bescherming der wet onzeker; de soldaat meester; geen recht dan het oorlogsrecht! De vreeslijke gevolgen van een nederlaag; de jammerlijke nasleep van een overwinning! — Waagt een blik aan het „lazaret" . . Gij hebt het gedaan. Gij hebt meer gedaan dan dat Gij hebt hulp, verzachting, lafenis toegezonden, toegereikt. Er zijn gelukkigen, wie het vergund geweest is de hand tot heeling, tot verpleging uit te strekken, den mond tot vertroosting te openen; een verminkten arm te verbinden; een stervend hoofd te steunen; een afscheidsgroet, aan verafzijnde dierbaren toegedacht, van veege lippen op te vangen en aan het papier toe te vertrouwen. . . . Dat *dezen* spreken! Dat *zij* het u duidelijk maken, welk een ijslijkheid de oorlog is, en welk een dank gij Gode verschuldigd zijt, dat gij in dezen oorlog geen ander lijden gekend hebt dan medelijden, en niets te doen hebt gehad dan dit werk der barmhartigheid alleen.

V.

Uw dankbaarheid betoone zich in *betrouwen*. Het zij de dankbaarheid van een volk, dat de *goedertierenheid* Gods ondervindt, en in de *almacht* Gods gelooft.

Ik weet wel, mijne landgenooten! dat ofschoon „het licht is in uwe woningen", er nogtans wolken aan den gezichteinder zijn. Maar ik weet ook, dat zij er meer, en even donker, en naderbij geweest zijn, en dat Hij, die ze toen verdreven of teruggehouden en gezorgd heeft, dat ze ons geen donder, geen hagel, „en vuur

in het midden des hagels vervangen", aanbrachten, dit andermaal, en duizendmaal, en ten allen tijde kan doen, Ook dit weet ik: dat Hij het wel aan u verdient, dat gij van deze uwe overtuigingen zoo zeer vervuld zijt, dat zij u in staat stellen uw hart aan uw geluk te geven, en uw uitnemend voorrecht, als *Gods* weldaad, met eene dankbaarheid te genieten, die blijmoedig is. Ik weet, dat dit Hem welgevallig zijn zal.

Voor onze staatslieden bid ik bedachtzame wijsheid; en als ik u vertrouwen predik, predik ik u geen zorgeloosheid, maar moed. Moed, die uit het geloof is. Moed, die niet noodig heeft den ernst der tijden te miskennen om gerust te zijn, om kalm te blijven. Moed, die voor dagelijksche slingering, nutteloos vooruitloopen, duizendmaal beschaamd bijgeloof in ongeroepen onheilsprofeeten bewaart. Moed, die in 't godsbetrouwen, voorwaar! een vasteren grond heeft, dan de duurst bezworene tractaten hem onder de voeten zouden kunnen leggen, en beteren steun, dan de sterkste legermacht hem zou kunnen bijzetten. Moed, die nimmer overmoed worden kan, omdat hij beloften heeft, niet van altijd voor allen nood en jammer gesterkt te worden; niet, dat de dag nimmer in nacht zal veranderd worden; maar wel, dat daar ook in dien nacht een licht zal schijnen, dat niet uitgaat en hetwelk nimmer verdoofd wordt. Godvruchtigen onder ons, die den nacht der fransche verdrukking, van welker opheffing wij heden gedachtenis vieren, gekend en met dezen moed doorleefd hebt! gij weet wat ik zeg.

VI.

De dankbaarheid ga met *nederigheid* gepaard.

Mijne landgenooten! indien ik u, *als landgenooten*, indien ik in het volk van Nederland, bij het genot van zijne het onderscheidende voorrechten, *nederigheid* verlang, het is niet die lafhartige nederigheid tegenover andere natiën, die zich in de oneindige en hartelooze herhaling, dat wij als natie klein, en zwak, en gering zijn, openbaart. Hierdoor *maakt* zich een volk, wat het zegt te wezen, en bedelt, door zelfverachting, om zijne vernietiging.

Van *deze* nederigheid hebben wij genoeg en te veel. Maar waar ik vrees, dat wij *niet* genoeg van hebben en nimmermeer te veel van hebben kunnen, het is nederigheid *voor God*, ootmoed voor zijn aangezicht, verootmoediging.

Voorwaar! tot deze is groote oorzaak. Is het enkel aan een loop van zaken boven zijn bereik, enkel aan omstandigheden buiten zijne schuld te wijten, dat het altijd kleine Nederland zijne vroeger zoo groote beteekenis onder de volkeren der wereld verloren en zoo veel van het ontzag en de grootachting, die het allen inboezemde, ingeboet heeft? Of hebben „hoogmoed, zatheid van brood en stille gerustheid" daartoe het hunne gedaan? Is er geen roekeloos spel gedreven met godsdienstige en burgerlijke voorrechten? Zijn er geen vreemde goden gediend, geen vreemde zeden ingehaald, geen toebetrouwde panden, geen groote beginselen opgegeven? Zijn het niet godsdienst- en zeden-verval geweest, die den weg gebaand hebben

tot politieke verkleining? En de gerichten Gods, als zij over den lande waren, als zij drukten, hebben zij onzen volke zoo veel gerechtigheid geleerd, als zij bestemd en geschikt waren het te leeren? Indien thans de gerichten Gods elders nederkomen, indien wij ons zacht mogen spiegelen aan de diepe vernedering, ontblooting, verbrijzeling van een volk, dat ten allen tijde, maar nooit schaamteloozer dan in den laatsten tijd, den volkeren der wereld het voorbeeld van de dartelste lichtzinnigheid, de bedwelmendste weelde, het godlasterlijkst ongeloof, de bedorvenste zeden, en den ongegrondsten hoogmoed gegeven heeft; kan Nederland zeggen, dat het den invloed van dit verderfelijk voorbeeld zoo weinig ondergaan heeft, dat het de waarschuwing, die in het daarover uitgebroken godsgericht ligt, ook maar weinig behoeft? — Ach! wij hebben ons reeds gehaast te verklaren, dat het volk van Nederland, zoo min als het Israël in Gosen, iets gedaan heeft om de zegenrijke onderscheiding, die het genieten mag, te verdienen! Wij aarzelen niet er bij te voegen, dat het veel gedaan heeft om zich die onwaardig te maken, om die ten eenemale te verbeuren; en dat, indien de Heilige God ons naar de uitspraken zijner rechtvaardigheid behandelen wilde, ook onze lampe zou moeten worden uitgebluscht in dikke duisternis!

Of, mijne christelijke landgenooten! hoe staat het in deze onze dagen bij den volke, met de belijdenis van het heerlijk Evangelie, met het geloof in het Woord van God? Welk is het standpunt der algemeene godsdienstigheid? Welk het standpunt van den openlijken eerbied voor den godsdienst? Wat is er van den ouden

ernst van het volkskarakter, de vermaarde goede trouw, den eenvoud, de huislijkheid? De barmhartigheid leeft nog in nederlandsche harten. De uitstorting van eene tonne gouds tot hulp en verzachting, de algemeene deelneming, de persoonlijke toewijding van velen heeft het ook in deze dagen, op slagvelden en in hospitalen getoond. Maar is er; ik zeg niet door die edele zielen, die hier het schoonste voorbeeld gegeven hebben; maar is er, voor dezen tot verlegenwordens toe, door het algemeen niet nog veel meer op geroemd dan aan gedaan? En zegt de oneindige bewondering en de partijdige lof voor zekere deugden en plichtsbetrachtingen boven andere, die men dagelijks gelegenheid heeft op te merken, wel veel goeds voor de diepte en voor de gezondheid van het zedelijk gevoel? Hoe staat het met de eigenaardige ondeugden van het nederlandsche volk? Bepaaldelijk met het lasterlijk misbruik van den naam des Almachtigen, het roekeloos over zich inroepen van zijne straf en verdoemenis? Met de dronkenschap, dien kanker voor welvaart en huislijk geluk, die bron van allerlei onheil en van allerlei misdaad? Is er verbetering? — Ach! welke treurige tooneelen heeft in dit opzicht, in die ernstige dagen, het opkomen der lichtingen op vele wegen des lands te aanschouwen gegeven! . . .

Gij zijt genadig, o God! Bij U is eene barmhartigheid, die tegen het oordeel roemt! Aan deze danken wij het, „dat wij niet vernield zijn!" O, dat alle standen, alle harten in Nederland het beseften! Dat uwe verbeurde zegeningen, door ons diep te beschamen, te erkentelijker, maar ook even daardoor tot des te betere vrucht door ons genoten werden!

VII.

De sparende goedertierenheid Gods moet niet slechts dankbaar erkend, niet slechts met vertrouwen en ootmoed genoten worden; zij moet ook eigenaardige, harer waardige vrucht voortbrengen, Gode ter eer, het vaderland ten zegen, tot heil van onsterfelijke zielen.

1. *Voor oorlog bewaard*, moet, bij het genot des vredes met het buitenland, de onderlinge vrede bewaard, een geest van vrede aangekweekt worden.
2. *Onszelven gebleven*, moeten wij ons beijveren steeds meer en beter onszelven te zijn.
3. *Door God boven andere volken gezegend*, moeten wij sidderen bij eenig volk in godsvrucht en zedelijkheid achter te staan.

1. *Voor oorlog bewaard, moet, bij het genot des vredes met het buitenland, de onderlinge vrede bewaard, een geest van vrede aangekweekt worden.*

Wij genieten, in dit tijdsgewricht, den vrede met onze naburen *onder omstandigheden*, die daarvan het belang dubbel moeten doen inzien. Maar is het ook niet een dure plicht, waartoe de weldaad ons vermaant? Och, of de nederlandsche natie er van doordrongen ware, zooals zij dit zijn zoude, indien een buitenlandsche vijand hare grenzen bedreigde! Dan zou alle partijbelang vergeten worden, alle verdeeldheid zwijgen, alle overbodige uittarting en verbittering, alle moedwillig misverstand ophouden, alle staatsgeschil, en zelfs de

godsdiensttwist rusten. . . . Is het niet vreeslijk dat slechts het gevaar zou vermogen, waartoe wijsheid en dankbare waardeering van Gods gaven niet zouden blijken in staat te zijn? O, mijne broederen! werkt aan den inwendigen vrede van uw land! Het tegendeel te doen is aan zijnen ondergang werken. Het tegendeel te doen is, voor zoo veel in u is, den vijand voor de poort te brengen. Het tegendeel te doen is de zegeningen van den vrede met het buitenland te verbeuren, en voor een groot gedeelte onvruchtbaar, ongenietbaar te maken. „Licht in de woningen" is tot het geluk der bewoners niet genoeg. Het moet op vergenoegde, op elkander vriendelijk toegekeerde aangezichten, op eendrachtelijk ineengeslagen en samenwerkende handen schijnen! Eendracht maakt niet alleen *macht;* het maakt ook *geluk.* Bevordert dan de eendracht uws volks, en verstoort haar niet. Weet van uzelven te verloochenen om des vredes wil. Wacht u voor noodelooze scherpte en hatelijkheid in den noodzakelijken strijd voor waarheid en recht. Wederstaat dien boozen geest, wiens naam is Partijgeest. Voedt den geest van wantrouwen niet tusschen standen en standen, maatschappelijke kringen en kringen. Weest tevreden in *uwen* stand; leert uwe kinderen het te wezen; en bestrijdt in uzelven en in hen eene onbehoorlijke eerzucht en altijd misdadige afgunstigheid. Weest voorbeelden van eerbied voor uw meerderen, bescheidenheid onder uw gelijken, achting voor uw minderen. „Spreekt geen kwaad met uw tong; neemt geen smaadrede op tegen uwen naaste". Weest niet, „als een, die zich met eens anders doen bemoeit." „Vermengt u niet met hen,

die naar verandering staan." „Uwe ziele zij der machten over haar gesteld onderworpen". „Geeft een iegelijk, wat gij schuldig zijt; schatting, dien gij de schatting; tol, dien gij den tol; ontzag, dien gij ontzag; eere, dien gij de eere schuldig zijt. Zijt niemand iets schuldig dan elkander lief te hebben!"

2. *Onszelven gebleven, moeten wij ons beijveren steeds meer en beter onszelven te zijn.*

Wat sedert 1866 in de gedachten van zoo velen is omgegaan, daartoe is ook in 1870 geen poging gedaan. Het *is* niet geschied, en wij *willen niet*, dat het geschiede; wij *mogen* het niet willen; het moet ons onmogelijk zijn ons met het denkbeeld van de mogelijkheid te verzoenen. De schimmen onzer voorvaderen, het bloed in onze aders, onze gansche geschiedenis, de herinneringen van dezen dag, dit alles komt er tegen op. En niet alleen dit alles, maar onze verantwoordelijkheid aan God; onze verantwoordelijkheid voor een volksbestaan, dat Hij ons geschonken en gemaakt, voor een eigene plaats en roeping, die Hij ons aangewezen en — bewaard heeft, en, ik geloof het, bewaren zal, zoo lang wij ze in eere houden en waardeeren. De liefde tot het vaderland is niet slechts een aangeboren gevoel, maar een heilige plicht. Zij is een deugd; mits zij niet slechts een zwak zij, maar een kracht, en als een beginsel van gedrag en handeling te voorschijn trede. En dit is wel het eerste: dat men den vaderlandschen geest in zichzelven en anderen wakker houde, en het vaderlandsch karakter voor ontaarding behoede, door aan zijne veredeling te arbeiden en

vreemde invloeden af te keeren. Nederlandsche jongelingen! die u bereid getoond hebt den vaderlandschen bodem met musket en zijdgeweer te beschermen! beschermt uw hoofd en uw hart voor buitenlandsche invloeden; vormt u naar nederlandsche voorbeelden; en weest meer *nederlanders* naar mate gij meer *mannen* wordt. Nederlandsche vaders en moeders! ook van den *hoogsten* stand, en daarom des te meer, geeft uwen kinderen eene nederlandsche opvoeding; leert hen nederlandsch denken, gevoelen, spreken; het gaar worden van den nederlandschen aard in zijnen eigen sop is wel de uiterste volmaaktheid van een fransche of engelsche uitspraak waard! Bewondering van alles wat vreemd is, miskenning van hetgeen nederlandsch is en waarde heeft, heeft ons reeds kwaads en leeds genoeg gebrouwen. Elke nieuwe verloochening der eigene nationaliteit, elke ondermijning van den nederlandschen volksaard worde voor eene poging tot zedelijke inlijving erkend, als landverraad gebrandmerkt, en — daar God onze zelfstandigheid toont te willen beschermen — door godvruchtige gemoederen als de schandelijkste ondankbaarheid verfoeid.

3. *Door God boven andere volken gezegend, moeten wij sidderen bij eenig volk in godsvrucht en zedelijkheid achter te staan.*

Wat zou het zijn, indien (wat God geve!) dat ongelukkige volk, dat nu zoo vreeslijk getuchtigd wordt, gelouterd uit den smeltkroes kwam, en een nieuw en schoon bewijs leverde voor de waarheid van dat woord: „Wanneer Gods gerichten op de aarde zijn, leeren de

volkeren der wereld gerechtigheid," — en daarentegen het door Gods barmhartigheid gespaarde en bevoorrechte Nederland dat andere woord ging in het licht stellen: „Wordt den goddelooze genade bewezen, hij leert evenwel geen gerechtigheid; hij drijft onrecht in gansch richtigen lande, en hij ziet de hoogheid des Heeren niet aan!" — Neen, neen, neen! het tegendeel moet plaats hebben. Het bewijs moet geleverd worden, dat de geesel van den oorlog, het juk der verdrukking, de bittere beker van vernedering en verarming niet altijd noodig zijn om een volk beter, om het godvruchtiger te maken, gehoorzamer aan goddelijke en menschelijke wetten, begeeriger naar hemelsche vertroostingen; het bewijs moet geleverd worden, dat daarvoor de dankbaarheid voor uitnemende zegeningen, de behoefte aan almachtige bescherming, dat daartoe een innig schuldgevoel, een boetvaardig berouw, een klimmende verfoeiing van zonden en verkeerdheden genoeg kunnen zijn; dat het door eene toenemende openzetting der harten voor Gods Woord en Geest geschieden kan.

God geve het!

En gij, die dit met mij wenscht en hoopt, bidt er om, doet er naar.

Moedigt aan, bevordert, steunt met woord en daad al wat bij onzen volke deugd en godsvrucht en waren christenzin kweeken kan. Wacht van *dezen* het heil, meer dan van al het andere, dat tot bevestiging, uitbreiding en verhooging van het volksgeluk bedacht en gedaan wordt, ofschoon gij u ook daaraan niet onttrekt. Geeft van *dezen* het voorbeeld in uw huisgezin, in

uwe kringen van werkzaamheid en invloed, en sterkt er u toe in de kracht van uwen Heiland, uwen God. Door de „Zonne der gerechtigheid" bestraald, is er niet slechts licht in onze woningen, maar licht in onze harten, en gaat er licht van ons uit.

Uitgesproken te Utrecht, Janskerk, 27 Nov. 1870.
Dankdag voor de Verlossing van Nederland in 1813.

INHOUD.

	Bladz.
Het onweder aan den politieken hemel . .	
Psalm XXIX : 3*b*.	641— 3.
Gods bescherming. 2 Kon. VI : 8—23 . .	655— 17.
Oorlogstooneelen. 2 Kon. VI : 24—33. VII.	672— 34.
Het Koninkrijk aan geen ander gelijk . .	
Daniël II : 1—45	692— 54.
Onze vrede. Eph. II : 14*a*.	713— 75.
Genadige onderscheiding. Exodus X : 23*b* .	728— 90.